

FOYER

The background of the cover is a solid teal color. It features several 3D cubes in an isometric perspective. Some cubes are white with dark blue top faces, while others are solid dark blue. A trail of small white dots starts from the bottom of one cube and extends upwards towards the top right corner of the cover.

The Journal of Humanities,
Social Sciences, and Education

Vol.7 No.2

July - December 2024

ISSN: 3056-9389 (Online)

Table of Contents

	Page
About the Journal	i
Editorial	v
Does Liberal Education Liberate?	197
Chetana Nagavajara	
Nationalist Ideology in National Aviation Museum of the Royal Thai Air Force	248
Pakhamon Somprasong, Renu Muenjannchoey, Kwanchit Sasiwongsaroj and Weeranan Damrongsakul	
The Progress in the Research on the Communication of Catholic Culture from the 1980s in Anlong Ancient City, China	294
Jianbing Peng and Prakaikavin Srijinda	
Students' Achievement and Satisfaction in Using English Pronunciation Instruction Media: A Study among First - Year English Major Students at Prince of Songkla University, Pattani Campus	330
Tanchanok Prombut	
A Causal Model of Social Intelligence of Student - Athlete in Thailand National Sports University Chiang Mai Campus	357
Dittachai Chankuna and Thitipong Sukdee	
Empowering English Language Learners Through Human - Centered Design: A Case Study on Developing English Skills Through Local Wisdom Innovation	392
Kaecha Sai-ed	

	Page
Quality System Management the Creation of Educational Innovative Organizations of Basic Education Institutions in Krabi Province	422
Phongsak Phakamach, Prapatpong Senarith, Akeru Ratchavieng and Natchaya Sommartdejsakul	
Western Influences and the Evolution of Medical Practices and Public Health in Pre-1932 Siam	456
Nattanee Satchanawakul	

About the Journal

FOYER: The Journal of Humanities, Social Sciences, and Education a publication of Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, was first published in 2024. Two semi-annual issues are scheduled for January-June and July-December each year.

FOYER: The Journal of Humanities, Social Sciences, and Education publishes articles in Thai, English, and also other languages. The editor welcomes submissions of previously unpublished manuscripts in four categories: academic -, research -, review articles, and book reviews. Submitted manuscripts will be screened through a double-blind review by three readers from relevant academic disciplines.

FOYER: The Journal of Humanities, Social Sciences, and Education welcomes submissions of previously unpublished manuscripts in four categories: academic -, research -, review articles, and book reviews. Submitted manuscripts may not currently be reviewed for other journals. A complete version of articles appearing in conference proceedings may be considered, provided that the author(s) has extended the original by 60% at the least. In this case, an explicit acknowledgment of the first publishing is required in the extended manuscript.

Scope: Covers Liberal Arts content, including Linguistics, Humanities, Social Sciences, and Education

The Faculty of Liberal Arts, Mahidol University is launching FOYER: The Journal of Humanities, Social Sciences, and Education as a forum for the publication of research and academic endeavors by Mahidol staff and its reader members. Two semi-annual issues for January-June and July-December are published each year. Academicians, researchers, and students are now invited to submit manuscripts. Any further inquiry can be directed to mulajournal@gmail.com

Editor in Chief

Associate Professor Dr. Aphilak Kasempholkoon   Mahidol University

Editor

Assistant Professor Dr. Natthakarn Naknuan   Mahidol University

Editorial Boards

Professor Dr. Pathom Hongsuwan   Mahasarakham University

Associate Professor Dr. Premvit
Vivattanaset   University of Phayao

Associate Professor Dr. Piyatida Changpueng   King Mongkut's University of
Technology North Bangkok

Associate Professor Dr. Natha Angsuwiriya   Prince of Songkla University

Associate Professor Dr. Thaneerat Jatuthasri   Chulalongkorn University

Associate Professor Dr. Pollavat Praphattong   Mae Fah Luang University

Associate Professor Dr. Pisit Kobbun   Ubon Ratchathani University

Associate Professor Dr. Phatchalin Jeennoon   Thaksin University

Associate Professor Dr. Wasin
Panyarwuttakul   Naresuan University

Associate Professor Dr. Suwichai Kosaiyawat   Burapha University

Associate Professor Dr. Supong
Tangkiengsirirsin   Thammasat University

Associate Professor Dr. Sasa Watanapokakul   Mahidol University

Associate Professor Buaphan Suphanyot   University of the Thai
Chamber of Commerce

Assistant Professor Dr. Keerati Dhanachai	Maharakham University
Assistant Professor Dr. Chirasiri Kasemsin Vivekmetakorn	Sukhothai Thammathirat Open University
Assistant Professor Dr. Prapaipan Phingchim	Chulalongkorn University
Assistant Professor Dr. Warisara Anantato	Srinakharinwirot University
Assistant Professor Dr. Saharot Kittimahacharoen	Ramkhamhaeng University
Assistant Professor Dr. Suthathip Thirakunkovit	Mahidol University
Assistant Professor Dr. Rungpat Roengpitya	Mahidol University
Dr. Jirathorn Chartsiri	Khon Kaen University
Dr. Preeyarat Chaowalitprapan	Thaksin University
Dr. Khemruthai Boonwan	Mahidol University
Dr. Benjamaporn Rungsang	Mahidol University
Dr. Korrakod Patsasadee	Mahidol University
Dr. Anuchaya Montakantiwong	Mahidol University

Journal Manager

Prapasri Dumsa-ard	Mahidol University
Nutthida Dachmit	Mahidol University
Ratchaneekorn Nantikanjana	Mahidol University

Web Administrator

Panida Nootawee	Mahidol University
-----------------	--------------------

Graphic Designer

Sutipong Tapaonthong	Mahidol University
----------------------	--------------------

Schedule of Journal

Issue 1 January – June

Issue 2 July – December

Contact us

The Editorial Board

FOYER: The Journal of Humanities, Social Sciences, and Education

Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

999 Phuttamonthon 4 Road, Salaya, Nakhon Pathom 73170

Tel. (66) 2-441-4401 ext. 1201

E-mail: mulajournal@gmail.com

URL: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/lajournal>

บทบรรณาธิการ

ตามที่ ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index Centre) ได้ประกาศเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารวิชาการที่อยู่ในฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 พ.ศ. 2568-2572 ในหัวข้อเกณฑ์หลัก ลำดับที่ 2 วารสารมีเลขมาตรฐานสากลประจำวารสาร (ISSN) ที่จดทะเบียนตามชื่อภาษาอังกฤษที่ถูกต้องตามหลักสากล นั้น

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เห็นถึงความสำคัญของการปรับปรุงวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินที่กำหนด จึงทำการเปลี่ยนแปลงชื่อวารสารจากเดิม “วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล” เปลี่ยนชื่อเป็น “FOYER: The Journal of Humanities, Social Sciences, and Education” ตีพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2567 โดยจัดทำเป็นวารสารราย 6 เดือน (2 ฉบับ/ปี) ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เดือนมิถุนายน และ ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม

ฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – เดือนธันวาคม 2567 โดยมีบทความที่ผ่านกระบวนการกลั่นกรองของผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง บทความละ 3 ท่าน จำนวน 8 เรื่อง บทความที่ปรากฏในวารสารฉบับนี้ เป็นบทความที่มีเนื้อหาหลากหลาย อยู่ในขอบเขตทางวิชาการของวารสารฯ ทั้งยังเป็นประโยชน์ในเชิงทฤษฎีเพื่อให้นักวิชาการนักวิจัยนำไปพัฒนาความรู้ต่อยอดการวิจัย หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนบทความที่สนใจส่งบทความมาลงตีพิมพ์กับทางวารสารฯ และขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาอ่านประเมินบทความ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ และที่สำคัญขอขอบคุณคณะทำงาน ที่ปรึกษาทุกท่านที่มีส่วนสำคัญในการดำเนินการจัดทำวารสารฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วง

ทั้งนี้ กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ทางวิชาการสำหรับผู้อ่านทุกท่าน หากท่านใดสนใจประสงค์ส่งบทความเพื่อเผยแพร่ กองบรรณาธิการยินดีรับบทความและนำไปสู่กระบวนการพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายใน และภายนอก และหากท่านมีข้อเสนอแนะประการใด กองบรรณาธิการยินดีน้อมรับคำแนะนำเพื่อจะนำไปปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพวารสารให้มีมาตรฐานดียิ่งขึ้นต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกาญจน์ นาคนวล
บรรณาธิการประจำฉบับ

Does Liberal Education Liberate?

Chetana Nagavajara

Emeritus Professor, Faculty of Arts, Silpakorn University

Received: August 20, 2024

Revised: October 29, 2024

Accepted: November 20, 2024

Abstract

The paper is based on the Keynote Lecture entitled “Liberal Arts Liberates?”, delivered at the 1st International and 8th National Conference on “Liberal Arts in the Role of Cultural Capital”, organized by the Faculty of Liberal Arts, Mahidol University, in Bangkok on 6 June 2024. The interrogative aspect of the lecture’s title represents a call to my audience and reader to embark on a collective search for the answer to this rather elusive problem besetting especially higher education of today. Nevertheless, there are two points on which I remain unequivocal: first, that liberal education is a way of thinking and a way of life that transcends any institutional attachment; and second, that it is ubiquitous. Instead of being preoccupied with definitional argumentation, numerous interpretations and analyses provide diverse examples of educational phenomena in the broadest possible sense, drawn from intellectual and cultural developments in the West as well as my home country, Thailand, and also from my own extensive experiences. These are subsumed under broad categories, namely: faith in humanity; the non-utilitarian quest for knowledge; the Humboldtian ideal of “*Bildung*”; dialogic culture; the evergreen past; learning how to learn; education without borders; mobility; and the upholding of ethics as the ultimate goal of scholarly life. The logical interconnectedness among these diverse phenomena is also presented in the form of a diagram. The urgency to combat the commodification of higher education and the overemphasis on utility-driven research cannot be stressed too strongly. The paper concludes with an optimistic note that there is sufficient cultural capital to support such a noble endeavour.

Keywords

Liberal education, ubiquity, higher education, research, ethics

การศึกษาเบิกปัญญาจริงหรือ

เจตนา นาควัชระ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ

บทความนี้เรียบเรียงจากบทปาฐกถาภาษาอังกฤษ เรื่อง Liberal Arts Liberates? ที่อาจแปลเป็นไทยได้ว่า “การศึกษาเบิกปัญญาจริงหรือ” ซึ่งนำเสนอเป็นปาฐกถาในการประชุมวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติและนานาชาติ จัดโดยคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (6 มิถุนายน 2567) ชื่อของบทความแฝงคำถามของผู้เขียน เพื่อให้ผู้ฟังและผู้อ่านร่วมกันแสวงหาคำตอบต่อปัญหาของอุดมศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัญหาที่มีลักษณะลึกลับ อย่างไรก็ตาม ในเนื้อหาของบทความ ผู้เขียนมั่นใจที่จะเสนอประเด็นหลัก 2 ประเด็น ประเด็นแรก การศึกษาเบิกปัญญาเป็นวิธีคิดและเป็นวิถีชีวิต มากกว่าการจัดองค์กรทางการศึกษา ประเด็นที่สอง การศึกษาเบิกปัญญาเกิดขึ้นได้ในทุกกาลเทศะ อนึ่ง ผู้เขียนมิได้มุ่งที่การอภิปรายประเด็นว่าด้วยนิยามของการศึกษาเบิกปัญญา แต่ได้วิเคราะห์และตีความตัวอย่างของปรากฏการณ์ทางการศึกษาในความหมายที่กว้างที่สุด ซึ่งเรียนรู้ได้จากพัฒนาการของอุดมศึกษาทั้งในโลกตะวันตกและในประเทศไทย รวมทั้งจากประสบการณ์ส่วนตัว และนำปรากฏการณ์ดังกล่าวมาถกเถียงในหัวข้อกว้าง ๆ 9 หัวข้อ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในมนุษยชาติ การแสวงหาความรู้โดยไม่มุ่งอรรถประโยชน์ อุดมคติของวิลเฮล์ม ฟอน ฮุมโบล์ทว่าด้วยการปลูกปัญญาและบุคลิกภาพ วัฒนธรรมแห่งทวิวจน์ อดีตที่ไม่มีวันสูญสลาย การเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ การศึกษาไร้พรมแดน พลวัตแห่งการศึกษา และความสำนึกในจริยธรรมในฐานะจุดหมายปลายทางของกิจทางวิชาการ การเชื่อมโยงประเด็นเหล่านี้เข้าด้วยกันได้แสดงไว้เป็นแผนภูมิเพื่อให้เห็นภาพรวมโดยชัดเจน

ผู้เขียนเห็นว่าขณะนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งกระบวนการต่อสู้กับการทำอุดมศึกษาให้กลายเป็นการผลิตและจำหน่ายสินค้า และการให้น้ำหนักมากเกินไปพอตีในการสนับสนุนการวิจัยที่เน้นแต่ประโยชน์ใช้สอย ในส่วนท้ายของบทความ ผู้เขียนแสดงความหวังว่าทุนทางวัฒนธรรมน่าจะแข็งแกร่งพอที่จะเป็นแรงหนุนในการต่อสู้อันสำคัญยิ่งนี้

คำสำคัญ

การศึกษาเบี่ยงปัญญา, ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทุกแห่งหน, อุดมศึกษา, การวิจัย, จริยธรรม

Precautionary remarks

This presentation may sound personal. It is intentionally so. An octogenarian has seen much, and if he tries to reflect well on his multifarious experiences, he should be able to form some general observations that should be of interest to his colleagues. That does not mean that he has stopped searching and researching, for otherwise he would become merely opinionated. To strike a balance between objective facts and subjective interpretations has always been my method. Naturally the readers will find that I make few references and quotes, while often relating phenomena that I have encountered in real life which are relevant to the theme of this paper. I assume that you are prepared to count on the veracity and reliability of my statements.

There are limitations in the geographical coverage of the data used in the present investigation. I know Europe and North America well, but barely my Asian neighbors. I soon have to move on to my home country, whereby it is assumed that the experiences from my own “native soil” can be conducive to broader generalization. Please give me a chance. When talking about “global” issues, it is important to draw upon the authority of experts with the backing of rigorous international research. To obviate excessive abstraction, concrete *case studies* are used from which general principles, valuable insights, and common understanding can be derived. Case studies do constitute the central part of this paper.

As for the title of the paper, I have deliberately refrained from giving an overt definition of the term “liberal education”. The readers will certainly be able to observe along the way what I mean, which should possess a certain degree of cohesion and unity. As to the question whether liberal education “liberates”, the readers will also be able to judge for themselves the position which I have taken. The question mark that accompanies the title is a clue to the open-ended enquiry that is associated with liberal education.

As for the methodologies of the present keynote paper, I adhere to my usual practice of not identifying my methods with particular schools of thought or specific authorities, but would rather be content with commonsensical and experience-based explanations. In other words, methodologies will emerge of their own accord as the reading progresses. I offer several case studies that should illustrate the nature and dynamism of liberal education, thereby substantiating my belief in its ubiquity. I use what may be called a “vertical” approach by recounting significant milestones in the West as well as in my own country, and at the same time adopt a “horizontal” approach in allowing Western and Thai experiences to enter into a “dialogue” whose implications point in the direction of the universality of liberal education.

The current situation: What the experts say

I had the good fortune of encountering a most recent assessment of the situation in a lecture delivered on 15 February 2024 entitled, “The Three Dilemmas of Higher Education. The 2024 Burton C. Clark Lecture”, by Professor Simon Marginson, Director of the Centre for Global Higher Education (CGHE), Oxford University. Although the lecture bears the name of the speaker, it is based on the findings of research in higher education at the global level conducted under several CGHE research projects. Marginson covers a very comprehensive ground, both geographically and substantively, and with admirable lucidity makes his points with conviction, forcefulness and perspicacity. The three dilemmas are: *first*, the failure of massification to bring about equality and equity.

Note. <https://podcasts.ox.ac.uk/series/centre-global-higher-education>
Second, the priority given to economic policy at the expense of “cultural formation through immersion in knowledge” (Marginson, 2024, p. 17). The *second* point is certainly a critique of the undermining of “liberal education”. And *third*, a relapse from an international spirit to chauvinism: the mere uttering of two names, “Trump” and “Brexit”, almost takes on the allure of dirty words! He gives credit where credit is due and pays tribute to the leading minds of the University of California system towards the end of the 20th century both as thinkers and reformers of higher education. Marginson draws valuable lessons from the experience of UC in a way that might baffle the pundits of the present-day corporate university. The major feature specific to higher education is “*knowledge*: ever a mystery, central to university organizations, shaping identity and behaviour, endemically incomplete, the driver of continuing diversity”. (Marginson, 2024, p. 9) Our higher education of today would certainly reject such notions as “mystery” and “incompleteness” as a facile admission of defeat. Marginson endorses the UC’s conception of “a collegial higher education world of predominantly bottom-up elements, flatness, ambiguity, looseness and disorder in work organization and governance”. (Marginson, 2024, p. 8). Today we have departed quite a long way from that kind of ideal “collegiality” and “bottom-up” mode of operation with our comprehensive systems of governance and evaluation. To allow the university to be run by a “community of scholars” like in the old days would bring chaos and leave the new breed of university CEOs in limbo. I was present at the Meeting of World University Presidents in Bangkok, July 19-22, 2006, and recall vividly how the Keynote Speaker, Lord Chris Patten, Chancellor of Oxford University, gave a warning that a new type of university was going to replace the traditional university, whereby most decisions would be made “top-down”. He did not make any evaluative judgement of the coming transformation. Perhaps it was not yet clear 20 years ago whether the change would be constructive or not.

Significant milestones: Western

The thinking of Professor Simon Marginson analyzed above has roots that go back more than 800 years. The imperfections of a university “system” that allows scholars a certain degree of freedom to pursue their quest for knowledge can be considered as a form of inherent dynamism favourable to “liberal” education. Most manuals of higher education in the Western world describe the flowering of the “*artes liberales*” in the Middle Ages, and how these were divided into two groups with specific subjects. Naturally these are pitched against “*artes mechanicae*”, which were a training in practical skills, like agriculture or architecture. In fact, there was a bias for the “liberal arts” which were devoted to the cultivation of the mind and intellect. But medieval specialists know well that at another level of training conducted by the various guilds, a strong vocational education emerged that could sustain society right up to the modern age. Germany is a case in point, for it could recover so fast economically and otherwise after the Second World War partly due to the strengths of vocational/technical education, later to be strengthened by the technical university. Germany also attained great excellence in dual education. When all is said and done, any educational system that emphasizes a “liberal” quest for knowledge cannot go wrong. The dynamism of the medieval university in Europe rested on this “liberal” philosophy, although it had to fight centuries-long battles with papal dogmas. Medieval Europe can be commended for its initial approach to higher education: the thirst for knowledge induced scholars (e.g., Oxford) and students (e.g., Bologna) to group themselves into universities. Cambridge broke away from Oxford in search of greater freedom. I shall illustrate the point about the “mobility” of medieval universities by an anecdote.

University of Toledo, Spain

Note. dreamstime.com ID 63761712@Antonio Riberio

A young man from Norfolk, England, by the name of Daniel of Morley, went to study at Oxford around 1160 (Willinsky, 2018). He then moved to Paris, known to be a very lively place (the student life described by the Italian scholar and novelist, Umberto Eco [1932-2016], in his novel *Baudolino* [2000], being a good testimony. There he had a chance to engage in Arab Studies (*Doctrina Arabum*), and it is a known fact that ancient Greek culture was transmitted to Europe by the Arabs. Daniel was told that the best place to study this subject was Toledo in Spain; so he traveled there and was extremely well taught, until his friends requested him to come back home. In Oxford, he wrote his treatise, *Philosophia* (around 1175), in which he extolled the virtues of Arab scholarship. He came back from Spain “bringing a precious multitude of books with me” (Willinsky, 2018, pp. 8-9), and the richness of a medieval library was also an asset that attracted students and scholars to an institution. The surviving libraries of medieval monasteries and universities bear concrete testimony to the admirable “cultural capital” of the West. The story of Daniel confirms my belief as an alumnus of a German university in the practice of

changing universities encouraged by German academia. The Bologna Agreement was also designed to facilitate cross-border student mobility. The medieval legacy is not to be belittled! It has taught us that the best academia is borderless and that one can learn much from cross-cultural and cross-national encounters.

The discovery of the ancient civilizations of Greece and Rome was instrumental in the intellectual and scholarly awakening of the Western world, and the study of “Classics”, known as *Litterae humaniores*, consisting of Greek and Latin literature, history and philosophy, emerged. Until today a degree in classics is still considered to be the best intellectual training any undergraduate can have, and the self-confidence gained thereby often propels the graduates to become also political leaders in the United Kingdom. The depth and breadth of thought-provoking content offered by the study of the classics remains timeless.

It was to be expected that inculcation of knowledge in the civilizations of Greece and Rome would experience a blossoming in the Renaissance. Scholars were adept in navigating a harmonious coexistence with the teachings of the church, although there occurred serious dissensions at times, and in this respect some of the monarchs of Europe are to be congratulated for their conciliatory stance, resulting in the granting of “royal charters” to institutions of higher learning to allow a certain measure of freedom of inquiry as far as this could be achieved. In some extreme cases, in Catholic countries, new institutions were created, the illustrious example being the “Collège de France”, founded by the King of France, Francis I, in 1530, which engaged in studying subjects that the existing universities did not address or chose not to address. The spirit of innovation characteristic of the Renaissance has been maintained over the centuries and still distinguishes that institution in terms of scholarly and scientific leadership today. The Collège de France does not grant degrees and all its courses are free; and with the advent of digital technology, it disseminates online knowledge and wisdom world-wide, offering sometimes lectures in English, the lingua franca of our contemporary society. (I must admit that I have benefited greatly from those lectures which do not only represent the latest in research but are geared

towards an extremely large public and eminently thought-provoking.) It can be assumed that the “liberating” spirit of its origin has kept it alive, (*Annuaire*, n.d.) The professors, visiting professors and invited speakers address issues of multifarious kinds, employing multifarious methods, that liberate you from intellectual insularity.

Collège de France

Note. <https://parissecret.com/paris-le-college-de-france-met-en-ligne-plus-de-10-000-cours-gratuits/>

It is amazing how the legacy of antiquity could be such a great source of inspiration for Western nations. It is even more surprising to observe the fortune of one book on the arts of Greece and Rome that could be so influential; I am thinking of “*The History of the Art of Antiquity*” (1764) by the German art historian, Johann Joachim Winckelmann (1717-1768). (The French Romantic writer, Stendhal [1783-1842], admired Winckelmann so much that he adopted his pen name “Stendhal” based on the birthplace of Winckelmann, “Stendal”.) But the Age of Reason or the Age of Enlightenment was rich in ideas that might even surpass the Renaissance and classicism. Let us think of the monumental undertaking known as the “*Encyclopédie*” (17 volumes between 1751 and 1772) which, as emphasized the short article in the dictionary, *Le Petit Robert 2*, in its introduction, represents “efforts of the human spirit of all kinds” (*Le Petit Robert 2*, 2004, p. 691), whereby scientific and intellectual achievements are transmitted along with arts and crafts, thus eliminating the old dichotomy between “*artes liberales*” and “*artes mechanicae*”. Knowledge was to be accessible to the people (naturally adequately equipped with literacy) and

become a “liberating” mechanism to combat ignorance and prejudices. It should also be noticed that this gigantic project is of educational nature, furthering “public” education that should encourage the informal mode of self-learning. There is an implicit trust in the human spirit (which will be discussed in the final part of the paper in connection with Immanuel Kant’s *What is Enlightenment?*) We can perhaps emulate the highly respected humanitarian movement of today known as “Doctors without Borders” (Médecins sans frontières) by saying that liberal education is a form of “education without borders”. (L’éducation sans frontières)

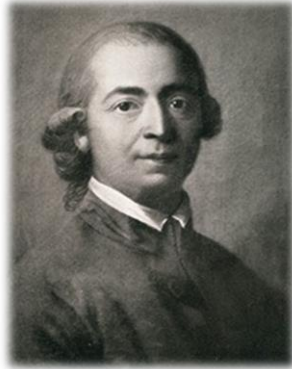
This project happened outside the universities, while these were still caught in the fight for greater “liberal” education, as exemplified in Immanuel Kant’s book, *The Conflict of the Faculties* (1798), in which he championed the Faculty of Philosophy, known then as the “lower” faculty, which remained the guardian of free expression, in other words, the protagonist of a “liberal” education, while the other “higher faculties”, namely theology, law and medicine, were ready to subject themselves to the authority of the church and/or the government (Kant, 1798). It would appear that the institutionalization and bureaucratization of higher education was (and is) always problematic and not supportive of the liberal pursuit of knowledge.

The highly disciplined philosopher, Immanuel Kant: The people of Königsberg set their clock according to his daily walk!)

Note. <https://mgronline.com/daily/detail/9640000044014>

The Enlightenment was also characterized by the spirit of cosmopolitanism that was favorable to new directions of intellectual enquiry. Egalitarian ideas and ideals that went into the American Constitution and the French Revolution also gave impetus to thinkers of the calibre of Johann Gottfried Herder (1744-1803) to abandon the old hierarchical thinking in order to embrace diverse peoples and cultures. Taking folk culture seriously was to yield fruits that enrich not only scholarly, and intellectual pursuits, but also artistic creativities. Herder's seminal work, *Ideas for the History of Mankind* (1784-1791), was inspirational and "liberating" in a positive way. Without Herder, there would have been no Bartók! It reaffirms the important idea that highly sophisticated works of art can be inspired by folk culture.

Johann Gottfried Herder

Note. https://www.journal-ethnologie.de/Aktuelle_Themen/Aktuelle_Themen_2004/Herder_und_die_Weltkulturen/index.html

The German romantics were to pursue further the pioneering spirit of Herder in concrete terms with their “criticism” of the arts of various nations. They were solid “classicists” who became medievalists and modern linguists. Their discoveries have had long-lasting effects on the intellectual life of the West. They discovered Dante, Shakespeare and the Spanish Golden Age, and their succinct evaluative criticisms were matched by their peerless translations. Even the English themselves acknowledged their debt in the understanding of Shakespeare to the criticism of August Wilhelm Schlegel (1797-1845), whose *Lectures on Dramatic Art and Literature* (1809-1811) were translated into many languages (Körner, 1929), the French version being particularly influential among the French Romantics. (Nagavajara, 1966) They were also distinguished theoreticians, particularly Friedrich Schlegel (1772-1829), and their theoretical thinking, for example on the aesthetics of incompleteness, can still be felt today! Their thirst for knowledge of distant climes took them as far as India, and August Wilhelm, who lived much longer than his younger brother Friedrich, laid a solid foundation in Sanskrit Studies and Indology (which had absolutely nothing to do

with colonial ambitions as severely censured by the postcolonialists!). (Paulin, 2016, pp. 415-520) All this represents a constructive effect of liberal education, for it gave to Europe the confidence that the great arts that rose from the European soil (for example, those of Dante and Shakespeare) could easily match the much-celebrated masterpieces of ancient Greece and Rome, while at the same time, it encouraged the belief in the human spirit that knows no nationality.

Mahanakhon Building, Bangkok

Note. [https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:MahaNakhon_by_kylehase_\(cropped\).jpg](https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:MahaNakhon_by_kylehase_(cropped).jpg)

On the educational front, the innovative thinking and reform of Wilhelm von Humboldt (1767-1835) arose in the turbulent period after the Revolution and during the Napoleonic Wars; he himself arrived in Paris two weeks after the storming of the Bastille and saw the carnage with his own eyes, which led him to realize that the fight against barbarism would have to be a long one, and that education would have to be instrumental in this process. With his own philosophical bent, his polyglotism, his first-hand experience of other countries and his acquaintance with the leading minds of Europe – either directly or through studying – he was determined to turn idealistic thinking into action. The friendship with the poet and philosopher, Friedrich Schiller (1756-1805), had a great impact on his thinking, especially the latter’s ideal about “the aesthetic education of man” that combines aesthetics and ethics. (Nagavajara, n.d., p. 12) That we today speak of “art and culture” is unquestionably Humboldt’s legacy. He knew that one has to start with self-cultivation at the individual level which can be brought into harmony with society. His concept of “*Bildung*” (cultivation) is unequivocal:

Wilhelm von Humboldt

Note. <https://www.dhm.de/lemo/biografie/wilhelm-von-humboldt.html>

“The ultimate task of our existence is to give the fullest possible content to the concept of humanity in our own person [...] through the impact of actions in our own life, (this task) can be implemented through the link established between ourselves as individuals and the world around us” (Nagavajara, n.d., p. 7).

As for the university, Humboldt emphasized the dual function of university professors in both teaching and research, for it is through research that the university can overcome antiquated knowledge and dogmas. The University of Berlin, established in 1810 and known today as Humboldt University, could recruit great thinkers and scholars, whose lectures were attended not only by students but also by interested people, including the Minister of Education named Wilhelm von Humboldt himself. When we speak of “research universities” today, we should know who fathered this important legacy (Nagavajara, n.d., p. 13). It was Humboldt who also propagated the idea of “learning how to learn”, that is to say, awakening a thirst for knowledge that encourages self and life-long learning, thereby creating a consciousness of one’s own potentials and methods. All this is “liberal education” in the best sense of the word.

It is quite clear that the Humboldtian university gives equal importance to both general and specialized education. American higher education has perhaps most seriously grappled with the Humboldtian legacy and come up with organizational, institutional and curricular arrangements with identifiable systems. Liberal arts colleges, born long before Humboldt’s times, have acquired a fair measure of confidence to “modernize”, while the large and mega universities have adapted well to the need for research. Humboldt accorded them more focus to pursue their noble aims, namely the pursuit of excellence in both teaching and research.

General Education at Tübingen University

Note. <https://www.tagblatt.de/Nachrichten/Das-Studium-Generale-beschaeftigt-sich-mit-Widerstand-in-diversen-Formen-369034.html>

It is to be noticed that German universities themselves absorbed Humboldt's liberal ideas without excessive formal, or structural reorganization. Naturally "Bildung" requires that a university education must be many-sided as well as specialized. The virtue of the *Studium generale* (general education) has always been recognized, but not institutionalized, nor made compulsory. "Bildung" is a continuous process of creating a liberal mind endowed with an inquisitiveness and buttressed by what I have called a "dialogic culture" (Nagavajara, 2016, p. 110). Members of the university learn by themselves to listen well to others and to engage in *dialogues*. The *Studium generale* might experience certain periods of flowering depending on the ability of the professors to inspire the students to think along, think further and think against. I am speaking of the golden age of the *Studium generale* in the latter part of the 20th century at my *alma mater*, Tübingen University, when two professors, one Professor of Greek and Rhetoric, Walter Jens (1923-2013), and the other Professor of Catholic Theology, Hans Küng (1928-2021), collaborated in putting Tübingen on the map as the bastion of liberal thinking. Küng countered openly some of the Vatican's strictures, and was stripped of his priesthood and

professorship in theology. Yet the University of Tübingen retained him as Professor of Ecumenical Theology and created a centre for this subject under his directorship. This is “academic freedom” that all universities should emulate. (This important ideal has spread far and wide, and is reflected in the motto of Stanford University, “Die Luft der Freiheit weht.”) He wrote *Christianity and the world religions: paths of dialogue with Islam, Hinduism and Buddhism* (1986) and became President of the Foundation for a Global Ethic in 1995. When I was invited to collaborate with the university in the project, “The World of Values”, from 2009-2013, I could witness how the students flocked into the biggest lecture hall at 8.00 p.m. to listen to guest speakers. On one occasion, a former President of the Republic of Germany gave a lecture to a full house, and afterwards entered into a heated debate with an African student on German foreign policy in Africa. I also had an opportunity to talk to a lady Nobel prize winner in literature who told me that she was always ready to accept an invitation from Tübingen, because “they recognized me when I was still nobody.” The *Studium generale*, without any formalization, remains strong today. Furthermore, distinguished scholars in the humanities and social sciences are happy to work at a technical university, for teaching students in the “hard” disciplines of STEM is a challenge that benefits their power of communication. Looking across the landscape of German higher education, one can see how “liberal” education in a broad sense has borne so many valuable fruits. One piece of useful information: several German universities of today have acceded to the demand by the students to incorporate a “civil clause” in their respective charters to the effect that no military research shall be conducted! Who follows whom in a university? A university, guided by the principle of liberal education, often listens to its students and becomes self-critical in a constructive way.

ADC Theatre, Cambridge

Note. [lamy.com/the-adc-theatre-in-cambridge-it-is-britains-oldest-university-playhouse-and-has-been-presenting-plays-on-this-site-since-1855-image329175459.html](https://www.lamy.com/the-adc-theatre-in-cambridge-it-is-britains-oldest-university-playhouse-and-has-been-presenting-plays-on-this-site-since-1855-image329175459.html)

The “informal” mode of learning, which at its best can engender the difficult art of learning how to learn, should be considered part an integral part of a “liberal education”, of university life. The British universities are exemplary in this regard. I saw for the first time in my life a performance of *Oedipus Rex* by Sophocles by the students of the Imperial College of Engineering, London University, while student theatre flourishes in a big way at Cambridge, where the students run their own theatre, the *Amateur Dramatic Club (ADC)*, which has gone to produce great amateur actors and directors who later successfully become professionals and internationally known. Some American campuses too are rich in student activities. At the University of California, Berkeley, student activities are extensively and intensively promoted, and a lively campus life characterizes the university, sometimes taking on political dimensions. This does not always happen everywhere in the

United States. I visited Harvard University in 1981 and had a long conversation with its leading comparatist. Before leaving, I expressed my interest in student theatre and received the answer that it did not exist. His comment was revelatory: “They don’t do anything. They just study.” And that coming from a professor!

Let us recall that Humboldt propagated the link between individual self-realization and the good of society. Venezuela has been a poor country – though not always as abject as now, but material poverty cannot stifle the awakening of the mind and spirit. A musician by the name of José Antonio Abreu (1939-2018) had ambitions other than musical and wanted to prove that music could be instrumental in rescuing children under destitute conditions to regain human dignity through the practice of classical music. Starting in 1975, with teaching sessions in local communities, the programme matured into the founding of symphony orchestras (and later, choirs), a nucleus of which presented itself to the world as the “Simón Bolívar Youth Orchestra of Venezuela” and won world-wide recognition because of its quality. The system (known as “El Sistema”) has in the meantime given impetus to similar programmes in many countries. In Venezuela itself there are now dozens of orchestras and over 700,000 students. El Sistema has gone beyond the ideal of “aesthetic education of man” that Humboldt adopted from Schiller. Education in music is liberating in this case because it contributes to the creation of world citizens through the uplifting experience of Western classical music. Let us listen to Abreu himself:

Sproul Plaza, UC Berkeley

Note. <https://pbs.twimg.com/media/C94uRUKUQAEloPK.jpg:large>

“No longer putting society at the service of art, and much less at the services of monopolies of the elite, but instead art at the service of society, at the service of the weakest, at the service of the children, at the service of the sick, at the service of the vulnerable, and at the service of all those who cry for vindication through the spirit of their human condition and the raising up of their dignity.”
(José Antonio Abreu’s TED Prize Wish)

Simon Bolivar Youth Orchestra of Venezuela

Note. <https://www.euroarts.com/tv-license/5621-dudamel-conducts-simon-bolivar-youth-orchestra-venezuela>

Significant Milestones: Thai

After that long excursion into such diverse arrays of experience with Western liberal education, I seek leave to return to my homeland of Thailand, once known as Siam. It is true that we have learned a great deal from various Western models, and in the domain of higher education in particular we have lapsed into a number of confusions as a result of our misunderstanding of the Western tradition, and worse still, of our ignorance of our own cultural roots. For example, there is confusion in equating the concept of “liberal education” with “liberal arts college”. Another weakness that has been besetting our education is an over-concern with institutional forms or structures, including governance, curricula, certification and regulatory patterns. Some “innovations” are directed by misunderstandings or even mistranslations, for example the concept of “moral sciences” which is originally borrowed from the French model of “sciences morales et politiques”, whereby the word “moral” in that context derives from the notion of “moeurs” (in French) or “mores” (in English) which is tantamount to customs or conventions. So, “moral sciences” are akin to the more modern notion of “social sciences”. Our pundits of educational innovation took these to mean “jurisprudence” (La-ongsri, et al, 2016, p. 78) probably mistaking it as being derived from the ancient Indic text, Dhammasattha, and started to innovate from there, thereby missing the mark. Some cheap imitations bore no fruit, like the creation of “the College of Arts and Sciences” after the American model at our oldest university, because the staff did not understand the concept and never worked together; so in the end, they separated into two separate faculties, namely Faculty of Arts and Faculty of Science. Each unit was a territory unto itself, for example, the French Department initiated its first-year students into French “civilization” together with a thorough knowledge of French Romanesque and Gothic architecture, while the students never learned anything about Thai classical architecture until their 4th year. My estimation of our present-day confusion and its effect on quality (the World University Rankings having all these years been extremely unkind to Thailand!) is that we do not know the Western system well enough and we do not know ourselves either.

The borrowing of the trappings of the “corporate university”, taken over from the West, has made things even worse. The commodification of higher education has become an oppressive force undermining all liberal initiatives here. (Nagavajara, 2014b, pp. 479-551)

One eminent Thai scholar writing in English for the *Journal of the Siam Society* in the early 20th century accidentally and ingeniously used the term “University in Stone” (Dhani, 1969, p. 34) to describe the “Stone Inscriptions of Wat Pho”, a monumental repository of traditional knowledge of the Thai people, which has since been registered by UNESCO as “Memory of the World”. Many people are inclined to take the word “university” in this context as a metaphor, and most histories of Thai higher education do not regard this phenomenon as the beginning of Thai higher education (Krueathong, n.d.). I am of the opinion that it was a kind of “open university” *avant la lettre*, for the public could have free access to it, provided that they were literate. Its creator, King Rama III (1788-1851), was a devout Buddhist who used his royal authority to combat the traditional practice of “hoarding knowledge” and firmly believed in the virtue of selfless giving of knowledge (*widyadana*). The range of standards and sophistication of the content of the inscriptions may vary, (which makes me think of the main lectures at German universities that have to cater to the various levels of learners), but it is certain that the masters of the various branches of knowledge who were asked by the king to transfer their treasure to the public domain must have given their very best, which befits the appellation of a “university” (*universitas litterarum*). I cannot judge the level of sophistication of other branches of knowledge, but in literature, the standard is extremely high indeed, giving examples of the best poetic masterpieces, lay and religious didactic works, and setting exceedingly difficult exercises in the form of poetic riddles. Rama III himself contributed a virtuosic poem that can be read forward and backward! (Traditional Thai literary study stresses more creative writing than poetics). The whole project can certainly be viewed as an education that liberates the people from ignorance. This is “Enlightenment” *à la thaïlandaise*.

Those engaged in university affairs, including self-anointed reformers of Thai higher education, more often than not, are blind to the true nature of traditional Thai education. Following is a typical stance: “Our educational system does not make people think. The entire educational system is that of rote memorization... (It) does not strive to cultivate critical thinking that encourages individual initiatives...” (La-ongsri, et al., 2016, p. 69) Well, those literary minds that went to Wat Pho to educate themselves by committing the best ever of Thai poetry to memory would possess a treasure trove of such magnitude that would enable them to think *instinctively* in poetic terms and become active as poets themselves. The same principle applies to Thai music, which does not rely on notations. The famous master of the ranad (xylophone), Bunyong Ketkhong (see also case study no. 5) had a repertoire of 20,000 tunes (according to the information given by the German theatre director, Gert Pfefferodt); so when he was performing, he could improvise instinctively and instantaneously such that each performance of the same work differed from each other. And it is not true either that those great masters did not think critically and would not teach their pupils to do likewise. If memory is a gift of nature bestowed on mankind, it would be foolish to think that rote memorization is the unavoidable consequence of the use of memory. Constructive use of memory is an indispensable component of all educational endeavour. Many Thai educators are an ignorant lot that do not know how to forge continuity with the past and easily become smug “importers of knowledge”. (I have elsewhere analyzed innumerable aspects of Thai traditional cultures that could benefit our present-day endeavours”..) (Nagavajara, 2004b, pp. 325-345)

The beginnings of the University of Moral and Political Sciences (1934)

Note. <https://pridi.or.th/th/content/2020/07/329>

The competitive world of today, governed by market mentality, often misuses evaluative mechanisms to construct a new hierarchical system that favours elitism, which then serves to promote a new type of marketability. The World University Rankings, operated by several business concerns, provide an excuse for highly ranked institutions to charge astronomical fees. Thai higher education was not born that way. The “democratic” spirit that informed Wat Pho was reflected in the thinking of the founder of our first university, King Rama VI, who expressed his determination to create a proper university (instead of a modernized Civil Service College), so that “it will be a *marketplace of knowledge* for the Thai nation and not a mere institution to support government service”. Beyond that, His Majesty was also thinking of university financing along the American land grant model: “The land to be granted by His Majesty will serve as the site of the university proper, with the rest generating income for the operation of the university. The arrangement will be in the form of a lease to perpetuity at the lowest possible rate” (Office of Art and Culture Management, 2021). The King, though an Oxonian, had no intention of creating an elitist institution, but was thinking rather of the free access model of the “University in Stone”. As for the property to generate income, he specified a lease, not a transfer of ownership.

Later legislation has altered all that, and the university is enjoying a grand time cooperating in long-term projects with rapacious business tycoons. The king, who was ruling as an “absolute monarch”, was paradoxically much more “liberal” than present-day university administrators. Let us face it: the idea of a “marketplace of knowledge” has its religious origin, the best “*dana*” (giving) being that of knowledge, thus harking back to the philosophy that underlined the creation of “the University in Stone”.

The leaders of the 1932 coup, who ushered in democracy had an educational mission in mind too. Since the intellectual mastermind of this group was French-trained, a new “University of Moral and Political Sciences” (later changed to “Thammasat University”) was created in 1934 to train a new cadre of professionals for the new democratic society. The idea of the “marketplace of knowledge” could have been taken over from the rationale elaborated by the leading thinkers around King Rama VI concerning the desirability of creating a university (very well documented and analyzed by Thanet Apornsuwan in his paper “The Origin and challenge of the Liberal Arts in the Thai education system” of 2022), and the new creation gave the opportunity to many students who were already in employment and could not study full-time as regular students. Two more recent creations, Ramkhamhaeng (open admission, 1971) and Sukhothai Thammathirat (distance learning, 1978) built on the experience of Thammasat. Innumerable professionals and intellectuals of distinction were the product of this “open” system. It is not easy to explain how the second oldest university fulfilled the conception of the university of Rama VI and his advisers better than the oldest university. As with so many paradoxical phenomena associated with the history of Siam/Thailand, the thinkers and educators under absolute monarchy were sometimes more democratic and more liberal in spirit than their counterparts under a legally democratic polity, who vie with each other with “elitist” ambitions. One of Rama VI’s advisers gave a clear-cut recommendation concerning the entire educational system in a statement from the year 1919: “There is no need to create *devas*. If we elevate humanity as a whole, *devas* will emerge of their own

accord. Our verdict will be to choose the horizontal mode, that is to say, to espouse “national education” (Apornsuwan, 2024, Section 2).

King Rama VI: An Oxonian who declared that the first Thai university should be “a marketplace of knowledge “

Note. <https://sutidate.wixsite.com/scoutthai2/blank>

If our education is still stuck in the mire today, it may be because we have not heeded the wisdom of our elders and betters. The misunderstanding of the use of memory (which I quoted above) came from the same authority who introduced “liberal arts education” into Thai academia in a systematic way. The story about the struggle to restructure Thammasat University to make way for the liberal arts is of epic dimension, which according to Thanet Apornsuwan, was impregnated with lofty ideals with the American model in mind, even though Thailand at the time was under “authoritarian” rule that was undemocratic and hostile to liberal thinking (Apornsuwan, 2024, Section 3). There is ample documentation on the Thammasat experiment (La-ongsri, et al., 2016, pp. 49-164), which is actually a *Festschrift* in honour of the founder of the Faculty of Liberal Arts), and I cannot help admiring the hard work and dedication on the part of the founding members of the faculty. The obstacles were obvious:

the reformers thought too much in terms of bureaucratic structural and curricular change, mistaking liberal education to mean the foundation years for the entire university. This was bound to be resisted by the existing faculties. Yet, what Thammasat achieved was no mean feat, and whether intentionally or unintentionally, the Thammasat experiment paved the way for the Ministry of Higher Education's decree that all universities were to set aside 30 credits of their undergraduate curricula for the "foundation courses", later to be renamed "General Education", the decree still being in existence, whose operation was only halfheartedly carried out by the universities. General education was centrally adopted by the Ministry also with the added inspiration coming from the reforms initiated by such an august institution as Harvard University in the mid-1970s in the form of the "core curriculum". (I myself was involved in this process and visited Harvard and other U.S. institutions in 1981, realizing full well that our intellectual resources were not up to the task. Nevertheless, I volunteered to teach the General Curriculum for almost two decades, and derived much pleasure and valuable experience from it.)

The present paper attempts to prove that liberal education cannot be fixed to any definite form and that its potential can be developed in innumerable ways. This paper is filled with concrete examples that bear testimony to the inexhaustible dynamism which is not just mere ideas, but a way of life, a culture. We in Thailand may not have captured its true essence, being too preoccupied with form, structure, i.e., its outer garb. The following section will highlight some highly informative case studies that should set us thinking further.

Case Study No. 1: *A “liberating” dictation course*

The school (Thepsirin) had just re-opened after the end of the Second World War. The liberating atmosphere was contagious. The grade IV class was noisy with the young boys and girls rejoicing at the opportunity to see each other again. The teacher entered and announced that there would be a big change in the dictation course: she was to read out the text without telling us where to pause (the Thai written language having no punctuations to mark the end of a sentence, a clause or a phrase). I remember vividly until today how I readily welcomed the new freedom: I had to decide by myself where to leave gaps in my writing. At the age of eight, I began to awaken to a “liberating act” inherent in my mother tongue, and later on found the indication of punctuation marks in foreign language dictations to be too much of a concession! Every time I hear the criticism that Thai education fails dismally in various international tests, such as PISA, with the accusation that we are not taught to think, I become furious. Our educators are simply too superficial by relying too much on extrinsic factors and are too lazy to seek out and exploit those intrinsic thinking mechanisms inherent in our way of life. For me “liberal” education began so early, at the primary school level.

Case Study No. 2: *A prodigy who aspires to liberate*

Every history of Western music of the 20th century mentions the story of the prodigy named Yehudi Menuhin (later Lord Yehudi Menuhin), who in his early teens could play the violin like a mature artist. In 1929 at the age of 12, Menuhin played three concerti in one concert in Berlin so superbly that it provoked Albert Einstein, himself an amateur violinist, to exclaim: “Now I know that there is a God in heavens!” Menuhin was to grow up to become a great musician, a great pedagogue and a peace activist, often defying Israel, though himself a Jew. Looking back over many decades, he confessed:

“As a small child playing the violin, my naïve dream was to be able, thereby, to heal the suffering heart, fulfilling thus the Jewish mission. Ever since I can remember, I have tried to relate the beauty of great music to the harmony of life. As a small child I even imagined that if I could play the *Chaconne* of Bach inspiringly enough in the Sistine Chapel under the eyes of Michelangelo, all that is ignoble and vile would miraculously disappear from our World” (Nagavajara, 2014a, p. 205).

The young Yehudi Menuhin and his teacher George Enescu

Note. https://www.facebook.com/yehudimenuhin/photos/a.1580241322255015/1758695157742963/?type=3&from_lookaside=1

Actual events in the world, and current events in the Near East and Eastern Europe tend to counter this noble aspiration, but the world survives because of such idealistic thinking, and this coming from a child confirms that great arts conspire to forge a liberating force that should constitute the foundation of all education. Mastering the violin up to a certain point can become an edifying formation that transcends the confines of the arts.

Case Study No. 3: *Liberation through non-instruction*

I always question the desirability and reliability of World University Rankings, but the results of the past two years of “QS Rankings by Subjects” have placed Cambridge as World No. 1 in Modern Languages. I cannot presume that the kind of education we had over half a century ago matched the present-day performance, but I am going to make a claim, as an alumnus, that a “liberal” foundation was being laid during my time there. Especially in German, every final examination paper in literature contained one compulsory question for which there was no formal instruction, dealing with philosophy, history, visual arts and music. As a music lover and amateur musician, I embraced that freedom with joy, because the cultural environment and extracurricular activities in Cambridge at the time equipped me well as an amateur. The final examination in 1961 contained a question on Robert Schumann, and I pounced on it with much pleasure, having played a second violin in the University Second Orchestra in Schumann’s *Symphony No. 1*, knowing it well from the many rehearsals and having done further reading on his life and work out of sheer interests. We often look at examinations as an intimidating compulsion, but an educational institution that knows how to induce its students to go in pursuit of free inquiry should understand what “liberal” education means. Looking back over half a century, I realize how much I owe to the Cambridge experience in terms of innovative experiments in learning and teaching.

Case Study No. 4: *Liberating socialization*

After an absence of more than 20 years, I went back to visit my college in Cambridge and was invited to have lunch with the fellows at the “high table”. We were no longer waited upon, but served ourselves from a buffet. I was observing my hosts sitting at the high table: they hailed from various disciplines and seemed to be enjoying the conversation over their daily lunch. I sat next to a lady fellow who was the University Professor of Russian. I learned much from her, and in exchange shared with her my experience of trying to

make German survive as a university subject. After lunch some of them retired to the Senior Common Room to continue their conversation. There were about 20 fellows, representing roughly 20 disciplines, many of whom must have been active for roughly 20 years. And of course, they had been conversing over lunch for about 20 years. This was an interdisciplinary group and what they had learned informally from each other must have been immense. The seemingly “formal” high table was an informal learning space that should be the envy of other institutions. I have earlier pleaded for the virtue of a “dialogic university”, and I am convinced that such socialization has an intellectually liberating effect.

The high table at a “dialogic” college

Note. https://www.wikiwand.com/en/High_table

Case Study No. 5: The enigmatic pedagogy of Thai classical music and its German counterpart

An American musician, Bruce Gaston, (Fry, 2025), came to Thailand as a young man and spent the rest of his life learning Thai classical music up to the point where he himself was recognized by Thai colleagues as a master. He had the good fortune of becoming a pupil of Master Bunyong Ketkhong, the foremost exponent of the “ranad”, or the Thai xylophone, as already mentioned earlier. One day the Thai master summoned the American pupil to him and asked: “Bruce, why haven’t you asked me for a new piece?” It took the pupil

some time to make out what the master meant, which was: “You have now reached the level at which I can pass on to you highly advanced and sophisticated works.” That means the pupil can now be given the freedom to be on his own, including exploring the art of improvisation. Thai tradition demands that the master has to be asked by the pupil to initiate him to the next level. (A Buddhist monk does not offer to give a sermon unless and until asked to do so.) In this process, the pupil has to be self-critical enough to be able to gauge his own abilities whether he is ready to go on to the next stage.

Bunyong Ketkhong, music master with a repertoire of 20,000

Note. <http://siammelodies.com/th/profiles/?n=8>

In this respect, I am reminded of my formative years at a German university in the golden age before the advent of Bologna. In the humanities and social sciences, students were encouraged to chart their own curriculum and to present themselves for the examinations at all levels when they considered themselves ready. So, students had to take full responsibility in conducting themselves, not being over-confident or unnecessarily self-deprecating. The Thai musical model as well as its German counterpart deserves to be called liberal education. It liberates you towards self-realization and self-reliance.

Case Study No. 6: *Education liberates: The case of the compassionate victor*

I seek leave to report on the fruits of my research on “The new beginnings of comparative literature in Germany 1945-1975: An outsider’s view” (Nagavajara, 2022, pp. 494-496). That Germany could rise again so fast after the war was due in no small measure to the non-vindictive policy of the Allies who had no intention of taking revenge on the atrocities perpetrated by the Nazis (The Nuremberg Trials had already taken care of that.) They knew that Germany was a treasure house of wisdom and knowledge that could be appropriately channeled to pave the way for a regeneration. They thought that education could be instrumental in this process. The German universities were to reopen as soon as possible and the process of “denazification” was to be accelerated such that German academics themselves should be able to carry through the new mission. The French were particularly magnanimous in the French-occupied zone of South Germany in helping the Germans to reestablish themselves, and the educational zeal on the part of the German youths returning from the war proved extremely encouraging. One particular subject was prioritized by the French occupation authorities, as it had experienced an immense blossoming in French academia between the two wars, namely comparative literature. Professorships were created in four Southern German universities, partly filled by German scholars, and partly by French Germanists and comparatists. Why comparative literature? Documentary evidence from the period points to the belief on the part of the compassionate victor that German scholarship, for example Romance philology, possessed a great potential to foster a genuine international outlook which is the guiding light of comparative literature. This is a reaffirmation of the faith in a “liberal” education, which should prove to be a corrective to intellectual chauvinism.

Case Study No. 7: *Accidentally postcolonial*

The Association of South East Asian Institutions of Higher Learning (ASAIHL) has been organizing its annual conference since its inception in 1956, of which the “ASAIHL Lecture of the Year” constitutes an integral part of the event. I was chosen “ASAIHL Lecturer of the Year 1982” and spoke on the theme, “Literary Study and Higher Education”, in which I gave a defense of the rightful place of the discipline in contemporary academia. I took a broad view of literature, including the important role of oral literature, which I regarded as a universal phenomenon, and not the privilege of a particular time and place. In this sense, it was necessary for me to combat the claim to primacy made by a well-known British literary critic and scholar who professed: “English literature is a great literature, certainly the greatest of the English arts, possibly the greatest of all literatures.” (Nagavajara, 1996, p. 31) And he went on to indulge in enumerating the weaknesses of other national literatures. I could not help countering such an apodictic statement by saying, “... his brand of evaluative comparatism can prove to be a cause for embarrassment. Either one makes a judgement like this, or one simply does not; and if one makes it, one usually does it when one is very young.” (Nagavajara, 1996, p. 32) The conference was taking place in Hong Kong, then still under British rule (until 1997). I was not deliberately contributing to the nascent movement of postcolonialism and had at that time not yet read Edward Saïd’s *Orientalism* (1979). Several colleagues from former British colonies came up to me after the lecture and congratulated me, furtively though, for my “courage”. Coming from a country which had never been a colony, it was a matter of course that I should endorse the caution made by the German scholar, Wolfgang Iser, (1926-2007) that “literary study is a science of texts and not of nations”. (Nagavajara, 1996, p. 32) Liberal education cannot admit of such divisive ideology.

Case Study No. 8: *Philology versus theology*

This case stems from a lecture organized by the Dahlem Humanities Center of the Free University Berlin. The speaker was a Moroccan professor who was discoursing on certain aspects of the history of Islam. His approach was informative as well as critical. The professor stated the known fact that the Holy Book of Islam was written down several hundred years after the passing of Muhammad. He went a little further, which to me was nothing radical at all, whereby he opined that certain practices by Muslims of today might not correspond exactly to what the Prophet had taught. The temperature in the lecture room heated up, and after the conclusion of the lecture, the professor was attacked left and right by devout Muslims (which I thought was understandable) and also by German students of Islam (who, in my opinion, should have been tempered by a more rational sobriety). I volunteered to umpire, and humbly sought leave to share with the colleagues experiences from the world of Buddhism. My deliberate civility and humility made the warring factions pause for a while, as I went on to say that Buddhists are well aware that what constitutes the Buddhist canon cannot lay claim to absolute authenticity, for it was written down 300 years after Buddha's death. Buddhism has branched off into various sects, and variants of the *Tripitaka* exist in abundance. Even within a sect, occasional councils have to be convened in order to improve upon the existent text. Liberal-minded Buddhists are content with whatever achievements could be attained in order to come nearest to what we assume to be Buddha's teachings, which should possess the credibility of perennial truth. I did emphasize that the textual defects that might exist are by their very nature a *philological* problem and not necessarily a *theological* one. In the final analysis, the best religious text is the one that guarantees the harmony of the human race whereby ethical consciousness becomes pervasive. I am inclined to think that the Buddhist stance as I presented in Berlin is the bedrock of a liberal education. Knowledge, appropriately reflected, can liberate us from ignorance and prejudice.

Case Study No. 9: *Confession of a brevilouquent pupil*

44 years had passed since I took my doctorate's degree from Tübingen University when they decided to grant me an honorary degree in 2009. My contact with German academia had been kept alive thanks to the various research grants and residencies at German institutions which I received during the intervening years. I always felt, and do feel, a particular attachment to my *alma mater*, because I believe that a "liberal education", once received and cultivated, stays with you for the rest of your life. Another factor that binds me to Tübingen is the attitude that the successors of my former professors have adopted towards me, namely that they take me seriously as a scholar who tries to build a bridge between two cultures.

The simple degree ceremony took place at the end of an international seminar under the theme "World of Values" in 2009 in an idyllic ambience by the river Neckar in the museum turned conference centre known as the "*Hölderlinturm*". My mentor, Eberhard Lämmert (1924-2015), Germany's foremost literary scholar and former President of the Free University Berlin, volunteered to deliver the laudation, which turned out to be a critical appraisal of all my writings in Western languages (Attaviriyanupap, 2019, pp. 24-49). When I was requested to make a response, I contented myself with a very brief speech, which ran as follows:

"What I owed to my German teachers was scholarly conscientiousness. Back home, I tried to turn this into ethical rectitude. I have had difficult times, but I have survived. And that is why there is today" (Thailändischer Komparatist, 2009).

Hölderlinturm, Tübingen

Note. <https://en.wikipedia.org/wiki/H%C3%B6lderlinturm>

Liberal education in this case becomes a liberating force that is potent enough to infuse scholarship with ethics. This is one dimension of liberal education that we should strive to cultivate.

Lessons from the Case Studies

The above episodes, though based on personal experiences, attempt to convey distinct messages or point to implications that may be of a more general validity. The interpretation of those phenomena can yield meaningful conclusions that bear upon the subject of the present lecture and the theme of the conference as a whole, where it was initially presented. These micro narratives are certainly supportive of the role of liberal education that can constitute an intellectual and even spiritual force in our contemporary society.

Starting from his native soil, the author tries to “read” meticulously his own cultural roots and soon becomes aware of a great potential in the educational practices or learning modes of his homeland. *Case Study No. 1*, dealing with primary school dictation exercises, substantiates the point about an inner force that can promote the thinking abilities of primary school children. Moving to the “enigmatic pedagogy” of Thai classical music in *Case Study No. 5*, one can appreciate the breadth of creative thinking ranging from childlike simplicity to highly sophisticated artistry. The passage from

Thai primary school to German higher education in the pre-Bologna era proves that the essence of “liberal” education that furthers individual freedom cuts across national boundaries as well as levels of intellectual maturity.

In this sense, the conditions that induce an independent pursuit of knowledge, in other words, self-learning, as expounded in *Case Study No. 3* concerning Cambridge Modern Languages, can go a long way in paving the way for the supreme art of “learning how to learn”. In this respect, social and educational environment may prove to be a “cultural capital” that an enlightened society, as a way of life almost imperceptibly builds up little by little in a continuous process until it reaches a level of inexhaustibility. Our present-day digitalized society must learn how to enhance it in appropriate ways and applies its “disruptive” power wisely. In a talk given at the Petroleum Institute Annual Dinner in Bangkok on November, 21, 1988, I already sensed what was coming and pleaded for the middle road in the espousal of technology, including IT. (Nagavagara, 2004, pp. 23-25)

As elucidated above by the great German philosopher and educational reformer, Wilhelm von Humboldt, the individual cannot go it alone and must learn to interact with society in constructive ways. My little story about those 20 academics hailing from 20 disciplines conversing over lunch for 20 years, as related in *Case Study No. 4*, would tend to support the kind of mutual intellectual enrichment that is the mainstay of what I have called “the dialogic university”, which the often superficial exchanges of messages via the social media of today can never supplant.

But the socializing academic community itself is by its very nature committed to the quest for knowledge, which, as we have seen above in the introductory section, was often obstructed by prejudices (whether radical or religious), intellectual myopy and at times bigotry. Liberal education has been combatting those inhibitive factors for centuries, with limited success. The fight for academic freedom has had to shift its focus and our enemy of today is invincible, for academia itself has fallen prey to cupidity, lust for power and self-delusion which are more difficult to fight than the

papal tyranny of yore. That a scholar hailing from a non-colony like myself had to take up arms against academic chauvinism and “accidentally” aligned myself with postcolonialism, as demonstrated in *Case Study No. 7*, should serve as a warning that the need to “liberate” will remain a challenging responsibility of education for a long time to come. The same could be said of the umpiring role that I felt compelled to perform to help resolve the internal conflict between the adherents of Islam, as reported in *Case Study No. 8*, should remind us that scholarship that is not always endowed with humility and tolerance would militate against true knowledge and intellectual awakening which represent the virtues of liberal education.

Transposed to the international level, the reemergence of the discipline of comparative literature in Germany after World War II, as reported in *Case Study No. 6*, should give us ample food for thought. The readiness to forgive on the part of the Allies needed an effective instrument to bring about a constructive reconciliation, and to use education for this purpose was a wise decision. But education is a very broad area of human endeavour, and specific choices, including methods and subjects, had to be made. It so happened that a discipline born and bred in the spirit of internationalism had been developed up to the point where it could function as a vehicle for intellectual and moral regeneration. (As a foreigner studying this subject at a German university and engaged in research in Franco-German literary relations, I could witness how the pursuit of knowledge, propped by a truly international spirit, could become a liberating intellectual force.) (Nagavajara, 2014a, pp. 337-354)

The story about the transcending of enmity between arch rivals, namely France and Germany, and the launching of an academic discipline (which is flowering today both in France and Germany) contains certain implications that I would not hesitate to identify as being of an “ethical” nature. In the final analysis, if liberal education is expected to perform a liberating function, it cannot overlook the ethical dimensions of the undertaking. At whatever level, in whichever field, ethics has a role to play. Why should the child Yehudi Menuhin, who had mastered the daunting art of violin playing beyond his years, end up thinking beyond music-making and

imposing upon himself such an ambitious mission, as recounted in *Case Study No. 2*? We sometimes speak of the innate goodness in man. But that cannot be taken as the general rule, as we can witness every hour and every minute today how people are butchering fellow human beings, and the arts, and even religions, are powerless. Yet there must be room for an expression of lofty ideals like those coming from the child Menuhin. It would appear that artistic excellence, if well nurtured, will give rise to deep reflections that can serve as a gateway to ethical aspirations. One case in hundreds, or in thousands, is better than none. It exemplifies what “liberal” education truly means.

And that brings me to my own experience in *Case Study No. 9*. Naturally I have attempted the liberating act at more than one stage. The German legacy itself was demanding enough in its own way, for scholarly conscientiousness requires hard work, determination and precision. Years of constant praxis, long after graduation, should equip one with what is vaguely called “intellectual honesty”, which becomes inevitably ethical in nature. But the long leap to the level of “ethical rectitude” is an audacious act, fraught with innumerable obstacles, and the best one can hope for is not to triumph, but to *survive*. I myself was content with the little that could be achieved, but the indebtedness to the initial “conscientiousness” is not thereby diminished. In my own small way, I have tried to contribute to the process of keeping liberal education alive.

How far and in what direction have we departed from the pristine innocence of the “child playing the violin” in the hope of cleansing the world of “all that is ignoble and vile”? Do we in the field of education still think in those terms, now that we possess potent tools like AI that can facilitate our desires and demands, alas, dictated by the smug self-satisfaction of the corporate university. The leading researchers of higher education at the global level whom I quoted in the introductory part of this paper did confess that we had failed dismally in spite of all our scientific achievements in making the present-day world an equitable and happy place for all. We should appreciate their honesty and readily admit that AI never will replace Yehudi Menuhin in violin playing and in humane thinking. (I had the

good fortune of hearing Menuhin live several times and also one of his rare lectures.) I have deliberately interpreted “liberal education” in somewhat radical terms as an education that “liberates” (us from *kilesa*, greed and lust, as Buddhists might say). We sometimes have to be aggressive in our fight for survival.

Epilogue

The present paper tries to demonstrate how a departure from the normal usage of the concept of “liberal education” can open up possibilities for alternative thinking and practice. The overused term “liberal” can be a little too passive. While retaining the adjectival form, the author chooses to emphasize the active and dynamic potential of the act of “liberating”.

To liberate presupposes a tension between two points: the starting point is to liberate *from*, and the end point is to liberate *towards*. An educational process begins with a premise that leads to a resolution. For example, liberal education can be a process of liberating us from preconceived ideas and propelling us to new creative ideas. As I have mentioned earlier, our academia of today, being an epigone of the world of business, has willy-nilly set up its own regulatory prison house such that it has become necessary to liberate it *from* all those self-imposed fetters in order to embrace a new freedom to search for creative and constructive experiences.

To illustrate this call for freedom *from* as well as freedom *towards*, allow me to return to *Case Study No. 9* concerning the transformation of scholarly conscientiousness into ethical rectitude. Scholarly conscientiousness is the supreme level of awareness or consciousness in the pursuit of truth. Those obsessed with procedural construction may think in terms of professional ethics, professional competence and good governance, while self-respecting scholars will try to glean wisdom from the acquisition of knowledge and to make public the fruits of their search (or *research*). *Intellectual honesty* is the intermediary attribute that distinguishes the product of an educational institution, which may be considered, in even broader

terms, as the achievement of *academic culture*. Allow me to quote a statement by the distinguished economist, Lord John Vaizy (1929-1984), who characterizes very lucidly how the “*Bildung*” at an educational institution can shape the attitude and behaviour of an individual.

Cambridge’s main contribution to the tone of intellectual life has been a ruthless, forthright intellectual honesty...I think that this intellectual ruthlessness has appalling effects on manners and emotions, but excellent results on the intellectual morals of the Cambridge young...I would have been a nicer but wobblier man if I had gone elsewhere. It is the wobblies who get on...Like other Cambridge men, and perhaps this is why so few of them become Prime Minister, I am perennially surprised at the hostility that friendly frankness brings. (*Cambridge Commemorated*, 1984, pp. 338, 340-341)

Today when we talk of “best practices”, we often link them to business or industrial enterprises, and consequently the “corporate university” will hasten to adopt the term. Can we move a little further than the utilitarian domain and describe professional honesty and scholarly conscientiousness as a form of “best practice”? Would these appear to be alien elements in the usual environment of today’s academia? The kind of order and system that an institution of higher learning needs is what is conducive to the blossoming of the mind. Liberal education is supportive of that kind of orderliness. Cultivating self-discipline (that does not become prohibitive) within the “community of scholars”, and offering the knowledge and wisdom that you have gained for the common good, not in the form of commodity, used to be the goal of academia, and that noble undertaking has ethical implications. So to elevate scholarly conscientiousness, via the cultivation of intellectual honesty to the level of ethical rectitude, is a logical process, not unrealizable daydreaming. I wish to recall at this juncture the idea that underpins “The Stone Inscription of Wat Pho”, the notion of the “marketplace of knowledge” of the founder of the first university in Thailand, and lately the fight of the scholars and scientists of the University of California for free access to their research, (Kell, 2021) which we

Buddhists would call “*widyadana*” (the word being a new coinage in the Thai language based on Sanskrit root, meaning “free gift of knowledge”). Liberal education is certainly a pursuit of knowledge and wisdom not restricted only to academia and assumes a more general validity akin to the ideals of the Enlightenment. It is a way of thinking that can become a way of life. Moral rectitude upholds the survival of human society. The challenge to the academic world is how to allow our “best practice” to mature into a way of life that is impregnated with ethical consciousness. An education that is not “liberal” enough will not be able to contribute to this process of maturation.

In connection with Western Enlightenment, it will only be fair to give Immanuel Kant an appropriate hearing. This is what he has to say in his famous essay, “What is Enlightenment?”.

“Enlightenment is man’s emergence from self-imposed immaturity. Immaturity is the inability to use one’s understanding without guidance from another. This immaturity is self-imposed when its cause lies not in lack of understanding, but in lack of resolve and courage to use it without guidance from another...”

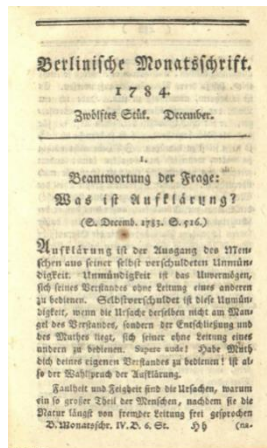
This spirit of freedom is expanding even where it must struggle against the external obstacles of governments that misunderstand their own function...the existence of freedom need not give cause for the least concern regarding public order and harmony in the commonwealth. If only they refrain from inventing artifices to keep themselves in it, men will gradually raise themselves from barbarism.” (Kant, 1992, pp. 1, 4).

Manuscript of the Buddhist Tripitaka

Note. [https://www.blockdit.com/posts/](https://www.blockdit.com/posts/64156ab6c80189a65fe5aa4b)

64156ab6c80189a65fe5aa4b

Kant: Was ist Aufklärung?

Note. [https://www.deutschestextarchiv.de/book/](https://www.deutschestextarchiv.de/book/view/kant_aufklaerung_1784?p=17)

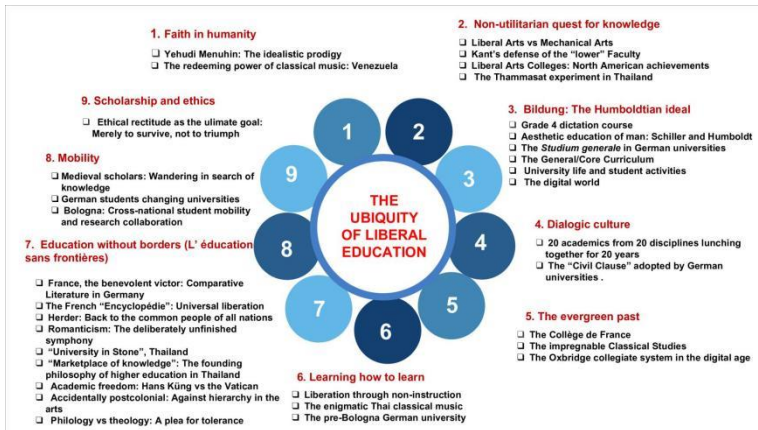
view/kant_aufklaerung_1784?p=17

It is amazing how Kant's argument is relevant to our endeavour to create a liberal society and, in our case, to make education liberal. The last sentence quoted professes an absolute faith in the innate capacity of man to free himself from ignorance and immaturity, which can at times degenerate into barbarism. Kant was living at least under an "enlightened" despot, but he and his colleagues felt it necessary to demand a fight against oppressive governments. We are less fortunate than Kant and his contemporaries because their enemies were identifiable, while ours are very elusive: we are compelled to fight a global force that places material gain above knowledge and wisdom.

I speak again as a Buddhist who wholeheartedly endorses Kant's faith in human freedom. We Buddhists appreciate Buddha's teaching that "one's refuge is within oneself" (*Attā Hi Attanō Nāthō*). Everybody is endowed with the power to create good "*karma*" and hence to better himself. Our present-day academia has overlooked such innate capacity and has imposed upon itself so many external rules and regulations under the understanding that these extrinsic mechanisms will guarantee excellence. They have proved to be counter-productive. That is why we shall have to continue to make education a liberating force. Does liberal education liberate? Sometimes! We should see to it that the exception becomes the rule.

N.B. in order to help the readers to see the interconnectedness of the various points made in the paper, a Summative Diagram is presented on the following page.

Acknowledgements

I would like to express my sincere thanks to the following colleagues for their valuable advice and assistance: 1) Prof. Gerald Fry, University of Minnesota; 2) Acharn Suvanna Kriengkraipetch, Former Director, Sirindhorn Anthropology Centre; 3) Assoc. Prof. Darin Pradittatsanee, Chulalongkorn University, 4) Dr. Aurapin Khamson, TRF Research Project on Criticism.

As for the various **illustrations**, which may serve to enliven the paper, I have indicated their sources, and would like to confirm that they have been used for purely educational purposes.

References

- Annuaire du Collège de France. (n.d.). <https://www.college-de-france.fr/fr/editions/annuaire-du-college-de-france>
- Apornsuwan, T. (2024). Origin and challenge of the Liberal Arts in the Thai educational system. (Manuscript to be published, kindly made available by its author).
- Attaviriyapap, K. (2019). The German tradition of awarding honorary doctorates: A case-study from Tübingen University. *Journal of Faculty of Arts, Silpakorn University*, 31(1), 24-49.
- Cambridge Commemorated. An Anthology of University Life. (1984). *Compiled by Laurence and Helen Fowler*. Cambridge, pp. 338, 340-341.
- Dhani. (1969). *Collected Articles*. The Siam Society.
- Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences des arts et des métiers. (2004). *Le Petit Robert 2*. Dictionnaire Le Robert.
- Jose' Antonio Abreu's TED PRIZE WISH - transcribed. (n.d.). https://blog.ted.com/_weve_transcrib/
- Fry, G. W. (2025). *Bruce Gaston. Historical Dictionary of Thailand*. Rowman & Littlefield. (To be published soon)
- Kant, I. (1798). *The conflict of the faculties (Der Streit der Fakultäten)*. <https://www.projekt-gutenberg.org/kant/streit/streit.html>. (In German, First edition with original spelling).
- Kant, I. (1992). *An answer to the question: What is enlightenment? Translated by Ted Humphrey*. https://www.nypl.org/sites/default/files/kant_whatisenlightenment.pdf
- Kell, G. (2021, March 18). UC's deal with Elsevier: What it took, what it means, why it matters. <https://www.universityofcalifornia.edu/news/ucs-deal-elsevier-what-it-took-what-it-means-why-it-matters>

- Körner, J. (1929). *Die Botschaft der deutschen Romantik an Europa*. Filser.
- Krueathong, P. (n.d.). *Universities at a turning point*. TASSHA, Thailand Academy of Social Sciences, Humanities and Fine and Applied Arts.
- La-ongsri, K, W. Osatharom and A. Chanmuang. (2016). *Prof. Dr. Adul Wichiancharoen and the Liberal Arts foundation curriculum*. Thammasat University.
- Marginson, S. (2024). *The three dilemmas of higher education: The 2024 Burton R. Clark lecture*. <https://www.researchcghe.org/publication/the-three-dilemmas-of-higher-the-2024-burton-r-clark-lecture/>.
- Nagavajara, C. (1966). *Schlegel in Frankreich. Sein Anteil an der französischen Literaturkritik, 1807-1835*. Max Niemeyer.
- Nagavajara, C. (1996). *Comparative literature from a Thai perspective: Collected articles 1978-1992*. Chulalongkorn University Press.
- Nagavajara, C. (2004). *Fervently mediating: Criticism from a Thai perspective. Collected articles 1982-2004*. Chomanad.
- Nagavajara, C. (2014a). *Bridging cultural divides: Collected essays and reviews 2006-2014*. Faculty of Arts, Silpakorn University.
- Nagavajara, C. (2014b). From selfless giving to commodification: The dilemma of higher education. *Drying Technology*, 32(8), 479-551.
- Nagavajara, C. (2016). *Cultural consciousness: Foundation of Thai higher education*. (2nd ed.). Faculty of Arts, Silpakorn University.
- Nagavajara, C. (2022). The new beginnings of comparative literature in Germany 1945-1975: An outsider's view. *HASSS*, 22(3), 493-508.

- Nagavajara, C. (n.d.). The inexhaustible legacy of Wilhelm von Humboldt. Verein der ehemaligen Thai Studenten in Deutschland (Association of Thai Alumni of German Universities), Academic Articles, p. 12. <https://vtd-thai.or.th/wp-content/uploads/2021/03/The-Inexhaustible-Legacy-of-Wilhelm-von-Humboldt.pdf>
- Office of Arts and Culture Management, Chulalongkorn University. (2021, November 26). King Rama VI and Chulalongkorn University. <http://www.cuartandculture.chula.ac.th.news/8207>
- Paulin, R. (2016). *The life of August Wilhelm Schlegel: Cosmopolitan of art and poetry*. Open Book Publishers.
- Thailändischer Komparatist wird Ehrendoktor: Lehrjahre in Tübingen. (2009, July 15). *Schwäbisches Tagblatt Tübingen*. http://www.tagblatt.de/Home/nachrichten/hochschuler_artikel,-Lehrjahre-in-Tuebi...
- Willinsky, J. (2018). The intellectual properties of learning: A prehistory from Saint Jeromes to John Locke. Chicago: University of Chicago Press. (OPEN ACCESS FINAL DRAFT: Chapter Seven: The medieval Universities of Oxford and Paris). <https://intellectualproperties.stanford.edu>

Author

Professor Emeritus Dr. Chetana Nagavajara

Emeritus Professor, Faculty of Arts, Silpakorn University

E-mail: chetanan14@gmail.com

Nationalist Ideology in National Aviation Museum of the Royal Thai Air Force

*Pakhamon Somprasong¹, Renu Muenjannchoey²,
Kwanchit Sasiwongsaroj³ and Weeranan Damrongsakul⁴*

*Research Institute for Languages and Cultures of Asia,
Mahidol University¹⁻³ and
Faculty of Liberal Arts, Mahidol University⁴*

Received: May 17, 2024

Revised: August 27, 2024

Accepted: October 21, 2024

Abstract

The aim of this academic article is to examine the exhibition methods and content used by the National Aviation Museum of the Royal Thai Air Force to foster nationalist ideology. It examines the museum's role in promoting nationalism using Althusser's ideology framework, combined with concepts of nationalism and museum studies.

The findings indicate that the National Aviation Museum of the Royal Thai Air Force. presents the main aspects of Thai nationalism—nation, religion, and monarchy—through exhibitions on the history of aviation in Thailand, the development of the Royal Thai Air Force, and its missions from the past to the present. The museum employs Althusser's ideological mechanisms such as reproduction, naturalization, a mix of reality and imagination, and the creation of binary relationships. These are supplemented by artifacts representing air power, such as aircraft and illustrations, and elements like color schemes that evoke the Royal Thai Air Force to instill patriotism, which is consistent with the role of military museums in promoting nationalist ideology.

However, the presentation lacks engagement between the Royal Thai Air Force and the public. The storytelling methods fail to connect the social context of different eras with significant Air Force events, providing only factual information. This makes it difficult for visitors to synthesize the information to gain a deeper understanding. Additionally, the elements that should evoke emotional engagement, such as lighting, color, and sound, do not effectively enhance the narrative's emotional impact.

Keywords

ideology, nationalist ideology, military museum, national aviation museum of the royal Thai air force

อุดมการณ์ชาตินิยม ในพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ

ภคมน สมประสงค์¹, เรณู เหมือนจันทร์ไชย²,
ขวัญจิต ศศิวงศาโรจน์³ และวีรานันท์ ดำรงสกุล⁴
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล¹⁻³
และ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล⁴

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการจัดแสดงและเนื้อหาที่พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติใช้ในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม ศึกษาบทบาทของพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมโดยใช้กรอบแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ของอัลธูซเซอร์ ร่วมกับแนวคิดชาตินิยม และแนวคิดของพิพิธภัณฑ์ มาประกอบในการศึกษา

ผลจากการศึกษา พบว่า พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ นำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมกระแสหลักของไทย ได้แก่ ชาตินา ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้วยการจัดแสดงประวัติศาสตร์กิจการบินในประเทศ ประวัติความเป็นมาของกองทัพอากาศ และภารกิจของกองทัพอากาศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยวิธีการเล่าเรื่องตามการทำงานของอุดมการณ์แบบอัลธูซเซอร์ ได้แก่ การผลิตซ้ำ การทำเป็นธรรมชาติ การผสมระหว่างเรื่องจริงกับจินตนาการ และการสร้างคู่ของความสัมพันธ์ ประกอบกับการใช้วัตถุจัดแสดงที่เป็นตัวแทนของกำลังทางอากาศ เช่น เครื่องบิน หรือภาพประกอบ รวมถึงองค์ประกอบอย่างโทนสีที่สื่อถึงความเป็นทหารอากาศ

เข้ามาช่วย เพื่อให้ผู้เข้าชมนิทรรศการได้เกิดความรู้สึกรักชาติตามหน้าที่
ของพิพิธภัณฑ์ทหารในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม

อย่างไรก็ตาม การนำเสนอที่ยังขาดเรื่องการมีส่วนร่วมระหว่าง
กองทัพอากาศและประชาชน วิธีการเล่าเรื่องที่ไม่เชื่อมโยงระหว่างบริบทของ
สังคมในแต่ละยุคกับเหตุการณ์สำคัญของกองทัพอากาศ มีเพียงการให้ข้อมูล
ที่เป็นข้อเท็จจริง ผู้เข้าชมจึงไม่สามารถนำข้อมูลนั้นมาประมวลต่อเพื่อสร้าง
ชุดความคิดต่อไปได้ นอกจากนี้ องค์ประกอบที่ช่วยให้เกิดอารมณ์ร่วมเมื่อเข้า
ชม ได้แก่ แสง สี และเสียง ไม่สามารถส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดอารมณ์
ความรู้สึกร่วมไปกับเรื่องเล่าได้

คำสำคัญ

อุดมการณ์, อุดมการณ์ชาตินิยม, พิพิธภัณฑ์ทหาร, พิพิธภัณฑ์
กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ

บทนำ

ชาติ คือ การรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความเหมือนกันด้านชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม รวมไปถึงการมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน การสร้างความเป็นชาติคือการสร้างพลังอำนาจ การมีตัวตนในสังคมโลก รวมถึงการต่อรองกับชาติอื่นเพื่อให้ชาติของตนเข้มแข็ง (Boonmee, 2003, pp. 21-51) ดังนั้น การธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้มีอำนาจจะต้องดำเนินการเพื่อกคงความเป็นเอกภาพของชาติไว้ การปลูกฝังอุดมการณ์ จึงเป็นวิธีที่ชนชั้นปกครองมักนำมาใช้ในการธำรงรักษาความเป็นชาติ เพราะอุดมการณ์ คือ กรอบวิธีคิดที่ได้รับการปลูกฝังจากระดับจิตสำนึกเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ และส่งผลต่อการกระทำ จึงเกิดกลไกด้านอุดมการณ์เพื่อสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมขึ้น ด้วยการกำหนดลักษณะของชาติ ทั้งวิธีคิด ความเชื่อ เพื่อให้คนในชาติมีแบบแผนชุดความคิดและการปฏิบัติแบบเดียวกัน

กลไกด้านอุดมการณ์ คือ การสอดแทรกชุดความคิดด้วยวิธีการที่เป็นธรรมชาติและแนบเนียน โดยส่วนมากมักกระทำผ่านสถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา หรือผ่านสื่อสารมวลชน เนื่องจากเป็นวิธีการเผยแพร่แนวความคิดอย่างเป็นธรรมชาติ และสถาบันดังกล่าว ล้วนเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ในชีวิตประจำวันของทุกคนตัวอย่างเช่น การสอดแทรกไว้ในแบบเรียน โฆษณา ชุดทางโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ หรือ นวนิยาย รวมไปถึงการเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยมผ่านพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากบทบาทของพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนจากสถานที่รวบรวมวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และจัดแสดง ให้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ประชาชนได้ศึกษาหาความรู้จากการจัดแสดงนิทรรศการ รวมไปถึงการเป็นพื้นที่ทางสังคม พิพิธภัณฑ์หลายแห่งจึงไม่เพียงแต่ออกแบบนิทรรศการเพื่อให้การจัดแสดงมีความน่าสนใจเท่านั้น แต่ยัง

แผนการถ่ายทอดแนวคิดบางอย่างเพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับรู้ รวมไปถึงการส่งต่อความเป็นชาติอีกด้วย

ปัจจุบัน หลายประเทศใช้พิพิธภัณฑ์ในการส่งต่อความเป็นชาติให้กับคนรุ่นใหม่ ตัวอย่างจากบทความเรื่อง พิพิธภัณฑ์ญี่ปุ่น : สื่อวัฒนธรรมร่วมสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ของ Lokulprakit (2016) ที่ศึกษาพิพิธภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ในการเผยแพร่วัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลัง หรือบทความเรื่อง การก่อรูปและการเปลี่ยนแปลง ความหมายของพิพิธภัณฑ์สถาน: พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ จากยุคอาณานิคมสู่การสร้างชาติของ Boonyakiet (2019) ได้เขียนถึงพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสิงคโปร์ในปัจจุบันที่มีแนวคิดในการนำเสนอความจริงที่เกิดขึ้นกับประเทศสิงคโปร์ ตั้งแต่การเป็นอาณานิคม การถูกญี่ปุ่นยึดครอง การต่อสู้เพื่อเอกราช การต่อสู้กับแนวคิดคอมมิวนิสต์ และการดำรงชีพของบรรพบุรุษ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อบอกความเป็นมาในอดีตของประเทศ สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในประเทศ และแนวทางที่จะต่อยอดเพื่อพัฒนาประเทศ หรือพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร ที่มีการเผยแพร่ความเป็นชาตินิยมผ่านการจัดแสดงศิลปวัตถุตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า กลุ่มคนที่ย้ายในพื้นที่ของไทยในปัจจุบันนั้นมีรากเหง้ามายาวนาน แม้กระทั่งการตั้งชื่อรูปแบบศิลปะที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมเขมรว่า “ลพบุรี” นั้น ก็ยังมีนัยยะในการส่งต่อความเป็นชาตินิยมที่ต้องการแสดงให้เห็นความเป็นไทยอย่างชัดเจน (Laomanacharoen, 2022)

พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ เป็นหนึ่งในพิพิธภัณฑ์ทหาร ที่รวบรวมและเก็บรักษาอากาศยาน อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือสื่อสารที่เคยใช้ในกองทัพอากาศ ตลอดจนบริภัณฑ์ประจำตัวนักบิน เครื่องแบบเอกสารและพัสดุสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการบิน เพื่อเผยแพร่ความรู้ของการบินในประเทศ และสร้างความเข้าใจหน้าที่ของทหารในการปกป้องประเทศ และเป็นเกียรติประวัติของกองทัพอากาศ ซึ่งสอดคล้องกับหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ทหารที่นำเสนอเรื่องราวของประวัติความเป็นมา ภารกิจ เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องด้วยการรวบรวมวัตถุและอนุรักษวัตถุที่เกี่ยวข้องกับกิจการทหาร โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการให้ความรู้ สร้างแรงบันดาลใจ สร้างจิตสำนึกรักชาติ ผ่านการเล่าเรื่องความเสียสละ ความมานะอุตสาหะของบรรพบุรุษ ที่มีส่วนในการนำพาชาติให้รุ่งเรืองจนถึงปัจจุบัน (Waikuna, 2006, p. 27)

จะเห็นได้ว่าพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติเปรียบเสมือนสื่อกลางที่สื่อสารอุดมการณ์ชาตินิยมในบทบาทของทหารให้ประชาชนได้รับทราบ ซึ่งในปัจจุบันนี้ พิพิธภัณฑ์มีบทบาทเป็นพื้นที่ทางสังคมเปิดกว้างสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อให้ได้รับความรู้และสร้างความเข้าใจ เพื่อลดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคม บทความนี้จึงได้ศึกษาวิธีการจัดแสดงการนำเสนอเนื้อหา และบทบาทของพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและอิทธิพลของพิพิธภัณฑ์ในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดแสดงและกิจกรรมการศึกษาด้านพิพิธภัณฑ์ในอนาคต

คำถามงานวิจัย

1. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและการบินแห่งชาติใช้วิธีการใดในการจัดแสดงและนำเสนอเนื้อหาเพื่อสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม
2. บทบาทของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและการบินแห่งชาติในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการจัดแสดงและเนื้อหาที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและการบินแห่งชาติใช้ในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม
2. เพื่อศึกษาบทบาทของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและการบินแห่งชาติในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม

ทบทวนวรรณกรรม

หลุยส์ อัลธุสแซร์ ได้นำแนวคิดโครงสร้างนิยมที่ประกอบด้วย โครงสร้างส่วนบนและโครงสร้างส่วนล่างศึกษาวิเคราะห์เรื่องอุดมการณ์ โดยอธิบายว่า ชนชั้นหรือหน่วยสังคมที่แต่ละคนสังกัดอยู่นั้น มีผลต่อการเกิดชุดความคิดหรือกรอบวิธีคิด (set of ideas/ conceptual framework) และส่งผลไปยังการกระทำ โดยที่โครงสร้างส่วนบน และโครงสร้างส่วนล่าง สามารถเป็นฝ่ายที่กำหนด และถูกกำหนดได้เท่า ๆ กัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องในแต่ละสถานการณ์ ตัวอย่างเช่น ในระบบศักดินา ระบบการปกครองซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนจะเป็นตัวกำหนดระบบเศรษฐกิจซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนล่าง แต่ถ้าหากเป็นระบบทุนนิยม โครงสร้างเศรษฐกิจซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนล่างอาจเป็นตัวกำหนดให้เกิดระบบศักดินาซึ่งเป็นโครงสร้างส่วนบนขึ้นก็ได้ (Kaewthep & Hinviman, 2008,

pp. 208-235) ทำให้อัลธูแซร์ ให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์อุดมการณ์เป็นหลัก ตั้งแต่การให้คำนิยามของอุดมการณ์ ว่าเป็นชุดความคิดหรือกรอบวิธีคิด เพื่อทำความเข้าใจตัวเรา/โลก/สังคม ซึ่งการที่มีอุดมการณ์ต่างกัน ก็จะทำให้วิธีคิดและความเข้าใจความเป็นไปต่าง ๆ รอบตัวต่างกัน ซึ่งอัลธูแซร์ได้จำแนกอุดมการณ์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

- อุดมการณ์หลัก (Dominant Ideology) เป็นอุดมการณ์ที่ชนชั้นปกครองผลิตซ้ำขึ้น เพื่อครอบงำมวลชนในระดับสามัญสำนึก จนยอมรับและกลายเป็นกรอบแนวคิดกระแสหลักของสังคม

- อุดมการณ์ทางเลือก (Alternative Ideology) เป็นอุดมการณ์ที่ต่อรองและสามารถอยู่ร่วมกับอุดมการณ์หลักได้ หรือเป็นกรอบแนวคิดที่ยอมรับอุดมการณ์หลักแต่ต้องอยู่บนเงื่อนไขบางอย่าง

- อุดมการณ์ต่อต้าน (Counter Ideology) เป็นอุดมการณ์ที่ปฏิเสธอุดมการณ์หลัก มักนำเสนอจินตภาพสังคมแบบใหม่เพื่อดึงดูดให้ผู้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการต่อต้านอุดมการณ์หลักของสังคม

การที่อัลธูแซร์จำแนกประเภทอุดมการณ์นั้น แสดงให้เห็นว่าในสังคมสามารถมีกรอบแนวคิดได้หลายอย่าง และแต่ละอย่างก็มีความสัมพันธ์กันในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งการต่อรองกันระหว่างอุดมการณ์หลักและอุดมการณ์รอง หรือการต่อต้านของอุดมการณ์ที่อยู่ตรงกันข้าม โดยสอดคล้องกับแนวคิดของอันโตนิโอ กรัมสกี ที่กล่าวว่าอุดมการณ์หลักสามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากมีกลไกที่โน้มน้าวให้มวลชนเกิดการเปลี่ยนแปลง

การทำงานของอุดมการณ์ตามแนวคิดของอัลธุสแซร์ มีอยู่ 4 ประการ ประการแรก คือ การทำให้เป็นธรรมชาติ เพราะอุดมการณ์ได้ทำงานฝังรากลึกไปยังจิตไร้สำนึก เพื่อให้สิ่งที่คิดหรือแสดงออกมานั้นเป็นธรรมชาติโดยไม่มีใครบอกให้ทำ แต่เกิดจากการได้รับการปลูกฝังอุดมการณ์จากสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันโดยไม่รู้ตัว เช่น การชมละครหลังข่าว การเห็นพฤติกรรมหรือการกระทำของคนในครอบครัว การประกอบพิธีกรรม ประเพณี เป็นต้น

ประการที่สอง คือ การผสมกันระหว่างความจริงกับจินตนาการ โดยทั่วไปมนุษย์จะมีการแยกแยะระหว่างเรื่องจริงกับจินตนาการ แต่อุดมการณ์จะทำให้เรื่องจริงกับจินตนาการนั้นผสมปนเปกันแยกไม่ออก อาจมองได้ว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่งของการสื่อสาร ที่ใช้ในการถ่ายทอดอุดมการณ์ ตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือสื่อบันเทิง ที่มีทั้งความจริง ผสมกับความเกินจริง และความเหนือจริง

ประการที่สาม คือ การสร้างชุดโครงสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งมักเป็นการจับคู่ตรงข้ามของความสัมพันธ์ และตามด้วยการกำหนดหมายเลขชั้นของคุณค่าในชุดโครงสร้างความสัมพันธ์นั้น ๆ เช่น ความสัมพันธ์ของคนขาว/คนดำ คนตะวันตก/คนตะวันออก คนรวย/คนจน ตามด้วยการใส่หมายเลขชั้นของคุณค่า อย่างคนขาวดีกว่าคนดำ คนรวยแยกว่าคนจน เป็นต้น

ประการสุดท้าย คือ การผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ ซึ่งอัลธูแซร์ให้ความสนใจกับโรงเรียน ซึ่งเป็นสถาบันที่ถ่ายทอดและผลิตซ้ำของอุดมการณ์รวมถึงผลิตผู้สืบทอดอุดมการณ์อย่างเยาวชน ที่ต่อมาจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และถ่ายทอดให้คนรอบข้างได้รับรู้

นอกจากนี้ อัลธูแซร์ยังได้อธิบายหน้าที่สำคัญของอุดมการณ์ ก็คือ การทำให้ชุดความคิดเช่นนั้นดำรงต่อไปในสังคม อีกทั้งยังทำหน้าที่อธิบายการผลิตความสัมพันธ์ในสังคม ว่าทำไมความสัมพันธ์ดังกล่าว จึงเป็นเช่นนั้น และไม่เป็นเช่นนั้น และหน้าที่สุดท้ายคือ อุดมการณ์ทำหน้าที่เรียกเพื่อกำหนดตัวตน โดยอธิบายว่า การเป็นตัวตน (subject) ไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่มาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบตัว ทำให้เกิดการกำหนดตัวตนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การมีพี่น้อง คนที่เกิดก่อนจะถูกเรียกว่า “พี่” และคนที่เกิดทีหลังจะถูกเรียกว่า “น้อง” ซึ่งการเกิดมาแล้วมีสถานะเป็นพี่น้องกัน ก็จะมีอุดมการณ์ที่แฝงอยู่ว่าเป็นพี่ที่ต้องเสียสละให้น้อง หรือเป็นน้องต้องใช้ของใช้ต่อจากพี่ เกิดเป็นกรอบจิตสำนึกของความเป็นครอบครัวที่สังคมต้องการ หรือในกรณีของการเรียกว่าพี่น้องชาวไทย ทุกคนที่ได้ยินวลีดังกล่าวจะรู้สึกถึงความเป็นพวกเดียวกันโดยปริยาย เพราะเป็นการกำหนดความเป็นเราที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน

ในกรณีของความเป็นรัฐ อัลธูแซร์ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าหน่วยงานที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐ อย่างหน่วยงานทหารและตำรวจก็มีกลไกทางอุดมการณ์เพื่อนำมาใช้สำหรับสืบทอดความสามัคคีในหมู่คณะ เรียกว่ากลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ มีลักษณะยึดหยุ่น และทำหน้าที่เหมือน “ปูนฉาบ” ไม่ให้เห็นถึงโครงสร้างความแข็งแกร่งของการบังคับให้ทำอย่างเคร่งครัด โดยมากกลไกทางอุดมการณ์ ของรัฐ มักกระทำผ่านสถาบันศาสนาและสถาบันการศึกษา เพราะเป็นที่ปลูกฝังความคิด ความเชื่อ ความรู้ และส่งผล

ต่อการกระทำของมนุษย์ รวมทั้งเป็นสถานที่สื่อสารทางวัฒนธรรม ซึ่งในปัจจุบัน มีสถาบันที่ใช้เผยแพร่กลไกทางอุดมการณ์ของรัฐเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางสรรพสินค้า สื่อออนไลน์ หรือพิพิธภัณฑ์ เพราะเป็นสถานที่ที่แฝงอยู่ในวิถีชีวิตของคนในสังคม

อุดมการณ์ จึงเป็นสิ่งที่กลุ่มผู้นำหรือผู้มีอำนาจในสังคม ใช้สำหรับการกำหนดกรอบแนวคิดของคนในสังคม ด้วยการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจผ่านสื่อหรือสถาบันต่างๆ อย่างต่อเนื่องและแนบเนียนเพื่อให้ชุดความคิดดังกล่าวแทรกซึมเข้าไปยังจิตใต้สำนึกและแปรออกมาเป็น การกระทำที่ไม่ขัดต่อแนวคิดที่กำหนดของกลุ่มผู้มีอำนาจ ซึ่งการเผยแพร่ อุดมการณ์นั้นเป็นการสืบทอดให้ชุดความคิดดังกล่าวคงอยู่ นำมาซึ่ง ประโยชน์ของการสร้างความมั่นคงในสังคม เนื่องจากคนในสังคมมีวิธีคิดและ แสดงออกในรูปแบบเดียวกัน และยังเป็นเครื่องมือที่สร้างเสถียรภาพให้กับผู้มีอำนาจให้คงอยู่ต่อไป การศึกษาอุดมการณ์ของอัลธูซเซอร์ช่วยให้เข้าใจว่า การควบคุมและการครอบงำในสังคมไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การใช้กำลังบังคับ แต่ยังรวมถึงการสร้างและการควบคุมอุดมการณ์ผ่านสถาบันและการปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งทำให้อุดมการณ์มีพลังในการรักษาโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่ จึงมีความสอดคล้องกับการศึกษาการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมของ พิพิธภัณฑภณฑาทอากาศและการบินแห่งชาติภายใต้สภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

สำหรับอุดมการณ์ชาตินิยม เริ่มขึ้นในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ได้เกิดแนวคิดรัฐชาติขึ้น ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและ สังคมในยุโรป อย่างการปฏิวัติฝรั่งเศส หรือการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่ต้องการ ความเป็นพวกเดียวกันเพื่อง่ายต่อการติดต่อประสาน จึงเกิดการจัดแบ่งความ เหมือนกัน ทั้งภาษา ชาติพันธุ์ พรมแดน วัฒนธรรม ฯลฯ ซึ่งการเปลี่ยนแปลง เหล่านี้กระตุ้นให้ประชาชนเริ่มมีความรู้สึกเกี่ยวกับการเป็นส่วนหนึ่งของชาติ

และมีการเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพมากขึ้น ซึ่งแนวคิดความเป็นชาติในบทความวิชาการนี้ได้เสนอแนวคิดแบบสำนักสมัยใหม่ (Modernist) ที่กล่าวว่าชาติและชาตินิยม เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้ทุกคนขึ้นกำหนดความเป็นไปของตนเองได้ จนเกิดเป็นจิตสำนึกร่วมกันในความเป็นชาติ รวมถึงความต้องการความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นพวกเดียวกันขึ้น เพื่อง่ายต่อการติดต่อประสาน หรืออำนาจการต่อรอง ด้วยการจัดแบ่งความเหมือนกัน ทั้งภาษา ชาติพันธุ์ พรหมแดน วัฒนธรรม ฯลฯ จึงเกิดสิ่งประดิษฐ์ใหม่สำหรับคนที่ไม่รู้จักกันแต่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน มีสถานะทางสังคมใกล้เคียงกัน ให้มีจิตสำนึกร่วมว่าเป็นพวกเดียวกัน อย่างเช่น ภาษา แผนที่ทางภูมิศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี การแต่งกาย หรือระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ (Boonmee, 2003, pp. 21-51) และจะต้องมีกระบวนการที่ถ่ายทอดระบบสัญลักษณ์หรือความเชื่อดังกล่าวเพื่อให้ข้อมูลนั้นยังคงอยู่เพื่อเป็นการสืบทอดให้อุคตการณ์เกิดความเข้มแข็ง เรียกว่า “กลไกด้านอุดมการณ์” สอดคล้องกับ Anderson (2009) หนึ่งในนักวิชาการที่เห็นด้วยกับทฤษฎีนี้ให้ความเห็นว่าชาติเกิดขึ้นจากระบบการสื่อสารที่ซับซ้อน และเป็นชุมชนที่ถูกจินตกรรมขึ้น ซึ่งการสร้างชุมชนจินตกรรมขึ้นมานั้น ทำให้เกิดสิ่งประดิษฐ์สมัยใหม่เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ สืบทอด และผลิตซ้ำอุดมการณ์ชาตินิยม ได้แก่ สำมะโนประชากร แผนที่ และพิพิธภัณฑตัวอย่างเช่น แผนที่ประเทศไทย ซึ่งในอดีตตั้งแต่ยังเป็นสยามนั้นยังไม่มีแผนที่ทางภูมิศาสตร์ที่ระบุชัดเจนว่าเขตแดนไหนเป็นของคนไทย จนเมื่อประมาณ พ.ศ. 2423 ชาวอังกฤษมาขอสำรวจแผนที่เขตแดนสยาม-พม่า จึงทำให้เกิดวิทยาการด้านแผนที่ขึ้นในประเทศ และเกิดเป็นเครื่องมือสำคัญของสยามในการสถาปนาสิทธิเหนือเขตแดนที่คลุมเครือ (Winitchakul, 2013) และจากการที่มีแผนที่ระบุเขตแดน จึงทำให้คนที่อยู่ในอาณาเขตเดียวกัน มีจิตสำนึกร่วมกันว่า ใครที่อาศัยในเขตประเทศสยามก็คือคนไทย ใครที่อาศัยอยู่ในเขต

ประเทศเมียนมาร์ ก็คือชาวเมียนมาร์ ทั้งชาวไทยและชาวเมียนมาร์ ก็มีสิ่งประดิษฐ์อย่างภาษาการแต่งกาย ประเพณี หรือวัฒนธรรม ฯลฯ ที่กำหนดให้เห็นชัดเจนว่าแตกต่างกันไปเป็นเอกลักษณ์ของชาติ

นอกจากนี้ อุดมการณ์ชาตินิยม ยังสะท้อนสถานภาพ ระบบความเชื่อ วัฒนธรรม การเมือง รวมไปถึงภัยคุกคามที่เกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น อุดมการณ์ชาตินิยมแบบอนุรักษนิยม จะให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม และไม่ค่อยยอมรับผู้อพยพเข้ามาเนื่องจากกลัวว่าสิ่งดีงามของชาติตนจะถูกกลืนไปจนไม่เหลือเอกลักษณ์ให้ภาคภูมิใจ หรืออุดมการณ์ชาตินิยมต่อต้านการล่าอาณานิคม ที่มักเกิดกับชาติที่กำลังพัฒนา โดยจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาชาติให้ทัดเทียมอารยประเทศ เพื่อป้องกันมิให้ชาติมหาอำนาจเข้ามารุกราน เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ลักษณะของอุดมการณ์ชาตินิยมที่ต่างกันนั้น สามารถคาดการณ์ได้ว่าบทบาทหน้าที่ของสถาบันต่างๆ ในชาตินั้น จะมีนโยบายหรือระเบียบแบบแผนใด เพื่อที่จะกำหนดให้ชาติของตนมีความเข้มแข็ง และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อสร้างอำนาจให้ชาตินั้นคง

สำหรับอุดมการณ์ชาตินิยมของไทยนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ศึกษาจากแบบเรียน ในที่นี้จะยกตัวอย่างของ Eawsriwong (2014) ที่ได้เขียนบทความเกี่ยวกับอุดมการณ์ของรัฐในบทความ ชาติไทยในแบบเรียน ประถมศึกษา ในปี พ.ศ. 2521 ว่า อุดมการณ์หลักของรัฐให้ความสำคัญกับสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยเปรียบให้ชาติมีความหมายเท่ากับหมู่บ้านที่เป็นชุมชนในอุดมคติ มีความสงบร่มเย็น รابرื่น ทุกคนในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันแบบเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่มีการเอาเปรียบกัน ทุกคนเสียสละประโยชน์ส่วนตน ไม่ละโมภ ความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นภัยคุกคาม สิ่งแวดล้อมที่เป็นมลพิษ

หรือการลักเล็กขโมยน้อย หากทุกคนในชาติสามัคคีกัน ชาตืจะมีความเป็น ปึกแผ่น และการเป็นคนดี ซึ่งคุณลักษณะหนึ่งของการเป็นคนดีคือคนรักชาติ ด้วยการนำความรู้ความสามารถที่มี หรือการไปศึกษาวิชาความรู้จากที่อื่น แล้วนำมาพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า เน้นการปกป้องประเทศด้วยกำลัง ทางทหารเมื่อมีศัตรูรุกราน ที่แม้ว่าจะเกิดการสูญเสีย แต่ก็เป็นการสละชีพ เพื่อชาติ โดยมีความเป็นทหารนิยม (militarism) ในด้านศาสนา กล่าวว่าการนับถือศาสนาเป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นที่พึ่งทางใจไม่ทำให้ท้อ และช่วยให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข และเป็นสิ่งที่ทำให้ประเทศชาติมั่นคง เป็นระเบียบ รวมทั้งการให้ความสำคัญกับพระมหากษัตริย์ในฐานะเป็น ผู้รักษาเอกราชทำคุณประโยชน์ต่อแผ่นดินและประชาชน ความแตกต่างของ คนในชาติ จะไม่เกิดปัญหา หากทุกคนมี (1) ความเป็นปึกแผ่นของชาติ (2) การมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน คือ การรักษาเอกราชของชาติ และ (3) เคารพสักการะพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับงานของ Punwichai (1999) ที่ได้ศึกษาการเผยแพร่อุดมการณ์ของรัฐธรรมนูญ และได้เขียนบทความ เรื่อง อุดมการณ์ของรัฐธรรมนูญในแบบเรียนชั้นประถมศึกษา พ.ศ. 2464-2533; ไม่มีชาติของประชาชนไทยในแบบเรียน ซึ่งผู้เขียนจะมุ่งเน้นไปที่ช่วง แบบเรียนหลักสูตรปี พ.ศ. 2521-2533 ที่มีเนื้อหากล่าวถึงความสงบเรียบร้อยของวิธีชนบท หน้าที่พลเมืองคือความขยันขันแข็ง ตั้งใจทำงาน มีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน กระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ ภูมิใจใน ความเป็นไทย มีความสามัคคี ไม่มีความแตกแยกเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา เพราะว่ามีศูนย์รวมจิตใจอยู่ที่พระมหากษัตริย์ รวมทั้งงานของ Chutindaranon, S. et al. (2014) ที่ได้รวบรวมศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชาตินิยม ในแบบเรียนไทย ที่มักเป็น “การเรียบเรียงชำระ” และส่งต่อข้อมูลที่ผ่าน กระบวนการดังกล่าวเพื่อเผยแพร่ให้นักเรียนได้รับรู้ โดยเป็นการกล่าวถึงชาติ อื่น ๆ ในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในลักษณะของการเป็นผู้ที่อยู่ฝั่งตรง

ข้ามหรือมีความสามารถด้อยกว่ากำลังของชาติไทย อันมีสาเหตุมาจากการสถาปนาความเป็นรัฐชาติ ทำให้ความเป็นศัตรูกับประเทศเพื่อนบ้านได้รับการนำเสนอพร้อมกับความเป็นวีรบุรุษของบุคคลสำคัญที่นำพาชาติสู่ความเป็นเอกราช และทำให้แผ่นดินเป็นปึกแผ่น ซึ่งบุคคลสำคัญก็มักจะเป็นพระมหากษัตริย์ โดยนับตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ รวมไปถึงการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น ก็ล้วนแต่มาจากพระราโชบายของพระมหากษัตริย์ที่นำพาชาติให้รอดพ้นวิกฤต และภัยคุกคามต่าง ๆ

อุดมการณ์ชาตินิยมของไทยยังถูกแฝงไว้ในข้อกำหนดที่ระบุโดยหน่วยงานจากภาครัฐ ตัวอย่างเช่น การประกาศคำนิยม 12 ประการ โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังให้แก่เยาวชนและคนไทย ประกอบด้วย 1) มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม 3) กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ 4) ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม 5) รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม 6) มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน 7) เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง 8) มีระเบียบวินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่ 9) มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 10) รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่าย และพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อม เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี 11) มีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา และ 12) คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ (Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, 2017, pp. 1-24) แม้กระทั่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่แบ่งออกเป็น 16 หมวด และหมวดเฉพาะกาลอีก 1 หมวด ยังมีการปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมของไทย ได้แก่ หมวดที่ 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย โดยระบุหน้าที่ของคนไทยว่า จะต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิผลประโยชน์ของชาติและสาธารณสมบัติของแผ่นดิน รวมทั้งให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ ที่ระบุว่า มีหน้าที่กระทำการใด ๆ เพื่อสิทธิประโยชน์ของประชาชนโดยตรง และต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ การศึกษาจะต้องมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และมีความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ นอกจากนี้ ในหมวดอื่นๆ ที่ว่าด้วยการแต่งตั้งองค์กรต่าง ๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากพระมหากษัตริย์ (Constitution of the Kingdom of Thailand, 2017, pp. 1-83) แสดงให้เห็นว่า สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินกิจการงานต่าง ๆ ของประเทศ

ด้วยเหตุนี้ สรุปได้ว่าอุดมการณ์ชาตินิยมของไทยให้ความสำคัญกับ 3 สถาบันหลัก คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยชาติเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนต้องปกป้องหวงแหน ไม่ให้ใครมารุกราน เสียผลประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม มีความสามัคคี การรู้จักหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อให้ชาติคงอยู่และมีความเจริญก้าวหน้า ศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจให้ประชาชนมีคุณธรรม และประพฤติตนตามหลักธรรมคำสอน แม้แต่พระมหากษัตริย์เอง ก็ยังมีหน้าที่ที่กำหนดในรัฐธรรมนูญว่าทรงเป็นพุทธมามกะ แสดงให้เห็นว่าศาสนาเป็นสิ่งสำคัญที่คนในชาติต้องยึดมั่นไว้ สิ่งสุดท้ายคือพระมหากษัตริย์ มีความสำคัญที่สุดในการเคารพและจงรักภักดี เพราะเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย นอกจากนี้ ยังมีการปลูกฝังคุณลักษณะของความเป็นคนไทยพึงมีและปฏิบัติ ได้แก่ ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ การอนุรักษ์ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมไทยอันดีงาม และการปลูกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมของไทยนั้น มักกระทำผ่านสื่อ ระบบการศึกษา กฎหมาย และระเบียบข้อปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่กำหนดชุดความคิดของคน ทั้งโดยวิธีการบังคับ และการแทรกซึมจากการถ่ายทอดชุดความคิดซ้ำๆ

สำหรับพิพิธภัณฑ์นั้น จากที่สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museums) ได้ให้คำจำกัดความของพิพิธภัณฑ์ไว้ในปี พ.ศ. 2565 ว่า “พิพิธภัณฑ์เป็นองค์กรถาวรที่ไม่แสวงผลกำไรในการบริการสังคม ทั้งในด้านการค้นคว้าวิจัย รวบรวม อนุรักษ์ ตีความ และจัดแสดงมรดกที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ เป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างต่อสาธารณะ สามารถเข้าถึงได้ และครอบคลุมอย่างทั่วถึง ส่งเสริมความหลากหลายและความยั่งยืน มีการดำเนินการและสื่อสารอย่างมีจริยธรรม เป็นมืออาชีพ และมีส่วนร่วมกับชุมชน นำเสนอประสบการณ์ที่หลากหลายเพื่อการศึกษา ความเพลิดเพลิน ทบถวนและแบ่งปันความรู้” (Museum Siam, 2022) สอดคล้องกับแนวคิดของ Walhimer (2015) ที่ระบุว่า

พิพิธภัณฑสถานเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใช้สื่อสารกับคนทั่วไป ดังนั้น พิพิธภัณฑสถานแต่ละแห่งจะต้องรู้ว่าทำอะไรที่จะสามารถสื่อสารให้ผู้เข้าชมได้รับทราบสิ่งที่พิพิธภัณฑสถานต้องการนำเสนอ รวมถึงสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าชม และให้ผู้เข้าชมกลับมาที่พิพิธภัณฑสถานอีกครั้ง แสดงให้เห็นว่าพิพิธภัณฑสถานเป็นองค์กรที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมที่ให้ความสำคัญจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง ทำให้ปัจจุบันพิพิธภัณฑสถานไม่เพียงแต่ทำหน้าที่รวบรวมและจัดเก็บวัตถุเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้า แต่ยังเป็นพื้นที่ที่เปิดกว้างสำหรับประชาชนทุกกลุ่ม ที่จะได้รับความรู้ที่หลากหลาย รวมถึงเป็นพื้นที่สร้างความเข้าใจและลดข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคม ผ่านการค้นคว้าวิจัยเพื่อสื่อสารกับประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม

การใช้พิพิธภัณฑสถานเพื่อเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยมนั้น Anderson ผู้เขียนหนังสือ ชุมชนจินตกรรม บทสะท้อนว่าด้วยกำเนิดและการแพร่ขยายของชาตินิยม ได้ให้ข้อมูลว่า พิพิธภัณฑสถานเป็นหนึ่งในสิ่งประดิษฐ์ใหม่ 3 สิ่งที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ สืบทอด และผลิตซ้ำอุดมการณ์ชาตินิยม โดยพิพิธภัณฑสถานมีส่วนในการสร้างชุดความรู้ หรือที่ Anderson เรียกว่า จินตนาการ ที่รัฐมีต่ออาณาจักรของตนเอง ทั้งคุณลักษณะของประชากร หรืออาณาเขตพื้นที่ (Anderson, 2009, pp. 297-340) ซึ่งการที่ Anderson กล่าวถึงพิพิธภัณฑสถานในแง่ของการเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างความเป็นชาติ เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานเป็นสถานที่ที่ผสมผสานระหว่างจินตนาการ และความเป็นจริงให้อยู่ร่วมกัน สอดคล้องกับแนวคิดของอัลธูแซร์ที่ว่า อุดมการณ์เป็นสิ่งที่อยู่ระหว่างความเป็นจริงและจินตนาการ การเกิดขึ้นของพิพิธภัณฑสถานียะของการสืบทอดความเป็นชาติได้อย่างแนบเนียน

พิพิธภัณฑ์ทหารจึงเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่องที่รวบรวม อนุรักษ์ จัดแสดงหลักฐานและเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการ ของกำลังทางทหาร ภารกิจในการป้องกันประเทศจากวิรกรรมที่สำคัญ รวมทั้งภารกิจอื่น ๆ ที่ช่วยเหลือประชาชนในยามปกติ ทำหน้าที่เป็นแหล่ง เรียนรู้ และเสริมสร้างอุดมการณ์รักชาติให้กับประชาชน ซึ่งหน้าที่ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดที่อัลดูแซร์ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลไกของการใช้อุดมการณ์ ที่หน่วยงานอันอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ ได้ใช้กลไกทางอุดมการณ์เพื่อนำมาใช้ สำหรับสืบทอดแนวคิดที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดการรับรู้แก่หมู่คณะ รวมทั้งสอดคล้องกับบทบาทพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบันที่เป็นพื้นที่ส่งเสริมสังคม อย่างสร้างสรรค์

ผู้เขียนบทความนี้ได้ศึกษาพิพิธภัณฑ์ทหารในประเทศไทย แต่เนื่องจากจำนวนของพิพิธภัณฑ์ทหารของแต่ละเหล่าทัพมีจำนวนมาก จึงศึกษาพิพิธภัณฑ์หลักจากหน่วยงานกองทัพบก กองทัพเรือ และ กองบัญชาการกองทัพไทย ดังนี้

- พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ มีห้องจัดแสดง จำนวน 5 ห้อง ได้แก่ 1) ห้องโหมรอนราญ จัดแสดงวิวัฒนาการและจำลองวีรกรรม การรบตั้งแต่ยุคสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี จนถึงรัตนโกสินทร์ 2) ห้องเสนา สงคราม จัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ใช้ในการปกป้องเอกราชอธิปไตยของ ชาติไทย 3) ห้องจอมทัพไทยจัดแสดงพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ ขององค์พระมหากษัตริย์ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นมหาราช และทรงชัยเฉลิม พล 4) ห้องพระบารมีปกเกล้าฯ ประดิษฐานพระบรมรูปขนาดเท่าพระองค์ จริงของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ผู้ทรง วางรากฐานกองทัพไทยให้มีความทันสมัย พัฒนากองทัพให้มีประสิทธิภาพ ก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศ รวมถึงจัดแสดงภาพของอดีตผู้

บัญชาการทหารบก และ 5) ห้องการปฏิบัติการกิจที่สำคัญของกองทัพบก ในปัจจุบันที่มีบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ ทั้งด้านการป้องกันประเทศ และการรักษาความมั่นคงภายใน การพัฒนาประเทศเพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี การปฏิบัติการกิจรักษาสันติภาพร่วมกับสหประชาชาติ และการฝึกผสม

- พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ มีอาคารจัดแสดง 2 หลัง ได้แก่

1) อาคาร 1 จัดแสดงประวัติศาสตร์สำคัญที่เกี่ยวกับกองทัพเรือ อาทิ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ องค์พระบิดาของทหารเรือไทย และ ห้องจัดแสดงเครื่องแบบต่าง ๆ ของทหารเรือไทย
2) อาคาร 2 ชั้นล่างจัดแสดงอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ชั้น 2 จัดแสดงเกี่ยวกับเรือพระราชพิธี ชั้น 3 เป็นการจัดแสดงนิทรรศการพิเศษ หมุนเวียนตามช่วงเวลาและเหตุการณ์สำคัญ เช่น ยุทธนาวีที่เกาะช้าง สงครามเอเชียมหาบูรพา วีรกรรมที่ดอนน้อย เรือดำน้ำแห่งราชนาวี และการปฏิบัติการของทหารนาวิกโยธิน เป็นต้น และ 3) บริเวณนอกอาคาร จัดแสดงวัตถุอาวุธยุทโธปกรณ์ขนาดใหญ่ในบริเวณโดยรอบ อาทิ เรือดำน้ำ รถสะเทินน้ำสะเทินบก

- อนุสรณ์สถานแห่งชาติ มีอาคารจัดแสดง 2 หลัง ได้แก่ 1) อาคารภูมินิทรรศน์ 1 นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ชาติไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ จนเป็นชาติไทยในปัจจุบันภายใต้การปกครองของบูรพกษัตริย์ โดยเล่าบทบาทหน้าที่ของคนทุกคนที่ร่วมปกป้องรักษาชาติบ้านเมือง ทั้งผู้ชาย ผู้หญิง หรือเด็ก ที่ทุกคนสามารถปกป้องบ้านเมืองได้ และ 2) อาคารภาพปริทรรศน์ (ภูมินิทรรศน์ 2) นำเสนอจิตรกรรมบนฝาผนังโค้งเป็นวงกลมเฉพาะเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ชาติไทย นอกจากนี้ ยังได้นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ประกอบระหว่างการชมนิทรรศการ เช่น การลงทะเบียนผ่านแอปพลิเคชันของอนุสรณ์สถาน และสามารถร่วม

สนุกกับการเข้าชมนิทรรศการแต่ละห้อง หรือการเล่นเป็นทหารที่กำลังออกรบ ผ่านการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality) เป็นต้น (Khunprachuy, 2021) รวมไปถึงจากการที่ผู้วิจัยได้ไปเข้าชมด้วยตนเอง ก็มีการนำเสนอบทเพลงเกี่ยวกับการปกป้องชาติบ้านเมือง ด้วยการผสมผสานเพลงของศิลปินเพื่อชีวิตกับนักร้องเพลงแรปมาประกอบกัน เพื่อให้ผู้เข้าชมที่เป็นกลุ่มเยาวชนให้ความสนใจมากขึ้น

จากข้อมูลของพิพิธภัณฑ์ทหารทั้ง 3 แห่ง จะเห็นได้ว่านิทรรศการที่จัดแสดงจะให้ความสำคัญกับการที่พระมหากษัตริย์เป็นผู้นำในการพาให้ชาติมีความเป็นปึกแผ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นบทบาทหน้าที่ในการนำทัพออกศึกจรรบ หรือการพัฒนาชาติด้วยแนวคิดการปรับปรุงการทหารให้ทัดเทียมอารยประเทศเพื่อป้องกันชาติจากการล่าอาณานิคม รวมไปถึงจัดแสดงพัฒนาการของกองทัพว่ามีที่มาเป็นอย่างไร ผ่านวัตถุจัดแสดง เช่น การแต่งกาย อาวุธยุทโธปกรณ์ และการสงคราม อย่างไรก็ตาม มีแนวทางที่จะพัฒนาการจัดแสดงนิทรรศการให้เข้าถึงประชาชนทั่วไปมากขึ้น ด้วยการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม หรือการนำเสนอภารกิจในการช่วยเหลือประชาชนของทหาร

การที่พิพิธภัณฑ์จะทำหน้าที่ถ่ายทอดวัตถุประสงค์บางอย่างให้ผู้เข้าชมเข้าใจและเกิดประสิทธิภาพนั้น การออกแบบนิทรรศการเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญ เนื่องจากเป็นสื่อกลางที่จะนำเสนอระหว่างความจริงกับจินตนาการให้ผู้เข้าชมทราบ ซึ่งองค์ประกอบที่จะทำให้ิทรรศการนั้นสมบูรณ์ จะต้องให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ผู้เข้าชมเพื่อทราบความต้องการหรือพัฒนาการในการรับรู้ของคนแต่ละช่วงวัย ส่งผลไปที่การจัดการและนำเสนอข้อมูล เพื่อเรียบเรียงเรื่องราวให้ผู้เข้าชมเกิดความรู้สึกลอยตามกับสิ่งที่ต้องการ

นำเสนอ รวมไปถึงการเลือกสื่อจัดแสดงและองค์ประกอบอย่างแสง สี หรือเสียง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เข้าชมมากขึ้น

สำหรับงานวิจัยหรือบทความที่เกี่ยวข้อง ผู้เขียนบทความได้แบ่งการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพิพิธภัณฑ์หรืออนุสรณ์สถานในการเผยแพร่อุดมการณ์ชาตินิยม และแนวทางการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ ดังนี้

Lokulprakit (2016) เขียนบทความเรื่อง พิพิธภัณฑ์ญี่ปุ่น : สื่อวัฒนธรรมร่วมสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า พิพิธภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นที่ไม่ได้ทำหน้าที่เก็บรวบรวมวัตถุที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เพื่อบอกเล่าความเป็นชาติให้กับคนในชาติได้เรียนรู้เพียงอย่างเดียว แต่ได้ถูกนำไปใช้ในการเผยแพร่วัฒนธรรมให้กับคนรุ่นหลัง โดยแบ่งจุดประสงค์ของการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ออกเป็น 2 ยุค คือ ยุคแรกพิพิธภัณฑ์นำเสนอความเป็นชาติ ด้วยความเป็นมาที่ยาวนานของประวัติศาสตร์ประเทศญี่ปุ่น และยุคที่ 2 เป็นช่วงหลังที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้พิพิธภัณฑ์นำเสนอความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมผ่านศิลปวัตถุต่าง ๆ เกิดพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นและพิพิธภัณฑ์เฉพาะทางมากขึ้น เพื่อสื่อสารให้คนรุ่นหลังเห็นถึงพัฒนาการของประเทศ สิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศ และความหลากหลายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ประเทศญี่ปุ่น โดยวิธีการนำเสนอเป็นการให้วัตถุเล่าเรื่องมากกว่าการใช้ตัวหนังสือบรรยาย และใช้วิธีการให้คนที่อยู่ในประเทศญี่ปุ่น ทั้งประชากรในประเทศหรือนักท่องเที่ยว ได้รับรู้ถึงการมีอยู่ของพิพิธภัณฑ์จากการประชาสัมพันธ์ในบริเวณที่เป็นจุดเชื่อมต่อเส้นทางโดยสารสาธารณะ รวมทั้งได้ตั้งพิพิธภัณฑ์ในเส้นทางของการท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้คนสามารถเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ง่ายขึ้นและสร้างโอกาสในการเข้าถึงสารที่พิพิธภัณฑ์ต้องการจะสื่อออกไป เมื่อนำไปรวมกับรูปแบบการนำเสนอที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์แปลความหมายของสารจากความเข้าใจ จากประสบการณ์ชีวิต

หรือจากการรับรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละคน ก็ทำให้ผู้เข้าชมเข้าถึงและเก็บเป็นความทรงจำในการไปพิพิธภัณฑ์ ผู้เข้าชมที่เป็นชาวญี่ปุ่นได้รู้ถึงรากเหง้าและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับบรรพบุรุษ นักท่องเที่ยวต่างชาติได้เกิดความทรงจำเมื่อนึกถึงประเทศญี่ปุ่นอย่างที่คนญี่ปุ่นต้องการให้เป็น ซึ่งทำให้เกิดการยอมรับ เข้าใจและส่งผลต่อการเป็นวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของประเทศญี่ปุ่นผ่านการสื่อสารในพิพิธภัณฑ์อย่างแนบเนียน

Kal (2008) ได้เขียนบทความ Commemoration and the Construction of Nationalism: War Memorial Museums in Korea and Japan ได้ศึกษาการทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการสร้างและส่งต่ออุดมการณ์ชาตินิยม โดยมุ่งเน้นไปที่บทบาทของพิพิธภัณฑ์เหล่านี้ในการกำหนดความทรงจำร่วมกันและอัตลักษณ์ของชาติผ่านการนำเสนอเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ในบทความได้กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการสร้างพิพิธภัณฑ์และอนุสรณ์สถานเกี่ยวกับสงคราม ก็เพื่อรำลึกถึงสงครามในอดีต และให้เกียรติผู้เสียชีวิตในฐานะผู้ส่งต่อเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งพิพิธภัณฑ์และอนุสรณ์สถานของทั้ง 2 ประเทศ ก็ทำหน้าที่ถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยมของประเทศในปัจจุบัน อย่างในประเทศเกาหลี มักจะนำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสงครามเกาหลี เกี่ยวกับการต่อสู้กับการล่าอาณานิคมของญี่ปุ่น ความทุกข์ทรมานและความโหดร้ายของการปกครองอาณานิคม ไปจนถึงการได้รับอิสรภาพในการปกครองประเทศ โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมความสามัคคีและความภาคภูมิใจของชาติในชาวเกาหลี สำหรับประเทศญี่ปุ่น มักจะนำเสนอเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 ผ่านประสบการณ์ของทหารญี่ปุ่นที่เข้าร่วมรบ และเน้นย้ำถึงการตกเป็นเหยื่อของประเทศญี่ปุ่นด้วยระเบิดปรมาณูและความยากลำบากที่ประชาชนต้องเผชิญ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการทำสงคราม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบระหว่าง 2 ประเทศนี้ ประเทศเกาหลีจะนำเสนอภายใต้อารมณ์ความรู้สึกของการถูกกดขี่ข่มเหง

ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นจะนำเสนอผลที่เกิดขึ้นจากสงครามโดยไม่เน้นความขัดแย้งระหว่าง 2 ประเทศ โดยที่ผู้เขียนนำเสนอถึงข้อควรระวังในการนำเสนอเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ว่าควรให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ มากกว่าการสร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วมของคนในชาติเพียงอย่างเดียว เพราะอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศได้

McCoy (2016) ได้ วิจัยในหัวข้อ Relics of Battle: War, Memory, and New Museum Theory in Military Museums ในแนวคิดว่า พิพิธภัณฑสถานมีบทบาทสำคัญในการสร้างและรักษาความทรงจำร่วมผ่านสิ่งที่หลงเหลือจากสงคราม ไม่ว่าจะเป็นอาวุธ ข้าวของเครื่องใช้ หรือเรื่องเล่าในนิทรรศการของพิพิธภัณฑสถาน ล้วนเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมในเรื่องของความทรงจำเรื่องสงครามที่เกิดขึ้นจากอดีตมาถึงคนในปัจจุบัน ทั้งความภาคภูมิใจ และความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แต่ว่าในปัจจุบันบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถาน ไม่ใช่เพียงแค่สถานที่ทำให้ความรู้เพียงอย่างเดียว แต่ได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เข้าชมที่มีความหลากหลายมากขึ้น และผู้เข้าชมแต่ละกลุ่มก็มีประสบการณ์ มุมมองต่อสงคราม และความคาดหวังในการเข้าชมพิพิธภัณฑสถานแตกต่างกัน เช่น ผู้เข้าชมที่มีคนในครอบครัวเคยเข้าร่วมสงครามหรือมีความเกี่ยวข้องกับกองทัพก็จะเข้าชมพิพิธภัณฑสถานเพื่อรำลึกถึงความภาคภูมิใจ การเข้าชมพิพิธภัณฑสถานจึงกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่รุนแรงทั้งทางบวกหรือทางลบจากวัตถุจัดแสดงที่เป็นความทรงจำร่วมของสงคราม ในขณะที่ผู้เข้าชมที่เป็นเยาวชนอาจมาเพื่อศึกษาหาความรู้ด้วยการมาพร้อมกับโรงเรียนหรือมาด้วยตนเอง ส่วนในกลุ่มนักท่องเที่ยวอาจมาพิพิธภัณฑสถานเพราะต้องการศึกษาหาความรู้หรือขึ้นช็อปในรูปแบบการจัดแสดง ดังนั้น เทคโนโลยีการจัดแสดงแบบสมัยใหม่ก็สร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เข้าชมสามารถแปลความหมายได้ตามภูมิหลังของแต่ละคน สอดคล้องกับการสื่อสารในพิพิธภัณฑสถานซึ่งเป็นการ

สื่อสารสาธารณะ ที่ผู้ออกแบบนิทรรศการจะต้องคำนึงถึงความสนใจของผู้เข้าชม และจัดแสดงด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน รวมไปถึงหลีกเลี่ยงการนำเสนอประเด็นที่ละเอียดอ่อนด้วยวิธีการและเนื้อหาที่สร้างความขัดแย้ง เพื่อเป็นการเคารพความแตกต่างทางความคิดของผู้เข้าชม พิพิธภัณฑ์ทหาร

Gunoe (2023) ได้วิจัยในหัวข้อ *March of Militarism: Contemporary Nationalism through Military Spectacle* ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การแสดงทางการทหารของรัฐบาลแต่ละประเทศใช้เป็นเครื่องมือ ในการสนับสนุนอุดมการณ์ชาตินิยม เพื่อรักษาอัตลักษณ์และความเป็น เอกภาพของชาติเอาไว้ และไม่ใช่ว่าเพียงแต่แสดงให้เห็นความแข็งแกร่ง ทางทหาร แต่มีความหมายแฝงไว้ด้วยการใช้วิธีการดังกล่าวควบคุมและ ชี้นำแนวคิดคนในชาติอย่างแนบเนียน และเป็นการส่งสัญญาณ ความแข็งแกร่งและความพร้อมในการป้องกันประเทศและความมั่นคง ต่อประชาชนซึ่งประเทศที่นำมาศึกษามีวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ทางการเมืองที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การแสดงทางการทหารใน สหรัฐอเมริกา เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศในฐานะผู้นำ โลกเสรีและผู้พิทักษ์เสรีภาพ จึงทำให้การแสดงมุ่งไปที่ความทันสมัยของ เทคโนโลยีและความพร้อมทางทหาร เช่น การแสดงแสนยานุภาพทางอากาศ การสวนสนามในวันชาติ เพื่อสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในชาติและเสริมสร้าง ความเป็นเอกภาพในหมู่ประชาชน สำหรับการแสดงทางการทหารในประเทศ รัสเซีย มีเพื่อแสดงพลังของรัฐและยืนยันตำแหน่งของประเทศในฐานะ มหาอำนาจทางการทหาร เช่น การสวนสนามขนาดใหญ่ในวันชัยชนะ (Victory Day) ที่จัดขึ้นทุกปีในกรุงมอสโก เพื่อสร้างความรู้สึภาคภูมิใจใน ประวัติศาสตร์และความเป็นชาติของรัสเซีย รวมทั้งเสริมสร้างความชอบธรรม ให้กับการกระทำของรัฐบาลที่มีต่อชาติอื่น หรือการแสดงทางการทหารใน

ประเทศจีนมักถูกใช้เพื่อแสดงถึงความเข้มแข็งของรัฐและความพร้อมในการปกป้องอธิปไตยของชาติมักเป็นการสวนสนามขนาดใหญ่ที่มีการแสดงเทคโนโลยีทางการทหารใหม่ๆ และการแสดงกำลังพล เช่น การสวนสนามในวันชาติที่กรุงปักกิ่ง เพื่อเสริมสร้างความรู้สึกภาคภูมิใจในชาติและความสามัคคีในหมู่ประชาชน อย่างไรก็ตาม การแสดงทางการทหารของแต่ละประเทศข้างต้น อาจสร้างผลกระทบให้เกิดข้อพิพาทขัดแย้งทั้งภายในประเทศที่คนในชาติอาจมีความเห็นแตกต่างไปจากนโยบายของรัฐบาล หรือความกังวลที่นานาชาติมีต่อนโยบายของรัฐบาล ท่ามกลางสภาพสังคมของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ควรศึกษาและทำความเข้าใจในผลกระทบและบทบาทในการสร้างจิตสำนึกของชาติกับการแสดงดังกล่าว เพื่อลดข้อขัดแย้งจากทั้งในประเทศและนานาชาติ

Lawyang & Srisorn (2021) เขียนบทความเรื่อง แนวทางการพัฒนาบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ทหารในการเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ พบว่า กองทัพบกถือเป็นตัวแทนของหน่วยงานที่ส่งเสริมอุดมการณ์ด้านความรักชาติ ได้มีพิพิธภัณฑ์ของหน่วยงาน คือ “พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ” เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ความกล้าหาญ ผ่านการจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ทหาร โดยเฉพาะการจัดวางตำแหน่งของวัตถุจัดแสดง รวมทั้งการสื่อสารองค์ความรู้ผ่านนิทรรศการโดยใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ผ่านการจัดแสดงภายในอาคาร จำนวน 5 ห้อง ได้แก่ ห้องโหมরণราญ ห้องเสนาสงคราม ห้องจอมทัพไทย ห้องพระบารมีปกเกล้าฯ และห้องการปฏิบัติภารกิจที่สำคัญของกองทัพบก และได้กำหนดนโยบายให้มุ่งเน้นการอนุรักษ์โบราณวัตถุสายทหาร รวมถึงการจัดแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในความสำคัญของสถาบัน

พระมหากษัตริย์ ตลอดจนเป็นการเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติให้กับกำลังพลและประชาชนที่สนใจ โดยมีแนวทางการพัฒนาบทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์กองทัพกษัตริย์ในการเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ให้พัฒนาการทำงานตามหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ โดยเฉพาะการรวบรวมวัตถุจัดแสดง และการจัดแสดง เพื่อตอบสนองการเป็นแหล่งเรียนรู้และเสริมสร้างอุดมการณ์ความรักชาติ ด้วยการพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงสร้างการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์

Panyanan & Teerawat (2021) เรื่อง พิพิธภัณฑ์บางลำพูกับแผ่นดินชาตินิยม การสร้างการรับรู้และอารมณ์ความรู้สึก กล่าวถึงพิพิธภัณฑ์ในการเป็นสถานที่สร้างความรู้สึกร่วมผ่านเรื่องเล่าและเทคนิคการเล่าเรื่องในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งพิพิธภัณฑ์บางลำพูเองก็ได้คัดสรรเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชนบางลำพู โดยสอดแทรกความเป็นชาติที่ถูกประกอบสร้าง ผ่านการเล่าเรื่องด้วยเทคนิคการจำลองเหตุการณ์และบรรยากาศ การวางลำดับโครงเรื่องเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ผู้เข้าชมรับสารดังกล่าวได้โดยง่าย ซึ่งเรื่องราวที่ได้รับการคัดสรรนั้น ก็สอดแทรกความดีงามของความเป็นชาติไทย เช่น การเป็นชุมชนที่มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ อาทิ ไทย มอญ ลาว เขมร เขกตานี และจีน ที่อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความปรองดอง สะท้อนให้เห็นว่าชาติไทยนั้นเปิดรับความแตกต่างหลากหลายของชาติพันธุ์ เป็นพื้นที่ของความสงบร่มเย็น และจากความหลากหลายของชาติพันธุ์ทำให้เกิดอาชีพเกี่ยวกับงานวิจิตรศิลป์ต่าง ๆ เช่น การทำชุดโขน ศิลปะการแทงหยวก ฯลฯ ซึ่งก็แสดงให้เห็นถึงการเป็นย่านที่อุดมไปด้วยมรดกทางวัฒนธรรมของไทย แสดงให้เห็นถึงความดีงามของชาติ อย่างไรก็ตาม การคัดสรรเรื่องราวของชุมชนบางลำพูในด้านดีโดยละทิ้งเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ อาจเป็นการนำเสนอความจริงเพียงด้านเดียว ซึ่งอาจผิดไปจากวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์บางลำพูที่ต้องการนำเสนอความเป็นบางลำพูในทุกมิติ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาบทบาทของพิพิธภัณฑ์ทหารของต่างประเทศหรืออนุสรณ์สถานที่เกี่ยวกับสงครามที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ และวิธีการนำเสนอเนื้อหาในพิพิธภัณฑ์ที่เสริมสร้างให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เข้าชมจากพิพิธภัณฑ์อื่นในประเทศไทย รวมถึงศึกษาเนื้อหาการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ทหารในประเทศ เพื่อเปรียบเทียบกับการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติเกี่ยวกับการเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยม บทความนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดแสดงและการนำเสนออุดมการณ์ชาตินิยม โดยใช้กลไกทางอุดมการณ์ของอัลธุสแซร์ เพื่อทำความเข้าใจวิธีการสร้างความเป็นชาติของพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทสังคมปัจจุบัน และสามารถนำไปปรับใช้กับพิพิธภัณฑ์ทหารอื่น ๆ ในอนาคต

วิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการค้นคว้ารวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งการนำเสนอชาตินิยมในนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ ข้อมูลเบื้องต้น และการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ รวมถึงค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ชาตินิยมของไทย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 เก็บข้อมูลการจัดแสดงในนิทรรศการถาวรของพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ ในอาคารจัดแสดงที่ 1 นิทรรศการถาวร “น่านฟ้าไทยจะมีให้ใครย่ำยี” แบ่งเป็นข้อมูลชื่อห้องนิทรรศการ วัตถุประสงค์การจัดแสดง สื่อที่ใช้ในการจัดแสดง และองค์ประกอบการจัดแสดงอื่น ๆ ของห้องจัดแสดงซึ่งประกอบด้วย แสง สี และเสียง เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาจำแนกลงตารางเพื่อทำการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ จำนวน 25 คน โดยใช้การเลือกแบบสุ่ม แต่มีข้อจำกัดว่าจะต้องเป็นผู้มีอายุเกิน 15 ปี ขึ้นไป ทั้งนี้ จะไม่เลือกผู้สัมภาษณ์ที่มาจากครอบครัวเดียวกัน

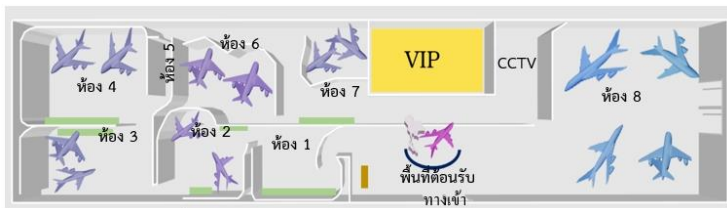
ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสรุปการนำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมของไทยในพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ

ผลการวิจัย

1. รูปแบบการจัดแสดงอุดมการณ์ชาตินิยมในนิทรรศการ

สำหรับการจัดแสดงนิทรรศการถาวรชุด “น่านฟ้าไทยจะมีให้ใครย่ำยี” ในอาคารที่ 1 เป็นการบอกเล่าเรื่องราวของกองทัพอากาศที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน โดยเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์โลกและประวัติศาสตร์ไทย พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของกองทัพอากาศจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งศักยภาพของทหารอากาศและเครื่องบินที่ใช้การปกป้องประเทศชาติและประชาชน เพื่อให้ผู้ชมเกิดความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน และหน้าที่ของกองทัพอากาศจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่งพื้นที่จัดแสดงออกเป็น 8 ห้อง ดังนี้

- 1) พื้นที่ต้อนรับ
- 2) ห้อง 1 ก้าวแรก
- 3) ห้อง 2 สร้างคน
- 4) ห้อง 3 ไทยสร้าง
- 5) ห้อง 4 รักษาอาชีพไทย
- 6) ห้อง 5 น่านฟ้าไทยจะมีให้ใครย้าย
- 7) ห้อง 6 พิทักษ์เสรีภาพ
- 8) ห้อง 7 พัฒนาชาติ
- 9) ห้อง 8 ความท้าทายในอนาคต

Exhibition layout of permanent displays, Building 1.

Note. From Pakhamon Somprasong

ลักษณะการจัดแสดงของนิทรรศการชุดนี้ เป็นการจัดแสดงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ในรูปแบบป้ายนิทรรศการพร้อมบทบรรยาย โดยจะมีภาพกราฟิกเกี่ยวข้องกับเนื้อหาแต่ละห้องตัวอย่างเช่น ในห้องที่ 3 ไทยสร้างแสดงศักยภาพอันก้าวหน้าของกองทัพอากาศไทย ที่สร้างสามารถเครื่องบินไว้ใช้เองได้ ก็จะมีภาพการสร้างเครื่องบินในสมัยก่อนทำเป็นภาพกราฟิกร่วมกับพื้นหลัง และสื่อจัดแสดงประเภทวัตถุจัดแสดงทำหน้าที่ให้นิทรรศการมีความสมจริงและน่าสนใจ ตัวอย่างเช่น เครื่องบิน เครื่องบินจำลอง ชุดเครื่องบิน

ของผู้ที่เคยเข้าร่วมสงคราม ซากเครื่องบินที่ได้จากการขุดพบ ยกเว้นในห้อง 5
น่านฟ้าไทยจะมีใครย่ำยี ที่มีวิถีทัศน์สงครามที่ประเทศไทยมีส่วนร่วมในการรบ

ในส่วนขององค์ประกอบจัดแสดงอื่น ประกอบด้วย สี ที่ทำหน้าที่
เสริมสร้างอารมณ์ร่วมให้กับนิทรรศการแต่ละพื้นที่ให้เป็นไปตามข้อมูลการจัด
แสดง ซึ่งโทนสีที่นำมาใช้ในนิทรรศการชุดนี้ จะเน้นไปที่โทนฟ้า น้ำเงิน เทา
น้ำตาล ซึ่งสีฟ้าและน้ำเงิน เป็นโทนสีที่ให้ความรู้สึกสุขุมหนักแน่น ปลอดภัย
และสีฟ้ายังเป็นสีประจำกองทัพอากาศ ส่วนสีเทาเป็นโทนสีที่แสดงความ
มั่นคงและมีระเบียบ และสีน้ำตาลเป็นโทนสีที่ให้ความรู้สึกมั่นคง สงบเรียบ
ง่าย สอดคล้องกับคุณลักษณะของทหาร โดยจะใช้โทนสีเหลืองและสีแดงใน
ห้องจัดแสดงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสู้รบและเกียรติยศอย่างห้อง 5 น่านฟ้า
ไทยจะมีใครย่ำยี ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในวีรกรรมของวีรชนผู้กล้า
และเสียสละชีวิตปกป้องประเทศชาติ เพราะโทนสีเหลืองแสดงถึงสติปัญญา
ให้ความหวัง ความสุข ส่วนสีแดง เป็นโทนสีที่แสดงถึงความแข็งแกร่ง อำนาจ
ความกล้าหาญและอันตราย สำหรับองค์ประกอบเรื่องแสง ในนิทรรศการนี้ใช้
เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับป้ายนิทรรศการที่เป็นบอร์ดหลัก และวัตถุจัด
แสดง ไม่มีนัยยะเพื่อสร้างความหมายให้กับนิทรรศการ และไม่มีเสียง
ประกอบการจัดแสดง

2. การนำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมตามแนวคิดของ หลุยส์ อัลธุสแซร์

วิธีการนำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมของนิทรรศการทั้ง 8 ห้อง พบว่าส่วนมากยังเป็นการเล่าเรื่องอุดมการณ์ชาตินิยมกระแสหลักของไทย ได้แก่ การให้ความสำคัญกับเรื่องของชาติ ศาสน์ พระมหากษัตริย์ ซึ่งความเป็นชาติได้นำเสนอผ่านการปกป้องอธิปไตยด้วยกำลังทางอากาศในสงครามต่าง ๆ ในห้อง 4 รักษาอธิปไตย และห้อง 5 น่านฟ้าไทยจะมีให้ใครย่ำยี่ ซึ่งก็สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑทหาร และการเล่าเรื่องสงครามที่จะต้องมีส่วนแพ้-ชนะ มีทหารที่สละชีวิต

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์นั้น ได้นำเสนอความสำคัญของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 และจอมพลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ ในฐานะผู้มีคุณูปการด้านการบิน จากการมีพระวิสัยทัศน์ที่จะนำกำลังทางอากาศมาใช้พัฒนากำลังทางทหารเพื่อให้ทัดเทียมอารยประเทศ เนื่องจากในรัชสมัยรัชกาลที่ 6 การล่าอาณานิคมจากชาติตะวันตกยังเป็นภัยคุกคามต่อชาติแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยอาจตีความได้ว่า การนำเสนอความสำคัญของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์นั้น เป็นการแผ่อุดมการณ์ชาตินิยมแบบราชาชาตินิยมอยู่เล็กน้อย

ด้านศาสนา พบว่า ไม่มีการระบุชัดเจนว่ามีในนิทรรศการชุดนี้ที่มีความใกล้เคียงที่สุดคือ ผู้เข้าชมต้องแปลความหมายจากการนำเสนอ นิทรรศการในห้อง 2 สร้างคน เรื่องของบุพการีทหารอากาศ ที่ต้องมีความเพียรพยายามจนได้ศึกษาวิชาการบินจากประเทศฝรั่งเศส เพราะต้องเผชิญความยากลำบากในการเตรียมตัวฝึกบิน หรือในห้อง 4 รักษาอธิปไตยที่กล่าวถึง

ความเสียสละของวีรชน ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นสิ่งที่ผู้เข้าชมจะต้องอ่านเนื้อหาบนป้ายจัดแสดงและแปลความหมายด้วยตนเองตามประสบการณ์ของแต่ละคน

จากรูปแบบการจัดแสดงต่าง ๆ ในบริบทกองทัพอากาศไทยในนิทรรศการถาวรชุด “น่านฟ้าไทยจะมีให้ใครอย่ายี้” สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ของหลุยส์ อัลธูแซร์ ที่ได้เสนอว่าอุดมการณ์ (Ideology) ไม่ใช่เพียงแค่ชุดของความคิดหรือความเชื่อ แต่เป็นระบบของสัญลักษณ์และปฏิบัติการที่กำหนดวิธีที่คนเห็นโลกและบทบาทของตนในนั้น อุดมการณ์ทำหน้าที่สร้างและรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อประโยชน์ของกลุ่มชนชั้นที่มีอำนาจ โดยเฉพาะผ่านกลไกของรัฐ เช่น โรงเรียน ศาสนา และสื่อมวลชน ดังนี้

2.1 การทำงานของอุดมการณ์ในระดับไม่รู้ตัว

หรือการทำให้เป็นธรรมชาติ เพราะอุดมการณ์ได้ทำงานฝังรากลึกไปยังจิตไร้สำนึก เพื่อให้สิ่งที่คิดหรือแสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่ออกมาโดยธรรมชาติ การแสดงข้อความ ภาพ หรือวัตถุจัดแสดงในจุดสำคัญ ข้อความ “น่านฟ้าไทยจะมีให้ใครอย่ายี้” ประตูด่านหน้าอาคารซึ่งเป็นพื้นที่ต้อนรับต้นแบบพระรูปหล่อ จอมพล สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนารถ กรมหลวงพิศณุโลกประชานารถ บริเวณทางเข้านิทรรศการห้อง 1 ก้าวแรก หรือ ภาพวีรชนที่ได้รับเหรียญกล้าหาญในนิทรรศการห้อง 5 น่านฟ้าไทย จะมีให้ใครอย่ายี้ ล้วนมีนัยยะเพื่อให้ผู้เข้าชมได้รับอุดมการณ์ชาตินิยมตั้งแต่เริ่มต้น รวมไปถึงการจัดแสดงที่มีภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้สึกภูมิใจในประวัติศาสตร์และบทบาทของกองทัพอากาศในการปกป้องประเทศ การใช้โทนสีที่บ่งบอกถึงความสง่างาม เข้มแข็ง สุขุม จึงเป็นการทำงานของอุดมการณ์ในระดับที่ไม่รู้ตัวตามแนวคิดของอัลธูแซร์

2.2 การเปรียบเทียบคู่ตรงข้าม และกำหนดความสัมพันธ์

เนื้อหาในนิทรรศการชุดนี้ มีหลายส่วนที่เล่าเรื่องสงครามที่กองทัพอากาศได้เข้าร่วม อย่างนิทรรศการห้อง 4 รักษาอธิปไตย ที่มีเนื้อหากรณีพิพาทอินโดจีนฝรั่งเศสจากสาเหตุการรุกรานเขตแดน ในนิทรรศการห้อง 6 พิทักษ์เสรีภาพ ที่กล่าวถึงการส่งทหารไปร่วมสงครามเกาหลี หรือในนิทรรศการห้อง 7 พัฒนาชาติ ที่มีเนื้อหาการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ซึ่งนับเป็นการสร้างชุดโครงสร้างความสัมพันธ์ และกำหนดระดับความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน ซึ่งในที่นี้สามารถแปลความได้ว่า ไทยเป็นผู้ถูกระทำ ถูกรุกรานจากศัตรู ทหารอากาศจึงใช้สรรพกำลังที่มีในการปกป้องชาติ เพื่อสร้างความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกที่ชัดเจน ในการมีจิตสำนึกของความเป็นชาติ

2.3 การผลิตซ้ำของเนื้อหา

นิทรรศการมีเนื้อหาของความเสียสละเพื่อทำหน้าที่ให้กับประเทศชาติ ทั้งในนิทรรศการห้อง 2 สร้างคน ที่นายทหาร 3 คน ได้เสียสละเวลาเพื่อไปศึกษาวิชาการบินที่ประเทศฝรั่งเศส นิทรรศการห้อง 4 รักษาอธิปไตย ที่นาวาอากาศตรีศานิต นวลมณี สละชีวิตตนเองในการต่อสู้ทางอากาศ นิทรรศการห้อง 5 น่านฟ้าไทยจะมีให้ใครย่ำ ที่นำเสนอภาพวีรชนที่ร่วมรบ และมีสื่อวีดิทัศน์พร้อมบทสัมภาษณ์ของทายาทวีรชนผู้ล่วงลับจากการเสียสละเพื่อทำหน้าที่ปกป้องประเทศอย่างกล้าหาญ เป็นการเน้นย้ำให้ผู้เข้าชมเห็นความสำคัญของการทำหน้าที่เป็นคนไทยที่รักษาดีเกินกว่าชีวิต สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการผลิตซ้ำของข้อความ เพื่อต้องการให้ประชาชนที่พบเห็นเกิดความภาคภูมิใจที่บรรพบุรุษเสียสละ และสร้างแรงบันดาลใจให้ปฏิบัติตนตามแบบอย่างที่ดี และนิทรรศการก็นำเสนอสิ่งที่ผลิตซ้ำดังกล่าวในนิทรรศการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์

ของอัลธูแซร์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนจะได้รับชุดข้อมูลที่ได้รับการผลิตซ้ำ และเป็นผู้สืบทอดอุดมการณ์สอดคล้องกับคุณลักษณะของคนไทยที่กำหนด

3. บทบาทของพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม

3.1 การนำเสนอบทบาทของรัฐเชิงอุดมการณ์

การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ของกองทัพอากาศสามารถถูกมองว่าเป็นรัฐเชิงอุดมการณ์ ตามแนวคิดของอัลธูแซร์ว่า สถาบันต่าง ๆ ภายใต้อำนาจของรัฐ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตและรักษาอุดมการณ์ โดยเริ่มตั้งแต่ชื่อชุดนิทรรศการ “น่านฟ้าไทยจะมีให้ใครอย่ายี้” และข้อความบริเวณพื้นที่ต้อนรับ ซึ่งเป็นข้อความเดียวกัน โมเดลแผนที่ประเทศไทย เนื้อหาเรื่องการผ่านสมรภูมิต่าง ๆ ความเสียสละของวีรชน รวมไปถึงเครื่องบินที่ใช้จัดแสดง เป็นการสร้างและส่งเสริมอุดมการณ์ชาตินิยม ผ่านการแสดงความสำคัญของการปกป้องอธิปไตยและความเป็นชาติ

3.2. การสร้างสำนึกในหน้าที่และบทบาทของพลเมือง

เนื้อหา วัตถุจัดแสดง และองค์ประกอบการจัดแสดงมีผลต่อการสร้างความเข้าใจให้ผู้เข้าชมรับรู้บทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองที่ต้องปกป้องชาติ การสร้างสำนึกในหน้าที่และบทบาทของตนนี้ตรงกับแนวคิดของอัลธูแซร์ที่ว่าอุดมการณ์ทำงานโดยการเรียกร้องให้บุคคลเข้าใจและยอมรับบทบาทของตนในสังคม

3.3 การสร้างความเป็นหนึ่งเดียวของชาติ

การนำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมเชิงปฏิบัติ เช่น โมเดลแผนที่ประเทศไทยที่แสดงการมีกำลังทางอากาศประจำการทั่วภูมิภาค แสดงถึงความสำคัญของความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นของชาติ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวของชาติที่อุดมการณ์ต้องการส่งเสริม

4. ข้อพิจารณา

4.1 รูปแบบการนำเสนอขบวนการสร้างอารมณ์ร่วม

รูปแบบการแบ่งเนื้อหาแต่ละห้อง เป็นการจัดแสดงตามไทม์ไลน์ของเหตุการณ์ และเนื้อหาในป้ายจัดแสดงมีลักษณะเหมือนการย่อความในหนังสือวิชาการแล้วมานำเสนอด้วยป้ายกราฟิก จึงไม่สามารถสร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วมให้กับผู้ชมได้ ทำให้ขาดความเข้าใจและความภาคภูมิใจในเรื่องราวที่นำเสนอ โดยเฉพาะกลุ่มผู้เข้าชมที่เป็นเด็กเล็ก หรือกลุ่มที่เข้าชมพร้อมกับสถานศึกษา ก็จะไม่สนใจที่จะเรียนรู้ ดังเช่น ในห้อง 3 ไทยสร้าง นำเสนอเครื่องบินที่ออกแบบและสร้างเองโดยคนไทย คือ เครื่องบินบริพัตร และเครื่องบินประชาธิปก แต่กลับไม่มีการนำเสนอที่ทำให้ผู้เข้าชมเห็นความจำเป็นที่ไทยจะต้องสร้างเครื่องบินไว้ใช้เอง หรือในห้อง 4 รักษาอธิปไตย ที่มีเครื่องบินฮอว์ค 3 และเครื่องบินคอร์แซร์ ที่เหลือเพียงลำเดียวในโลก ไม่มีข้อมูลระบุว่า การที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีเครื่องบินที่เหลือเพียงลำเดียวในโลกนั้นมีความสำคัญหรือความภาคภูมิใจอย่างไร แม้กระทั่งนิทรรศการห้อง 4 รักษาอธิปไตย และห้อง 5 น่านฟ้าไทยจะมีให้ใครย่ำยี มีเพียงข้อมูลที่ระบุว่าบุคคลเหล่านี้ ผ่านสมรภูมิที่ปกป้องอธิปไตยของชาติ และได้รับเหรียญกล้าหาญเป็นเกียรติประวัติ ไม่ใช่เพราะเกิดความรู้สึกว่าการเกิดสงครามนั้นจะมีวีรชนผู้กล้าเสียสละชีวิตเพื่อปกป้องชาติ แตกต่างจาก บทความของ Kal (2008) ที่ศึกษา

การสร้างความเป็นชาติผ่านพิพิธภัณฑ์และอนุสรณ์สถานของประเทศเกาหลี และประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทั้ง 2 ประเทศมีความโดดเด่นในเรื่องการเล่าเรื่อง สงครามและการทหารเพื่อการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยม เนื่องจากประเทศ เกาหลีได้รับผลกระทบจากสงครามเกาหลี และประเทศญี่ปุ่นได้รับผลกระทบ จากสงครามโลกครั้งที่ 2 ประกอบกับวัตถุจัดแสดงในนิทรรศการของ พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศที่แม้จะเกี่ยวข้องกับเนื้อหา แต่ก็ไม่สามารถสร้างความรู้สึกและความสำคัญกับผู้เข้าชมได้ เพราะเป็นการตั้งแสดงประกอบ เนื้อหา แต่ไม่มีเรื่องเล่าของวัตถุจัดแสดง ถึงแม้ว่าจะมีองค์ประกอบเรื่องสีเข้ามาช่วยเสริมจิตวิทยาในการรับรู้ให้สอดคล้องกับความเป็นพิพิธภัณฑ์ทหาร และพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ แต่ก็ไม่ได้มีนัยยะสำคัญที่จะสร้างภาพจำให้กับ นิทรรศการได้เท่าที่ควร และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ McCoy (2016) และงานวิจัยของ Gunoe (2023) ที่มีแนวคิดที่ว่า พิพิธภัณฑ์ทหาร หรือการแสดงออกทางทหาร มีบทบาทสำคัญในการสร้างและรักษาความทรงจำร่วมผ่านสิ่งที่หลงเหลือจากสงคราม ยิ่งเกิดข้อเปรียบเทียบว่า พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติ ยังไม่สามารถทำหน้าที่ดึง อารมณ์ความรู้สึกในด้วยความเสียสละของวีรชน จนเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนชาติได้เท่าที่พิพิธภัณฑ์ทหารควรจะเป็น รวมไปถึงยังขาดการนำเสนอวิถีชีวิตของทหารอากาศ

4.2 การเล่าถึงประวัติศาสตร์และเทคโนโลยีโดยขาดบริบททางสังคม

ด้วยเนื้อหาการจัดแสดงนั้น เป็นการเล่าประวัติความเป็นมาของ กองทัพอากาศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยไม่มีการเชื่อมโยงไปถึงบริบททางสังคมในแต่ละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ จึงทำให้กลุ่มเป้าหมายที่ไม่มีพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับกองทัพอากาศไม่สามารถเข้าใจถึงการแผ่อุดมการณ์

ชาตินิยมในนิทรรศการ ตัวอย่างเช่น ในนิทรรศการไม่ระบุเหตุผลว่าทำไมประเทศไทยจึงต้องมีกองทัพอากาศ แล้วทำไมต้องให้ความสำคัญกับการมีกำลังทางอากาศ ทั้งที่จริงแล้วการเกิดขึ้นของกำลังทางอากาศ สามารถเชื่อมโยงไปถึงการต่อต้านการล่าอาณานิคมจากต่างชาติ ด้วยวิธีการพัฒนาชาติให้ก้าวหน้า เนื่องจากไม่มีการให้ความรู้เกี่ยวกับภัยคุกคามที่ชาติกำลังเผชิญในเวลานั้น หรือในห้อง 3 ไทย สร้างการออกแบบและสร้างเครื่องบินไว้ใช้เองนั้น ไม่ใช่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของคนไทยเพียงอย่างเดียว แต่สะท้อนให้เห็นว่า สภาพสังคมในช่วงนั้นอยู่ในช่วงการเกิดสงคราม ทำให้งบประมาณแผ่นดินไม่เพียงพอที่จะนำมาจัดซื้อเครื่องบินจากต่างประเทศได้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งของการออกแบบและสร้างเครื่องบินขึ้นใช้เองโดยใช้วัสดุที่มีในประเทศเพื่อลดค่าใช้จ่ายและภารกิจในการฝึกบินยังคงอยู่ ซึ่งการที่นิทรรศการไม่นำเสนอในส่วนนี้ ทำให้ผู้เข้าชมไม่สามารถเชื่อมโยงเหตุและผลในความพยายามและความจำเป็นที่จะต้องทำสิ่งนี้ให้เกิดขึ้น จึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดของอัลธุสเซอร์ในการสร้างอุดมการณ์ เพราะว่าไม่สามารถที่จะนำความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง มานำเสนอในวิธีที่สร้างความเข้าใจให้กลุ่มผู้เข้าชมที่มีความสนใจหลากหลายได้ รวมถึงการละเลยความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแต่ละช่วง เนื้อหาที่จัดแสดงจึงไม่สามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดอุดมการณ์ชาตินิยมได้ชัดเจน

4.3 เป็นเรื่องเล่าที่มีแต่ “เรา” ไม่มีคนอื่น

การจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติเป็นเรื่องเล่าที่มุ่งเน้นแต่เฉพาะกองทัพอากาศเท่านั้น โดยขาดการนำเสนอถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกองทัพอากาศกับชุมชน หรือกองทัพอากาศกับประชาชน ทำให้ผู้ชมไม่เห็นวาทะกองทัพอากาศมีบทบาทหรือทำอะไรให้กับประชาชนบ้าง โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่ไม่มีสงครามเกิดขึ้นอย่างชัดเจน แตกต่าง

จากพิพิธภัณฑของกองทัพบกและกองทัพเรือ ที่นำเสนอภารกิจที่ช่วยเหลือประชาชน รวมถึงวิถีชีวิตของทหารในชีวิตประจำวันว่าทำอะไรบ้าง กินอย่างไร อยู่อย่างไร การฝึกทหารจะต้องทำอะไรบ้าง สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องราวธรรมดาที่ผู้เข้าชมทั่วไปสามารถทำความเข้าใจได้โดยง่ายเพราะอาจมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นมาก่อน ส่งผลไปถึงการรับรู้หน้าที่ความเสียสละของทหารอากาศ โดยไม่จำเป็นต้องใช้คำบรรยาย สอดคล้องบทความเรื่องพิพิธภัณฑญี่ปุ่น : สื่อวัฒนธรรมร่วมสมัยในยุคโลกาภิวัตน์ของ Lokulprakit (2016) ที่นำเสนอเป็นการให้วัตถุเล่าเรื่องมากกว่าการใช้ตัวหนังสือบรรยาย และรูปแบบการนำเสนอที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑแปลความหมายของสารจากความเข้าใจ และงานของ Panyanan & Teerawat (2021) ที่วิถีชีวิต อาชีพ ผู้คนที่อาศัยในชุมชนบางลำพู ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องราวที่สร้างประสบการณ์ร่วมและสร้างความเข้าใจให้ผู้เข้าชมได้โดยง่าย

4.4 การเปรียบเทียบกับพิพิธภัณฑทหารอื่น ๆ

เมื่อเปรียบเทียบกับพิพิธภัณฑทหารในประเทศไทยของแต่ละเหล่าทัพ พบว่ามีวิธีการเล่าเรื่องที่คล้ายคลึงกัน คือมุ่งเน้นการนำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมกระแสหลักที่ยังคงให้ความสำคัญกับ 3 สถาบันหลัก ได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะชาติกับพระมหากษัตริย์ไม่เป็นเหมือนหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑทหาร จึงอนุมานได้ว่า พิพิธภัณฑทหารเป็นสิ่งที่ประดิษฐ์อย่างหนึ่งที่ใช้สร้างความเป็นชาติตามแนวคิดของ Anderson (2009) สำหรับพิพิธภัณฑทหารของไทย ได้กำหนดทิศทางของอุดมการณ์ชาตินิยมให้เป็นรูปแบบกระแสหลักของไทย สอดคล้องกับกฎ ระเบียบ ข้อกำหนด ข้อบังคับ หรือแม้กระทั่งการถ่ายทอดความรู้ เพื่อสร้างการรับรู้ความเป็นชาตินิยมตามแบบที่ควรจะเป็น แตกต่างจากพิพิธภัณฑใน

ต่างประเทศที่มีการพิจารณากลุ่มเป้าหมายและกระแสนสังคมมากกว่าการนำเสนอแบบรูปแบบเดียว

สรุปและอภิปรายผล

ผลจากการศึกษา พบว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและการบินแห่งชาติ นำเสนออุดมการณ์ชาตินิยมกระแสหลักของไทย อันได้แก่ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้วยการจัดแสดงประวัติศาสตร์กิจการบินในประเทศ ประวัติความเป็นมาของกองทัพอากาศ และภารกิจของกองทัพอากาศตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับแนวคิดการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานของกระทรวงกลาโหม เมื่อปี พ.ศ. 2495 ที่มีขึ้นเพื่อจัดแสดงประวัติศาสตร์และการพัฒนาการทางการทหารของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยการเป็นพิพิธภัณฑสถาน ความมุ่งหมายในการจัดแสดงก็จะเกี่ยวข้องกับความรักชาติ ภารกิจของกองทัพอากาศที่ปกป้องประเทศ ความเสียสละของทหารอากาศ และความจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพิพิธภัณฑสถานของ Waikuna (2006) และ Lawyang & Srisorn (2021) ที่กล่าวว่า พิพิธภัณฑสถานเป็นที่เสริมสร้างอุดมการณ์ด้านความรักชาติผ่านการนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ พร้อมด้วยวัตถุจัดแสดงที่ร่วมสมัยกับเหตุการณ์ และองค์ประกอบเรื่องโทนีเพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกร่วม อีกทั้งยังสอดคล้องกับการอธิบายการใช้กลไกทางอุดมการณ์ของหน่วยงานที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐ อย่างหน่วยงานทหารและตำรวจ เพื่อให้การสืบทอดอุดมการณ์ยังคงอยู่ ด้วยการเล่าเรื่องสงครามที่ใช้กำลังทางอากาศและมีผู้สละชีวิต ซึ่งวิธีการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการทำงานของอุดมการณ์ คือ การสร้างชุดโครงสร้างความสัมพันธ์ ในที่นี้คือการเล่าเรื่องว่าชาติที่ถูกรุกรานก็คือประเทศไทย และชาติที่เป็นศัตรูก็คือประเทศฝรั่งเศส เป็นการอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์อันเป็นข้อตรงข้ามกัน พร้อมด้วยการให้ลำดับขั้นของ

คุณค่าว่าชาติไทยเป็นผู้ถูกรุกรานเขตแดนจากประเทศฝรั่งเศส เพื่อสร้างให้ผู้เข้าชมเกิดความรู้สึกถึงความเสียหายของบรรพบุรุษไทยในการปกป้องชาติจากศัตรู หรือในหนังสือที่ 5 ที่นำเสนอการเสียสละเพื่อปกป้องประเทศด้วยการใช้ภาพถ่ายผู้ที่ได้รับเหรียญกล้าหาญ ภาพถ่ายเหรียญกล้าหาญและการใช้วิถีทัศนสงครามทางอากาศของไทยที่มีการสัมภาษณ์ของเหล่าทหารที่เข้าร่วมภารกิจ และทายาทที่ผู้นำครอบครัวต้องเสียสละเพื่อทำหน้าที่ปกป้องประเทศอย่างกล้าหาญ เป็นการเน้นย้ำให้ผู้เข้าชมเห็นความสำคัญของการทำหน้าที่เป็นคนไทยที่รักชาติยิ่งกว่าชีวิต สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการผลิตซ้ำของข้อความ เพื่อต้องการให้ประชาชนที่พบเห็น เกิดความภาคภูมิใจที่บรรพบุรุษเสียสละ และสร้างแรงบันดาลใจให้ปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดี และนิทรรศการก็นำเสนอสิ่งที่ผลิตซ้ำดังกล่าวในนิทรรศการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอุดมการณ์ของอัลธูซเซอร์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนจะได้รับชุดข้อมูลที่ได้รับการผลิตซ้ำและเป็นผู้สืบทอดอุดมการณ์

อย่างไรก็ตาม วิธีการที่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ใช้นำเสนอนั้น ยังคงขาดอีกหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมระหว่างกองทัพอากาศและประชาชน การเล่าเรื่องที่เชื่อมโยงให้ผู้เข้าชมรับรู้ถึงบริบทของสังคมในแต่ละยุคสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่พิพิธภัณฑ์นำเสนออย่างไร เพราะมีเพียงการให้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ผู้เข้าชมไม่สามารถนำข้อมูลนั้นมาประมวลต่อเพื่อสร้างชุดความคิดต่อไปได้ โดยเฉพาะกับผู้เข้าชมที่ไม่มีคามมั่นใจด้านประวัติศาสตร์ และเมื่อเปรียบเทียบกับพิพิธภัณฑ์หรืออนุสรณ์สถานอื่นที่เป็นตัวอย่างในการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ส่วนที่พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศและการบินแห่งชาติควรปรับปรุง คือ เนื้อหาและวิธีการเล่าเรื่องที่มีลักษณะเหมือนอ่านหนังสือในห้องขนาดใหญ่ ภาษาที่ใช้มีความเป็นทางการและวิชาการมากเกินไป ทำให้ผู้เข้าชมไม่เข้าใจในวัตถุประสงค์การจัดแสดง นอกจากนี้ องค์ประกอบที่ช่วยให้เกิดอารมณ์ร่วมเมื่อเข้าชม ได้แก่ แสง สี

และเสียง ไม่สามารถส่งเสริมให้ผู้เข้าชมเกิดอารมณ์ความรู้สึกร่วมไปกับเรื่องเล่าได้เลย

ข้อเสนอแนะจากผู้เขียนบทความ

1. พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติและการบินแห่งชาติ ควรศึกษาความต้องการของกลุ่มผู้เข้าชม และนำมาเป็นข้อมูลสำหรับโอกาสในการปรับปรุงนิทรรศการครั้งต่อไป
2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากเนื้อหาที่จัดแสดงในนิทรรศการ พร้อมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เข้าชม ดังนั้น ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น เช่น ความคิดของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ได้มิติของข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น

References

- Anderson B. (2009). *Imagined Communities Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (Kaetsiri, Ch., Translation Editor). The Foundation of the Promotion of Social Sciences and Humanities Textbooks Project (1st ed. of 2006).
- Boonmee, Th. (2003). *Nationalism and Post Nationalism*. Saitharn..
- Boonyakiet C. (2019). Formation and Transformation of a Museum: The National Museum of Singapore from colonial period to nation-building era. *Journal of Sociology and Anthropology*, (1)38. 51-81.
- Bureau of Academic Affairs and Educational Standards. (2017). *Guidelines on the Development and Assessment of the 12 Core Values of Thais*. Bureau of Academic Affairs and Educational Standards, Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education.
- Chutindaranon, S., Puangphat, R., Prompanya, N., Phromphanyo, M., Chumkran, K., Buakhamsri, T., & Jitprathum, C. (2014). *Nationalism in Thai Textbooks*. Matichon.
- Constitution of the Kingdom of Thailand, Act B.E. 2551. (2017, 6 April). *Gazette*. (134). Section 40 A. 1-83.
- Eawsriwong, N. (2014). *Thai Nation and Thailand in Primary-Level Textbooks*. Cited in Eawsriwong, Thai Nation, Thailand, Textbooks, and Monuments. Matichon.
- Gunoe, A. (2023). *March of Militarism: Contemporary Nationalism through Military Spectacle* [Doctoral dissertation, University of Pittsburgh]. <https://d-scholarship.pitt.edu/45145/>
- Kaewthep, K., & Hinviman, S. (2008). *The Stream of Theorists: Political Economy and Communication Studies*. Parbpim.

- Kal, H. (2008). Commemoration and the construction of nationalism: War memorial museums in Korea and Japan. *The Asia-Pacific Journal: Japan Focus*, 6(9), 1-25.
- Khunprachuay. (2021, December 19). *Exploring the National Memorial [Video]*. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=dRjmCrYzeN8>
- Lawyang, A., & Srisorn, W. (2021). Guidelines for the Role and Functional Development of the Military Museum in Reinforcing Patriotism: A Case Study of Royal Thai Army Museum in Honor of His Majesty the King. *Journal of Wisdom the Political Science and Multi-Disciplinary Sciences*, 4(4), 79-95.
- Laomanacharoen, S. (2022). *Period/Lopburi Art: Heritage in Colonial Period and Nationalism at the National Museum Phra Nakhon*. https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_3473128
- Lokulprakit, N. (2016). Japanese museum: A media of cultural transmission in contemporary world. *Journal of Language and Culture*, (35) Special, 97-116.
- McCoy, M. (2016). *Relics of Battle: War, Memory, and New Museum Theory in Military Museums*. University of Denver. <https://digitalcommons.du.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2130&context=etd>
- Museum Siam. (2022, September 18). September 19th, Thai Museum Day. [Image attached] [Status update]. Facebook. <https://www.facebook.com/museumsiamfan/photos/a.10153194316125215/10166847094340215/?type=3>
- Panyanan, T., & Teerawat, N. (2021). Pipit Banglumphu Museum and Nationalism as A Fantasy. The Construction of the Recollection and Technique of Feeling. *Journal of Anthropology, Sirindhorn Anthropology Centre*, 2(4), 220-239.

- Punwichai, L. (1999). State Ideology of Thailand in Primary-Level Textbooks 1921-1990: no the Nation of People in textbooks. *Journal of Political Science*, 3(21), 105-173.
- Waikuna, S. (2006). *Guidelines on the Establishment of the National Military Museum* [Master's Thesis, Graduate School of Public Admistration, Burapha University].
- Walhimer, M. (2015). *Museums 101*. Rowman & Littlefield.
- Winitchakul, T. (2013). *Sam Mapped a History of Geo-Body of a Nation*. Read.

Authors

Pakhamon Somprasong

Student of Cultural Studies, Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

E-mail: pakhamon34@gmail.com

Asst. Prof. Dr. Renu Muenjanchoey

Deputy Director of Human Resource, Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

E-mail: renu.mue@mahidol.ac.th

Assoc. Prof. Dr. Kwanchit Sasiwongsaroj

Program Chairperson in Cultural Studies, Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University

E-mail: kwanchit.sai@mahidol.ac.th

Asst. Prof. Dr. Weeranan Damrongsakul.

Program Director of Arts Program in Health, Nature, and Cultural Tourism Management, Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

E-mail: weeranan2011@gmail.com

The Progress in the Research on the Communication of Catholic Culture from the 1980s in Anlong Ancient City, China

*Jianbing Peng and Prakaikavin Srijinda
College of Communication Arts,
Suan Sunandha Rajabhat University*

Received: September 30, 2023

Revised: June 18, 2024

Accepted: July 8, 2024

Abstract

This article employs literature research and qualitative research approach to analyze the current status of academic research on Catholic cultural communication from the 1980s in Anlong Ancient City, China; estimate the research trend, and clarify the basic situation of current academic research on the Catholic cultural communication in Anlong Ancient City. The research analyzes the period when Catholicism was introduced into Anlong Ancient City, the research of foreign missionaries, the Catholic history and culture, and the relationship between the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty and Catholicism. The findings revealed that cross-cultural communication did not appear in the research among Catholics. Therefore, there is still a gap in academic research on the communication of Catholic culture in Anlong Ancient City, which can be further expanded. In the next step, the history of the communication of Catholic culture in Anlong Ancient City and the spread situation in the real society deserve the continuous efforts of researchers to explore further the communication of Catholic culture in Anlong Ancient City, to enrich the connotation of Catholic culture in Anlong Ancient City.

Keywords

research progress, Anlong ancient city, catholic culture, cultural communication

ความก้าวหน้าในการวิจัยการสื่อสาร วัฒนธรรมคาทอลิก ช่วงทศวรรษ 1980 ในเมืองโบราณอันหลง ประเทศจีน

เผิง เจี้ยนปิง และ ประกายกาวิล ศรีจินดา

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บทคัดย่อ

บทความนี้ใช้การวิจัยเอกสารและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์สถานะปัจจุบันของการวิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับการสื่อสารวัฒนธรรมคาทอลิกในช่วงทศวรรษ 1980 ในเมืองโบราณอันหลง ประเทศจีน ประเมินแนวโน้มการวิจัย และชี้แจงสถานการณ์พื้นฐานในปัจจุบันเกี่ยวกับการสื่อสารวัฒนธรรมคาทอลิกในเมืองโบราณอันหลง วิเคราะห์ช่วงเวลาที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกเข้ามาในเมืองโบราณอันหลง การศึกษาวิจัยของมิชชันนารีต่างประเทศ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมคาทอลิก และความสัมพันธ์ระหว่างระบอบหย่งลี่ของราชวงศ์หมิงตอนใต้กับนิกายโรมันคาทอลิก ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไม่ปรากฏในการวิจัยในหมู่ชาวคาทอลิก จึงยังคงมีช่องว่างในการวิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับการสื่อสารวัฒนธรรมคาทอลิกในเมืองโบราณอันหลงซึ่งสามารถขยายเพิ่มเติมได้ในขั้นตอนต่อไป ประวัติศาสตร์ของการสื่อสารวัฒนธรรมคาทอลิกในเมืองโบราณอันหลง และสถานการณ์การแพร่กระจายในสังคมที่แท้จริงสมควรได้รับความพยายามอย่างต่อเนื่องของนักวิจัยในการสำรวจการสื่อสารวัฒนธรรมคาทอลิกในเมืองโบราณอันหลงเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความหมายแฝงของวัฒนธรรมคาทอลิกในเมืองโบราณอันหลง

คำสำคัญ

ความก้าวหน้าทางการวิจัย, เมืองโบราณอันหลง, วัฒนธรรม
โรมันคาทอลิก, การสื่อสารวัฒนธรรม

Introduction

Anlong Ancient City is located in southwest Guizhou at the junction of Guizhou, Guangxi, and Yunnan provinces. Built in the early Ming Dynasty, it is a provincial historical and cultural city with a history of more than 600 years.

In 1582, Italian missionaries Michele Ruggieri, Matteo Ricci and Francesco Pasio were sent to China by the Society of Jesus to spread Catholicism. In the late Ming and early Qing Dynasties, Catholicism spread widely in China, with many officials believing in it and many baptized people (Guang, Y, 2000).

To meet the missionary needs, The Vatican designated Guizhou as a substitute pastoral region in 1696. The independent Diocese of Guizhou was established in 1846. In 1922, Apostolica Praefectura Nganlomensis was established with Anlong Ancient City as the center. Instructed The Society of Foreign Missions of Paris (Missions Etrangères de Paris) to take charge of educational affairs in the border areas of Guizhou, Guangxi, and Yunnan; In 1927, it was upgraded to Vicariato Apostolico Nganlong. In 1947, Vicariato Apostolico Nganlong was elevated to Dioecesis Nganlong. Apostolica Praefectura Nganlomensis, Vicariato Apostolico Nganlong, and Dioecesis Nganlong can be collectively referred to as “Anlong Diocese”. The Vatican appointed missionaries from France and other countries to preach in the area around Anlong Ancient City and developed local Chinese clergy to expand the power of the Catholic Church.

In the area around Anlong Ancient City, many ethnic groups such as Han nationality, Bouyei nationality, and Miao nationality have always lived there, among which the population of Bouyei nationality and Miao nationality is large. From the late Ming Dynasty to the Qing Dynasty and the Republic of China, there were many Catholics in Anlong and its surrounding areas. In 1949, Dioecesis Nganlong had a total of 20 churches, including 32 foreign missionaries, 9 Catholic nuns and 20 Chinese clergy (including 5 Bouyei), with land property of more than 3000 stone and 11,319

members, most of whom were Bouyei and Han, among which 7000 members were Bouyei (Zhiqing, L, 2015).

In 1952, Dioecesis Nganlong was abolished, which affected the communication of Catholicism in the area and led to a decline. However, under China's policy of freedom of religious faith, Catholicism still exists in Anlong, and Catholic relics such as the churches and The Catholic Names Stele in the Southern Ming Dynasty are preserved. Today, there are still many religious people in the ancient city and its surrounding rural communities. This has created conditions for us to understand the communication of Catholic culture in Anlong.

The academic circle has paid some attention to the Catholic culture in Anlong Ancient City, carried out related research, and obtained some research achievements. However, what is the research status on the communication of Catholic culture from the 1980s in Anlong Ancient City, what research progress has been obtained, and what problems or shortcomings still exist? At present, there is no special research article to elaborate systematically.

The communication of culture depends on the relevant activities of the characters and the concrete performance of the cultural carrier. The influence of foreign culture on local culture is generally brought about by people's communication activities. At the beginning of the Qing Dynasty, there was no Catholic culture in Anlong. It was missionaries such as Andreas Xavier Koffler from Austria and Michel Boym (That is, Michael Boym) from Poland during the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty after the fall of the Ming Dynasty who brought Catholic culture such as the classic Bible, Mass, and Christmas to the city. Later, it blossomed here, thus spreading the Catholic culture in Anlong Ancient City to today.

This study systematically sorts out the research achievements on the communication of Catholic culture from the 1980s in Anlong Ancient City, and conducts a comprehensive analysis through the collection and collation of relevant academic frontier literature and materials, to summarize the research status. It

is found that previous studies focused on the historical exposition and missionary situation of Catholicism, while no research has been carried out in the field of communication. Therefore, the study helps to further understand the historical situation of the communication of Catholic culture in Anlong Ancient City and will play a positive role in filling the gap in academic research and creating a socialist harmonious society in combination with the practical beliefs of the masses in real society.

Research Question

What is the current status and research trend of academic research on the communication of Catholic culture from the 1980s in Anlong Ancient City?

Objective

To understand the research status of Catholic cultural communication since the 1980s in Anlong Ancient City from the perspective of cross-cultural communication, this research article aims to examine the period when Catholicism was introduced into Anlong Ancient City, the Catholic history and culture, and the relationship between the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty and Catholicism, to discuss the research progress on Catholic cultural communication in the past 40 years in Anlong Ancient City. On this basis, the article discusses the development trend of the Catholic culture spread in Anlong Ancient City from the rise of research to the decline of research, and analyzes the reasons, to lay a foundation for further research and enrich the connotation of Catholic culture in Anlong Ancient City.

Literature Review

1. Cross-cultural Communication Theory

Cross-cultural communication refers to the communication between different cultures. In 1955, Edward T. Hall, an American cultural anthropologist, first proposed the concept of “cross-cultural communication”. After that, the theoretical research system of cross-cultural communication was gradually established and developed in the United States and gradually spread to other parts of the world. In the 1980s, cross-cultural communication theory entered the research horizon of Chinese scholars, and people began to pay attention to how individuals and groups of different cultures carry out communication and analyze the cultural factors that hinder communication (Shijie, G, 1995, p. 14). Cross-cultural communication involves many aspects of the study of culture and communication and is widely used in different disciplines such as communication, anthropology, and religion. At present, the research on cross-cultural communication and international communication shows an upward trend (Fei, J, 2010).

In the late Ming and early Qing dynasties, from 1652 to 1656, Catholicism was introduced into Anlong. For nearly 400 years, from the first foreign missionary Michael Boym (Bu Mige, 1612-1659) and other people's writings on the history and culture of Chinese Catholicism to France, Poland, and other countries, Monographs, research articles and works, and other research achievements of sinologists such as Fr Jean Charbonnier (1932-2023) in France often appear. Since the 1980s, Chinese scholars have produced more and more research achievements on Catholic culture in Anlong, deepening the research in this field together with foreign scholars. This article is about the research progress of Catholic cultural communication in Anlong Ancient City, involving the collection, collation, and analysis of relevant research achievements in the world. In this process, the achievements of scholars in France, Poland, Germany, and other countries were translated and introduced to China, and published in journals such as “International Sinology”

or research article collections. Chinese scholars such as Xiping Zhang have also published their works abroad. Therefore, the research on Catholic cultural communication in Anlong Ancient City itself has been characterized by the use of cross-cultural communication theory.

2. Catholicism was introduced into Anlong Ancient City

Anlong Ancient City is under the jurisdiction of Qianxinan Bouyei and Miao Autonomous Prefecture in today's Guizhou Province. It has always been an area inhabited by ethnic minorities, with many Bouyei, Miao, and other minorities. Therefore, the introduction of Catholicism into Anlong Ancient City is closely related to the history of the introduction of Catholicism into Guizhou, southwest Guizhou, and Bouyei areas. When the academic circles discussed the introduction of Catholicism into Guizhou and southwest Guizhou, part of them involved the introduction time of Catholicism into the ancient city of Anlong. It is believed that it was introduced into Anlong Ancient City from 1652 to 1656.

Jianzhong Zhou (1981), Zhe Zuo (1985), Hao Fang (1988), and others have actively explored the entry of Catholicism into Anlong, but they do not examine the entry times in detail, only mentioning the presence of Catholicism during the time in Anlong occupied by the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty. The Empress Dowagers, Queens, Crown Prince and some of the attendants of the Yongli Regime were baptized in Guangdong. Because of their influence, there began to be believers in Xingyi (Guizhou Office of Compilation of Religious Records, 1985, p. 53). At that time, "Xingyi" was Anlong Prefecture, which ruled the ancient city of Anlong and administered Xingyi and other places. Catholics began to live in Anlong when the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty was stationed there. However, it is not clear when Catholicism was introduced to Anlong.

Later, some scholars proposed that Catholicism was introduced into Guizhou in the late Ming and early Qing dynasties (Ling, K, 1999). The conclusion is obtained based on mutual corroboration of historical documents and archaeological materials and has certain persuasiveness.

After this statement is put forward, there are still different views in the academic circle. Judging from the Catholic relics of the Southern Ming Dynasty in Anlong Ancient City, the history of Catholicism in Guizhou can be dated back to the early Qing Dynasty (Heping, Q, 2003). It can be seen that Catholicism was introduced to the ancient city of Anlong during this period, but the “early Qing Dynasty” here is not specified. In the early Qing Dynasty, Catholicism was also brought to Anlong with the retreat of the Yongli Regime. Therefore, according to the History of the Church in Guizhou, there were already believers in Xingyi before the missionaries entered Guizhou, which may have been religious officials scattered in the local area of the Yongli Regime and their descendants, or descendants who were influenced to establish religion (Jianzeng, L, et al., 2002, p. 162). This said for the late Ming and early Qing when Catholicism was introduced into Anlong is still not sure and the attitude was very vague.

The theory that Catholicism was introduced into Anlong Ancient City from 1652 to 1656 in the late Ming and early Qing Dynasties was supported by Ping He (2000), Zhiqing (2015), Fengyan Xia (2016), Zhihui Zeng (2018), etc. The author also agrees on this view (Jianbing, P, 2015). At this point, from 1652 to 1656, when the Yongli Regiment of the Southern Ming Dynasty stayed in Anlong during the late Ming and the early Qing Dynasties, Catholicism was introduced to Guizhou, of course, to the ancient city of Anlong, which belongs to Guizhou. This view has been largely accepted by the academic community.

3. Catholic history and culture in Anlong Ancient City

The Anlong Ancient City was once a political, economic, and cultural center in the southwestern region of Guizhou Province, so its Catholic history and culture were closely related to those of the surrounding areas.

Catholicism developed greatly in China from the late Ming and early Qing Dynasties to the Republic of China (1652-1949) for nearly three hundred years. After the establishment of the Guizhou Diocese, especially the Anlong Diocese centered on the ancient city of Anlong, Catholicism spread widely in the border areas of Guizhou, Guangxi, and Yunnan. First, French missionaries Jean Muller, Aloys Schotter and other places such as Xingren, Zhenfeng, Xingyi and Anlong in Panjiang area of southwest Guizhou carried out missionary activities. Later, foreign missionaries such as Jean-Baptiste Aubry, Alphonse Schotter, and Esquirol Joseph Henri came to Wangmo Sanglang and Xuhenshur to preach. Catholicism in southwest Guizhou developed rapidly, from 5 believers and 1 church in 1802 to 15 churches and 12 mission stations in 1922. From 1922, when Anlong Diocese was founded, to 1949, 33 foreign missionaries were working in the Diocese of Anlong. The bishop was Carlo Alexandre. Louis Esquirol, Marcel Signoret, Francois Richard and Cyprien Huc (Zhaoxing, C, 1986) successively served as archdeacon. Today, although Anlong Diocese is no longer a relic of the old society, the area is still heavily Catholic. As a social phenomenon, the academic circle must pay attention to and study the Catholic culture in Anlong Ancient City.

Dr. Zhihui has done a lot of research achievements on Anlong Catholicism. His doctoral dissertation “The Catholic Church and Bouyei Society in Guizhou, Guangxi, and Yunnan -- Centered on the Activities of the Modern Parisian Missionaries in the Border District of Anlong” (Catholic Church and Bouye Society in Border District of Guizhou, Guangxi and Yunnan -- Center on the Activities of Paris Foreign Missions in Diocese of Nanlong in Modern Times) is a study on the missionary activities of the Anlong Diocese, whose leadership organization is located in the ancient city of Anlong, in the

Bouyei area (Zhihui, 2011). In addition, many of his other articles related to the relationship between the Bouyei and Catholicism.

He believed that since the late Qing Dynasty, Alphonse Schotter, and Esquirol Joseph Henri, represented by The Society of Foreign Missions of Paris, had successfully persuaded many Bouyei in Anlong Diocese to convert to Catholicism through their continuous efforts of preaching in the local dialect and compiling dictionaries. formed so-called “Bouyei Naturalization Movement” (Tchong-kia-tse race un Ouvrier Apostlique) (Zhihui, 2017). He actively explored the communication of Catholicism among the Bouyei people and achieved some creative results, but he had a partial understanding of the missionary function of Apostolica Prefecture Nganlomensis to a certain extent, which was ideologically accepted by the Vatican when it first approved the diocese. The influence of the so-called “original intention” to “save the soul of the Bouyei people”. Although the missionary activities of Anlong Diocese focusing on the Bouyei people, many Bouyei people had indeed been attracted to the religion in history, and it still has a certain influence today. However, the missionary objects of Anlong Diocese were not limited to the Bouyei people. There were also believers of Miao, Han, and other ethnic groups, but the number of Bouyei believers was relatively big.

Takeuchi Fuji, a Japanese scholar, and Qin Heping, a Chinese scholar, investigated the reasons, manifestations, and influences of the Bouyei faith in Catholicism, which is different from the perspective of Dr. Zhihui’s research on the Bouyei Catholicism in Anlong Diocese. At the end of the Qing Dynasty, the reason why the Bouyei people in Qianxinan believed in Catholicism was that they lived in a historical environment with unstable social order and began to accept Catholicism and other religions under the influence of various factors such as government, Qing army, rebel army, bandits and oppression of the Han nationality. The purpose was to seek political protection, to avoid attacks on the village by the government and the Han people to ensure the safety of the village and itself, and to regard Catholic priests as excellent wizards and doctors and hope to get medical treatment (Takeuchi Fuji, 1992). Heping (2003) investigated the communication of Catholicism in Anlong Diocese,

which was mainly located in the Bouyei region in southwest Guizhou, and believed that the acceptance of Catholicism by the Bouyei was closely related to the efforts of French missionaries, but mainly due to the missionary activities of Chinese priests and nuns such as Tingmei Lu (Bouyei people) and Zhao Lin (Han people). Under specific historical conditions in ancient times, missionaries could get God's protection if they preached religion, so that the Bouyei could not be oppressed by the government, and could go to heaven and enjoy happiness after death. Therefore, the part of the Bouyei people became religious (Jianbing, 2014).

4. The relationship between the Yongli Regime of the Southern Ming and Catholicism

The introduction of Catholicism into the ancient city of Anlong is directly related to the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty. According to the research status, the relationship between the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty and Catholicism mainly focuses on the Austrian missionary Shawei Qu (Ande Qu, Andreas Xavier Koffler), Polish missionaries Michel Boym and Francesco Smbiasi (1582-1649), historical activities of them and others coincided with the baptism of royalties and ministers and the activities of Catholics such as the eunuch Tianshou Pang (Christian name "Aquileo").

In 1985, some scholars analyzed the Catholicism of the Empress Dowagers, Queens, and Crown Prince in the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty (Zhe, 1985). In the same year, the Religious Historical Records of Guizhou (Series 1) also mentioned the relationship between the Yongli Regime and Catholicism (Guizhou Religious Records Compilation Office, 1985, p. 53). Before Western missionaries entered Guizhou, there were Catholic activities in Guizhou. In the early Qing Dynasty, there were dozens of religious people in the imperial Palace of the Southern Ming Dynasty. When the soldiers of the Yongli Regime retreated and passed through Anlong County, Catholicism was also brought to the place (Zhiqing, 2015). In the Yongli Regime, there were not only

foreign missionaries Andreas Xavier Koffler and Michel Boym, moreover, but there were also eunuch Tianshou Pang and Shisi Qu plow (Catholic name “Thomas”), Kuichu Ding (Catholic name “Lucas”), Lian Jiao (Catholic name “Lucas”) and other powerful officials in the court believe in Catholicism. Missionaries preached in the Yongli Regime, and several members of the royal family, including the Empress Dowagers, were baptized into the religion. The Yongli Regime was a special Catholic court (Jianzeng, 2015).

In April 1648, Ande Qu baptized two Empress-Dowagers and one queen. In the end, 50 concubines and 40 officials were baptized, but Emperor Yongli did not become a catholic (Claudia V. C, 2019). Italian missionary Francesco Sambiassi played an important role in the communication between the three regimes of Hongguang, Longwu, and Yongli in the Southern Ming Dynasty, the Catholic Church in Macao and the Macao authorities, obtaining military support from the Portuguese, and promoting Catholicism in the Southern Ming Dynasty. The Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty employed foreign missionaries such as Francesco Sambiassi, Wolfgang Andreas Xavier Koffler, and Michel Boym, and contacted the Catholic Church in Macao, the authorities in Macao and the Vatican. To gain their support (Wenyuan, C, 2000). Michel Boym was a devout missionary, but also a scholar with profound academic statements. He made many achievements in Chinese medicine, pharmacy, botany, geography, and so on (Zhijie, K, 1995). Michel Boym, as a pioneer in European studies of China and the Western transmission of middle schools, played an important role in the history of early European Sinology and his academic achievements have been universally recognized (Zhen, L, 2015). The Atlas of China, written by Michel Boym, is important historical data on the history of the Christian religion in China. It preserves some true records of the communication of Catholicism in China. It provides intuitive and vivid historical data for the history of Christianity in China in the form of images (Yongjie, W, 2016). The purpose of compiling The Atlas of China by Michel Boym should be closely related to his quest for support for the Yongli Regime of the Southern

Ming Dynasty and the support of the Vatican for their missionary work in China (Qianjin, W, 2016).

Zhenhui Zhang (1995), Xiping (2009), Zhenhuan Zou (2018), Qi Han (2018), and other scholars published research articles and books using the Catholic historical documents stored in the Jesuit Archives of the Vatican. The relationship between the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty, and Catholicism and the historical activities of Andreas Xavier Koffler and Michel Boym, etc., were investigated. Jingyao Sun and Chaoyun Long analyzed the historical relics of the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty, such as The Catholic Names Stele in the Southern Ming Dynasty, The Celtic Cross, and The Long Cabinet Bell, which were found in Anlong Ancient City and were closely related to Catholicism. From the perspective of archaeological relics, they demonstrated the conversion of the Empress- Dowmothers, Queens, and Crown Prince of Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty to Catholicism (Jingyao, S., & Chaoyun, L, 2010). Moreover, they analyzed the “adaptation policy” of Jesuits’ missionary work in Yongli Regime and the reasons for its failure (Jingyao & Chaoyun, 2010). Zhihui also used the above-mentioned Catholic historical relics and other materials to elaborate on the relationship between the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty and Catholicism (Zhihui, 2021). Tianshou Pang, a Catholic, served as a ceremonial eunuch in the Yongli Regime and played an important role in the relationship between the Yongli Regime and Catholicism (Shaoxin, D, 2010).

In addition, Yuan Shan (2009), Fengyan (2016), Xiuli Ming (2012), Yutian Zhao (2011) and Poland’s Robert Danielluk (2017) and other scholars’ research articles, as well as Jianzeng’s History of the Communication of Three World Religions in Yunnan, Guizhou, & Sichuan, Guizhou Provincial Chronicles, Religious Chronicles compiled by the Compilation Committee of Local Chronicles of Guizhou, and Yinong Huang’s works, Two-headed Snakes: The First Generation of Catholics in the Late Ming and Early Qing Dynasties expounded the relationship between the Yongli Regime and Catholicism in the Southern Ming Dynasty. Since the 1980s, there have been many research articles, research works, or translated works

on the study of Bu Mige (Michel Boym), among which Xiping edited a Collection of Studies on Bu Mige as a Messenger of Exchange between China and Poland, Schabeli, a French scholar, The Biography of Bu Mige, translated by Bingjun Feng, and Edward Kajdanski, a Polish scholar, The Envoy of China: The Biography of Bu Mige, translated by Zhenhui, and other studies on the communication of Catholic culture by foreign missionaries in China.

Methodology

In this research article, literature and qualitative research approaches are used to study the research progress on the communication of Catholic culture since the 1980s in Anlong Ancient City. It mainly collects research data based on the collection and sorting of cutting-edge academic literature for analysis and realization of research the objective.

Research Method

Literature Research Method

Literature research is the basic work of thesis writing.

The literature research method is a research method based on literature collection, retrieval, screening, and sorting, which systematically analyzes the literature data around the research theme and methodology, to explore and discover the essence or law of things. Literature research is widely used in the field of communication. In the academic research of journalism and communication, literature research plays an important role in academic ecology (Yang, D, 2020). By sorting out and analyzing the subject literature, researchers can find the problems or deficiencies in the research, to trigger thinking and obtain new research findings.

This article uses the literature research method to extensively collect and sort out the academic frontier materials of Catholic cultural communication since the 1980s in Anlong Ancient City, read these materials, understand their contents, and grasp the

research progress on the whole, to discover the research problems, explain the research achievements, reveal the research trends, and lay a solid foundation for the next research work.

Qualitative Research Method

Qualitative research methods, also known as “qualitative research methods”, mainly describe and explain social phenomena or the attributes of things in the form of words. Its main types include participant observation, in-depth interviews, focus groups, text analysis and ethnography, case studies, action research, etc. (Xiaotian, F, 2017). As a research method, qualitative research has been widely used in the field of communication research and has achieved some achievements.

In this article, the application of qualitative research methods mainly adopts the text analysis method to carry out theme analysis and extensively collects and collates the academic frontier materials of Catholic cultural communication in Anlong Ancient City, to explain the sources and contents of the frontier academic materials and conduct systematic analysis. Through careful reading and analysis of the main literature, the research status is classified and analyzed from the content, mainly from the introduction of Catholicism into the ancient city of Anlong, the spread of the situation, and the relationship between the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty and Catholicism three aspects. From the form of bibliometric analysis, the relevant research achievements are comprehensively analyzed according to the research situation on the Catholic belief of the Bouyei people in the area around the Anlong Ancient City and the distribution of the research achievements of Catholic culture in Anlong Ancient City.

Data Acquisition

According to the mentioned research questions and objectives, the network resources were utilized to carry out the collection and sorting of research data and materials. Search online for journal research articles and research works on Anlong Catholic cultural studies since the 1980s on CNKI, Guizhou Digital Library, Dangdang Network, Kongfuzi Old Book Network, and other websites.

There may be some local research materials related to Catholic culture in Anlong Ancient City. To this end, we went to the cultural departments of Anlong Ancient City: Anlong County Library, Anlong County Xinhua Bookstore, and other book materials management and sales units to find relevant research materials.

There may be some Catholic documents in the ancient city of Anlong that have not been publicly published, such as historical archives on the Catholic Church in Anlong. Therefore, we went to the Anlong Catholic Church, Anlong County Archives, and other units to find unpublished archives related to the Catholic culture of Anlong.

Data analysis was conducted on the research articles, research works and unpublished materials on Catholic cultural communication in Anlong Ancient City collected from CNKI, Guizhou Digital Library, Dangdang Network, Kongfuzi Old Book Network, and other online resources, Anlong County Library, Anlong County Xinhua Bookstore, Anlong County Archives, Anlong Catholic Church and other units:

First, the research achievements are comprehensively sorted out according to the age. The research results of the academic circles since the 1980s are collected and sorted out on a macro basis.

Second, systematic sorting and analysis according to the main contents of the research articles and research works, the names of the authors, and the academic journals or publishing houses published. In this way, the research status of Catholic culture spread

in the past 40 years since the 1980s in Anlong Ancient City has been studied microscopically.

Third, through the study and analysis of research data, this article expounds on the research progress on the communication of Catholic culture since the 1980s in Anlong Ancient City, to explore the solution of the research question and objective.

Research Findings

On the research progress of Catholic cultural communication since the 1980s in Anlong Ancient City, based on the Literature Review, the findings are as follows:

Discussion

The first is to discuss the Anlong Diocese in Anlong Ancient City and its research status of Catholic Culture communication.

The academic research on the introduction of Catholicism into the Anlong Ancient City since the 1980s has been fully elaborated in the “Literature Review” and will not be repeated here.

From the end of the Qing Dynasty to the period of the Republic of China, the Vatican established a series of institutions, such as Apostolica Praefectura Nganlomensis, centered on the Anlong Ancient City, which had a certain influence on the communication of Catholic culture in the ancient city of Anlong and its surrounding areas (including today’s Qianxinan Prefecture, Liupanshui City and Luodian County of Qiannan Prefecture in Guizhou Province, Xilin, Longlin, Tianxi and Lingyun in northwestern Guangxi Zhuang Autonomous Region).

Jianzhong (1981), Zhaoxing (1986), Ping (2000), Jianzeng (2002), Heping (2003), and other scholars studied the communication of Catholic culture in Guizhou, including Anlong Ancient City, and clarified the historical context of the communication of Catholic culture in Anlong Ancient City. The academic circles studied the communication of Catholic culture in Xilin County, Longlin County,

Baise City, and Guangxi Province, which was under the jurisdiction of Anlong Diocese from the Qing Dynasty to the Republic of China. Jiaren Mo (2000) studied the situation of foreign missionaries establishing churches at Changjing, Ding 'an in Xilin County, Zhe'ai in Longlin County, Leli in Lingyun County, and other places in Guangxi, and attracting believers of Zhuang, Yi, Miao, Yao, and Han ethnic groups. He mainly investigated the "multi-ethnic" problem of the Catholic faith in northwest Guangxi. Zhihui (2017) mainly studied the close relationship between the Bouyei people and the Catholic Church in the border areas of Guizhou, Guangxi, and Yunnan.

He believed that the Anlong Diocese under the control of the Vatican before the Republic of China mainly preached to the Bouyei people and other ethnic groups in the border area of Guizhou, Guangxi, and Yunnan. This led to the formation of a special "Bouyei Naturalization Movement" (Tchong-kia-tse race un Ouvrier Apostlique) social phenomenon.

The second is to discuss the research results of the relationship between Bouyei and Catholicism in the area around the Anlong Ancient City.

Many Bouyei in Anlong Diocese were Catholic.

The academic circles have studied the relationship between Bouyei and Catholicism in the area of the Anlong Ancient City.

Jianzhong (1981), based on his own experience, gave a brief introduction to the situation of Bouyei priests such as Tingzhong Wei. Since the emergence of priests in the Bouyei ethnic group, then the communication of Catholicism in the Bouyei area around the ancient city of Anlong. Takeuchi Fuji (1992) elaborated on the process of the Bouyei people's absorption of Catholic culture in the Qing Dynasty, made a preliminary analysis of the reasons for the Bouyei people's religious belief, and combined the situation of the Bouyei people's acceptance of Catholicism and other ethnic cultures with the awareness of national identity. Heping (2003) analyzed some of the reasons for the communication of Catholicism in Bouyei society.

He analyzed the general situation of the spread of Catholicism in Qianxinan and other places (Anlong Diocese) and believed that the majority of believers in the diocese were Bouyei, concentrated in Ceheng, Wangmo, Zhenfeng, and Zhenning, and analyzed the reasons for Bouyei's belief in Catholicism from the aspects of missionary staff, political asylum and economic assistance from the church, and the establishment of educational institutions such as Confucian schools to train and develop believers. The Bouyei in Anlong Diocese were religious to seek protection. Because of the obvious utilitarian color of joining the church, it is inevitable to produce short-sighted behavior, forming the phenomenon of large ups and downs of members due to the existence of interests. When the church has political and economic interests, the number of followers is large; On the contrary, the quantity is small. Therefore, they affect the communication of Catholicism in the Bouyei people, thus forming a long history, ups and downs, and slow development of distinctive characteristics. Jianbing (2015) studied the historical situation of the communication of Catholicism in the Qianxinan Bouyei area of Guizhou Province and analyzed the time when Catholicism was introduced into the area and the situation of the Bouyei people accepting Catholicism. Jianming Chen (2017) introduced the archives of The Society of Foreign Missions of Paris, France, and Ningyuan Building, University of International Business and Economics, China, which were involved in the communication of Bouyei Catholic culture. From 2010 to 2021, Zhihui conducted a more in-depth investigation on the Bouyei people's belief in Catholicism in the border area of Guizhou, Guangxi, and Yunnan, and published six research articles on the relationship between Bouyei people and Catholicism. He analyzed "Scientific Missionary" (Namely, La Science Missionnaire) of foreign missionaries using vernacular practice and language research, and mainly discussed the social and historical phenomenon of "Bouyei Naturalization Movement" (Namely, Tchong-kia-tse race un Ouvrier Apostlique). He found that the missionaries of The Society of Foreign Missions of Paris had mastered at least 15 branch native languages of 11 southwest mountain ethnic groups such as Bouyei and Miao through vernacular

preaching and compiling dictionaries, and had compiled more than 40 works in national languages, such as Bouyei-French Dictionary.

He believes that Anlong Diocese was the only diocese in the Vatican dedicated to a certain ethnic group in China, which contributes to the modern academic transformation of Southwest ethnic studies (Zhihui, 2017).

Before the Republic of China, although the number of Bouyei believers in Anlong Diocese was relatively large and the proportion was relatively large, the diocese was not only preaching among Bouyei but involved many nationalities. Zhaoxing (1986) analyzed the missionary situation and causes of The Society of Foreign Missions of Paris in the area of Qianxinan in Guizhou and expounded on the religious behaviors of the Bouyei and other minority people, including the missionary activities of Anlong Diocese in the minority areas of Guizhou and the missionary affiliated institutions of the church, such as parochial schools, clinics, and orphanages. Xiaoming Xu (2011) argued that at the end of the Qing Dynasty, Catholicism in the Zhuang nationality area of western Guangxi was under the administration of Anlong Diocese. Although there were serious conflicts between people and religion such as the “The Xilin Catholic Case”, under the protection of foreign forces, churches were established and developed in the Zhuang and Han communities in Tianlin and Longlin in western Guangxi.

Zhihui (2010) also mentioned in his research articles about the historical fact that Anlong Diocese not only propagated among the Bouyei people, but also developed the Catholics among the Yi, Zhuang, Miao, Yao, and Han people in the border area of Guizhou, Guangxi, and Yunnan, and expanded the scope of missionary influence. In the period of the Republic of China, the rapid development of minority believers in the mountainous area of the border of Guizhou and Guangxi contributed to the establishment of Anlong Diocese. To save another “half of the soul” of these minorities, the Vatican, at the request of The Society of Foreign Missions of Paris, established the *Apostolica Praefectura Nganlomensis* in 1922. This is essentially a mission area for ethnic

minorities in the mountainous region bordering southwest Guizhou and northwest Guangxi. Obviously, “these minority Catholics” here were not only Bouyei but also Yi, Miao, Yao, and other ethnic minorities in China. At that time, some Han people in the area also accepted Catholicism. Therefore, there is a contradiction between this view and Zhihui’s statement in his research articles on the localization of Catholicism in Bouyei society in Guizhou, Guangxi, and Yunnan that the establishment of Anlong Diocese was the Vatican’s attempt to “save half the soul of the Bouyei people”. Although he cited the so-called “discovery” of Guizhou Bishop Seguin Francois (1868-1942), he believed that the Anlong diocese had a strong “Bouyei subjectivity” feature; the diocese of Anlong, to save “half the soul” of the Bouyei, should be the only diocese in Rome dedicated to a certain ethnic group in China (Zhihui, 2018). During the reign of Xianfeng and Tongzhi in the Qing Dynasty, the White Banner Army Uprising broke out in southwest Guizhou. Bishop Lousi-Simon Faurie of Guizhou sent Leonard Vielmon, a foreign priest, to southwest Guizhou to mediate the relationship between the Hui rebel army and the Qing army. Complete the so-called “Bouyei Naturalization Movement”, finally failed. It is said that at that time, hundreds of thousands of Bouyei declared to “convert to Catholicism”, but with the failure of foreign missionaries to mediate between the warring parties, this large number of Bouyei soon abandoned Catholicism (Zhihui, 2017). This fully shows that the main reason for some Bouyei who believed in Catholicism in Anlong Diocese was to seek protection, and their utilities were remarkable.

In this context, the practice of Anlong Diocese taking the Bouyei ethnic group as the only missionary object was not feasible in practice, and in fact, it did not do so unilaterally.

The third is to discuss the research status of the historical figures who spread Catholic culture in the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty. During the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty in Anlong period (1652-1656), Catholicism was introduced into the area around the ancient city of Anlong. In this process, Catholic figures in the Yongli Regime played an important role in the communication of Catholic culture in Anlong Ancient

City. Since the 1980s, the academic community has studied the historical activities of foreign missionaries such as Andreas Xavier Koffler and Michel Boym in the Yongli Regime and investigated historical figures who believed in Catholicism such as Tianshou Pang, an eunuch, and Shisi Qu, a minister. Their effect on the communication of Catholic culture was analyzed.

German scholar Claudia Von Collaui (2019), in the research article Andreas Xavier Koffler and Michel Boym at the Zhaoqing period of the Yongli Regime, examined the historical activities of two missionaries, Andreas Xavier Koffler and Michel Boym, and talked about the possible conversion of the imperial family in the Southern Ming Dynasty to Catholicism. In his research article Western Missionaries and the Southern Ming Dynasty, Wenyan (2003) studied the Catholic figures such as Bi Fangji, Qu Shawei, and Bu Mige in the Southern Ming Dynasty. He believed that foreign churches and their missionaries helped the southern Ming dynasty in China, and the role they played in the transition of the Ming and Qing dynasties reflected the characteristics of China's foreign relations at that time, and the exchanges and utilization of both sides were carried out based on voluntary and mutually beneficial. At the time of the Ming and Qing Dynasties, Foreign churches and missionaries gave substantial support to the Southern Ming government from military and diplomatic aspects. In exchange, the Southern Ming government also gave more convenience to foreign missionaries in missionary work and trade. Among the research achievements about Catholic figures in the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty, research on Michel Boym has more achievements. Translated by Bingjun, a French scholar, Robert Chadrie's book "Bu Mige Biography", Xiping's edited treatise on the Research of Bu Mige, Yutian's research article "Michel Boym Went on a New Expedition to Europe", Hongcheng Zhou's research article "Chinese Food Materials through the Westerners in the Middle of Seventeenth Century -- Discoursed on Michel Boym, Martino Martini and Athanasius Kircher" and other research achievements, They not only studied Michel Boym's historical activities of spreading Catholicism, but also extended to his contributions to many fields, such as Chinese

geography, botany, and traditional Chinese medicine. According to incomplete statistics, there are more than 50 research achievements on Michel Boym, including more than 40 research articles and more than 10 books, accounting for more than 50% of the total 98 research articles on the Yongli Regime in the Southern Ming Dynasty.

In addition, there are some research achievements on two foreign missionaries, Francesco Sambiase, and Andress Xavier Koffler, and Chinese Catholics, such as Tianshou Pang, but only about 10 research articles. From the above point of view, there are a lot of research achievements on the historical figures of Catholic cultural communication in the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty, which outline their missionary activities, but it can be further deepened.

Analysis

After the founding of the People's Republic of China, Catholicism in China broke away from the control of the Holy See and launched the "three-self" patriotic movement of "autonomy, self-support and autobiography", whose essence is patriotism and love of religion. The People's Republic of China has always implemented the policy of freedom of religious belief and guaranteed religious believers full freedom of religious belief to the extent permitted by law.

Since the 1980s, the academic circle has been deepening its research on Chinese Catholicism and other religious cultures under the call of flourishing and developing philosophy and social sciences and has made many research achievements. In this context, the research on the communication of Catholic culture in the Anlong Diocese has gradually entered the field of view of the academic community. It has been discussed from the perspectives of religion, history, anthropology, and other disciplines, and some research results have been achieved, showing the following characteristics:

First, the research focused on the Catholic faith of the Bouyei people in the area around Anlong Ancient City. 17 research

articles by Jianzhong, Zhaoxing, Takeuchi Fuji, Heping, and Zhihui were published in journals such as *Studies in World Religions*, *The World Religions Cultures*, and *Religious Studies*, focusing on the communication of Catholicism in the Bouyei area in southwestern Guizhou, as well as the reasons, manifestations, and influences of the Bouyei faith in Catholicism. In addition, the Catholicism of the Bouyei people around Anlong Ancient City is explained in seven books, including *Historical Records of Religion in Guizhou* (the first series), *Annals of Religion in Guizhou*, and *History of Religion in Guizhou*.

Through the literature search in the library, found that, since 1981, when Jianzhong, a member of the church, recalled the history of the Bouyei faith in Catholicism around the ancient city of Anlong, it began to be entered the academic field of view in the mid-1980s. Since 2000, research achievements on the Bouyei faith of Catholicism have been emerging continuously. From 2000 to 2021, there were 19 research achievements on the Bouyei Catholic faith, including 14 research articles and 5 books on the Catholic faith of the Bouyei people, accounting for 79% of the total research achievements. Among many scholars, Dr. Zhihui has made more research achievements in recent years, with a total of 8 research articles (including 1 doctoral dissertation), accounting for one-third of the research achievements on Bouyei Catholic faith in the academic circle since the 1980s, and nearly half of the total published research articles. The idea of “Catholic Bouyei” was put forward by him, and deepened the research on this aspect, thus vigorously promoting the study on the communication of Catholic culture in the Bouyei area.

Anlong Diocese was set up in the ancient city from the Qing Dynasty to the Republic of China, and there is still Anlong Catholic Church belonging to the Catholic Church of Guizhou Province. Since ancient times, it has been one of the areas where Bouyei, Miao, and other ethnic minorities live in compact communities, especially the Bouyei. A small part of the Bouyei community here is Catholic and still is. Therefore, the study of Catholicism around Anlong Ancient City is bound to involve the problem of the Bouyei religion.

The research achievements on Bouyei Catholicism faith in the area of Anlong Ancient City are mostly related to anthropology, ethnology, and history, mainly in the form of religious history. Scholars such as Heping and Zhihui focused on the Catholic missions in Anlong Ancient City and its surrounding areas in history, focusing on the export-oriented communication of Catholic culture in China, involving cultural exchanges between China and foreign countries, and there is still room for further exploration. However, it is necessary to pay attention to the one-sided problem of the communication of Catholicism, which is not entirely true. After the establishment of Anlong Diocese, foreign missionaries and local Chinese missionaries preached not only to the Bouyei but also to the people of all ethnic groups under the administration of the diocese, to expand the influence of Catholic culture.

Second, since the 21st century, the research state has been strengthening but then weakened. Scholars from China, France, Poland, and other countries have made use of Chinese historical documents, Catholic historical documents, and archaeological data to explore the communication of Catholic culture and obtained more research achievements from the 1980s in Anlong Ancient City.

Through the literature search in the library, found that the academic circle has produced a total of 60 research achievements on the Catholic culture in Anlong Ancient City, including 47 research articles (including 1 doctoral thesis) and 13 books. From 1981 to 1999, there were few related research achievements. In the 19 years, there were only 14, including 9 research articles and 5 books, accounting for 23% of the total research achievements.

In the 21st century, the research achievements on the communication of Catholic culture in Anlong Ancient City have tended to intensify, especially since 2010. The period from 2010 to 2018 is the “golden age” of Catholic culture research in Anlong, with 49 research achievements, accounting for 82% of the total number of relevant research results. In 2015, 2016, and 2018, the number of research achievements reached 6 or more, including 9 in 2018, which reached the peak period of related research. The reasons for the

flourishing period of Catholic cultural studies in Anlong Ancient City from 2010 to 2018 are as follows: First, in the 1980s and 1990s, China entered a new period of socialist reform and opening up, and more and more attention was paid to academic research; Second, since the 21st century, the discovery of archeological objects of the Southern Ming Dynasty such as the ecumenical tablet in Anlong Ancient City has provided a new perspective for exploring the local Catholic culture. Third, the use of Catholic historical documents and folk documents collected by the Vatican to carry out research and obtain breakthrough research achievements; Fourth, the research interest of many scholars has made the Catholic culture in Anlong Ancient City appear as a new research hotspot.

Since 2019, the research trend of Catholic culture in Anlong has gradually decreased. There is no relevant research achievement in 2020, and only one research achievement in 2019, 2021, and 2022 respectively. By April 2024, there has been no relevant research achievement yet. The main reasons for this situation are as follows: first, new data have not been discovered, it is difficult to make new breakthroughs, and the research space has been narrowed; Second, some scholars' research interests have shifted to other aspects and no longer focus on the study of Catholic culture.

Conclusion

The research achievements on the communication of Catholic culture from the 1980s in Anlong Ancient City have been systematically traced to the Catholic culture in Anlong Ancient City and its region from different perspectives by using the knowledge of history, religion, anthropology, ethnology, and other disciplines. Some research achievements have been made in the aspects of Catholic history and culture in Anlong Ancient City and the “Bouyei Catholicism”. Many scholars at home and abroad made joint efforts to promote the exploration of this problem mainly from the aspects of religious history and ethnic history.

Since the 21st century, scholars represented by Xiping, Jingyao and Zhihui have made breakthroughs in the study of Catholic history and culture in Anlong Ancient City. They have published many research articles in important journals such as *Studies in World Religions*, *The World Religious Cultures*, and *Religious Studies* in the field of Chinese religious studies. At the same time, they published their research articles in *Academic Monthly*, *Journal of Historiography*, *Guizhou Social Sciences*, *International Sinology*, *Guizhou Literature and History Series*, and other journals, published relevant research achievements in China Social Sciences Press, Shanghai Ancient Books Press, Guizhou People's Publishing House and the other presses, which has had a certain academic influence.

This article uses the literature research method and qualitative research method to analyze the academic research status of the communication of Catholic culture from the 1980s in Anlong Ancient City, systematically investigates the time when Catholicism was introduced into Anlong Ancient City, the research situation of foreign missionaries in Anlong Ancient City, the Catholic history and culture in Anlong Ancient City, and the relationship between the Yongli Regime of the Southern Ming Dynasty and Catholicism. It is found that although a lot of research achievements have been obtained, there is still potential research space, and there is a weakening trend in the research. In the early Qing Dynasty, Catholicism, as a foreign culture, did not have any research achievement on cross-cultural communication. Therefore, in the next step, the history of the communication of Catholic culture in Anlong Ancient City and the communication situation in real society are worthy of researchers' continuous efforts.

It is rare for Chinese scholars to publish research articles or books in foreign countries. Efforts should be made in this direction to enlighten the academic community to continue to carry out research in this field and strengthen international academic exchanges at the same time. Although academic circles have discussed the missionary activities of foreign missionaries such as French missionaries, Catholic cultural relics, and the reasons and influences of the Bouyei people in the area around Anlong Ancient City to accept

References

- Claudia V. C. (2019). Andreas Koffler and Michael Boym at the Court of the Yongli Emperor in Zhaoqing. Translated by Li Xiumei. *International Sinology*, (6)3, 34-44.
- Fei, J. (2010). The Formation and Development of Cross-cultural Communication Studies in the United States. *Journalism and Communication Studies*, (17)3, 17-27.
- Fengyan, X. (2016). Yongli Regime and Catholicism in Southern Ming Dynasty. *Catholic Church in China*, (53)4, 43-46.
- Guang, Y. (2000). How was Catholicism Introduced into China. *The World Religious Cultures*, (21)4, 35-38.
- Guizhou Religious Records Compilation Office. (1985). *Religious Historical Data of Guizhou*, Series 1. Unpublished manuscript.
- Hao, F. (1988). *Historical Characters of Catholicism in China*. Zhonghua Book Company.
- Heping, Q. (2003). Some Reasons for the Spreading of Catholicism in Bouyei Society. *Religious Studies*, (22)4, 79-85.
- Jiaren, M. (2000). The Friminal Activities of Foreign Catholic Priests in the Ethnic Areas of Guangxi and the Struggle Against Western Religion of all Ethnic Groups. *Guangxi Ethnic Studies*, (16)4, 59-69.
- Jianbing, P. (2015). Review on Catholicism Spreading in Bouyei Nationality of Southwestern Guizhou. *Guizhou Literature and History Series*, (36)1, 23-29.
- Jianbing, P. (2014). The Influence of Foreign Religions on the Development and Change of Bouyei Faith Culture Psychology. *Religious Studies*, (33)2, 177-183.
- Jianming, C. (2017). A Review of the Historical Documents of The Society of Foreign Missions of Paris in Southwest China. *Religious Studies*, (36)3, 209-220.

- Jingyao, S., & Chaoyun, L. (2010). A View of Relationship of Catholicism and the Southern Ming Dynasty' Yongli Reign -- Taking Anlong Stone Tablet as the Center. *Academic Monthly*, (42)9, 137-144.
- Jingyao, S., & Chaoyun, L. (2010). The Jesuits' Adaptation Policies and the Causes of Their Failure in the Yongli Dynasty -- from the Relics of the Existing Yongli Regime in Anlong, Guizhou. *Journal of Shanghai Normal University (Philosophy & Social Sciences Edition)*, (39)1, 126-136.
- Jianzeng, L. (2015). Catholic and Naming Yongli Regime. *Guizhou Literature and History Series*, (36)1, 18-22.
- Jianzeng, L., Luping, W., Haitao, W., Guangshun, N., Huifang, Z., Rongkun, L., Shishan, X., Xiaoxia, S., Xiuli, M., Caiwen, L., & Andong, L. (2002). *History of the Spread of Three Major Religions in Yunnan, Guizhou, & Sichuan*. China Literature and History Publishing House.
- Jianzhong, Z. (1981). French Missionaries in Anlong Diocese. In Cultural and Historical Data Research Committee of Guizhou Provincial Committee of the Chinese People's Political Consultative Conference (Ed.), *Selected Literature and Historical Data of Guizhou*, Series 7 (pp. 117-140). Guizhou People's Publishing House.
- Ling, K. (1999). The Spread and Influence of Western Religions in Guizhou. *Journal of Guizhou University (Social Sciences Edition)*, (27)2, 45-49.
- Ping, H. (2000). The Spread of Christianity in Guizhou during Ming and Qing Dynasties. *Guizhou Literature and History Series*, (21)1, 54-58.
- Qi, H. (2018). An Interpretation of Historical Events by Zheng Anli, a Chinese Follower of Michael Boym, an Envoy of the Southern Ming Dynasty. *The Qing History Journal*, (28)1, 121-126.

- Qianjin, W. (2016). Research on Michael Boym's Atlas of China. *International Sinology*, (3)4, 37-58.
- Robert D. (2017). Michael Boym, Andrzej Rudomina and Jan Smogulecki: A selection of Documents from the Jesuit Archives in Rome of Three Jesuits who Came to China in the 17th Century. Translated by Yinquan, W., & Xiangfen, C. *International Sinology*, (4)4, 147-155.
- Shaoxin, D. (2010). A Study on Achilleus Pang Tianshou, a Eunuch in the Late Ming Dynasty. *Fudan Journal (Social Science)*, (6)1, 35-73.
- Shijie, G. (1995). *Cross-cultural Communication*. Peking University Press.
- Takeuchi F. (1992). The Process of Bouyei Nationality Absorbing Other Nationality Culture and National Identity Consciousness in Qing Dynasty. *Guizhou Ethnic Studies*, (12)1, 134-139.
- Wenyuan, C. (2000). Yong Li Regime of South Ming Dynasty and Macao. *Journal of Jinan University (Philosophy & Social Sciences Edition)*, (22)6, 61-65.
- Xiaoming, X. (2011). The Communication and reasons of Catholicism in multi-ethnic areas of western Guangxi -- taking Longlin Autonomous County as an example. *Journal of Guangxi Institute of Socialism*, (16)2, 60-64.
- Xiaotian, F. (2017). Discussion on the Concept and Type of Qualitative Research. *Social Science Journal*, (39)3, 45-52.
- Xiping, Z. (2009). On Michel Boym and the Southern Ming Court. *Journal of Historiography*, (49)2, 93-100.
- Xiuli, M. (2002). The Early Spread of Catholicism in Guizhou. *Social Sciences in Guizhou*, (33)4, 109-112.
- Yang, D. (2020). Analysis of literature research methods. *Communication & Copyright*, (8)4, 15-19.

- Yongjie, W. (2016). Historical Records of Christian Religion in the Atlas of China by Michael Boym. *Studies in World Religions*, (38)3, 155-163.
- Yuan, S. (2009). The Founder of Polish Sinology: Michael Boym. *International Sinology*, (2)2, 72-99.
- Yutian, Z. (2011). A New Exploration of Michel Boym's Mission to Europe. *Journal of Zhaoqing University*, (32)6, 8-32.
- Zhaoxing, C. (1986). French Catholic Missionaries in Qianxinan. *Social Sciences in Guizhou*, (7)2, 30-54.
- Zhe, Z. (1985). Empress-dowagers, empress and crown prince of the Southern Ming Emperor Yongli's Reign became Converts to the Catholicism. *Forbidden City*, (6)1, 18-19.
- Zhen, L. (2015). The Forerunner of the Early Cultural Exchanges between China and Europe -- on the 17th Century Polish Missionary Michel Boym. *International Communications*, (22)9, 57-59.
- Zhenhuan, Z. (2018). Zhang Yuanji's Trip to Italy and the Discovery of Nanming Catholic literature. *Journal of Anhui University (Philosophy and Social Sciences Edition)*, (42)2, 86-90.
- Zhenhui, Z. (1995). The Pioneer of Spreading Chinese Culture -- Michael Boym -- The last Envoy of the Ming Dynasty -- Michael Boym Biography of the Translator's Words. *Eastern Europe*, (9)4, 30-34.
- Zhihui, Z. (2010). On the Missionary Activities of The Society of Foreign Missions of Paris in the Ethnic Mountainous Area of Guangxi in the Late Qing Dynasty. *Religious Studies*, (29)3, 207-211.
- Zhihui, Z. (2010). Missionaries, Mountain Peoples and Mountain Churches: A study on the History and Present Situation of Three Regional Churches in Guangxi. *Studies in World Religions*, (32)4, 137-146.

- Zhihui, Z. (2011). *Catholic Church and Bouye Society in Border District of Guizhou, Guangxi and Yunnan -- Center on the Activities of Paris Foreign Missions in Diocese of Nanlong in Modern Times*. [Doctoral thesis, Sun Yat-sen University].
- Zhihui, Z. (2017). Success and failure: The missionaries' mediation in the "Hui People Riot" and the "Mouvement de Conversions" of the Buyi people in the southwest Guizhou. *Journal of Macau Studies*, (30)2, 101-113.
- Zhihui, Z. (2017). Vernacular missionary and dictionary compilation: The practice and study of Guizhou Bouyei and black Miao language by foreign missionaries in modern Paris. *The World Religious Cultures*, (38)1, 58-65.
- Zhihui, Z. (2018). Since the Republic of China Anlong Catholic Church Bouyei in Border District of Guizhou, Guangxi and Yunnan. *Religious Studies*, (37)3, 203-209.
- Zhihui, Z. (2021). Cultural Relic Prove History: A Study of the History of Catholicism Localization in the Buyi's Society in the Border of Guizhou, Guangxi and Yunnan. In Xinping, Z (Ed.), *Study of Christianity*, Vol, 27 (pp. 260-275). Religious Culture Press.
- Zhijie, K. (1995). Poland's Marco Polo -- Michael Boym. *The World Religious Cultures*, (16)2, 43-44.
- Zhiqing, L. (2015). On the Historical Evolution of Catholic Dioceses in Guizhou. *Catholicism in China*, (52)1, 55-59.

Authors

Jianbing Peng

Student, Doctor of Communication Arts Program in
Communication, College of Communication Arts,

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: pjb00419@126.com

Assistant Professor Dr. Prakaikavin Srijinda

Corresponding author, College of Communication Arts,

Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: prakaikavin.sr@ssru.ac.th

Students' Achievement and Satisfaction in Using English Pronunciation Instruction Media: A Study among First - Year English Major Students at Prince of Songkla University, Pattani Campus

Tanchanok Prombut
Prince of Songkla University, Pattani Campus

Received: November 26, 2023

Revised: May 17, 2024

Accepted: July 9, 2024

Abstract

This study has two primary objectives namely to evaluate students' academic performance both pre and post use of English Pronunciation Instructional Media as well as to measure the satisfaction levels of first-year English major students at Prince of Songkla University Pattani Campus, from the Faculty of Humanities and Social Sciences, and the Faculty of Education, concerning the utilisation of English Pronunciation Instructional Media. 23 participants were selected purposively as the sample of this study. The research employed three key components: 1) English Pronunciation Instructional Media, 2) Pre and Post-test assessments, and 3) student's satisfaction questionnaire. In this research, statistical analyses, including the examination of mean, standard deviation, and paired t-test, were conducted. The research findings revealed several significant outcomes. Firstly, there was a notable increase in students' academic achievement after the implementation of English Pronunciation Instructional Media ($t = 2.083, p < 0.05$). Secondly, students expressed high satisfaction levels towards the use of English Pronunciation Instructional Media, with average scores indicating substantial

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ
ของนักศึกษาที่มีต่อการใช้สื่อการสอน
การออกเสียงภาษาอังกฤษ
กรณีศึกษาของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ธัญชนก พรหมบุตร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษตามหลักสัทศาสตร์ และศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการใช้สื่อการสอนเหล่านี้ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1 จากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 23 คน ซึ่งได้รับการเลือกแบบเจาะจงในการเป็นกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ สื่อการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษ แบบทดสอบก่อนและหลังการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา การวิเคราะห์สถิติที่ใช้รวมถึง ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาดีขึ้นอย่างมีนัยยะที่สำคัญหลังการใช้สื่อการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษ ($t = 2.083$, $p < 0.05$) และผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการใช้สื่อการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษแสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการใช้สื่อการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษอย่างสูง (ค่าเฉลี่ย 4.70), ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ค่าเฉลี่ย 4.83), และผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ (ค่าเฉลี่ย 5.0) นอกจากนี้มีแนวทางในการสร้างสื่อการสอนการออกเสียงภาษาอังกฤษที่ได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น เพิ่มความหลากหลายในสื่อเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และควรมีการจัดทำสื่อในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ

แบบฝึกหัดการออกเสียงภาษาอังกฤษ, สัทศาสตร์ภาษาอังกฤษ, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความพึงพอใจของผู้เรียน, ผู้เรียนภาษาอังกฤษชาวไทย

Introduction

Clear and accurate English pronunciation is essential for effective communication in English-speaking countries and around the world (AbdAlgane & Idris, 2020). The way words are pronounced affected how well a message was being comprehended and poor pronunciation could lead to confusion and misinterpretation. Precise pronunciation ensured that messages were conveyed clearly and effectively, enhancing credibility, professionalism, and overall communication skills (Harmer, 2001). It also improved listening skills, as people became more attuned to the subtleties and nuances of the language. Mastering English pronunciation was especially important for non-native speakers, as it could pose additional challenges. With accurate pronunciation, individuals could communicate with confidence, precision, and intelligibility, opening doors to new opportunities in both personal and professional spheres (Burns & Seidlhofer, 2019). Conversely, inadequate English pronunciation could impede communication, fostering misunderstandings and potential embarrassment in both personal and professional spheres. Gilakjani (2011) suggested that it could lead to a lack of clarity, causing individuals to misinterpret messages and potentially resulting in confusion or conflict. Non-native speakers, in particular, may have encountered difficulties in expressing themselves and forming relationships in English-speaking communities. In professional settings, incorrect pronunciation could erode one's reputation, making it challenging to garner respect from colleagues and clients. Consequently, a dedication to improving English pronunciation was fundamental for effective communication and achieving success in interpersonal and professional interactions.

Several scholars suggest that for non-native English speakers, mastering pronunciation unlocked a multitude of benefits. For instance, it empowered them to communicate effectively in English-speaking environments, enabling them to articulate their thoughts, ideas, and opinions with clarity and precision. In addition, accurate pronunciation instilled confidence in their spoken English, encouraging them to engage actively in conversations and build

meaningful relationships. Moreover, it enhanced their credibility and professionalism in the workplace, a quality highly regarded by employers. Furthermore, correct pronunciation facilitated seamless integration into English-speaking communities, fostering connections with native speakers and strengthening relationships. In essence, mastering pronunciation was an essential tool for effective communication, bestowing upon non-native English speakers a wealth of advantages in both personal and professional spheres (Hassan, 2014; Singhanuwananon, 2018; Plailek, 2021; Peerachachayanee, 2022; Sirichote & Kanokpermpoon, 2022).

Currently, the researcher is involved in teaching the course entitled “English Practical Phonetics” at Prince of Songkla University’s Pattani Campus. This compulsory course is designed for all students in the English Programme across two faculties, namely: the Faculty of Education and the Faculty of Humanities and Social Sciences. Focusing on the fundamentals of English phonetics, the course has three primary objectives for students to achieve. These include accurately identifying the roles and functions of speech organs, articulations, English consonants, and vowels; correctly distinguishing and pronouncing English sounds, words, and sentence stress, intonation, and connected speech; and becoming proficient in reading and writing English phonetic transcriptions using the International Phonetic Alphabet (IPA). Recognising the pivotal role of accurate English pronunciation in effective communication, the researcher emphasized on the importance of enhancing students’ pronunciation skills through the application of English phonetics theories. The challenges faced by Thai learners of English, particularly the differences between Thai sounds and English sounds, were acknowledged. Sahatsathatsana (2017) noted that Thai learners reported serious problems with English pronunciation due to differences in the sound systems of English and Thai. Also, Kanokpermpoon (2007) observed that English sounds were not present in Thai phonology which often presented significant challenges for Thai students in terms of pronunciation. These sounds included /g/, /v/, /t/, /d/, /z/, /ʃ/, /ʒ/, /tʃ/, and /dʒ/. Therefore, it was vital to take this challenge into consideration when designing

instructional media for practical English phonetics, which was a key focal point of this paper. This emphasis was particularly critical for students in the Faculty of Education, who were destined to become English teachers and role models for future students. Equipping these students with proper knowledge of phonetic pronunciation concepts was essential, enabling them to grasp the fundamentals of correct pronunciation and being able to guide others towards achieving it.

Research Objectives

This study examined the students' achievements and satisfaction regarding the implementation of English Pronunciation Instruction Media in the English Practical Phonetic Class. Pre- and post-tests were utilised to evaluate students' academic progress. Additionally, a satisfaction survey was conducted to gather students' feedback on the instructional media.

Literature Review

Mastering accurate pronunciation poses a significant obstacle for English language learners, necessitating considerable effort and dedication (Pourhossein Gilakjani, 2016). Native speakers value accurate pronunciation highly, viewing it as essential for effective communication, as stressed by Harmer (2001). Ineffective pronunciation can impede the understanding of grammar and vocabulary, underscoring the need for tailored pronunciation training for students. English teachers are tasked with guiding their students towards accurate pronunciation in words, phrases, sentences, and intonation (Cedar & Termjai, 2021).

Suntornsawet (2019) highlights that the phonological characteristics of both Thai and English exhibit significant differences, leading to a unique pronunciation of Thai-accented English influenced by Thai L1 phonological features. Regarding intelligibility, critical analyses reveal that most issues stem from the absence of certain English sounds in Thai phonology. However, this disparity is not the sole contributing factor. Despite some shared phonological sounds between Thai and English, they often exacerbate

differences rather than facilitating Thai pronunciation of English. Winaitham and Suppasetseree (2012) identify several factors contributing to pronunciation challenges among Thai students. These factors include a foundational lack of knowledge in English pronunciation, a tendency to rely on Thai tones and intonation when attempting English pronunciation, a lack of intention to enhance pronunciation skills, unfamiliarity with English intonation patterns, infrequent usage of English in daily communication, and anxiety about making errors during oral communication. Similarly, Tanthanis's (2012) investigation found that students encountered greater challenges in pronouncing final consonants compared to initial consonants, particularly in affricate consonants. Furthermore, the study assessed their utilization of English Pronunciation Learning Strategies to be at a moderate level. Notably, there was no discernible correlation between English pronunciation proficiency and the application of English Pronunciation Learning Strategies.

Apichatabutra (2011) and Piyamat and Deekawong (2021) argue that establishing a foundation in articulatory phonetics can effectively enhance the English pronunciation skills of Thai students. By providing students with a comprehensive understanding of articulation principles, they can better discern challenging English sounds, leading to overall improvement in their English pronunciation. The importance of precise English pronunciation and the need for effective pronunciation instruction have been emphasized by various researchers, including Harmer (2001), Kanoksilapatham (2016), Plailek (2021), Pourhossein Gilakjani (2016), Prashant (2018), and Ronnakiat (2012). Additionally, studies conducted by Kukeartkarn (2017) and Pairor and Phusawisot (2022) suggest that students' English pronunciation ability increased after receiving instruction through phonics intervention and authentic materials.

According to Chung (2007), Kissling (2013), and Hamzah (2014), several empirical studies compared explicit phonetic instruction with implicit methods. Various factors affecting the efficacy of explicit phonetic teaching were identified, showing promise in improving learners' pronunciation. Considerations

included whether to prioritize accuracy or intelligibility and the importance of segmental versus suprasegments. Alternative methods for directing learners' attention to L2 sound systems were explored, prompting a reevaluation of phonetic instruction in L2 teaching. Additionally, computer-assisted language learning (CALL) was effective in enhancing second language speech production.

Research suggests that effective phonetics instruction can master speaking skills. Liu and Fu (2011) conducted an experimental study on Chinese learners, highlighting the effectiveness of teacher instruction and continuous monitoring in improving English pronunciation. Similarly, Yokomoto (2017) investigated teaching trends, emphasising the role of effective instruction and peer feedback in pronunciation teaching.

Online applications serve as a valuable resource for learning pronunciation. According to the study by Taladngoen, Pinsak, and Chuenchomnakjad (2020), students often rely on online applications like Google Translate for pronunciation demonstrations because of their convenience and accessibility. Additionally, Anghirun's (2020) research revealed that students experienced significant improvement in pronunciation after using such applications, expressing high levels of satisfaction with the Natural Language Processing (NLP) application.

Saito and Plonsky (2019) highlight trends in pronunciation instruction and accentedness. They argue that while pronunciation teaching for EFL learners has traditionally aimed for a native-like accent, this objective is often unattainable. Derwing and Munro (2015) suggest prioritising intelligibility over native-like pronunciation. To address this, scholars like Isaacs et al. (2018), Low (2021), and Pourhosein Gilakjani (2016) recommend setting achievable pronunciation goals, such as attaining intelligible speech. Instructors should tailor these goals to suit learners' communication needs and provide additional support for those striving for native-like pronunciation.

Building upon these existing studies, this investigation explored the effectiveness of using English Pronunciation Instruction Media in enhancing English pronunciation proficiency and satisfaction among Thai English learners.

Methodology

Participants

The participants in this research consisted of 23 Thai learners of English who had been enrolled in a compulsory “Practical Phonetics” course. All participants were English majors from the Faculty of Education and the Faculty of Humanities and Social Sciences. Among the aims of the course were to impart knowledge on the roles and functions of speech organs, enhance participants’ ability to distinguish and pronounce English consonants and vowels accurately, provide guidance on employing proper stress, intonation, and connected speech in English, and offer instruction on reading and writing phonetic transcriptions using the International Phonetic Alphabet (IPA).

The Construction of Pronunciation Media

The English Pronunciation Instruction Media consisted of carefully selected digital and physical resources aimed at enhancing learners’ pronunciation skills. This included audio recordings, online platforms, and printed materials such as exercises and explanations. The English Pronunciation Instruction Media, comprising supplementary materials and exercises aimed at enhancing English pronunciation which were integrated throughout the 14-week programme, encompassing both in-class and out-of-class sessions. Careful consideration was given to the frequency and duration of students’ interaction with the media, with clear instructions provided for them to engage with it as an in-class activity for one hour and an out-of-class activity for three hours per week as part of their learning curriculum. To ensure students’ participation during the out-of-class activity, subsequent classes typically involved assessments such as read-aloud activities or pronunciation drills.

Research Materials

The research employed three instruments. Namely: pre- and post-pronunciation tests, the English Pronunciation Instruction Media, and a satisfaction survey. Pre- and post-pronunciation tests were used to assess participants' English pronunciation skills before and after the intervention programme. Additionally, a satisfaction survey was conducted to gauge students' satisfaction with the English Pronunciation Instruction Media. The validity and reliability of both the pre and post-tests were confirmed through assessment by three English Phonetics specialists, resulting in an IOC range of 0.80 to 1.00. Similarly, a thorough examination was conducted on the satisfaction survey by three specialists to evaluate the validity and reliability of its questions, yielding an IOC range of 0.80 to 1.00. Prior to its integration into the course, the English Pronunciation Instruction Media, devised by the researcher, underwent assessment by five English lecturers specialising in English phonetics and pronunciation, via a trial process to ascertain its validity and reliability.

Data Collection Method

To collect the comprehensive data, students were initially assigned with a pre-test at the beginning of the semester. This task involved pronouncing words listed on a test sheet and recording themselves pronouncing these words in a video format. These recordings were submitted to the researcher within the first week of the semester. Throughout the semester, students received instruction on English phonetics, supplemented by some practice materials available through the English Pronunciation Instruction Media. These resources were thoughtfully chosen to facilitate effective learning and practice. As the semester progressed, students actively engaged with these materials to enhance their pronunciation skills. Towards the end of the semester, students underwent a post-test, where they had to pronounce words from a test sheet, record corresponding videos, and submit them to the researcher by the final week.

Analysis Procedure

To ensure the reliability of inter-rater assessments, several measures were implemented during the evaluation of students' performance. The researcher, along with two expert raters proficient in English pronunciation and phonetics, participated in the evaluation process. A rubric was employed to facilitate a comprehensive assessment of pronunciation skills, covering aspects such as accuracy, fluency, and intelligibility. Inter-raters played a crucial role in maintaining consistency and objectivity throughout the evaluation. Each rater independently evaluated the pronunciation of the same group of learners, adhering to predefined criteria. This approach ensured that assessments were conducted uniformly across all students while minimising the potential for bias or subjective interpretation. Furthermore, the involvement of multiple raters served to enhance the validity and reliability of the evaluation process. By comparing and reconciling their assessments, discrepancies or inconsistencies in scoring could be identified and addressed, thereby strengthening the overall integrity of the assessment outcomes. Overall, these procedures underscored the commitment to upholding the quality and credibility of the evaluation process. In cases of disagreement among raters or instances of unclear pronunciation, a structured protocol was followed. Raters discussed disagreements to reach a consensus, referencing assessment criteria. For fuzzy pronunciation, further examination was conducted, potentially involving repeated listening or consultation with experts.

Table 1. Guideline for the evaluation process

No.	Criteria	Score and description			
		Good 3	Moderate 2	Poor 1	Unintelligible 0
1	Accuracy	Pronunciation is mostly accurate, with occasional errors that do not significantly impede understanding.	Pronunciation demonstrates noticeable errors, affecting clarity and understanding.	Pronunciation is frequently inaccurate, making communication difficult.	Pronunciation is completely unintelligible.
2	Fluency	Speech is generally fluent, with occasional minor hesitations or pauses.	Speech is somewhat hesitant or disjointed, with frequent pauses and disruptions.	Speech is halting and disjointed, with significant pauses and hesitations.	Speech is extremely halting and disjointed, making it difficult to follow.
3	Intelligibility	Speech is mostly intelligible, with occasional mispronunciations or unclear passages that do not hinder overall understanding.	Speech is somewhat intelligible, but clarity is compromised by frequent errors or unclear pronunciation.	Speech is often unintelligible, requiring significant effort to understand.	Speech is completely unintelligible, making communication impossible.

In the last week of the semester, an additional satisfaction survey was conducted to evaluate students' contentment with the English Pronunciation Instruction Media and the overall effectiveness of the intervention programme. This survey involved students completing a questionnaire that utilized rating 5-point scales. Participants were required to assign scores to various items based on predetermined criteria, using a symmetric agree-disagree scale for statements to express their level of agreement.

Results

The research outcomes comprised two primary components. Firstly, the Student's Achievement Test served as a comprehensive assessment, shedding light on the notable progress observed in participants' pronunciation skills upon the completion of the course. This test offered valuable insights into the effectiveness of the instructional approach and the extent to which learners had mastered the nuances of English phonetics. Secondly, the Student Satisfaction Survey on the English Pronunciation Instruction Media provided a nuanced understanding of participants' contentment levels with the pronunciation practice tool. This survey served as a crucial measure of the tool's utility as an additional resource for refining pronunciation, offering perspectives on its effectiveness and user satisfaction within the context of the study. Together, these components contributed to a comprehensive evaluation of the impact and reception of the English pronunciation instruction approach employed in the research.

The Pre-and Post-Pronunciation Test Results

Table 2. Pre and Post-Pronunciation Test Result

Phonemes and Words	Sample words	Pre-Test		Post-Test	
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
/p/	pin, map	0.96	0.15	1.00	0.00
/b/	boy, cab	0.92	0.20	1.00	0.00
/t/	tall, meet	0.96	0.15	1.00	0.00
/d/	day, good	0.92	0.20	1.00	0.00
/k/	cook, look	0.83	0.25	0.96	0.15
/g/	girl, log	0.88	0.23	0.96	0.15
/m/	me, sum	0.92	0.20	1.00	0.00
/n/	nine, fine	0.92	0.20	1.00	0.00
/ŋ/	song, fang	0.88	0.15	1.00	0.00
/f/	fee, wife	0.80	0.41	1.00	0.00
/v/	voice, leave	0.50	0.47	0.79	0.34
/θ/	think, death	0.30	0.46	0.86	0.32
/ð/	they, bathe	0.33	0.45	0.88	0.33
/s/	see, miss	0.67	0.41	0.96	0.15
/z/	zoo, cries	0.46	0.45	0.88	0.32
/ʃ/	shore, bush	0.42	0.42	0.79	0.34
/ʒ/	vision, beige	0.17	0.20	0.88	0.32
/h/	hide, home	0.88	0.15	1.00	0.000
/tʃ/	chick, beach	0.46	0.49	0.96	0.15

Phonemes and Words	Sample words	Pre-Test		Post-Test	
		$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD
/p/	pin, map	0.96	0.15	1.00	0.00
/b/	boy, cab	0.92	0.20	1.00	0.00
/dʒ/	jump, age	0.38	0.40	0.88	0.23
/l/	like, leak	0.80	0.32	1.00	0.00
/r/	ride, roam	0.80	0.41	1.00	0.00
/w/	wig, wide	0.96	0.15	1.00	0.00
/j/	yell, yacht	0.71	0.46	0.91	0.30

The pre-test results in Table 2 indicated that participants struggled most with English fricatives and affricates. Notably, the fricative /v/ scored an average of 0.5 (SD=0.47), /θ/ scored 0.29 (SD=0.46), /ð/ scored 0.33 (SD=0.45), and /ʒ/ scored 0.17 (SD=0.20). Additionally, the affricate /tʃ/ scored 0.46 (SD=0.49), while /dʒ/ scored 0.38 (SD=0.40). There was significant improvement in the English pronunciation skills of most students as indicated by the post-pronunciation test results. Especially notable was their increased accuracy in pronouncing fricative and affricate phonemes. A detailed analysis of the test results indicates a substantial enhancement in the participants' ability to articulate words containing fricative and affricate phonemes in both initial and final positions. Focusing specifically on fricative articulation, significant improvement was evident. For instance, the pronunciation of /v/ had a mean of 0.79 (SD=0.34), while /θ/ achieved a mean of 0.88 (SD=0.32). Similarly, both /ð/ and /ʒ/ displayed elevated mean scores of 0.88 (SD=0.32). Moreover, the affricate /tʃ/ showed a remarkable average score of 0.96 (SD=0.15), and /dʒ/ achieved an average score of 0.88 (SD=0.23). These detailed findings offer comprehensive insight into

Satisfaction Survey Questions	$\bar{x}$	SD
10. Students are encouraged to apply their knowledge and understanding of course content in exercises.	4.74	0.54
11. Practice exercises assist students improve their English communication and pronunciation skills.	4.83	0.49
12. There are activities in the exercises that allow students to track their progress in English pronunciation.	4.68	0.57
13. Learners will benefit from this pronunciation practice tool.	4.70	0.70
14. Learners can use their understanding of English pronunciation in everyday situations.	4.83	0.49
15. Learners have a positive attitude toward English.	5.00	0.00
Overall satisfaction	4.72	0.50

The general satisfaction level regarding the English Pronunciation Instruction Media was noted as $\bar{x} = 4.72$ (SD 0.50). A majority of the students expressed satisfaction with the utilisation of the English Pronunciation Instruction Media, indicating a positive attitude towards English ($\bar{x} = 5.0$). Furthermore, they reported being able to apply their understanding of English pronunciation in everyday situations ($\bar{x} = 4.83$). Additionally, students highlighted the perceived benefits derived from the English Pronunciation Instruction Media ($\bar{x} = 4.70$).

Discussion

The findings of the study illuminate an initial challenge faced by participants in mastering English pronunciation. However, the synergistic approach of integrating the English phonetic course with the implementation of the English Pronunciation Instruction Media emerged as a pivotal factor in facilitating a noteworthy improvement in their English pronunciation skills. Beyond mere phonetic enhancement, participants exhibited advancements in their overall communication skills, coupled with a positive transformation in their attitudes toward English pronunciation.

Despite the initial hurdles, the study underscores a transformative journey for the participants involved in this research. Once armed with a foundational understanding of English phonetics and supplemented by targeted training through the ‘English Pronunciation Instruction Media,’ participants showcased substantial progress across all facets of their pronunciation skills. This progression was not merely anecdotal; a meticulous comparison of pre-and post-pronunciation test results unequivocally demonstrated the marked strides participants made in refining their English pronunciation abilities.

The study’s comprehensive approach, weaving together theoretical knowledge through the English phonetic course and practical application via the ‘English Pronunciation Instruction Media,’ not only addressed the initial impediments but also fostered a holistic and sustained enhancement in participants’ pronunciation proficiency. This nuanced intervention highlights the efficacy of a well-rounded strategy in positively influencing language acquisition, particularly in the realm of English pronunciation.

Furthermore, the importance of the instructional material was noted, and the specialist committee emphasized that effective instruction media should encompass diverse formats to elevate student engagement. Clear guidelines and formats were underscored as pivotal elements for improving teaching and learning efficiency. In line with contemporary educational trends, the experts endorsed the

The first research objective was to thoroughly investigate students' achievements regarding the implementation of English Pronunciation Instruction Media in the English Practical Phonetic Class. To achieve this, pre- and post-tests were administered to evaluate students' academic progress. The findings revealed a significant improvement in students' academic performance following the implementation of the English Pronunciation Instruction Media. Furthermore, the second research objective focused on assessing students' satisfaction with the implementation of English Pronunciation Instruction Media in the English Practical Phonetic Class. To gauge this aspect, a satisfaction survey was conducted to gather students' feedback on the instructional media. The results of the survey indicated a high level of satisfaction among students regarding the utility and effectiveness of the instructional media in improving their English pronunciation skills.

However, it is crucial to acknowledge the limitations of this study, particularly the absence of control and experimental groups. Moreover, examining how well-enhanced pronunciation skills are retained over the long term and assessing the applicability of these skills in various language settings could offer a more thorough insight into the enduring effects of such interventions. Wongsuriya (2020) also suggests that utilising mobile applications to enhance students' English pronunciation skills could be an additional advantage for phonetics teachers. Additionally, investigating the effectiveness of this method across various proficiency levels and learner traits could aid in customising interventions to meet specific learner requirements.

References

- AbdAlgane, M., & Idris, S. A. M. (2020). Challenges of pronunciation to EFL learners in spoken English. *Multicultural Education*, 6(5) 193-203.
- Anghirun, H. (2020). Improvement of English Major Students' Pronunciation Using Natural Language Processing. *Academic Journal for the Humanities and Social Science Dhonburi Rajabhat University*, 3(1), 23-40.
- Apichatabutra, P. (2011). Thai Learner Problems: Guidelines Based on Articulatory Pronunciation. *Damrong Journal of the faculty of Archaeology Silpakorn University*, 10(2), 1-22.
- Burns, A., & Seidlhofer, B. (2019). Speaking and pronunciation. In *An introduction to applied linguistics* (pp. 240-258). Routledge.
- Cedar, P., & Termjai, M. (2021). Teachers' training of English pronunciation skill through social media. *Journal of education Naresuan university*, 23(3), 32-47.
- Chung, W. L. (2007). *The effectiveness of explicit, implicit, and noticing instruction: Mandarin speakers' perceptions and production of English sentence stress*. ProQuest.
- Derwing, T. M., & Munro, M. J. (2015). *Pronunciation fundamentals: Evidence-based perspectives for L2 teaching and research*. John Benjamins.
- Gilakjani, A. P. (2011). A study on the situation of pronunciation instruction in ESL/EFL classrooms. *Journal of studies in education*, 1(1), 1-15.
- Gilakjani, A. P. (2016). What factors influence the English pronunciation of EFL learners?. *Modern Journal of Language Teaching Methods*, 6(2), 315.

- Hamzah, M.H.B. (2014). The role of explicit phonetic instruction in pronunciation teaching in ESL setting. *Research Gate*. https://www.researchgate.net/publication/303336384_THE_ROLE_OF_EXPLICIT_PHONETIC_INSTRUCTION_IN_PRONUNCIATION_TEACHING_IN_ESL_SETTING
- Harmer, J. (2001). *The practice of English language teaching* Longman.
- Hassan, E. M. I. (2014). Pronunciation problems: A case study of English language students at Sudan University of Science and Technology. *English Language and Literature Studies*, 4(4), 31.
- Isaacs, T., Trofimovich, P., & Foote, J. A. (2018). Developing a user-oriented second language comprehensibility scale for English-medium universities. *Language Testing*, 35(2), 193-216.
- Kanokpermpoon, M. (2007). Thai and English consonantal sounds: A problem or a potential for EFL learning?. *ABAC journal*, 27(1), 57-66.
- Kanoksilapatham, B. (2016). Towards Global English Horizons. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 9(2), 44-48.
- Kissling, E. M. (2013). Teaching pronunciation: Is explicit phonetics instruction beneficial for FL learners?. *The modern language journal*, 97(3), 720-744.
- Kukeartkarn, K. (2017). *The Effects of Phonics of EFL Students' English Recognition and Pronunciation* [Doctoral dissertation, Huachiew Chalermprakiet University].
- Liu, Q., & Fu, Z. (2011). The Combined Effect of Instruction and Monitor in Improving Pronunciation of Potential English Teachers. *English Language Teaching*, 4(3), 164-170.

- Low, E. L. (2021). EIL pronunciation research and practice: Issues, challenges, and future directions. *RELJ Journal*, 52(1), 22-34.
- Pairor, S., & Phusawisot, P. (2022). *The Use of Phonological Awareness Instruction in Improving English Word Reading Ability of Thai Primary Students* [Doctoral dissertation, Mahasarakham University].
- Peerachachayane, S. (2022). Into intelligible pronunciation features of Thai English in English as a lingua franca context. *The New English Teacher*, 16(2), 81-114.
- Piyamat, B., & Deekawong, K. (2021). Phonological Variations and Problems in English Pronunciation among Thai EFL Learners: A Case Study of Undergraduate Students at Huachiew Chalermprakiet University. *Liberal Arts Review*, 16(1), 70-84.
- Plailek, T. (2021). Pronunciation problems and factors affecting English pronunciation of EFL students. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(12), 2026-2033.
- Pourhossein Gilakjani, A. (2016). English pronunciation instruction: A literature review. *International Journal of Research in English Education*, 1(1), 1-6.
- Prashant, P. D. (2018). Importance of pronunciation in English Language communication. *Pronunciation and Communication*, 7(2), 16-17.
- Ronnakiat, N. (2012). *Application of phonetics to teaching English pronunciation*. Thammasat University Press.
- Sahatsathatsana, S. (2017). Pronunciation problems of Thai students learning English phonetics: A case study at Kalasin University. *Journal of Education*, 11(4), 67-84.

- Saito, K., & Plonsky, L. (2019). Effects of second language pronunciation teaching revisited: A proposed measurement framework and meta-analysis. *Language Learning*, 69(3), 652-708.
- Singhanuwananon, M. S. (2018). *Unintelligibility: problematic linguistic areas of pronunciation and their impact on self-confidence in English speaking among Thai engineering students* [Doctoral dissertation, Thammasat University].
- Sirichote, P., & Kanokpermpoon, M. (2022). *Investigation Into Thai EFL Learners 'English Pronunciation Using Microsoft Reading Progress* [Doctoral dissertation, Thammasat University].
- Suntornsawet, J. (2019). Problematic Phonological Features of Foreign Accented English Pronunciation as Threats to International Intelligibility: Thai EIL Pronunciation Core. *Journal of English as an International Language*, 14(2), 72-93.
- Taladngoen, U., Pinsak, J., & Chuenchomnakjad, S. (2020). Pronunciation learning strategies used among Thai EFL tertiary students with different self-evaluated pronunciation abilities. *Suranaree Journal of Social Science*, 14(2), 99-117.
- Tanthanis, T. (2012). A Study of English Pronunciation Problems and English Pronunciation Learning Strategies of Third Year Interdisciplinary Studies Students of Thammasat University. *Language and Linguistics*, 31(1), 81-102.
- Winaitam, W., & Suppasetsee, S. (2012). The investigation of English pronunciation errors and factors affecting English pronunciation of Thai undergraduate students. *Silpakorn Educational Research Journal*, 4(2), 304-320.
- Wongsuriya, P. (2020). Improving the Thai Students' Ability in English Pronunciation through Mobile Application. *Educational Research and Reviews*, 15(4), 175-185.

Yokomoto, K. (2017). EFL teachers' interests and beliefs as determiners of their instructional decisions in the teaching of pronunciation. *Language Teacher Cognition Research Bulletin* 2017, 51-68.

Author

Tanchanok Prombut, Ph.D.

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Prince of Songkla University

E-mail: tanchanok.p@psu.ac.th

A Causal Model of Social Intelligence of Student - Athlete in Thailand National Sports University Chiang Mai Campus

Dittachai Chankuna¹ and Thitipong Sukdee²

Faculty of Liberal Arts,

Thailand National Sports University Chiang Mai Campus¹

Faculty of Education,

Thailand National Sports University Chon Buri Campus²

Received: March 14, 2024

Revised: June 14, 2024

Accepted: July 8, 2024

Abstract

The main objective of this research is to analyze a causal model of social intelligence. A sample of 232 people was selected using a multi-stage sampling method. The sample was drawn from student-athletes at the Thailand National Sports University, Chiang Mai campus. Research instruments were five questionnaires with rating-scales, which developed based on previous research. Confirmatory factor analysis and structural equation modeling were employed to work out the causal model. The results showed that the sample's average social intelligence scores across all aspects were at the highest level. Fifteen variables in the hypothesis model were extracted into five factors with a comparative fit index (CFI at 0.972) in an appropriate manner. The causal model of social intelligence comprised a Model of adaptation, Family relations, University environment, Emotional quotient, and social intelligence. University environment was the most influential. The value of this research lies in the discovery of a causal model of social intelligence. Administrators at educational institutions could consider implementing support policies for student-athletes aimed at developing social intelligence by managing the institutional environment.

Keywords

causal model, social intelligence, student-athlete, structural equation modeling

ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของ นักศึกษา - นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่

ดิฐรัชชัย จันทร์คุณา¹ และ อติพงษ์ สุขดี²

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่¹

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคม กลุ่มตัวอย่าง 232 คน ถูกคัดเลือกแบบหลายขั้นตอนจากนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถามมาตรวัดประมาณค่า 5 ฉบับ ซึ่งถูกพัฒนาจากงานวิจัยที่ผ่านมา การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันและการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างถูกใช้ในการระบุปัจจัยเชิงสาเหตุ ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 15 ตัวแปรที่นำเสนอในโมเดลสมมติฐานถูกสกัดเป็น 5 ปัจจัยอย่างเหมาะสม โดยดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบเท่ากับ 0.972 ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมประกอบด้วย การปรับตัว สัมพันธภาพในครอบครัว สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย และความฉลาดทางอารมณ์ สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยมีอิทธิพลมากที่สุด คุณค่าของงานวิจัยนี้คือการค้นพบองค์ความรู้ในปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคม ผู้บริหารในสถาบันการศึกษาสามารถพิจารณากำหนดนโยบายสนับสนุนนักศึกษา-นักกีฬาเกี่ยวกับการพัฒนาความฉลาดทางสังคมจากจัดการสภาพแวดล้อมในสถาบัน

คำสำคัญ

ปัจจัยเชิงสาเหตุ, ความฉลาดทางสังคม, นักศึกษา-นักกีฬา,
สมการเชิงโครงสร้าง

บทนำ

นักศึกษา-นักกีฬา (Student-Athlete) หมายถึง นักศึกษาเต็มเวลาของมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาซึ่งเข้าร่วมในการแข่งขันกีฬาที่ได้รับการส่งเสริมจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบัน ศัพท์นี้ถูกบัญญัติเมื่อ ค.ศ. 1964 โดยวอลเตอร์ เบเยอร์ส (Walter Byers) ซึ่งเป็นผู้อำนวยการบริหารของสมาคมอุดมศึกษาแห่งชาติ (National Collegiate Athletic Association: NCAA) ของประเทศสหรัฐอเมริกา (Comeaux & Harrison, 2011) ปัจจุบันนักศึกษา-นักกีฬา ต้องเผชิญกับความกดดันทางจิตใจ เนื่องจากต้องพยายามอย่างมากในการรักษาระเบียบวินัยในการฝึกซ้อมกีฬา สภาพร่างกาย การรับประทานอาหาร และการพักผ่อน เพื่อให้สามารถรักษาระดับผลการเรียนและแสดงศักยภาพทางการกีฬาสูงสุดควบคู่กัน (Morris et al., 2020) สถาบันการศึกษาทั่วโลกจึงค้นหาต้นแบบในการบริหารจัดการให้นักศึกษา-นักกีฬามีความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมมหาวิทยาลัยร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Sato et al., 2023) จะเห็นได้ว่านักศึกษา-นักกีฬาควรจะต้องมีความฉลาดเพื่อให้เห็นความสามารถทางการเรียนและทางการกีฬาควบคู่กันได้อย่างดี

ความฉลาด (Intelligence) เป็นกลไกทางชีววิทยาและพุทธิปัญญาเกี่ยวกับการเข้าถึงและแก้ไขสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเชื่อมโยงกับกระบวนการซึมซับและปรับสมดุลให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เป็นกระบวนการที่มนุษย์สร้างความคิด (Schema) เพื่อแสดงศักยภาพในสถานการณ์ต่างๆ ของแต่ละบุคคล ซึ่ง เอ็ดเวิร์ด ธอร์นดิค (Edward Thorndike) ผู้เสนอทฤษฎีความฉลาดนี้ แบ่งความฉลาดออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ความฉลาดด้านการคิดเชิงนามธรรม (Abstract intelligence) ความฉลาดด้านการปฏิบัติ (Mechanical intelligence) และ ความฉลาดทางสังคม (Social intelligence) (Thanthong, 2022; Thorndike, 1920) สำหรับความฉลาดทางสังคมเป็นหนึ่งในพุทธิปัญญาที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นความฉลาดที่สำคัญที่สุด เนื่องจาก

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องการอยู่ร่วมกันเพื่อให้ได้รับความสุขและความพึงพอใจ ความฉลาดทางสังคมเป็นความสามารถในการใช้ความฉลาดด้านอื่นในการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อความอยู่รอดและความสำเร็จ และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลจะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิต (Suwitthayarat, 2014) จะเห็นได้ว่า ความฉลาดทางสังคมเป็นพหุปัญญาที่สำคัญที่สุดในการใช้ชีวิต สำหรับการประเมินความฉลาดทางสังคมมีวิธีการที่นิยม 2 วิธี ได้แก่ วิธีทดสอบเขาวนปัญญา กับ วิธีทดสอบความสามารถ ซึ่งการทดสอบทั้ง 2 วิธีจะมีการคำนวณและเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน จากนั้นจึงแสดงผลการประเมินเป็นระดับค่าความฉลาดทางสังคม (Social intelligence quotient¹) (Thanthong, 2022) ในปัจจุบัน องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักศึกษายังมีอยู่อย่างจำกัด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความฉลาดทางสังคมในนักเรียน นักศึกษาของแต่ละสถาบันการศึกษาค้นพบปัจจัยเชิงสาเหตุที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ (Suwitthayarat, 2014) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รูปแบบการเผชิญปัญหา ความสามารถในการปรับตัวด้านการเรียน สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และบรรยากาศการเรียนการสอน กับความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยบูรพา (Bussahong et al., 2019) การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงทำนายความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก (Vatasasin & Chupan, 2019) การสร้างรูปแบบสมการโครงสร้างความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ (Sukdee et al., 2022) หรือการเสนอแนวทางการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

---

¹ ในงานวิจัยนี้จะใช้คำว่า ความฉลาด ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษทั้งคำว่า Intelligence และ Quotient

โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน (Pongpaiboonsiri et al., 2023) แต่ในปัจจุบัน ยังไม่พบว่ามีการวิจัยที่ ประเมินและอธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา- นักกีฬา และซึ่งถือเป็นช่องว่างในการวิจัยที่จะนำคำตอบของการวิจัยไป พัฒนานักศึกษา-นักกีฬาให้เป็นบัณฑิตที่มีผลลัพธ์การเรียนรู้สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต (Sukdee, 2021) และแสดงความสามารถทั้ง ทางการเรียนและทางการกีฬาในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (Sukdee & Chankuna, 2021)

ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการค้นหาคำตอบของปัจจัย เชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬา โดยนักศึกษา- นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ ถูกคัดเลือกเป็น กลุ่มตัวอย่างแรก เนื่องจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางด้านศาสตร์ การกีฬาซึ่งนักศึกษาส่วนมากมีบทบาทหน้าที่เป็นนักศึกษา-นักกีฬา โดยข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้จะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้จากงานวิจัยที่ผ่านมา (Sukdee et al., 2022) เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำไปพัฒนา นักศึกษา-นักกีฬาของประเทศ และประการที่สอง นักศึกษา-นักกีฬาใน มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่มีแนวโน้มที่ต้องปรับตัว และสร้างความแข็งแกร่งในสัมพันธภาพครอบครัวเนื่องจากเหตุผลด้าน การเงิน (Chomsahai et al., 2021) รวมทั้งควรมีการให้การสนับสนุน การศึกษาแก่นักศึกษา-นักกีฬา (Lertpiriyachaikul & Panyakhom, 2024) การศึกษานี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างในองค์ความรู้ของความฉลาดทางสังคม ให้แก่นักศึกษา-นักกีฬา เพื่อที่จะเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของ ผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน คณาจารย์ และผู้ฝึกสอนกีฬาเกี่ยวกับการพัฒนาการ บริหารจัดการและการพัฒนาหลักสูตรตลอดจนนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินระดับความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่

บททวนวรรณกรรม

ความฉลาดทางสังคม (Social intelligence) เป็นความสามารถในการเข้าใจและจัดการบุคคลต่างๆ รวมถึงสามารถแสดงพฤติกรรมอย่างชาญฉลาดในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจากการรับรู้ เข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมของผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรู้เรื่องราวของสังคม (Thanthong, 2022; Thorndike, 1920) ซึ่งบุคคลที่มีความฉลาดทางสังคมจะมีทักษะในการแสดงออกตามสภาพการณ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีทัศนคติในเชิงเมตตากรุณา และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมทั้งจะต้องมีทักษะในการ ปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด (Sukdee et al., 2022)

ความฉลาดทางสังคมถูกพิจารณาเป็นความสามารถด้านพุทธิปัญญาหรือความสามารถทางสมอง เกิดจากกระบวนการทางสมองของวิธีการแปลความรู้ใหม่ที่ได้มาในวงจรประสาทเฉพาะ (Specific neural circuits) และอาจรวมถึงระบบต่อมไร้ท่อ (Endocrine systems) ซึ่งมีขั้นตอนคือ เมื่อสมองรับรู้จากพฤติกรรมที่บุคคลอื่นแสดง เซลล์ประสาทที่เชื่อมต่อกัน 3 ระบบ ได้แก่ ประสาทกระจกเงา (Mirror neurons) เซลล์รูปกรวย (Spindel cells) และเซลล์ประสาทออสซิลเลเตอร์ (Oscillators) จะสร้างอารมณ์ความรู้สึกขึ้นในตัวบุคคล ทำให้เกิดความรู้สึกเหมือนได้มีประสบการณ์ร่วมกันกับบุคคลอื่น จากนั้นจึงแสดงพฤติกรรม

ตอบสนองหรือพฤติกรรมทางสังคม ทั้งนี้ หากการรับรู้ความรู้ใหม่และการแสดงพฤติกรรมเกิดขึ้นโดยขาดการไตร่ตรอง บุคคลจะมีความฉลาดทางสังคมต่ำ ในทางกลับกัน หากการรับรู้ความรู้ใหม่และการแสดงพฤติกรรมมีการไตร่ตรองหรือพยายามทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมอย่างรอบคอบ บุคคลนั้นจะมีความฉลาดทางสังคมสูง (Thanthong, 2022)

นักวิชาการเสนอองค์ประกอบความฉลาดทางสังคมแตกต่างกัน แต่องค์ประกอบความฉลาดทางสังคมที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ทฤษฎีความฉลาดของเอ็ดเวิร์ด ธอร์นไดค์ (Edward Thorndike) โดยความฉลาดทางสังคมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การตระหนักรู้ทางสังคม (Social awareness: SA) การรู้คิดทางสังคม (Social cognition: SC) และการมีทักษะทางสังคม (Social skills: SS) โดยองค์ประกอบแรก การตระหนักรู้ทางสังคม หมายถึง การรับรู้ เข้าใจ และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น องค์ประกอบที่สอง การรู้คิดทางสังคม หมายถึง การใส่ใจในพฤติกรรม การมีข้อมูลสารสนเทศทางสังคม และการตัดสินใจสภาพแวดล้อมทางสังคม และองค์ประกอบที่สาม การมีทักษะทางสังคม หมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์ สังคม และการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม (Suwitthayarat, 2014; Thorndike, 1920) ซึ่ง 3 องค์ประกอบเหล่านี้ สามารถอธิบายพฤติกรรมของนักศึกษา-นักกีฬาได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับกระบวนการทางสมอง เช่น เมื่อนักศึกษา-นักกีฬารับรู้ว่ามีผู้ฝึกสอนกีฬาหรืออาจารย์ต้องการให้ฝึกซ้อมกีฬาและผลงานในวิชาเรียน นักศึกษา-นักกีฬาจะต้องสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อจะตอบสนองด้วยพฤติกรรม จากนั้นจึงไตร่ตรองเพื่อแสดงอารมณ์และพฤติกรรมที่เหมาะสมโดยทำการฝึกซ้อมกีฬาหรือดำเนินการทำงานเพื่อส่งในวิชาเรียนตามกำหนด เป็นต้น

นอกจากนี้ จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีปัจจัยเชิงสาเหตุ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางสังคม ได้แก่ การปรับตัวสัมพันธ์ภาพในครอบครัว สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย และความฉลาดทางอารมณ์ โดยสามารถแบ่งเป็น 7 กลุ่มเส้นทาง ได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การปรับตัวในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนแพทย์ทหารชั้นปีที่ 5 วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้ามีผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ (Suppuang et al., 2014) ซึ่งตรงกับการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ (Roy & Andrews, 1999)

กลุ่มที่ 2 ความสามารถในการปรับตัวด้านการเรียนและสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพาและนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางสังคม (Bussahong et al., 2019; Vatasasin & Chupan, 2019)

กลุ่มที่ 3 สัมพันธภาพของครอบครัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนคริสต์สงเคราะห์มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การเล่นกีฬามีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sommatas et al., 2019)

กลุ่มที่ 4 สัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพาและนักศึกษาพยาบาล มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางสังคม (Bussahong et al., 2019; Vatasasin & Chupan, 2019)

กลุ่มที่ 5 สภาพแวดล้อมและทรัพยากรการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยความพร้อมด้านกายภาพและสิ่งสนับสนุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาหลักสูตรสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติมีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ (Ngamkham et al., 2016)

กลุ่มที่ 6 บรรยายภาพการเรียนการสอนส่งผลต่อความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน และนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา (Pongpaiboonsiri et al., 2023; Bussahong et al., 2019)

กลุ่มที่ 7 ความฉลาดทางอารมณ์เป็นปัจจัยที่สามารถทำนายความฉลาดทางสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญเป็นลำดับแรกสำหรับนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ (Vatasasin & Chupan, 2019; Sukdee et al., 2022)

สำหรับตัวแปรสังเกตได้ในแต่ละปัจจัยเชิงสาเหตุที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬา ประกอบด้วย 15 ตัวแปร โดยมีรายละเอียดในแต่ละปัจจัยดังนี้

ปัจจัยที่ 1 การปรับตัว (Model of adaptation: MA) ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ การปรับตัวด้านร่างกาย (Physiologic mode: PM) การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (Self-concept mode: SM) การปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ (Role function mode: RM) และการปรับตัวด้านการพึ่งพาอาศัย (Interdependence mode: IM) ซึ่งเป็นไปตามโมเดลการปรับตัวของรอย (Roy adaptation model) (Roy & Andrews, 1999)

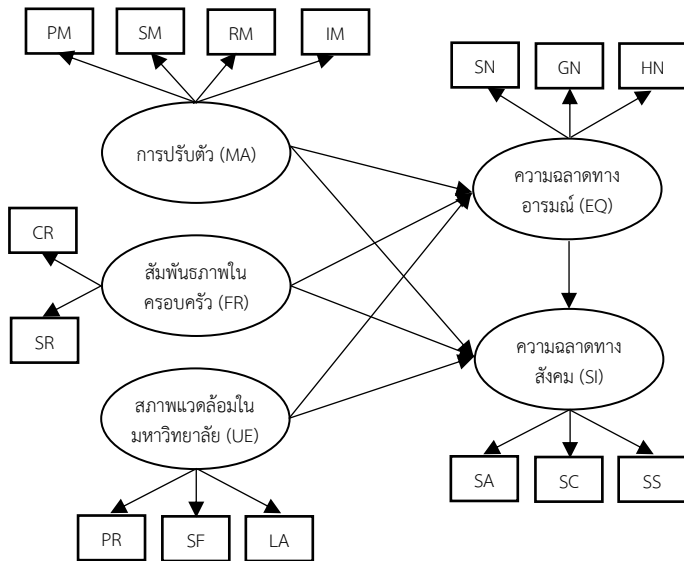
ปัจจัยที่ 2 สัมพันธภาพในครอบครัว (Family relation: FR) ประกอบด้วย 2 ตัวแปร ได้แก่ สัมพันธภาพที่เสริมกัน (Complementary relationships: CR) และสัมพันธภาพที่สมดุลกัน (Symmetrical relationships: SR) ซึ่งเป็นไปตามโมเดลการประเมินครอบครัวของฟริดแมน (The Friedman family assessment model) (Friedman et al., 2003)

ปัจจัยที่ 3 สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย (University environment: UE) ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ ความพร้อมด้านกายภาพ (Physical evidence readiness: PR) สิ่งสนับสนุนการศึกษา (Supporting educational facilities: SF) และบรรยากาศการเรียนการสอน (Learning atmosphere: LA) ซึ่งเป็นไปตามข้อค้นพบในงานวิจัยของนิลวรรณ งามข้า และคณะ กับชูชัย พงศ์ไพบุลย์ศิริ และคณะ (Ngamkham et al., 2016; Pongpaiboonsiri et al., 2023)

ปัจจัยที่ 4 ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional quotient: EQ) ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ ด้านเก่ง (Smartness: SN) ด้านดี (Goodness: GN) และด้านสุข (Happiness: HN) ซึ่งเป็นไปตามที่กรมสุขภาพจิตได้กำหนดไว้ในคู่มือความฉลาดทางอารมณ์ (Department of Mental Health, 2000)

ปัจจัยที่ 5 ความฉลาดทางสังคม (Social intelligence: SI) ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่ การตระหนักรู้ทางสังคม (Social awareness: SA) การรู้คิดทางสังคม (Social cognition: SC) และการมีทักษะทางสังคม (Social skills: SS) ซึ่งเป็นไปตามข้อค้นพบในงานวิจัยของกาญจน์กมล สุวิทย์รัตน์ (Suwitthayarat, 2014)

สำหรับ 7 เส้นทางของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางสังคม แสดงได้ดังโมเดลสมมติฐานในภาพ 1 (Diagram 1)

Diagram 1. Hypothesis model

สำหรับสมมติฐานในการวิจัยนี้คือ ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักศึกษาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขต เชียงใหม่ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

วิธีการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเป็นการสำรวจข้อมูลตาม 15 ตัวแปรที่สังเกตได้ในแต่ละปัจจัยตามโมเดลสมมติฐาน และมีรายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษา-นักกีฬา 38 ชนิดกีฬา ของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ ระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2566 ซึ่งทำการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ “พลศึกษาเกมส์” ครั้งที่ 46 พ.ศ. 2566 ณ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตอ่างทอง รวมจำนวนทั้งสิ้น 412 คน (Thanakorn Panyawong, personal communication, May 4, 2023)

กลุ่มตัวอย่าง เป็นไปตามข้อตกลงของการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน และสมการเชิงโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM) โดยอัตราส่วนกลุ่มตัวอย่างต่อข้อคำถาม ที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางคือ 15 ต่อ 1 (Hair et al., 2012; Kyriazos, 2018) สำหรับในการวิจัยนี้มีตัวแปรที่จะใช้เป็นข้อคำถามรวม 15 ข้อ จึงต้องมีกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ จำนวน 225 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งเป้าหมายจำนวนกลุ่มตัวอย่างมากกว่ากลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำประมาณร้อยละ 10 คือ 23 คน เพื่อป้องกันการปฏิเสธเข้าร่วมการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างและการเก็บข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ นั่นคือ กลุ่มตัวอย่างเป้าหมายในงานวิจัยนี้จึงเท่ากับ 248 คน

การสุ่มตัวอย่างเป็นแบบหลายขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยกำหนดสัดส่วนนักศึกษา-นักกีฬาจาก 38 ชนิดกีฬา ให้มีจำนวนรวม 248 คน ขั้นตอนที่ 2 สุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยจับฉลากนักศึกษา-นักกีฬาจากแต่ละชนิดกีฬาตามจำนวนจากการแบ่งชั้นของแต่ละชนิดกีฬา สำหรับนักศึกษา-นักกีฬาที่ถูกสุ่มจะได้รับการสอบถามความสมัครใจเพื่อยินยอมให้ข้อมูลในการวิจัยซึ่งถือเป็นเกณฑ์การคัดเข้า และมีเกณฑ์คัดออกคือนักศึกษา-นักกีฬาที่ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตรวัดประมาณค่า จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่ แบบสอบถามการปรับตัว แบบสอบถามสัมพันธภาพ ในครอบครัว แบบสอบถามสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย แบบสอบถาม ความฉลาดทางอารมณ์ และแบบสอบถามความฉลาดทางสังคม ซึ่ง ผู้วิจัยพัฒนารายการข้อคำถามจากเครื่องมือในการวิจัยที่ผ่านมา (Sukdee et al., 2022) เพื่อให้บริบทของรายการข้อคำถามเหมาะสมกับนักศึกษา- นักกีฬา จากนั้นนำไปทดสอบคุณภาพด้วยการหาความตรง ความเที่ยง และ ค่าอำนาจจำแนก ดังนี้ ความตรง ได้จากการหาค่าเฉลี่ยของดัชนีความ สอดคล้องเชิงเนื้อหาหัวข้อ (Average of item content validity index: I-CVI) โดยแบบถามสอบที่พัฒนาแล้วถูกนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ประเมิน ความตรงเชิงเนื้อหาของรายการข้อคำถามกับแต่ละปัจจัยด้วยแบบวัด ประมาณค่า 4 ระดับ (4 คือ ตรงกันมากที่สุด จนถึง 1 คือ ไม่ตรงกัน) สำหรับ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกด้านการบริหาร จัดการกีฬาและการวัดและประเมินผล มีตำแหน่งทางวิชาการระดับผู้ช่วย ศาสตราจารย์ขึ้นไป มีความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการศึกษาและกีฬาใน ระดับอุดมศึกษา และมีบทความวิจัยตีพิมพ์เผยแพร่ในฐานข้อมูลระดับชาติ ขึ้นไปจำนวนไม่น้อยกว่า 3 บทความ ทั้งนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำให้มีการ ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเล็กน้อย สำหรับความเที่ยงได้จากการหา ค่าครอนบาคอัลฟา (Cronbach's alpha) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองเก็บข้อมูลในกลุ่ม นักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จำนวน 20 คน จากนั้นนำ คำตอบของการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ค่าครอนบาคอัลฟา และค่า อำนาจจำแนก ได้จากการหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อและ คะแนนรวม (Item total correlation) สำหรับผลการทดสอบคุณภาพ เครื่องมือแสดงดังตาราง 1 (Table 1)

Table 1: Psychometric properties of the research instruments

แบบสอบถาม (จำนวนข้อ คำถาม)	ค่าดัชนีความ สอดคล้องเชิง เนื้อหาารายข้อ	ค่าครอน บากอัลฟ่า	ค่า ความสัมพันธ์ ระหว่างคะแนน รายข้อและ คะแนนรวม
1. แบบสอบถาม การปรับตัว (4 ข้อ)	0.95 ^a	0.87 ^b	0.35 - 0.77
2. แบบสอบถาม สัมพันธ์ภาพใน ครอบครัว (2 ข้อ)	0.97 ^a	0.89 ^b	0.35 - 0.76
3. แบบสอบถาม สภาพแวดล้อม ในมหาวิทยาลัย (3 ข้อ)	0.97 ^a	0.88 ^b	0.33 - 0.77
4. แบบสอบถาม ความฉลาดทาง อารมณ์ (3 ข้อ)	0.97 ^a	0.87 ^b	0.35 - 0.77
5. แบบสอบถาม ความฉลาดทาง สังคม (3 ข้อ)	0.98 ^a	0.88 ^b	0.33 - 0.75

หมายเหตุ ^a อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (Ayre & Scally, 2014); ^b อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (Taber, 2018)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามมาตรฐานวัดประมาณค่าที่ได้รับการพัฒนาแล้วถูกเปลี่ยนให้เป็นแบบสอบถามออนไลน์ในรูปแบบกูเกิ้ลฟอร์ม (Google form) โดยคณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประสานงานผ่านผู้ฝึกสอนกีฬาไปยังนักศึกษา-นักกีฬา ตั้งแต่การสอบถามความสมัครใจเพื่อยินยอมให้ข้อมูลในการวิจัย การส่งลิงก์ (Link) หรือคิวอาร์โค้ด (QR code) และการแสดงความขอบคุณ ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่ในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2566 จำนวนนักศึกษา-นักกีฬาที่ยินยอมเข้าร่วมการวิจัยมีจำนวนทั้งสิ้น 232 คน ซึ่งเป็นจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่เพียงพอสำหรับการวิจัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอน การดำเนินการวิจัย รวมทั้งขอความร่วมมือกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจและมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากการวิจัยได้อย่างอิสระ 2) เก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างเป็นความลับและใช้ข้อมูลเฉพาะการศึกษาเท่านั้น 3) ขอความยินยอมกลุ่มตัวอย่างในการนำเสนอข้อมูลที่สามารถระบุตัวตนได้ และ 4) ให้กลุ่มตัวอย่างลงนามยินยอมเข้าร่วมการวิจัยก่อนเก็บข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน และสมการเชิงโครงสร้างตามลำดับ โปรแกรมที่ใช้ในการวิเคราะห์คือโปรแกรมสำเร็จรูป เอสพีเอสเอส เวอร์ชัน 21 (SPSS version 21.0) และเอ็มพลัส เวอร์ชัน 5.21 (Mplus 5.21) ซึ่งผู้วิจัยมีลิขสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย

สถิติเชิงพรรณนาถูกใช้เพื่อวิเคราะห์ลักษณะประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่างและค่าเฉลี่ยของรายการข้อคำถามในแบบสอบถามแต่ละฉบับ โดยผู้วิจัยกำหนดความหมายของค่าเฉลี่ยจากการแบ่งอัตรภาคชั้น 5 ระดับ (4.21 – 5.00 คือ มากที่สุด จนถึง 1.00 – 1.80 คือ น้อยที่สุด) จากนั้นตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลสูญหาย (Missing data) ความสุดโต่งแบบหลายตัวแปร (Multivariate outliers) การแจกแจงแบบปกติตัวแปรเดียวและหลายตัวแปร (Univariate and multivariate normality) และภาวะร่วมของตัวแปรในตัวแบบเส้นตรง (Multicollinearity) (Kline, 2015)

การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันถูกใช้เพื่อสกัด 15 ตัวแปรให้เป็น 5 ปัจจัยที่นำเสนอในโมเดลสมมติฐาน และสำหรับการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างเป็นการวิเคราะห์อิทธิพลเส้นทางตรง อิทธิพลเส้นทางอ้อม และอิทธิพลเส้นทางรวม ตามโมเดลสมมติฐาน และพิจารณาความสอดคล้องของสมการเชิงโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยใช้ดัชนีความเหมาะสมตามเกณฑ์ค่าวิกฤต (Cut-off criteria) 5 ดัชนี ได้แก่ ค่าไค-สแควร์ สัมพัทธ์ (Relative χ^2) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative fit index: CFI) ดัชนีทักเกอร์-ลูอิส (Tucker-Lewis index: TLI) ค่ารากที่สองของค่าความคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ย (Root mean square error of approximation: RMSEA) และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized root mean square residual: SRMR) (Hu & Bentler, 1999) ทั้งนี้ หากค่าไค-สแควร์ สัมพัทธ์ ไม่ผ่านเกณฑ์ค่าวิกฤต จะมีการปรับโมเดล (Model respecification) โดยพิจารณาจากดัชนีการปรับโมเดล (Model modification indices) (Kline, 2015)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วนตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้แก่ ผลการประเมินความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ และผลวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการประเมินความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่

Table 2: Mean and standard deviation of social intelligence of the sample (n= 232)

ด้าน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
1. การตระหนักรู้ทางสังคม (SA)	4.48	0.50	มากที่สุด
2. การคิดทางสังคม (SC)	4.69	0.46	มากที่สุด
3. การมีทักษะทางสังคม (SS)	4.95	0.21	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.71	0.39	มากที่สุด

จากตาราง 2 (Table 2) พบว่า ความฉลาดทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างโดยเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีทักษะทางสังคม การคิดทางสังคม และการตระหนักรู้ทางสังคม

2. ผลวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของ
นักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่

**Table 3: Fit index analysis for cut-off criteria of a causal model
of social intelligence of student-athlete in Thailand National
Sports University Chiang Mai campus (n= 232)**

ดัชนีความเหมาะสม	เกณฑ์ ค่าวิกฤต	ผลการ วิเคราะห์ดัชนี ความเหมาะสม	การแปลผล
Relative χ^2	< 2.00	1.600	เหมาะสม
CFI	$\geq .95$	0.972	เหมาะสม
TLI	$\geq .95$	0.961	เหมาะสม
RMSEA	< .06	0.043	เหมาะสม
SRMR	< .08	0.076	เหมาะสม

จากตาราง 3 (Table 3) พบว่า ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมเป็นไปตามที่นำเสนอในโมเดลสมมติฐานโดยไม่ต้องปรับโมเดลดัชนีความเหมาะสมตามเกณฑ์ค่าวิกฤตทั้ง 5 ดัชนีมีความเหมาะสมตั้งแต่ ค่าไค-สแควร์ สัมพัทธ์ ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบดัชนีทักเกอร์-ลูอิส ค่ารากที่สองของค่าความคลาดเคลื่อนกำลังสองเฉลี่ย และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน จึงยอมรับสมมติฐานที่ว่าปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

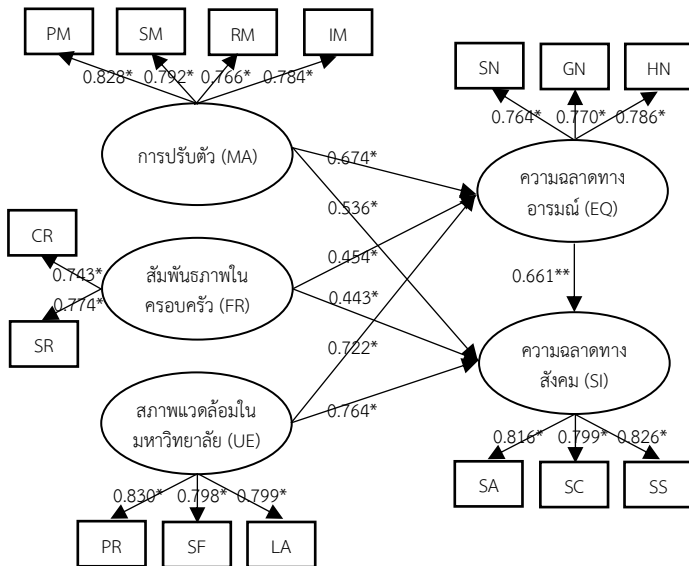
Table 4: Confirmatory factor analysis of a causal model of social intelligence of student-athlete in Thailand National Sports University Chiang Mai campus (n= 232)

ปัจจัย	ตัวแปร	น้ำหนักปัจจัย			ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R ²)
		ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักปัจจัย (Standardized factor loading)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error)	ค่าที (t)	
การปรับตัว (MA)	ด้านร่างกาย (PM)	0.828	0.013	61.599*	0.686
	ด้านอัตมโนทัศน์ (SM)	0.792	0.015	51.394*	0.628
	ด้านบทบาทหน้าที่ (RM)	0.766	0.016	46.574*	0.587
	ด้านการพึ่งพาอาศัย (IM)	0.784	0.016	50.506*	0.614
สัมพันธภาพในครอบครัว (FR)	สัมพันธภาพที่เสริมกัน (CR)	0.743	0.018	41.145*	0.552
	สัมพันธภาพที่สมดุลกัน (SR)	0.774	0.016	48.218*	0.599

ปัจจัย	ตัวแปร	น้ำหนักปัจจัย			ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (R ²)
		ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักปัจจัย (Standardized factor loading)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error)	ค่าที (t)	
สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย	ความพร้อมด้านกายภาพ (PR)	0.830	0.013	64.102*	0.689
	สิ่งสนับสนุนการศึกษา (SF)	0.798	0.015	54.780*	0.637
	บรรยากาศการเรียนการสอน (LA)	0.799	0.014	55.142*	0.639
ความฉลาดทางอารมณ์	ด้านเก่ง (SN)	0.764	0.016	46.450*	0.584
	ด้านดี (GN)	0.770	0.016	47.835*	0.593
	ด้านสุข (HN)	0.786	0.015	51.663*	0.618
ความฉลาดทางสังคม	การตระหนักรู้ทางสังคม (SA)	0.816	0.013	63.569*	0.667
	การคิดทางสังคม (SC)	0.799	0.014	57.591*	0.638
	การมีทักษะทางสังคม (SS)	0.826	0.012	68.324*	0.687

* p < .05

จากตาราง 4 (Table 4) พบว่า 15 ตัวแปรถูกสกัดเป็น 5 ปัจจัยตามโมเดลสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและมีความสัมพันธ์เชิงบวกทุกตัวแปร ค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักปัจจัยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.743 – 0.830 ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์น้ำหนักปัจจัยน้อยที่สุดกับมากที่สุดคือ สัมพันธภาพที่เสริมกันกับความพร้อมด้านกายภาพ ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสองมีค่าอยู่ระหว่าง 0.552 – 0.689 ซึ่งมากกว่า 0.400 บ่งบอกว่าทุกตัวแปรมีความเหมาะสมในการสกัดปัจจัย (Kline, 2015) นอกจากนี้ ค่าอิทธิพลเส้นทางของแต่ละปัจจัยอยู่ระหว่าง 0.443 – 0.764 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกเส้นทาง ค่าตัวแปรของปัจจัยเชิงสาเหตุแสดงดังภาพ 2 (Diagram 2)

* $p < .05$

Diagram 2. A causal model of social intelligence of student-athlete in Thailand National Sports University Chiang Mai campus

Table 5: Direct effects (DE), indirect effects (ID) and total effects (TE) of a causal model of social intelligence of student-athlete in Thailand National Sports University Chiang Mai campus (n= 232)

ตัวแปร	ค่าสหสัมพันธ์ พหุคูณยกกำลังสอง	อิทธิพล	ปัจจัยเชิงสาเหตุ			
			MA	FR	UE	EQ
EQ	0.734	ทางตรง	0.674*	0.454*	0.722*	-
		ทางอ้อม	-	-	-	-
		รวม	0.674*	0.454*	0.722*	-
SI	0.923	ทางตรง	0.536*	0.443*	0.764*	0.661*
		ทางอ้อม	0.245*	0.211*	0.233*	-
		รวม	0.781*	0.654*	0.997*	0.661*

หมายเหตุ * $p < .05$; MA คือ การปรับตัว; FR คือ สัมพันธภาพในครอบครัว; UE คือ สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย; EQ คือ ความฉลาดทางอารมณ์; SI คือ ความฉลาดทางสังคม

จากตาราง 5 (Table 5) พบว่า ความฉลาดทางสังคมได้รับอิทธิพลรวมจากสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การปรับตัว ความฉลาดทางอารมณ์ และสัมพันธภาพในครอบครัว ตามลำดับ โดยทั้งอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งหมด นอกจากนี้ ความฉลาดทางอารมณ์ได้รับอิทธิพลทางตรงเพียงอย่างเดียวตามโมเดลสมมติฐาน และจากค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสองถือว่าปัจจัยเชิงสาเหตุทั้ง 4 นี้ มีความสามารถในการอธิบายปัจจัยเชิงสาเหตุของตัวแปรความฉลาดทางอารมณ์และความฉลาดทางสังคมของได้ร้อยละ 73.4 และ 92.3 ตามลำดับ

สรุป

งานวิจัยนี้ค้นพบข้อสรุป 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก นักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่มีค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยรายด้านทั้งสามด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน และประการที่สอง โมเดลสมมติฐานปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ ประกอบด้วย 5 ปัจจัย 15 ตัวแปร ได้แก่ การปรับตัว 4 ตัวแปร สัมพันธภาพในครอบครัว 2 ตัวแปร สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย 3 ตัวแปร ความฉลาดทางอารมณ์ 3 ตัวแปร และความฉลาดทางสังคม 3 ตัวแปร โดยโมเดลสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ เรียงตามลำดับจากค่าอิทธิพลมากไปน้อย ได้แก่ สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย การปรับตัว ความฉลาดทางอารมณ์ และสัมพันธภาพในครอบครัว ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบในงานวิจัยสามารถนำไปสู่การอภิปรายผลการวิจัยได้ 2 ประการ ประการแรก การอภิปรายเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ และ ประการที่สอง การอภิปรายเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ สำหรับรายละเอียดการอภิปรายมีดังนี้

ความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ มีค่ามากกว่าค่าเฉลี่ยความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ (4.71 กับ 4.26) โดยที่จากนักศึกษา-นักกีฬามีค่าเฉลี่ยทักษะทางสังคมในระดับมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การคิดทางสังคม และการตระหนักรู้ทางสังคม ในขณะที่นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ มีค่าเฉลี่ยการตระหนักรู้ทางสังคมมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การรู้คิดทางสังคม และการมีทักษะทางสังคม (Sukdee et al., 2022) แสดงให้เห็นว่าการเป็นนักศึกษา-นักกีฬาสามารถแสดงพฤติกรรมอย่างชาญฉลาดในการแสดงทักษะทางสังคมได้โดดเด่นชัดเจนกว่านักศึกษาที่ไม่ได้เป็นนักศึกษา-นักกีฬา โดยนักศึกษา-นักกีฬามีการรับรู้ความรู้ใหม่และไตร่ตรองหรือพยายามทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมอย่างรอบคอบก่อนการแสดงพฤติกรรม (Thanthong, 2022) ซึ่งสอดคล้องกับการตระหนักรู้ทางสังคมเพื่อปรับตัวในเรียนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสติดเชื้อโคโรนา 2019 (COVID-19) (Sukdee & Chankuna, 2021) รวมทั้งสอดคล้องกับการแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ (Wigomwayagorn et al., 2021) จึงอาจกล่าวได้ว่า การเล่นกีฬามีบทบาทสำคัญในการทำให้นักศึกษา-นักกีฬามีความฉลาดทางสังคมในระดับมากที่สุด

ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่ การปรับตัว สัมพันธภาพในครอบครัว สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย ความฉลาดทางอารมณ์ และความฉลาดทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเส้นทางของแต่ละปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันจากงานวิจัยที่ผ่านมา (Bussahong et al., 2019; Ngamkham et al., 2016; Pongpaiboonsiri et al., 2023; Sommatas et al., 2019; Sukdee et al., 2022; Suppuang et al., 2014; Vatasasin & Chupan, 2019) และข้อมูลเชิงประจักษ์ อีกทั้งยังเป็นไปตามหลักการของการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างที่เอื้ออำนวยให้ผู้วิจัยสามารถเสนอปัจจัยเชิงสาเหตุเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เสนอในโมเดล สมมติฐานโดยมีผลงานวิจัยที่ผ่านมาสนับสนุน ทั้งนี้ ตัวแปรสังเกตได้ที่เหมาะสมจะถูกสกัดเป็นปัจจัยและเชื่อมโยงความสัมพันธ์แต่ละปัจจัยตามลำดับก่อนหลังเกิดเป็นทิศทางความสัมพันธ์อันแสดงให้เห็นอิทธิพลระหว่างปัจจัย ซึ่งสิ่งสำคัญสำหรับการเสนอปัจจัยเชิงสาเหตุคือการอธิบายความสัมพันธ์จากแนวคิดทฤษฎีหรืองานวิจัยที่ผ่านมา (Hair et al., 2012; Hu & Bentler, 1999; Schuberth et al., 2023) นั่นคือ ผลงานวิจัยที่ผ่านมาจากการศึกษาทั้งในนักเรียนแพทย์ทหารชั้นปีที่ 5 วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า นักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา นักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก นักศึกษาหลักสูตรสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ สนับสนุนว่าปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ มีความสามารถในการอธิบายอิทธิพลและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่าง 5 ปัจจัยได้ในระดับสูง (ร้อยละ 92.3)

สิ่งที่น่าสนใจคือ ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ มีความแตกต่างจากรูปแบบสมการโครงสร้างความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ (Sukdee et al., 2022) กล่าวคือ สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่ถูกละเลยใหม่ว่ามีอิทธิพลต่อความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬา และมีอิทธิพลมากที่สุดเนื่องมาจากได้รับอิทธิพลเส้นทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม สำหรับอิทธิพลทางตรง สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มอันมีผลต่อการสนับสนุนให้ผู้เรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในมหาวิทยาลัย (Pongpaiboonsiri et al., 2023) ซึ่งมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ มีความพร้อมด้านกายภาพ บรรยากาศการเรียนการสอน สิ่งสนับสนุนการศึกษา และสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกซ้อมกีฬาอยู่ในระดับดี เช่น จำนวนห้องเรียนและระบบสนับสนุนการเรียนรู้ สนามกีฬา หอพัก และกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา เป็นต้น (Lertpiriyachaikul & Panyakhom, 2024) นอกจากนี้ นักศึกษา-นักกีฬา จะใช้เวลาในมหาวิทยาลัยมากกว่านักศึกษาปกติตั้งแต่การเรียนในช่วงกลางวันและการฝึกซ้อมกีฬาในช่วงเย็นถึงค่ำ จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยและแสดงทักษะทางสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนนักศึกษา คณาจารย์ และผู้ฝึกสอนกีฬาได้อย่างมีความสุข เช่นเดียวกับนักศึกษาพยาบาลมหาวิทยาลัยบูรพา (Bussahong et al., 2019) เหตุนี้เอง สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยจึงมีอิทธิพลทางตรงต่อความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬามากที่สุด

สำหรับสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬานั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาในนักศึกษาหลักสูตรสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ที่พบว่า สภาพแวดล้อมและทรัพยากรการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยความพร้อมด้านกายภาพและสิ่งสนับสนุนการศึกษามีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางอารมณ์ (Ngamkham et al., 2016) เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจะเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาและช่วยพัฒนาความฉลาดทางสังคมทั้งด้านเก่ง ด้านดี และด้านมีสุข (Department of Mental Health, 2000) ทั้งนี้ การปรับตัวและสัมพันธภาพในครอบครัวมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย แต่เนื่องจากมีอิทธิพลทางตรงน้อยกว่าสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย ปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตเชียงใหม่ จึงได้รับอิทธิพลรวมจากสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยมากที่สุด

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดคุณค่าต่อวงการ คือ การค้นพบองค์ความรู้ใหม่ของปัจจัยเชิงสาเหตุของความฉลาดทางสังคม โดยสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยมีความสำคัญต่อความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา-นักกีฬามากที่สุด ผู้บริหารในสถาบันการศึกษาทั้งในระดับอุดมศึกษาและมัธยมศึกษาสามารถนำข้อค้นพบนี้ไปกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการจัดการระบบสนับสนุนการศึกษา รวมทั้งพิจารณากำหนดนโยบายสนับสนุนนักศึกษา-นักกีฬาในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมจากการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในสถาบัน เช่น จัดให้มีความพร้อมด้านกายภาพซึ่งครอบคลุมทั้งด้านสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการศึกษา ด้านการกีฬา และด้านความเป็นอยู่ของนักศึกษา-นักกีฬา จัดให้มีสิ่งสนับสนุนการศึกษอย่างพอเพียงและเหมาะสม จัดอบรมอาจารย์ให้สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นต้น

ความฉลาดทางสังคมเป็นความสามารถด้านพุทธิปัญญาที่สำคัญสำหรับนักศึกษา-นักกีฬา การให้สิ่งแทรกซ้อนหรือเปรียบเทียบการเสริมสร้างความฉลาดทางปัญญาในรูปแบบการวิจัยเชิงทดลองจะช่วยเติมเต็มองค์ความรู้สำหรับการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยซึ่งควรบูรณาการศาสตร์ที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัยหรือสถาบัน เช่น ศิลปศาสตร์ ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์การกีฬา นอกจากนี้ การวิจัยเชิงสำรวจระยะยาวจะช่วยยืนยันผลของการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมได้ในอนาคต

References

- Ayre, C., & Scally, A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: Revisiting the original methods of calculation. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 47(1), 79-86. <https://doi.org/10.1177/0748175613513808>
- Bussahong, S., Nabkasorn, C., & Chaisena Dallas, J. (2019). Factors related to social intelligence of nursing students. *UMT Poly Journal*, 16(1), 26-38.
- Chomsahai, S., Thaisa-ngoun-worrakul, S., Kittchaicharn, A., Panyawong, T., & Chomsahai, P. (2021). The students' employment status and income while studying at Thailand National Sports University, Chiang Mai campus, in academic year 2019. *Journal of Liberal Arts and Service Industry*, 4(2), 110-122.
- Comeaux, E., & Harrison, C. K. (2011). A conceptual model of academic success for student-athletes. *Educational Researcher*, 40(5), 235-245. <https://doi.org/10.3102/0013189X11415260>
- Department of Mental Health. (2000). *Emotional Quotient*. Nonthaburi: The Agricultural Cooperative Federation of Thailand.
- Friedman, M. M., Bowden, V. R., & Jones, E. G. (2003). *Family nursing: Research, theory and practice* (5th ed.). New Jersey: Upper Saddle River.
- Hair, J. F., Sarstedt, M., Ringle, C. M., & Mena, J. A. (2012). An assessment of the use of partial least squares structural equation modeling in marketing research. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 40(3), 414-433. <https://doi.org/10.1007/s11747-011-0261-6>

- Hu, L.-t., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indices in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(3), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling* (4th ed.). New York, NY: The Guilford Press.
- Kyriazos, T. (2018). Applied psychometrics: Sample size and sample power considerations in factor analysis (EFA, CFA) and SEM in general. *Psychology*, 9(8), 2207-2230. <https://doi.org/10.4236/psych.2018.98126>
- Lertpiriyachaikul, B., & Panyakham, C. (2024). Education support system in the new normal for undergraduate students in Thailand National Sports University Chiang Mai campus. *Academic Journal of Thailand National Sports University*, 16(1), 217-225.
- Morris, L. M., Twiley, D., Sidman, C. L., Adamczyk, H., Gasell, Z., & Plemmons, K. (2020). Student-athletes: An exploration of subjective wellbeing. *The Sport Journal*, 24, 1-12.
- Ngamkham, N., Kanyangthong, P., Suliwong, A., Jitraboon, K., Nuchsiri, P., Chaichana, N., ..., Sabpasun, S. (2016). Factors affecting emotional quotient of students in health science curriculums at Huachiew Chalermprakiet University. *HCU Journal of Health Science*, 20(39), 45-56.
- Pongpaiboonsiri, C., Jai-aree, A., & Yingyoud, N. (2023). Guidelines for promoting social intelligence of preparatory higher education student's Kasetsart University laboratory school, Kamphaeng Saen campus, educational research and development center. *Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Science*, 6(3), 1341-1359.
- Roy, C., & Andrews, H. (1999). *The Roy adaptation model* (2nd ed.). Appleton & Lange.

- Sato, S., Kinoshita, K., Kondo, M., Yabunaka, Y., Yamada, Y., & Tsuchiya, H. (2023). Student athlete well-being framework: An empirical examination of elite college student athletes. *Frontiers in Psychology, 14*, 1171309. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1171309>
- Schuberth, F., Hubona, G., Roemer, E., Zaza, S., Schamberger, T., Chuah, F., Cepeda-Carrion, G., & Henseler, J. (2023). The choice of structural equation modeling technique matters: A commentary on Dash and Paul (2021). *Technological Forecasting & Social Change, 194*, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2023.122665>
- Sommatas, A., Nilratkham, T., Khamtui, L., Bootnampech, W., Hardsom, S., Buppan, P., & Taejarenwiriayakul, O. (2019). Relationship between family status, sports and emotional quotient among secondary school students. *Journal of Health Science Research, 13*(1), 126-135.
- Sukdee, T. (2021). The development of indicators for transformational leadership of undergraduate students at Thailand National Sports University. *World Journal of Education, 11*(1), 94-106. <https://doi.org/10.5430/wje.v11n1p94>
- Sukdee, T., & Chankuna, C. (2021). Factors influencing adjustment in physical education and sports learning after the COVID-19 pandemic among students in the faculty of education at Thailand National Sports University. *World Journal of Education, 11*(2), 24-35. <https://doi.org/10.5430/wje.v11n2p24>
- Sukdee, T., Sriwan, P., & Chomseeda, C. (2022). A structural equation model of social intelligence among students in faculty of education, Thailand National Sports University. *Rajabhat Rambhai Barni Research Journal, 16*(1), 87-96.

- Suppuang, A., Tinpairoj, J., Ing-arahm, R., & Tongsai, S. (2014). Emotional quotient in medical cadets of the fifth year Phramongkutklao College of Medicine. *Journal of Nursing and Education*, 7(4), 50-63.
- Suwitthayarat, K. (2014). The study and development of social intelligence for higher education students in the South of Thailand. *Sutthiparithat*, 28(86), 126-151.
- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education*, 48, 1273-1296. <https://doi.org/10.1007/s11165-016-9602-2>
- Thanthong, S. (2022). Social intelligence: The essential attribute of pre-service teachers. *Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University*, 16(3), 270-284.
- Thorndike, E. I. (1920). Intelligence and its Uses. *Harper's Magazine*, 140, 227-235.
- Vatasasin, D., & Chupan, S. (2019). Predicting factors of social intelligence among nursing students. *Journal of Nursing and Education*, 12(1), 72-87.
- Wigomwayagorn, G., Wongrak, M., & Tipsorn, W. (2021). The study on psychological characteristics affecting public mind behavior of students at Thailand National Sports University, Bangkok campus. *Humanity and Social Science Journal Ubon Ratchathani University*, 12(2), 201-219.

Authors

Dittachai Chankuna

Doctor of Business Administration (Sport Management)

Assistant Professor in Business Administration (Sport Management)

Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University

Chiang Mai Campus

E-mail: c.dittachai@tnsu.ac.th

Thitipong Sukdee

Doctor of Education (Health and Physical Education)

Assistant Professor in Education (Physical Education)

Faculty of Education, Thailand National Sports University

Chon Buri Campus

E-mail: thitipong.petnsu@gmail.com

Empowering English Language Learners Through Human - Centered Design: A Case Study on Developing English Skills Through Local Wisdom Innovation

Kaecha Sai-ed

*The Foreign Language Department, Lower Secondary Level,
The Prince Royal's College*

Received: April 19, 2024

Revised: July 30, 2024

Accepted: September 12, 2024

Abstract

This study aims to investigate the efficacy of integrating human-centered design (HCD) principles and local wisdom innovation into English language education to empower learners to develop English skills. The primary objectives are to evaluate the impact of HCD principles on students' English language proficiency, assess the effectiveness of incorporating Local Wisdom Innovation in enhancing cultural relevance and real-life applicability of language learning, and determine the combined effect of HCD and Local Wisdom Innovation on fostering students' creativity, innovation, and problem-solving abilities. Grounded in principles of empathy, collaboration, and iteration, HCD prioritizes the needs, experiences, and perspectives of learners in designing language learning experiences. Additionally, Local Wisdom Innovation integrates traditional wisdom and local knowledge into language learning solutions, incorporating cultural contexts and real-life scenarios. The research employed a mixed-methods approach, including pre- and post-intervention language proficiency assessments and rubric-based

evaluations of HCD principles, creativity, innovation, and English language proficiency. The study participants were 42 lower secondary school students. Results indicate significant improvements in students' language proficiency and HCD competencies following the intervention. Specifically, students demonstrated enhanced listening, speaking, reading, and writing skills, as well as increased creativity, innovation, and problem-solving abilities. The findings suggest that integrating HCD and Local Wisdom Innovation into English language education can effectively empower learners to develop English skills while fostering creativity and cultural awareness. This research contributes to the growing body of literature on innovative approaches to language education and underscores the importance of learner-centered pedagogies in promoting language learning outcomes. Implications for practice include the adoption of HCD principles and Local Wisdom Innovation in language teaching to enhance student engagement, motivation, and proficiency.

Keywords

Human-Centered Design (HCD), Local Wisdom Innovation, English Language Learning, Creativity and Innovation in Education, Student-Centered Learning

**การเสริมสร้างการเรียนรู้ภาษาอังกฤษผ่านทักษะ
การออกแบบโดยให้ความสำคัญแก่ผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง:
กรณีศึกษาในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ
ผ่านการออกแบบนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น**

เกชา ไชเอ็ด

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลส์วิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการบูรณาการทักษะหลักการออกแบบโดยให้ความสำคัญแก่ผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (Human-Centered Design: HCD) และนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom Innovation) เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียน วัตถุประสงค์หลักคือการประเมินและทดสอบผลของการบูรณาการหลักการ HCD ต่อความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักเรียน ประเมินประสิทธิภาพของการผานขึ้นงานนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างความเข้าใจทางวัฒนธรรมและการนำไปใช้ในชีวิตจริงของการเรียนรู้ภาษา และวิเคราะห์ผลลัพธ์การปรับใช้ HCD และนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ทักษะการสร้างนวัตกรรม และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน การสร้างนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเสริมสร้างให้นักเรียนสามารถนำความรู้ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญา หรือวัฒนธรรมชุมชนของตนเองเข้าสู่การแก้ปัญหาในห้องเรียนภาษาอังกฤษ โดยอาศัยบริบททางวัฒนธรรมและสถานการณ์ชีวิตแห่งความเป็นจริง การวิจัยใช้วิธีผสมผสาน รวมถึงการประเมินความสามารถทางภาษาก่อนและหลัง และการประเมิน

ตามหลักการของ HCD ซึ่งได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการออกแบบนวัตกรรม และความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ผู้เข้าร่วมการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 42 คน ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของการใช้ภาษาอังกฤษที่สำคัญในการปรับใช้ทักษะ HCD ของนักเรียน นอกจากนี้ นักเรียนได้แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะในการฟัง พูด อ่าน และเขียน รวมถึงการเพิ่มพูนความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบนวัตกรรม และความสามารถในการแก้ไขปัญหา ผลการวิจัยระบุว่า การผสมผสาน HCD และนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการศึกษาภาษาอังกฤษสามารถเสริมพลังการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และการเข้าใจวัฒนธรรม การวิจัยนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการนำเสนอเกี่ยวกับวิธีการสร้างนวัตกรรมในการศึกษาเพื่อทักษะการเรียนรู้ภาษาและนำเสนอความสำคัญของวิธีการสอนที่ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนรู้เป็นศูนย์กลาง

คำสำคัญ

การออกแบบที่มุ่งเน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง, นวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น, การเรียนรู้ภาษาอังกฤษ, ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมในการศึกษา, การเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

Introduction

In today's interconnected world, the landscape of education is rapidly evolving to meet the demands of an ever-changing global society. Higher education institutions are faced with the challenge of preparing students not only for academic success but also for professional development, successful interactions in the 21st century, and the ability to adapt to dynamic career landscapes (Warschauer & Healey, 1998). Within the realm of language education, there has been a growing recognition of the need to integrate higher-order thinking skills into language learning processes (Garrett-Rucks, 2013). While language proficiency and oral communication have traditionally been prioritized, there is a growing consensus that skills such as problem-solving, critical thinking, and digital literacy are essential for success in today's complex and interconnected world (Yamada, 2010). However, despite the recognition of the importance of these skills, there remains a gap in effectively integrating them into language learning curricula, particularly in lower-level language courses (Correa, 2011). The absence of meaningful activities beyond vocabulary and grammatical structures has emerged as a significant concern in language education (Council of Europe, 2018). Language educators are tasked with the challenge of developing innovative approaches that not only enhance language proficiency but also foster the development of higher-order thinking skills.

In the context of English language education in Thailand, there is a concerted effort to design learner-centered classrooms that prioritize communication, culture, and global perspectives (Ministry of Education, 2012). However, educators encounter considerable challenges in implementing English language policies and teaching methods effectively (Mohammadnejad, 2012). One such challenge is the limited vocabulary knowledge among Thai students, which hinders their ability to develop language skills effectively (Mala, 2018). Traditional approaches to vocabulary teaching often focus on rote memorization and lack opportunities for critical thinking and contextual understanding.

To address these challenges, there is a need for innovative approaches that empower English language learners to develop their language skills in meaningful and culturally relevant ways. Human-centered design (HCD) offers a promising framework for achieving this goal. By prioritizing the needs, experiences, and perspectives of learners, HCD enables educators to create engaging and effective language learning experiences (Brown & Wyatt, 2010). This research aims to explore the potential of HCD in empowering English language learners through the development of local wisdom innovations. Through a case study approach, this research seeks to investigate how HCD methodologies can enhance language learning outcomes and promote cultural appreciation among students.

Research Objectives

1. To evaluate the impact of HCD principles on students' English language proficiency.
2. To assess the effectiveness of incorporating Local Wisdom Innovation in enhancing cultural relevance and real-life applicability of language learning.
3. To determine the combined effect of HCD and Local Wisdom Innovation on fostering students' creativity, innovation, and problem-solving abilities.

Literature Review

Communicative Language Teaching (CLT) and Learner-Centered Approaches

Communicative Language Teaching (CLT) has emerged as a dominant paradigm in language education, advocating for a shift from traditional, grammar-focused instruction to a more communicative and learner-centered approach (Richards & Rodgers, 2001). At its core, CLT emphasizes the importance of real-life language use and meaningful communication, prioritizing fluency over accuracy (Nunan, 2003). One of the key principles of CLT is learner-centeredness, which acknowledges the diverse needs,

interests, and abilities of language learners (Council of Europe, 2018). In a learner-centered classroom, students are actively engaged in the learning process, collaborating with peers, and taking ownership of their language development (Richards & Rodgers, 2001). This approach contrasts with traditional teacher-centered methods, where the focus is on imparting knowledge rather than facilitating student learning. CLT encompasses a range of instructional techniques and activities designed to promote authentic communication and language acquisition. Role-plays, simulations, information gaps, and communicative tasks are commonly used to engage students in meaningful language use (Nunan, 2003). These activities provide learners with opportunities to practice language in context, negotiate meaning, and develop their communicative competence (Richards & Rodgers, 2001). Furthermore, CLT emphasizes the integration of language skills, encouraging learners to use all four language modalities—listening, speaking, reading, and writing—in interconnected ways (Council of Europe, 2018). Rather than treating language skills as discrete components, CLT advocates for an integrated approach that reflects the complexities of real-world communication (Richards & Rodgers, 2001). In recent years, CLT has been further informed by developments in technology and multimedia, offering new opportunities for authentic language use and interaction (Warschauer & Healey, 1998). In conclusion, CLT represents a significant paradigm shift in language education, advocating for a learner-centered approach that emphasizes authentic communication and language use. By providing students with opportunities to engage in meaningful tasks and activities, CLT fosters communicative competence and prepares learners for real-world language use. However, the successful implementation of CLT requires ongoing support, teacher training, and adaptation to diverse contexts and learner needs.

Integration of Higher-Order Thinking Skills in Language Learning

In recent years, there has been a growing recognition of the importance of integrating higher-order thinking skills (HOTS) into language learning curricula (Byrnes, 2001; Ennis, 1985). This approach goes beyond rote memorization and surface-level comprehension, aiming to cultivate learners' critical thinking, problem-solving, and analytical abilities within the context of language acquisition (Norris & Ennis, 1989). The integration of HOTS in language learning holds immense potential to enhance students' cognitive development, linguistic proficiency, and overall academic achievement (Norris, 2016; Swain, 2013). The rationale for integrating HOTS in language learning is grounded in contemporary educational theories and research findings highlighting the benefits of fostering critical thinking skills across academic disciplines (Anderson, 2001). Language proficiency is not solely determined by memorizing vocabulary and grammar rules but also by the ability to analyze, evaluate, and synthesize information effectively (Goh & Kwok, 2015). By incorporating HOTS into language learning activities, educators can empower students to engage in deeper levels of cognitive processing, thereby facilitating meaningful language acquisition and retention. Effective integration of HOTS in language learning requires the implementation of pedagogical strategies that foster active engagement, inquiry-based learning, and metacognitive reflection. Project-based learning, inquiry circles, and problem-solving tasks are examples of instructional approaches that encourage students to apply critical thinking skills in authentic language contexts (Larmer & Mergendoller, 2010). Additionally, the use of Socratic questioning techniques, concept mapping activities, and collaborative discussions can stimulate higher-order cognitive processes while promoting language development. In conclusion, the integration of higher-order thinking skills in language learning is essential for preparing students to thrive in an increasingly complex and interconnected world. By incorporating critical thinking, problem-solving, and analytical skills into language instruction, educators can

empower students to become proficient communicators and lifelong learners.

Challenges in Implementing English Language Policies

Implementing English language policies in educational contexts poses several challenges stemming from diverse socio-cultural, pedagogical, and institutional factors (Ricento, 2013). One of the primary challenges in implementing English language policies is navigating socio-cultural dynamics and linguistic diversity within diverse communities (Tollefson, 2006). In multilingual societies, English language policies may face resistance from minority language speakers who perceive them as threats to their linguistic and cultural identities (Hornberger, 2008). Addressing these socio-cultural tensions requires policymakers to adopt inclusive language policies that recognize and value linguistic diversity while promoting English proficiency as a means of enhancing social mobility and economic opportunities (Wiley, 2017). The globalization of English as a lingua franca and the rapid advancements in technology present both opportunities and challenges for implementing language policies. While globalization fosters the spread of English as a medium of communication, it also raises concerns about linguistic imperialism and cultural hegemony. Moreover, integrating technology into language instruction requires addressing issues of digital divide, access to technology, and digital literacy skills among students and educators (Levy, 2009).

Creating Local Wisdom Innovation in English Language Classroom

Local wisdom, also known as indigenous knowledge, comprises the long-standing traditions, practices, and cultural norms of a community. It is deeply embedded in the daily lives and experiences of the people, reflecting their history, values, and worldviews. This knowledge is transmitted orally through generations and plays a crucial role in maintaining cultural identity and social cohesion (Gegeo, 1998). In the context of English language learning, integrating local wisdom involves incorporating these cultural

elements and traditional knowledge into the curriculum and teaching methods. This approach not only enhances linguistic skills but also ensures that learning is culturally relevant and engaging for students. By relating new information to familiar cultural contexts, students can better understand and retain language concepts (Suyanto, 2018). Education systems worldwide are increasingly recognizing the importance of cultural relevance in teaching. The integration of local wisdom into English language learning is part of a broader movement towards culturally responsive education, which seeks to respect and incorporate students' cultural backgrounds into the learning process. This approach acknowledges that students' cultural identities and experiences significantly influence their learning (Gay, 2002). Using local wisdom in language education can significantly boost student engagement. When students see their culture and traditions reflected in the curriculum, they are more likely to find the material interesting and relevant. This connection can motivate students to participate more actively in learning activities and improve their overall academic performance (Heath, 1983). Additionally, the inclusion of local wisdom in language education supports the preservation of linguistic and cultural diversity. It allows students to maintain a strong connection to their cultural heritage while learning a new language. This dual focus helps to promote bilingualism or multilingualism and enriches students' cognitive and cultural horizons (Skutnabb-Kangas, 2000).

Creating local wisdom innovation in the English language classroom involves integrating indigenous knowledge, cultural practices, and community resources into language teaching and learning processes to enhance students' language proficiency and cultural awareness (Chang & Ngunjiri, 2016; Kapur & Sriprakash, 2018). Incorporating local cultural content into English language lessons provides students with authentic language experiences and promotes cross-cultural understanding (Nguyen, 2010). By integrating traditional stories, folk songs, proverbs, and customs into language activities, teachers can enrich students' language learning experiences and deepen their appreciation for local culture (Koh & Lim, 2015). Engaging students in community-based projects

encourages them to explore language learning opportunities outside the classroom while addressing local needs (Lytle, 2013). By collaborating with community members, conducting interviews, and participating in cultural events, students develop language skills in authentic contexts and gain insights into local traditions and values. Moreover, in regions where indigenous languages are at risk of extinction, incorporating language revitalization initiatives into English language education can help preserve linguistic diversity and promote cultural sustainability (McCarty, 2011). Integrating indigenous language instruction, cultural immersion programs, and language documentation projects into English language curricula empowers students to connect with their heritage languages and contribute to their revitalization efforts. Encouraging students to explore local environments and natural resources in English language lessons fosters environmental awareness and language acquisition (Roberts, 2014). In conclusion, creating local wisdom innovation in the English language classroom involves leveraging indigenous knowledge, cultural practices, and community resources to enrich language learning experiences and promote cultural appreciation among students. By integrating local cultural content, engaging in community-based projects, revitalizing heritage languages, exploring local environments, promoting heritage language literacy, and incorporating cultural artifacts, educators can create meaningful language learning opportunities that honor students' linguistic and cultural diversity.

Human-Centered Design in English Language Education

Human-centered design (HCD) in English language education is a methodology that prioritizes the needs, experiences, and perspectives of learners in designing and implementing language learning programs, materials, and environments (Brown & Wyatt, 2010). Grounded in principles of empathy, collaboration, and iteration, HCD aims to create engaging and effective language learning experiences that resonate with learners and address their unique challenges (Kelley & Kelley, 2013). At the heart of HCD in English language education is the practice of empathetic

understanding. Educators actively listen to learners, observe their behaviors, and gain insights into their motivations, aspirations, and learning styles (Buchanan, 2001). By understanding the diverse backgrounds and needs of learners, educators can design language learning experiences that are relevant, meaningful, and inclusive. HCD encourages collaboration among educators, students, and other stakeholders in the design process. By involving learners as co-designers, educators empower them to contribute their ideas, preferences, and expertise to the development of language learning materials and activities (Sanders & Stappers, 2008). This collaborative approach fosters a sense of ownership and engagement among learners, leading to more effective language learning outcomes (Dorst, 2011). The goal of HCD in English language education is to create user-centered language learning solutions that promote engagement, motivation, and proficiency. By designing language learning materials and activities that are relevant, accessible, and engaging, educators can enhance students' language learning experiences and outcomes (Norman, 2013). This user-centered approach ensures that language learning interventions address the diverse needs and preferences of learners, leading to more effective language acquisition and communication skills (IDEO, 2015). In culturally diverse language learning contexts, HCD emphasizes the importance of cultural sensitivity and inclusivity in design. Educators must recognize and respect the cultural backgrounds, identities, and perspectives of learners, ensuring that language learning materials and activities are culturally relevant and responsive (Agarwal & Dhar, 2014). By incorporating diverse cultural perspectives into language learning experiences, educators can create inclusive and empowering learning environments for all students (Nelson & Stolterman, 2012). In conclusion, human-centered design in English language education offers a learner-centric approach to designing and implementing language learning interventions. By prioritizing the needs, experiences, and perspectives of learners, HCD enables educators to create engaging, effective, and inclusive language learning experiences that empower students to achieve their language learning goals.

Empirical Evidence Supporting Human-Centered Design in Language Learning Contexts

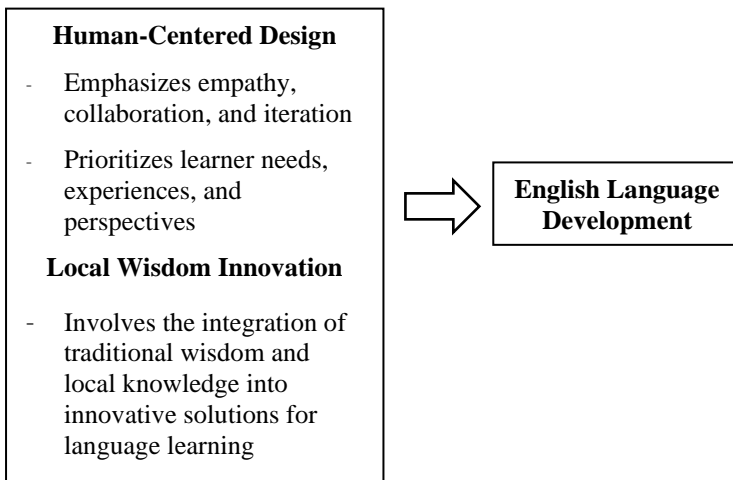
Empirical evidence supporting Human-Centered Design (HCD) in language learning contexts underscores its efficacy in enhancing language learning outcomes. Garcia and Martinez (2020) demonstrated increased learner motivation and investment in the learning process through co-design workshops, where learners actively participated in designing language learning materials. This active involvement not only fostered a sense of ownership but also ensured that the materials were tailored to learners' specific needs and preferences. Similarly, Kim et al. (2017) reported positive feedback on usability and relevance from learners using online language learning platforms designed with HCD principles. The platforms' intuitive interfaces and personalized features contributed to higher levels of learner engagement and satisfaction, as learners felt empowered to navigate the materials at their own pace. Jones and Lee (2019) found significant improvements in language proficiency and motivation among students following an HCD-based curriculum redesign in a language learning program. By integrating learners' feedback and incorporating real-world contexts into the curriculum, educators were able to create meaningful learning experiences that resonated with students' interests and goals. Smith et al. (2018) highlighted the effectiveness of HCD methodologies by incorporating user feedback into the design of language learning apps, leading to higher levels of learner engagement and satisfaction. The iterative design process ensured that the apps evolved based on learners' evolving needs, resulting in more effective language learning experiences. This suggests that learner-centered design approaches, which prioritize learners' experiences and perspectives, can lead to more substantial language learning outcomes compared to traditional instruction methods. Furthermore, Wang and Liu's (2020) meta-analysis demonstrated consistent positive effects of HCD interventions on language skills across various contexts and populations, providing robust evidence for the generalizability of HCD principles in language education. Tanaka et al. (2018) illustrated the long-term sustainability of HCD-

based language learning programs, showing continued participation and community engagement beyond the study period. By actively involving learners in the design process and fostering a collaborative learning environment, educators can create language learning interventions that not only enhance language proficiency but also empower learners to take ownership of their learning journey. This analysis provides a deeper understanding of how HCD principles contribute to improved language learning outcomes, supported by empirical evidence from various studies.

Conceptual Framework

This representation shows how Human-Centered Design and Local Wisdom Innovation contribute to English language development by facilitating the creation of engaging materials and activities and incorporating cultural contexts into language learning experiences.

Figure 1: Conceptual Framework

Methodology

This study employs a mixed-methods approach to assess the development of Human-Centered Design (HCD) thinking and English language skills among students through the creation of local wisdom innovations. The methodology consists of three main phases: preparation, implementation, and evaluation.

1. Preparation Phase:

- **Participant Selection:** Forty-two lower secondary students (aged 13-14) from diverse backgrounds are purposively selected to participate in this study. Demographic information including age, educational background, and prior English proficiency levels is collected to provide context and enhance the study's generalizability.
- **Instrument Development:** A set of instruments is meticulously developed and validated to measure students' HCD thinking and English language skills. This iterative process involves expert consultation, pilot testing, and revisions to ensure the reliability and validity of the instruments. The rubrics for assessing HCD principles, creativity, and innovation are constructed based on established frameworks and literature reviews. These rubrics undergo rigorous validation procedures, including content validity, construct validity, and reliability testing, to ensure their effectiveness in accurately capturing the targeted constructs.

2. Implementation Phase:

- **Training Workshop:** Participants attend a training workshop on HCD principles and techniques, focusing on empathy, ideation, prototyping, and iteration. They also receive guidance on integrating these principles into English language learning.
- **Project Assignment:** Students are assigned to work in groups to identify a local issue or challenge related to

language learning. They use HCD methods to brainstorm innovative solutions that incorporate elements of local wisdom.

- **Project Development:** Over a period of two weeks, students work on developing their projects, applying HCD principles to design and prototype their solutions. They receive ongoing support and feedback from teachers throughout the process. The teacher observes students' progress to measure the development.

3. Evaluation Phase:

Rubric Assessment: After project completion, students' work is evaluated using the developed rubrics. This includes assessing their understanding and application of HCD principles, creativity, and innovation in project development. Rubrics are scored by an English teacher to ensure consistency.

Qualitative Feedback: Focus group discussions and student reflections are utilized to gather qualitative feedback, offering insights into students' experiences, challenges, and perceptions of the project.

Table 1: Rubric Assessment

Criteria	Description	Score (0-4) Criteria	Criteria
Understanding of HCD Principles	Demonstrates a comprehensive understanding of human-centered design (HCD) principles, including empathy, collaboration, iteration, and user-centeredness, and applies these principles effectively in project development.	0	No understanding of HCD principles; fails to apply principles in project development
		1	Minimal understanding of HCD principles; rarely applies principles in project development.
		2	Basic understanding of HCD principles; occasionally applies principles in project development.
		3	Good understanding of HCD principles; frequently

Criteria	Description	Score (0-4) Criteria	Criteria
Creativity and Innovation	Displays creativity and innovation in project development, generating original ideas, solutions, or approaches that address identified needs or challenges and demonstrate unique insights or perspectives.		applies principles in project development.
		4	Comprehensive understanding of HCD principles; consistently and effectively applies principles in project development.
		0	No creativity or innovation; fails to generate original ideas or solutions.
		1	Minimal creativity or innovation; generates few original ideas or solutions.
		2	Basic creativity and innovation; generates some original ideas

Criteria	Description	Score (0-4) Criteria	Criteria
			or solutions.
		3	Good creativity and innovation; generates many original ideas or solutions
		4	Exceptional creativity and innovation; generates highly original and insightful ideas or solutions.

Language Proficiency Tests: Pre- and post-intervention language proficiency assessments are conducted to measure students' English language skills before and after project implementation. These assessments cover speaking, listening, reading, and writing skills, and are administered using validated instruments.

Data Analysis

Descriptive Statistics:

- Calculate the mean (M) and standard deviation (SD) for each group (pre-intervention and post-intervention) separately for variables of interest, such as language proficiency scores and scores on the Human-Centered Design (HCD) rubric.
- Present these descriptive statistics in tables or figures to provide an overview of the central tendency and variability of the data.

Dependent t-test:

- Utilize the dependent t-test to determine whether there is a significant difference in language proficiency scores or HCD rubric scores before and after the intervention.
- Conduct the dependent t-test separately for each group of interest (e.g., language proficiency scores for pre-intervention and post-intervention).
- Report the t-value, degrees of freedom, and p-value associated with the dependent t-test.
- Interpret the results to determine if the change in scores from pre-intervention to post-intervention is statistically significant.

Results and Discussion

Table 2: Summary of Language Proficiency Scores Before and After Intervention

Measure	N	M	SD	t	p-value
Pre-test	42	68.25	5.73	8.23	.001*
Post-test	42	75.40	6.21		

* Significant at ($p < 0.05$)

The results of the dependent t-test revealed a significant improvement in language proficiency scores following the intervention, $t(41) = -6.78$, $p < 0.001$. Participants exhibited an average increase of 7.15 points in language proficiency from pre-intervention ($M = 68.25$, $SD = 5.73$) to post-intervention ($M = 75.40$, $SD = 6.21$).

Table 3: Summary of Human-Centered Design (HCD) Scores Before and After Intervention

Measure	N	M	SD	t	p-value
Pre-test	42	3.60	0.85	6.42	.001*
Post-test	42	4.75	0.92		

* Significant at ($p < 0.05$)

Participants demonstrated a substantial enhancement in HCD skills post-intervention, $t(41) = -9.24$, $p < 0.001$. The mean score for HCD skills increased by 1.15 points from pre-intervention ($M = 3.60$, $SD = 0.85$) to post-intervention ($M = 4.75$, $SD = 0.92$).

The findings indicate that the intervention effectively improved both language proficiency and HCD skills among the participants. The observed increase in language proficiency scores aligns with the principles of Communicative Language Teaching (CLT), which prioritizes authentic communication and meaningful language use (Richards & Rodgers, 2001; Nunan, 2003). The significant improvement in language proficiency supports previous research indicating the effectiveness of learner-centered, communicative approaches to language learning (Council of Europe, 2018). Furthermore, the enhancement in HCD skills post-intervention resonates with studies advocating for the integration of higher-order thinking skills into language learning curricula (Byrnes, 2001; Norris, 2016). The application of HCD principles fosters students' creative problem-solving abilities, critical thinking, and analytical skills within the context of language acquisition, consistent with existing literature on the benefits of integrating innovative pedagogical strategies in language education (Ennis, 1985; Swain, 2013). The findings have significant implications for language educators, practitioners, and policymakers. Integrating HCD principles into language education offers a promising approach to promoting holistic student development. By intertwining language learning with innovative pedagogical strategies, educators can create engaging learning experiences that foster linguistic proficiency, critical thinking, creativity, and cultural awareness (Brown & Wyatt, 2010; Kelley & Kelley, 2013). This interdisciplinary approach aligns with the evolving demands of 21st-century education, emphasizing the development of transferable skills crucial for success in a globalized world (Anderson, 2001). Moreover, the notable improvement in language proficiency underscores the effectiveness of tailored instructional strategies in addressing diverse learner needs (Goh & Kwok, 2015). It underscores the importance of adopting flexible and learner-centered approaches to accommodate individual differences and promote inclusive language education practices (Council of Europe, 2018).

Limitations and Future Directions

Acknowledging the study's limitations is imperative for contextualizing the findings. A relatively small sample size may limit the generalizability of the results. Employing larger and more diverse participant samples in future studies could enhance external validity. Additionally, the selection bias inherent in purposive sampling methods might have influenced the results (Buchanan, 2001). Exploring alternative sampling strategies, such as random sampling, could mitigate this bias. The short-term nature of the intervention restricts the assessment of long-term effects on language proficiency and HCD skills (Norman, 2013). Employing longitudinal designs in future research would enable the evaluation of intervention outcomes over time. Additionally, investigating the transferability of HCD skills to domains beyond language learning would provide insights into the broader applicability of HCD principles (Agarwal & Dhar, 2014). In summary, the study's findings contribute to the literature on innovative pedagogical approaches in language education. Demonstrating the efficacy of integrating HCD principles into language learning contexts underscores the potential of interdisciplinary approaches in promoting holistic student development. The educational implications emphasize the importance of fostering transferable skills essential for navigating the complexities of the 21st century while acknowledging the need for further research to address limitations and explore new avenues for enhancing language education practices.

Conclusion

This study explored the integration of human-centered design (HCD) principles into English language education through the development of local wisdom innovations. Through a case study approach, the research examined how HCD principles could empower English language learners to enhance their language skills while fostering creativity and innovation. The findings indicate that incorporating HCD principles into language learning can

significantly improve student engagement, motivation, and language proficiency. One of the key outcomes of this research is the development of a rubric for assessing students' understanding and application of HCD principles, creativity, innovation, and English language proficiency. This rubric provides a structured framework for evaluating student projects and offers valuable insights into their learning progress and achievement. By utilizing this rubric, educators can better support students in their language learning journey and facilitate the development of essential skills for success in the 21st century. Furthermore, the results of the study highlight the importance of fostering creativity and innovation in language education. By encouraging students to think critically, explore new ideas, and collaborate with others, educators can create dynamic learning environments that promote active participation and knowledge creation. The integration of local wisdom innovations also emphasizes the value of cultural relevance and authenticity in language learning, enabling students to connect their language skills with real-world contexts and experiences. Overall, this research contributes to the growing body of literature on innovative approaches to language education and underscores the potential of human-centered design in empowering English language learners. By embracing HCD principles and fostering creativity and innovation in language learning, educators can inspire students to become lifelong learners and effective communicators in an increasingly interconnected world.

Implications of the study

The findings of this study carry several significant implications for language educators, curriculum developers, and policymakers within the field of English language education. Firstly, it underscores the efficacy of integrating human-centered design (HCD) principles into English language instruction, providing educators with a framework to develop engaging and effective language learning experiences tailored to the diverse needs and preferences of students (Brown & Wyatt, 2010; Kelley & Kelley, 2013). Secondly, the study highlights the importance of promoting creativity and innovation in language learning, as students develop

critical thinking, problem-solving, and collaboration skills while exploring new ideas and solutions (Dorst, 2011; Kolko, 2015). Moreover, the incorporation of local wisdom innovations emphasizes the need for cultural relevance and authenticity in language education, urging educators to integrate authentic materials and real-world contexts into their teaching practices (Agarwal & Dhar, 2014; Nelson & Stolterman, 2012). Additionally, the development of a rubric for assessing students' understanding and application of HCD principles, creativity, innovation, and English language proficiency offers educators a valuable tool for evaluating student projects, informing instructional practices, and guiding curriculum development efforts (Patton, 2008; Boud, 2013). Furthermore, professional development programs focusing on HCD methodologies and innovative teaching practices can support educators in integrating HCD principles into their teaching and enhancing student learning outcomes (Sanders & Stappers, 2008; IDEO, 2015). Lastly, there are policy implications to be considered, as policymakers should recognize the importance of supporting innovative approaches to language education and promoting creativity and innovation in teaching practices (Brown, 2008; Norman, 2013). Ultimately, embracing innovative approaches and fostering creativity and innovation can help create dynamic learning environments that inspire students to achieve their language learning goals.

References

- Agarwal, J., & Dhar, V. (2014). Big data, data science, and analytics: The opportunity and challenge for IS research. *Information Systems Research*, 25(3), 443-448.
- Anderson, L. W. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. Longman.
- Boud, D. (2013). *Enhancing Learning Through Self-Assessment*. Routledge.
- Brown, T. (2008). Design thinking. *Harvard Business Review*, 86, 84-92, 141.
- Brown, T., & Wyatt, J. (2010). Design thinking for social innovation. *Stanford Social Innovation Review*, 8(1), 30-35.
- Buchanan, R. (2001). Design research and the new learning. *Design Issues*, 17(4), 3-23.
- Byrnes, H. (2001). Learning foreign and second languages: Perspectives in research and scholarship. *Modern Language Journal*, 85(2), 311-312.
- Chang, H., & Ngunjiri, F. W. (2016). Collaborative indigenous inquiry: A decolonizing strategy for social work research. *Qualitative Social Work*, 15(1), 19-36.
- Council of Europe. (2018). *Reference Framework of Competences for Democratic Culture*. Council of Europe.
- Correa, M. (2011). Advocating for critical pedagogical approaches to teaching English as a foreign language: The case of a university in Venezuela. *Journal for Critical Education Policy Studies*, 9(2).
- Dorst, K. (2011). The core of 'design thinking' and its application. *Design Studies*, 32(6), 521-532.

- Ennis, R. H. (1985). A logical basis for measuring critical thinking skills. *Educational Leadership*, 43(2), 44-48.
- Garcia, E., & Martinez, F. (2020). Co-design workshops in language learning: Motivation and engagement among learners. *Journal of Applied Linguistics*, 25(4), 78-92.
- Garrett-Rucks, P. (2013). A discussion-based online approach to fostering deep cultural inquiry in an introductory language course. *Foreign Language Annals*, 46(2), 191-212. <https://doi.org/10.1111/flan.12026>
- Gay, G. (2002). Preparing for culturally responsive teaching. *Journal of Teacher Education*, 53(2), 106-116.
- Gegeo, D. W. (1998). Indigenous knowledge and empowerment: Rural development examined from within. *The Contemporary Pacific*, 10(2), 289-315.
- Goh, C., & Kwok, W. (2015). *Teaching English Language Learners: A Guide for Teachers*. World Scientific.
- Heath, S. B. (1983). *Ways with Words: Language, Life, and Work in Communities and Classrooms*. Cambridge University Press.
- Hornberger, N. H. (2008). Introduction: Language policy, language education, language rights: Indigenous, immigrant, and international perspectives.
- IDEO.org. (2015). *The field guide to human-centered design* (1st ed.). IDEO.org.
- Jones, B., & Lee, C. (2019). Impact of curriculum redesign using human-centered design in language learning programs: A longitudinal study. *Language Education Research*, 15(3), 221-235.
- Kapur, M., & Sriprakash, A. (2018). The weight of the "local" in the global knowledge economy. *Comparative Education Review*, 62(3), 336-363.

- Kelley, D., & Kelley, T. (2013). *Creative Confidence: Unleashing the Creative Potential Within Us All*. Crown Business.
- Kim, D., et al. (2017). Usability study of online language learning platforms designed with human-centered design principles. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 35(2), 123-135.
- Koh, T. S., & Lim, J. M. (2015). Teaching local culture in ESL classrooms. *English Language Teaching*, 8(1), 142-149.
- Kolko, J. (2015). Design thinking comes of age. *Harvard Business Review*, 93(9), 66-71.
- Larmer, J., & Mergendoller, J. R. (2010). Project-based learning. *Phi Delta Kappan*, 92(1), 36-43.
- Levy, M. (2009). Technologies in use for second language learning. *Modern Language Journal*, 93(1), 769-782.
- Lytle, S. L. (2013). Place-based education: Promises and possibilities. *Phi Delta Kappan*, 94(8), 20-25.
- Mala, D. (2018). Thai English proficiency drops. *Bangkok Post*. <https://www.bangkokpost.com/news/general/1570042/thai-english-proficiency-drops>
- McCarty, T. L. (2011). Language planning and policy. In B. Spolsky & F. M. Hult (Eds.), *The handbook of educational linguistics* (pp. 103-117). Blackwell Publishing Ltd.
- Ministry of Education. (2012). *The Common European Framework of Reference for Languages (CEFR)*. Ministry of Education, Thailand.
- Mohammadnejad, S. (2012). Reactivating EFL learners' word knowledge by means. *International Journal of Linguistics*, 4, 394.
- Nelson, H. G., & Stolterman, E. (2012). *The Design Way: Intentional Change in an Unpredictable World*. MIT Press.

- Nguyen, H. T. (2010). The role of cultural content in foreign language teaching. *English Language Teaching*, 3(2), 97-104.
- Norman, D. A. (2013). *The Design of Everyday Things: Revised and Expanded Edition*. Basic Books.
- Norris, J. M., & Ennis, R. H. (1989). *Evaluating Critical Thinking*. Midwest Publications.
- Norris, S. P. (2016). *Teaching Students to Think Critically about Reading*. International Reading Association.
- Nunan, D. (2003). *Practical English Language Teaching*. McGraw-Hill.
- Patton, M. Q. (2008). *Utilization-Focused Evaluation*. Sage.
- Ricento, T. (2013). Language policy: Theory and practice. In C. A. Chapelle (Ed.), *The Encyclopedia of Applied Linguistics*. Wiley-Blackwell.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Roberts, J. M. (2014). Environmental education in the English language teaching classroom: A Vietnamese perspective. *TESOL Journal*, 5(3), 466-493.
- Sanders, E. B. N., & Stappers, P. J. (2008). Co-creation and the new landscapes of design. *CoDesign*, 4(1), 5-18.
- Skutnabb-Kangas, T. (2000). *Linguistic Genocide in Education--or Worldwide Diversity and Human Rights?* Lawrence Erlbaum Associates.
- Smith, A., Jones, B., & Johnson, C. (2018). Enhancing language learning apps through human-centered design: A user feedback approach. *Journal of Educational Technology*, 10(2), 45-58.

- Suyanto, K. (2018). The integration of local wisdom in teaching English for young learners. *Journal of English Teaching*, 4(1), 75-85.
- Swain, M. (2013). The inseparability of cognition and emotion in second language learning. *Language Teaching*, 46(2), 195-207.
- Tanaka, S., et al. (2018). Sustainability of human-centered design-based language learning programs: A community engagement perspective. *Journal of Language and Culture*, 20(4), 189-204.
- Tollefson, J. W. (2006). *Language Policy in Schools: A Resource for Teachers and Administrators*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Wang, Y., & Liu, Z. (2020). Meta-analysis of human-centered design interventions in language education: A systematic review. *Language Teaching Research*, 18(3), 321-335.
- Warschauer, M., & Healey, D. (1998). Computers and language learning: An overview. *Language Teaching*, 31(2), 57-71.
- Wiley, T. G. (2017). *Language Policy Research in the United States: A History of Contested Territory*. Routledge.
- Yamada, M. (2010). Reconsidering critical thinking in foreign language education. *Critical Inquiry in Language Studies*, 7(3), 221-246.

Author

Kaecha Sai-ed

The Foreign Language Department, Lower Secondary Level,

The Prince Royal's College

E-mail: kaecha.sai@gmail.com

Quality System Management the Creation of Educational Innovative Organizations of Basic Education Institutions in Krabi Province

*Phongsak Phakamach¹, Prapatpong Senarith²,
Akeru Ratchavieng³ and Natchaya Sommartdejsakul⁴*

*Rattanakosin International College of Creative Entrepreneurship,
Rajamangala University of Technology Rattanakosin^{1, 2, 3}
Educational Innovation Institute,
Promote Alternative Education Association⁴*

Received: June 16, 2024

Revised: September 5, 2024

Accepted: October 21, 2024

Abstract

The objectives of this research were to investigate: 1) the quality system management of Basic Education Institutions in Krabi province; 2) the creation of educational innovative organization by Basic Education Institutions in Krabi province; and 3) the impact of quality system management on educational innovative organizations of Basic Education Institutions in Krabi province. The study used mixed-methods design. The research sample consisted of administrators, heads of learning subject groups and teachers; there were a total of 396 people from Basic Education Institutions in Krabi province, selected via a two-step sampling method. The tools used in the research were questionnaires and group discussions. The statistics used to analyzed the quantitative data were frequencies, percentages, means, standard deviations; stepwise multiple regression analysis was also used. The qualitative data were analyzed using content analysis. The findings were revealed as follows:

1. Quality system management of Basic Education Institutions in Krabi province as a whole and in many aspect were at a high level ranked in descending order as follows: performance results, faculty and staff focus, strategic planning, student and stakeholder focus, measurement, analysis and knowledge management, leadership, and process management;

2. The creation of educational innovative organization by Basic Education Institutions in Krabi province as a whole and in many aspects were at a high level, ranked in descending order as follows: focus on staff, appropriate organizational structure and size, effective teamwork, creative atmosphere and innovative behavior, high participation in innovation, long-term sustainability, scope of the ability to connect networks and create learning exchanges, shared vision, leadership and the will to innovate; and

3. Five variables of quality system management performance results, strategic planning, process management, measurement, analysis knowledge management, and leadership had an effect on the innovative organization creation of Education Institutions in Krabi province as a whole at 89.20%.

Keywords

quality system management, educational innovative organization, basic education institutions

การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่ง นวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่

พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ¹, ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์,
อาศิรา ราชเวียง³ และ ณัฐชยา สมมาตเดชสกุล⁴

วิทยาลัยผู้ประกอบการสร้างสรรค์นานาชาติรัตนโกสินทร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์^{1, 2, 3}

สถาบันนวัตกรรมการศึกษา สมาคมส่งเสริมการศึกษาทางเลือก⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ 2) การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ และ 3) การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครู รวม 396 คน จากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ส่วนเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ผลลัพธ์ การมุ่งเน้นบุคลากร การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ การนำองค์กร และการจัดการกระบวนการ

2. การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยดังนี้ บุคลากรหลัก โครงสร้างและขนาดองค์กรที่เหมาะสม การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศเชิงสร้างสรรค์ และนิสัยนวัตกรรม การมีส่วนร่วมอย่างสูงในนวัตกรรม ความมั่นคงระยะยาว ขอบเขตความสามารถในการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม

3. การบริหารระบบคุณภาพ 5 ตัวแปร ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวม (Y_{tot}) ร้อยละ 89.20

คำสำคัญ

การบริหารระบบคุณภาพ, องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา, สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกอย่างรวดเร็ว เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านวิทยาการ สังคม เศรษฐกิจ ฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม กลายเป็นสังคมดิจิทัลที่มีความเจริญและแผ่กระจายไปทุกแห่งไม่มีขอบเขตจำกัด โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดดที่เรียกกันว่า “Digital Disruption” หมายถึง สภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่รูปแบบธุรกิจใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบอุตสาหกรรมแบบเดิม จึงเป็นความท้าทายที่คนในยุคปัจจุบันจะก้าวผ่านเพื่อนำความสำเร็จมาสู่องค์กรสร้างคุณภาพของคนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่พึ่งตนเองได้ (Ngernprasertsri, 2012; Sinlarat, 2020) เกิดการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการพัฒนาองค์กร การปฏิบัติงานคล่องตัว ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั่วทั้งองค์กร และต้องมีการพัฒนาองค์กรให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น โดยเฉพาะสถานศึกษาหรือโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่มีความสำคัญที่สุดที่ทำหน้าที่สร้างและพัฒนา “คน” ให้มีคุณภาพ พัฒนาองค์กรให้มีความพร้อม และมีระบบการบริหารและการปฏิบัติงานที่ดีให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ นั่นคือ ต้องเป็น “องค์กรคุณภาพและผลผลิตคุณภาพ” (Claude, 2013; Onsampant, 2020; Phakamach et al., 2023b) การจัดการศึกษาจึงต้องสร้างพื้นฐานด้วยการพัฒนาคุณภาพให้มีความเป็นสากลเป็นที่ยอมรับตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ สถานศึกษาจำเป็นต้องมีโครงสร้าง กระบวนการ และยุทธศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยหลักการ วิธีการ และการบริหารองค์กรทางการศึกษาเชิงกลยุทธ์ (Mongkolvanich, 2012; Sinlarat, 2020) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องใช้ภาวะผู้นำและความเป็นมืออาชีพ เพื่อบริหารจัดการให้ระบบบริหารและ

ระบบสนับสนุนอื่น ๆ ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพสู่ความเป็นเลิศ (Decharin, 2012)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ จึงดำเนินการโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) (Sirivarn, 2012; Poonsapaya, et al., 2018) ขึ้นในปี พ.ศ. 2553 โดยจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากล นำการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ตามแนวทางการดำเนินงานตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศไทย (Thailand Quality Award: TQA) ซึ่งมีเทคนิคและกระบวนการเช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (Malcolm Baldrige National Quality Award: MBNQA) เป็นระบบที่พัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารองค์กรในระดับมาตรฐานโลก ต่อมาได้พัฒนาเกณฑ์คุณภาพเป็นของ สพฐ. เรียกว่า “OBECQA” เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาสู่ระดับสากล (Office of the Basic Education Commission, 2017) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) พัฒนานักเรียนให้มีศักยภาพเป็นพลเมืองโลก (World Citizen) มีความเป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารอย่างน้อยสองภาษา ล้ำหน้าทางความคิด ผลิตงานอย่างสร้างสรรค์ ร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมโลก ยกระดับการจัดการเรียนการสอนเทียบเคียงมาตรฐานสากลทั้งด้านคุณภาพวิชาการ ด้านคุณภาพครู และด้านวิจัยและพัฒนา (R&D) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้นำหลักการของเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) ไปพัฒนาจัดทำคู่มือการบริหารระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยจัดเป็นองค์ประกอบของระบบบริหารคุณภาพ 7 หมวด ได้แก่ 1) การนำองค์กร (Leadership) 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Student and Stakeholder Focus) 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement,

Analysis and Knowledge Management) 5) การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) 6) การจัดการกระบวนการ (Process Management) และ 7) ผลลัพธ์ (Performance Results) ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นระบบที่พัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารองค์กร สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพสู่ระดับสากล (Office of High School Administration, 2010)

การที่องค์กรทางการศึกษาจะประสบความสำเร็จและอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วดังกล่าว ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับ การมีความคิดสร้างสรรค์ การค้นพบสิ่งใหม่ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมจากองค์กรแบบดั้งเดิม (Traditional Organization) ที่เน้นการสั่งการจากบนลงล่าง ผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ควบคุมสั่งการและวางแผนการทำงานทั้งหมด ต้องเปลี่ยนลักษณะองค์กรไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovative Organization) ที่ต้องมีการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา การบริหารงานสมัยใหม่ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา รวมไปถึงการสร้างนิสัยนวัตกรรมให้เกิดขึ้นกับคนในองค์กรนั้นก็คือ อาจารย์ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่จะต้องมีความคิดริเริ่ม สามารถสรรค์สร้างรูปแบบการทำงานใหม่ ๆ การสร้างสื่อการเรียนการสอน และใช้รูปแบบวิธีการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกแบบใหม่ อยู่เสมอ ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาสถาบันการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมการศึกษายุคดิจิทัล (Riccomini et al., 2021; Panjarattanakorn et al., 2023; Phakamach et al., 2023a) สถาบันการศึกษาควรที่จะ รับผิดชอบในการสร้างนวัตกรรมและเครือข่ายแห่งความคิดสร้างสรรค์ภายในสถาบันที่มีพื้นฐานจากการเรียนรู้และแบ่งปันร่วมกันของอาจารย์ผู้สอนและ ผู้เรียน ทั้งนี้ ก็เพื่อนำผลงานจากการเรียนรู้นั้นมาทำให้เกิดประโยชน์เชิง วิชาการและการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาสมัยใหม่ และเผยแพร่สู่ การเป็น “ นวัตกรรมทางการศึกษา ” (Educational Innovator) ของ สถาบันการศึกษาอื่น ๆ และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ที่สนใจในการพัฒนาระบบ

การศึกษาสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งของวงการศึกษามหาวิทยาลัยในประเทศไทยร่วมกันและขยายขอบเขตของความรู้ให้กว้างขวางออกไป (Tidd, Bessant, & Pavitt, 2009; Phakamach, 2023)

Phakamach (2023) ได้นำเสนอแนวคิดการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา สรุปได้เป็น 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค่นวัตกรรม (Shared Vision, Leadership and Will to Innovate) 2) โครงสร้างและขนาดองค์กรที่เหมาะสม (Appropriate Organization Structure and Size) 3) บุคลากรหลัก (Key Individual) 4) การมีส่วนร่วมอย่างสูงในนวัตกรรม (High Involvement in Innovation) 5) การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Teamwork) 6) บรรยากาศเชิงสร้างสรรค์และนีสันนวัตกรรม (Creative Climate and Innovative Behavior) 7) ขยายขอบเขตความสามารถในการสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Boundary Spanning and Learning Exchange) และ 8) ความมั่นคงระยะยาว (Beyond the Steady State)

Krabi Primary Educational Service Area District Office. (2023) นำเสนอผลการดำเนินงานการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2566 พบว่ามีสิ่งที่ควรพัฒนา ดังนี้

1. ผลการทดสอบ O-NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2566 ลดลงต่ำกว่าระดับประเทศ
2. นโยบายกำหนดโดยส่วนกลาง บางครั้งไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา และไม่ต่อเนื่อง
3. ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เช่น ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงอย่าง

รวดเร็ว และปัญหาสังคมมีความอ่อนแอโดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม การใช้ความรุนแรง ทำให้เด็กและเยาวชนที่มีทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมเสี่ยงมากขึ้น

4. สถานศึกษาขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการ วัสดุอุปกรณ์สำนักงานบางส่วนไม่เพียงพอและใช้การไม่ได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างชัดเจน

สำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 และ เขต 2 และองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ส่วนใหญ่มิได้เข้าโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล (World Class Standard School) และยังมีได้มีการดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารระบบคุณภาพและองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา แต่หากมีการนำหลักการการบริหารระบบคุณภาพและการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพเพิ่มสูงขึ้นได้ คณะผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาการบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่
3. เพื่อศึกษาการบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษา

นวัตกรรมมีความสำคัญต่อการศึกษาหลายประการ ทั้งนี้เนื่องจากในโลกยุคโลกาภิวัตน์หรือการศึกษา 4.0 มีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับนวัตกรรมการศึกษาที่จะนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาในบางเรื่อง เช่น ปัญหาการระบาดของไวรัสโคโรนา การพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย การผลิตและพัฒนาสื่อใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อตอบสนองการเรียนรู้ของมนุษย์ให้เพิ่มมากขึ้นด้วยระยะเวลาที่สั้นลง การใช้นวัตกรรมมาประยุกต์ในระบบการบริหารจัดการการศึกษามีส่วนช่วยให้การใช้ทรัพยากรการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ ยังรวมไปถึงการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์อีกด้วย (Inoue & Light, 2022) กล่าวโดยสรุป นวัตกรรมการศึกษาเกิดขึ้นตามสาเหตุใหม่ ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การเพิ่มปริมาณของผู้เรียนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นไปอย่างรวดเร็ว
- 2) การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว
- 3) การเรียนรู้ของผู้เรียนมีแนวโน้มในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น
- 4) ความก้าวหน้าของระบบไอซีทีผลักดันให้มีการพัฒนาและใช้นวัตกรรมทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

Inoue & Light (2022), Phakamach et al. (2022a) และ Panjarattanakorn et al. (2023) ยังระบุอีกว่า การนำนวัตกรรมทางการศึกษาไปใช้จัดการเรียนการสอน นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ตามที่กำหนดแล้ว ยังมีประโยชน์ดังต่อไปนี้ (1) ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วและมากขึ้น (2) ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

(3) บทเรียนน่าสนใจและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้สนุกสนาน (4) ลดเวลาในการสอนและเพิ่มเวลาการเรียนรู้ของผู้เรียน (5) เพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน และ (6) ประหยัดค่าใช้จ่าย

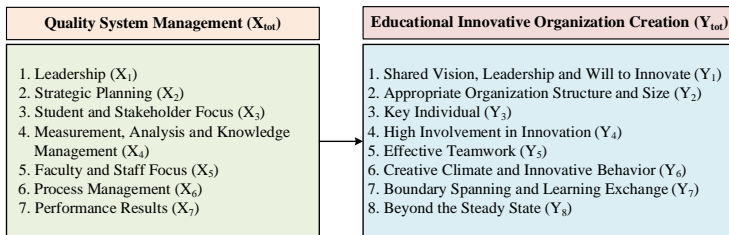
จากความสำคัญของนวัตกรรมทางการศึกษาที่กล่าวมาจะพบว่า นวัตกรรมทางการศึกษามีความสำคัญต่อการนำมาแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างสื่อและวิธีการสอนใหม่ ๆ ที่ผู้สอนนำมาใช้พัฒนาผู้เรียนโดยเน้นที่ความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก นวัตกรรมทางการศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเข้าถึงบทเรียนหรือเนื้อหามากขึ้น โดยสามารถพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และเจตคติของผู้เรียนทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้เป็นไปตามมาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) หรือสมรรถนะที่หลักสูตรกำหนด (Wilson & Sy, 2021)

แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา

Phakamach et al. (2021) ได้ให้ความหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา (Educational Innovative Organization) หมายถึง องค์กรหรือสถาบันการศึกษาที่มีการกระทำใหม่ การสร้างใหม่ หรือการพัฒนาดัดแปลงจากสิ่งใด ๆ แล้วทำให้การศึกษาหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพดีขึ้นกว่าเดิม ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนเปลี่ยนแปลงในการเรียนรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว มีแรงจูงใจในการเรียน การบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ซึ่งทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดกับผู้เรียน ดังนั้น การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา สถาบันการศึกษาจึงต้องมีความสามารถคิดค้นทำสิ่งใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาได้ตั้งแต่กระบวนการทำงาน และการผลิตผลงาน ทั้งในรูปแบบการบริหาร การจัดทำหลักสูตร การสร้างสื่อหรือวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผล

เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามศักยภาพ มีสมรรถนะพร้อมในการศึกษาต่อ และสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อการบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่ แสดงดังภาพที่ 1

Figure 1: Research Conceptual Framework

Note. from Phongsak Phakamach and the research team

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 เขต 2 และองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) กระบี่ เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากรศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ จำนวน 229 โรง แยกเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 และ เขต 2 จำนวน 211 โรง และสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ จำนวน 18 โรง

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดกระบี่ จาก 3 สังกัด คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เขต 2 และองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ (อบจ. กระบี่) จำนวน 229 โรง จำแนกตามขนาดโรงเรียนเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่พิเศษและขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก สังกัดละ 15 โรง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามขนาดโรงเรียนในแต่ละสังกัด เป็น 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษและขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดเล็ก คณะผู้วิจัยกำหนดเก็บข้อมูลจากโรงเรียนแต่ละขนาดจำนวน 6 โรงเรียน

2. กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และขนาดใหญ่ โรงเรียนละ 10 คน โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนละ 8 คน โรงเรียนขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละ 4 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลจำนวน 396 คน

ส่วนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงคุณภาพเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น (Opinionnaire) ผ่านการพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยเทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ดัชนีรายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.71-1.00 แล้วนำไปหาความเที่ยงมีผลการวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ .976วิเคราะห์หาความเที่ยงของตัวแปรการบริหารระบบคุณภาพเท่ากับ .966 และวิเคราะห์หาความเที่ยงของตัวแปรการสร้างองค์กรนวัตรกรรมทางการศึกษาเท่ากับ .972 ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guide)

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถานภาพผู้ให้ข้อมูลใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์การบริหารระบบคุณภาพ/การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่

การวิเคราะห์การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ได้รับแบบสอบถามคืนกลับมา จำนวน 396 ฉบับ จาก 66 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสต์ (Best) มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

Table 1: Average, Standard Deviation, and Level of Quality System Management of Basic Education Institutions in Krabi province as a whole (X_{tot})

(n= 396)

ที่	การบริหารระบบคุณภาพ (X_{tot})	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การนำองค์กร (X_1)	4.28	0.62	มาก
2	การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (X_2)	4.32	0.56	มาก
3	การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (X_3)	4.32	0.61	มาก
4	การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (X_4)	4.29	0.60	มาก
5	การมุ่งเน้นบุคลากร (X_5)	4.33	0.55	มาก
6	การจัดการกระบวนการ (X_6)	4.24	0.55	มาก
7	ผลลัพธ์ (X_7)	4.36	0.58	มาก
รวม		4.31	0.53	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวม (X_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.31, S.D.=0.53) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ผลลัพธ์ (X_7) ($\bar{X}$ =4.36, S.D.=0.58) การมุ่งเน้นบุคลากร (X_5) ($\bar{X}$ =4.33, S.D.=0.55) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (X_2) ($\bar{X}$ =4.32, S.D.= 0.56) การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (X_3) ($\bar{X}$ =4.32, S.D.=0.61) การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (X_4) ($\bar{X}$ =4.29, S.D.=0.60) การนำองค์กร (X_1) ($\bar{X}$ =4.28, S.D.=0.62) และการจัดการกระบวนการ (X_6) ($\bar{X}$ =4.24, S.D.=0.55) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่

ผลวิเคราะห์การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 396 คน แสดงดังตารางที่ 2

**Table 2: Average, Standard Deviation, and Level of Educational
Innovative Organization Creation of Basic Education Institutions
in Krabi province as a whole (Y_{tot})**

(n= 396)

ที่	การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ทางการศึกษา (Y_{tot})	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	วิสัยทัศน์ร่วม ภาวะผู้นำ และความตั้งใจ สร้างสรรค์นวัตกรรม (Y_1)	4.26	0.67	มาก
2	โครงสร้างและขนาดองค์กรที่เหมาะสม (Y_2)	4.34	0.64	มาก
3	บุคลากรหลัก (Y_3)	4.37	0.63	มาก
4	การมีส่วนร่วมอย่างสูงในนวัตกรรม (Y_4)	4.31	0.67	มาก
5	การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (Y_5)	4.32	0.65	มาก
6	บรรยากาศเชิงสร้างสรรค์และนิสัย นวัตกรรม (Y_6)	4.32	0.67	มาก
7	ขอบเขตความสามารถในการเชื่อมต่อ ระหว่างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ (Y_7)	4.29	0.69	มาก
8	ความมั่นคงระยะยาว (Y_8)	4.30	0.69	มาก
รวม		4.30	0.58	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวม (Y_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, $S.D.=0.58$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารระบบคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ บุคลากรหลัก (Y_3) ($\bar{X}=4.37$, $S.D.=0.63$) โครงสร้างและขนาดองค์กรที่เหมาะสม (Y_2) ($\bar{X}=4.34$, $S.D.=0.64$) การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ (Y_5) ($\bar{X}=4.32$, $S.D.=0.65$) บรรยากาศเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรมการเรียน (Y_6) ($\bar{X}=4.32$, $S.D.=0.67$) การมีส่วนร่วมอย่างสูงในนวัตกรรม (Y_4) ($\bar{X}=4.31$, $S.D.=0.67$) ความมั่นคงระยะยาว (Y_8) ($\bar{X}=4.30$, $S.D.=0.69$) ขอบเขตความสามารถในการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Y_7) ($\bar{X}=4.29$, $S.D.=0.69$) วิสัยทัศน์ร่วมภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม (Y_1) ($\bar{X}=4.26$, $S.D.=0.67$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่

ก่อนการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบค่าผิดปกติ (Outliers) เรียกว่า Case Wise Diagnostics พบค่า Case wise ผิดปกติจำนวน 12 ข้อมูล จึงตัดข้อมูลดังกล่าวออก คณะผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์ 350 ข้อมูล และดำเนินการวิเคราะห์การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่โดยใช้การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ปรากฏผลดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4 ตามลำดับ

Table 4: Results of Analysis of Multiple Regression of Quality System Management Affecting Educational Innovative Organization Creation of Basic Education Institutions in Krabi province as a whole (Y_{tot})

ตัวแปรที่เข้า สมการ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ค่าคงที่ (Constant)	.155	.082		1.809	0.71
ผลลัพธ์ (X_7)	.492	.041	.531	12.675*	.001
การวางแผน เชิงกลยุทธ์ (X_2)	.116	.036	.106	2.859*	.005
การจัดการ กระบวนการ (X_6)	.140	.031	.157	4.439*	.001
การวัด วิเคราะห์ และ การจัดการ ความรู้ (X_4)	.128	.031	.132	4.029*	.001
การนำองค์กร (X_1)	.099	.025	.100	3.645*	.001

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 และตารางที่ 4 พบว่า การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวม (Y_{tot}) เรียงลำดับตัวพยากรณ์ที่ดีที่สุด 5 ตัวแปร คือ ผลลัพธ์ (X_7) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (X_2) การจัดการกระบวนการ (X_6) การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (X_4) และการนำองค์กร (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple R) เท่ากับ 0.948 มีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.898 ค่าประสิทธิภาพในการทำนายที่ปรับแล้ว เท่ากับ 0.892 ในลักษณะนี้หมายความว่า การบริหารระบบคุณภาพด้านผลลัพธ์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดการกระบวนการ การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ และการนำองค์กร สามารถทำนายการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวม (Y_{tot}) ได้ร้อยละ 89.20 ซึ่งสามารถนำมาเขียนเป็นสมการวิเคราะห์การถดถอยได้ ดังนี้

$$Y_{tot} = 0.155 + 0.492X_7 + 0.116X_2 + 0.140X_6 + 0.128X_4 + 0.099X_1$$

ส่วนผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เห็นด้วยกับตัวแปรและสมการวิเคราะห์แบบถดถอย และได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการใช้สำหรับการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาว่าควรกำหนดเป็นโครงการ แผนงาน และระยะเวลาที่ชัดเจนเพื่อนำไปสู่การบริหารระบบคุณภาพที่สามารถสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลของการศึกษาวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมด คณะผู้วิจัยขอเสนอประเด็นสำคัญที่ค้นพบและสามารถนำมาสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการบริหารโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องใช้วิธีการบริหารและระบบบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงคุณภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน การที่สถานศึกษาจะเกิดคุณภาพได้นั้นผู้บริหารจึงต้องขับเคลื่อนการบริหารใน 3 มิติ ได้แก่ การบริหารบุคคล การบริหารองค์กร และการบริหารระบบ ซึ่งการบริหารให้ครบทั้ง 3 มิตินั้นจะต้องดำเนินการตามหลักของการบริหาร ซึ่งผู้บริหารต้องวางแผนกลยุทธ์ แผนพัฒนา (Planning) นำแผนสู่การปฏิบัติ จัดวางตัวบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน (Organizing) มีภาวะผู้นำและสร้างการนำ (Leading) ให้กับบุคลากร กระจายอำนาจ (Empowerment) สู่ผู้ร่วมงาน อีกทั้งผู้บริหารที่ดีต้องรู้จักการควบคุมและประเมินผลงาน (Controlling) อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดกระบี่ในปัจจุบันเป็นผู้มีทั้งความรู้และประสบการณ์ สำเร็จการศึกษาขั้นต่ำปริญญาโททางการบริหารการศึกษา ได้รับการบ่มเพาะการฝึกประสบการณ์การบริหารจากหน่วยงานต้นสังกัดในสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งให้แนวปฏิบัติและประสบการณ์ที่คล้ายกัน การที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำการบริหารระบบคุณภาพมาใช้ถือว่าเป็นพัฒนาสู่มาตรฐานสากล สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่ได้นำแนวทางการบริหารระบบคุณภาพสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศไทย (TQA) มากำหนดเป็น

ระบบบริหารคุณภาพโรงเรียนมาตรฐานสากล 7 หมวด คือ 1) การนำองค์กร (Leadership) 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) 3) การมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Student and Stakeholder Focus) 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ (Measurement, Analysis and Knowledge Management) 5) การมุ่งเน้นบุคลากร (Faculty and Staff Focus) 6) การจัดการกระบวนการ (Process Management) และ 7) ผลลัพธ์ (Performance Results) ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะกำหนดแนวทางและวิธีการให้สถานศึกษาได้ปฏิบัติ ผลจากการดำเนินการตามกลยุทธ์ของโครงการประสบผลสำเร็จสูง ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำที่ดี ใช้กลยุทธ์สำคัญในการตัดสินใจ กระตุ้น สร้างพลังและกำลังใจที่จะส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง อีกทั้งยังต้องทุ่มเทและเสียสละในการสร้างระบบคุณภาพเพื่อการพัฒนาโรงเรียนสู่ความสำเร็จ คำนึงถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ จังหวัดกระบี่เป็นเมืองแห่งการศึกษาทั้งสำนักงานเขตพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างมีความมุ่งมั่นที่จะสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาในความรับผิดชอบของตนอย่างเต็มกำลังเพื่อสร้างคนที่มีคุณภาพ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kadphon (2015) ที่ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารระบบคุณภาพที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1” พบว่า การบริหารระบบคุณภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการนำองค์กร ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ด้านการมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านการมุ่งเน้นบุคลากร ด้านการจัดการกระบวนการ และด้านการวัดการวิเคราะห์และการจัดการความรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่อมาของ Wattana (2018) ซึ่งพบรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดว่ามีองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำของ

ผู้บริหาร คุณภาพครู การวางแผนกลยุทธ์ เครือข่ายความร่วมมือ คุณภาพ
นักเรียน การบริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากร

2. จากผลการวิจัยพบว่า การสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทาง
การศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่ทั้งโดยภาพรวมและราย
ด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารดำเนินการบริหารจัดการ
การศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(สพฐ.) และองค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่ ที่ให้ความสำคัญด้านการนำ
นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้เพื่อสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ
บังเกิดผลดียิ่งขึ้นให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในโลกดิจิทัลที่มีการสื่อสาร
เชื่อมต่อถึงกันอย่างไร้ขีดจำกัด ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการสร้างองค์กร
แห่งนวัตกรรมในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สร้างวิสัยทัศน์
ร่วมกันกับบุคลากร มีภาวะผู้นำ และความตั้งใจสร้างสรรค์นวัตกรรม กำหนด
ทิศทางและใช้กลยุทธ์ด้านนวัตกรรมที่ชัดเจนพัฒนาสถานศึกษาอย่างมุ่งมั่น
และทุ่มเท ก่อให้เกิดนวัตกรรมภายในสถานศึกษา มีการพัฒนาโครงสร้าง
องค์กรให้มีความยืดหยุ่นในระดับที่เหมาะสมกับการส่งเสริมนวัตกรรม
มีการจัดตั้งงานเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อดูแลและพัฒนาเว็บไซต์ของ
สำนักงานและโรงเรียนในสังกัด ส่งเสริมการพัฒนา และการใช้สื่อนวัตกรรม
และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การประชุมทางไกลผ่านระบบออนไลน์ ผู้บริหาร
จะต้องส่งเสริมบุคลากรหลักที่มีความรู้ด้านนวัตกรรม มีการพัฒนาครูให้มี
ทักษะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี มีศักยภาพความรู้ความสามารถตาม
มาตรฐานที่กำหนดและสามารถจัดการเรียนการสอนที่นำมาใช้ในการพัฒนา
ผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ มีส่วนร่วมในการวางแผนสร้างและพัฒนาการใช้
นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานและการ
จัดการเรียนรู้ ต้องให้ความสำคัญกับทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริม
บรรยากาศให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานด้วยตนเอง สร้าง
บรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถใน

การสร้างเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายทั้งเครือข่ายองค์กร บุคคล และเครือข่ายเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความมั่นคงด้านนวัตกรรมในระยะยาว ส่งเสริมให้ครูได้มีพื้นที่สร้างนวัตกรรมอย่างอิสระ การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสม และรวดเร็ว ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปรับเปลี่ยนพัฒนาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาสอดคล้องกับที่ **Onsompant (2018)** และ **Phakamach et al. (2022b)** ได้นำเสนอแนวคิดการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทย ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภูมิหลังโรงเรียน 2) วิสัยทัศน์ร่วมและเป้าหมายนวัตกรรม 3) กลยุทธ์การดำเนินงานของโรงเรียน 4) ภาวะผู้นำของผู้บริหารและการตัดสินใจ 5) โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม 6) บุคลากรหลักและการบริหารบุคคล 7) การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ 8) การสื่อสารและการจัดการสารสนเทศ 9) บรรยากาศการสร้างสรรค 10) การสนับสนุนจากรัฐบาลและชุมชน 11) องค์กรแห่งการเรียนรู้ และ 12) การประเมินผลการปฏิบัติงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยต่อมาของ **Hirankittikorn & Kanthap (2022)** ที่ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาความต้องการความเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ” พบว่า แนวทางพัฒนาความเป็นองค์กรนวัตกรรมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 6 แนวทาง คือ 1) ผู้บริหารองค์กรควรใช้หลักการกระจายอำนาจ ส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และจัดโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่นคล่องตัว 2) บุคลากรควรมีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม ให้ความร่วมมือและตั้งใจทำงาน 3) ผู้บริหารต้องพัฒนาวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรมที่นำไปปฏิบัติได้จริง การนำนวัตกรรมมาพัฒนาขับเคลื่อนองค์กรผ่านระบบการบริหาร สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรพัฒนาสร้างสรรค์นวัตกรรมให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 4) ผู้บริหารองค์กรเป็นผู้นำวิธีการพัฒนาบุคลากรโดยกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กรเพื่อให้บุคลากรเห็นความสำคัญของนวัตกรรม 5) ควรมีรูปแบบและช่องทางการสื่อสารที่ช่วย

ส่งเสริมนวัตกรรม และ 6) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศองค์กรให้มีอิสระทางความคิด และส่งเสริมให้บุคลากรกล้าคิดริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรม

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การบริหารระบบคุณภาพ 5 ตัวแปร คือ ผลลัพธ์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การจัดการกระบวนการ การวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ และการนำองค์กร ส่งผลหรือมีอำนาจการดำเนินการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวมได้ร้อยละ 89.20 แสดงให้เห็นว่าการบริหารระบบคุณภาพมีความสำคัญยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการบริหารระบบคุณภาพโดยคำนึงถึงผลลัพธ์ของการบริหารเกี่ยวกับการประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียน นำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงผลลัพธ์ด้านการบริหารงานวิชาการ ปรับปรุงผลลัพธ์ด้านการบริหารงบประมาณ การเงิน รายได้ มุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hunsapiromchoke & Karkaew (2014) และ Meeman & Wangthanomsak (2016) ที่วิจัยเกี่ยวกับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลโดยพบว่า ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพและด้านผู้เรียน

การบริหารระบบคุณภาพด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา แสดงว่าการวางแผนเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารของทุกโรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ของสถานศึกษาที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการวางแผนกลยุทธ์ในการบริหาร จัดทำแผนกลยุทธ์ พันธกิจ เป้าหมาย ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ โดยการวิเคราะห์ SWOT ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรอย่างเหมาะสม โรงเรียนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงด้านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี องค์ความรู้ใหม่ กฎระเบียบ ข้อบังคับที่เปลี่ยนแปลง และทิศทางในการพัฒนาประเทศและมีการปรับแผนกลยุทธ์ให้

เหมาะสมสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการศึกษาและสังคม ผู้บริหารและครูร่วมกันจัดทำวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ที่มีความท้าทาย มุ่งอนาคต สนองความต้องการของผู้เรียน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถนำไปปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือการรับมือกับสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาที่ผู้บริหารทุกโรงเรียนและครูทุกคนมีความพร้อมในการวางแผนเตรียมการรับสถานการณ์ ผลลัพธ์จะเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pamuta (2016) ที่วิจัยเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” พบว่า ระดับความสำเร็จในการบริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้านทั้ง 7 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยหมวดการวางแผนเชิงกลยุทธ์มีระดับความสำเร็จสูงสุด

การบริหารระบบคุณภาพด้านการจัดการกระบวนการส่งผลการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาแสดงว่า โรงเรียนออกแบบระบบงานที่ครอบคลุมภารกิจทุกด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป โดยมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์การออกแบบระบบงานและกระบวนการบริหารโดยนาระบบบริหารคุณภาพมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพงานเพื่อความสำเร็จของโรงเรียน ซึ่งเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารที่ประกอบด้วยภารกิจ 3 ด้าน คือ การบริหารบุคลากร การบริหารองค์กร และการบริหารระบบกระบวนการต่าง ๆ ให้ขับเคลื่อนไปด้วยดีมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงกระบวนการสำคัญเพื่อนำระบบงานไปใช้สร้างคุณค่าให้ผู้เรียน กำหนดสมรรถนะหลักและกระบวนการสนับสนุนที่สอดคล้องกับพันธกิจและส่งเสริมความเป็นเลิศของโรงเรียน เช่น กรณีภาวะวิกฤติจากไวรัสโควิด 19 ที่ทำให้ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนต้องปรับตัวแบบก้าวกระโดด โดยต้องใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีเท่าที่สามารถจัดหาได้นำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Chandi & Indraraks (2019) ที่วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการระบบคุณภาพของ

โรงเรียนวัดมะเกลือ (กาญจนลักษณ์วิทยา)” พบว่า การบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนวัดมะเกลือ ด้านการจัดการกระบวนการอยู่ในระดับมาก และมีแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการระบบคุณภาพด้านการจัดการกระบวนการ ควรออกแบบและสร้างนวัตกรรมในกระบวนการทำงาน มีระบบเตรียมความพร้อมต่อภาวะฉุกเฉิน และมีการเตรียมการจัดการเรียนการสอนทั้งในระบบ Online, On hand, Onsite, On demand ซึ่งเป็นไปตามความพร้อมและศักยภาพของครู

การบริหารระบบคุณภาพด้านการวัด วิเคราะห์ และการจัดการความรู้ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา แสดงให้เห็นว่า การบริหารโรงเรียนในปัจจุบันที่เป็นยุคดิจิทัลมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก้าวหน้าแบบก้าวล้ำ (Disrupt) ที่หยุดของเก่าแทบจะโดยสิ้นเชิง ทุกคนไม่ว่าจะเป็นครูหรือนักเรียนต่างพึ่งพาข้อมูลอันท่วมท้นที่เรียกว่า “ข้อมูลมหึมา” (Big Data) ทั้งนำมาใช้ในการทำงาน การจัดการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เมื่อประเทศไทยประสบภาวะวิกฤติจากไวรัสโควิด 19 ทำให้การจัดการเรียนการสอนต้องปรับตัวเองเพื่อหลีกเลี่ยงภัยจากเชื้อโรคร้าย ต้องหยุดงานหรือทำงานที่บ้าน (Work from Home) ส่วนนักเรียนต้องเรียนหนังสือที่บ้าน ผู้เรียนแต่ละคนเรียนแบบออนไลน์ มีอุปกรณ์โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน และแท็บเล็ต โดยปรับวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) หรือการจัดกิจกรรม Activities-Based Learning และการใช้ PLC ในการแก้ปัญหา โรงเรียนต้องมีวิธีการบริหารจัดการ รวบรวม จัดเก็บ วิเคราะห์ และปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบันเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแบ่งปันความรู้ นักเรียนจะสามารถค้นคว้าความรู้ได้ทั่วโลก ผู้บริหารจะต้องมีการวางแผนจัดทำระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับความรู้ที่สามารถค้นคว้าหาความรู้ได้ทั่วโลก อีกทั้งปรับระบบการวัดผลเป็นการประเมินที่มีความเหมาะสมโดยสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Chandi & Indraraks (2019) ที่วิจัยหาแนวทางการบริหารจัดการระบบ

คุณภาพของโรงเรียนวัดมะเกลือ (กาญจนลักษณ์วิทยา) พบว่า ด้านการวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ ควรรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่ประมวลผล แบบเวลาจริง และข้อมูลมีความถูกต้องทันสมัย อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ Phothong et al. (2013), Sadeghi et al. (2019), และ Panjarattanakorn et al. (2023) ที่วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยพหุองค์ประกอบสำคัญ คือ ด้านบริบทของสถานศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร/องค์คณะบุคคล งบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านกระบวนการ คือ การนำองค์กร การวางแผน กลยุทธ์การมุ่งเน้นนักเรียนและผู้ปกครอง การมุ่งเน้นครูและบุคลากร การบริหารจัดการที่ดี การจัดการสารสนเทศ และการจัดการความรู้

สำหรับการบริหารระบบคุณภาพด้านการนำองค์กรที่ส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา อาจเป็นเพราะหน้าที่หลักของผู้บริหารมี 3 ส่วนหลัก คือ การบริหารบุคคล การบริหารองค์กร และการบริหารระบบ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นคนรุ่นใหม่มักนำการบริหารแบบใหม่มาใช้ในการขับเคลื่อนสถานศึกษา เนื่องจากครุรุ่นใหม่จะมีความรู้สูง ผู้บริหารจึงต้องใช้ภาวะผู้นำสูง มีวิสัยทัศน์ ค่านิยม และผลการบริหารงานที่เป็นรูปธรรม แล้วถ่ายทอดไปยังครูให้เข้าใจตรงกัน มีการทำงานเป็นทีม นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหาร ยึดแบบแผนกำกับ ดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเป็นธรรม มีความรับผิดชอบสูงเน้นความถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ ส่งเสริม กำกับ ติดตามให้ครูและบุคลากรประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการบริหารระบบคุณภาพเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพงานและเพื่อความสำเร็จของสถานศึกษา ในด้านงานด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และบริหารทั่วไป โดยมุ่งเน้นผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ มีการปรับปรุงกระบวนการสำคัญเพื่อนำระบบงานไปใช้สร้างคุณค่าให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีการเตรียมการจัดระบบการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือต่อภัย

พิบัติและภาวะฉุกเฉินโดยคำนึงถึงการป้องกัน การจัดการ การแก้ไข และการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องด้วยมาตรการที่เหมาะสมและรัดกุม

จากผลการวิจัยสามารถสรุปโดยภาพรวมได้ว่า การบริหารระบบคุณภาพส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดกระบี่และสามารถนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้สำหรับการพัฒนาระบบคุณภาพที่สามารถสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดอื่นได้โดยต้องพิจารณาองค์ประกอบที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแห่งนั้น อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบคุณภาพตามมาตรฐานสากลสำหรับการพัฒนาสถานศึกษาให้มีรูปแบบขององค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาที่ได้มาตรฐานทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ นอกจากนี้ หน่วยงานทางการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นกลไกในการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการพัฒนาการศึกษาของชาติโดยภาพรวมต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยและตีพิมพ์เผยแพร่จากวิทยาลัยผู้ประกอบการสร้างสรรค์นานาชาติรัตนโกสินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

References

- Chandi, S., & Indraraks, P. (2019). Quality System Management of Wat Maklue (Karnjanalukwittaya) School. *Journal of Education Administration Silpakorn University*, 10(1), 446-459.
- Claude, J. (2013). Principals' Perceptions of "Quality" in Mauritian Schools Using the Baldrige Framework. *Journal of Educational Administration*, 51(5), 680-704.
- Decharin, P. (2012). *A New Generation of Leaders*. Lead Typography.
- Hirankittikorn, T., & Kanthap, J. (2022). A Study of the School's Innovative Organizational Needs. Under the Tax Charoen District Office, Bangkok. *Journal of Academic and Research University Region Northeast*, 12(2), 266-278.
- Hunsapiromchoke, P., & Karkaew, J. (2014). Guidelines for the Development of Quality for Small School. *Journal of Srinakharinwirot Research and Development*, 6(12), 95-108.
- Inoue, N., & Light, D. (2022). Guiding Educational Innovation to Promote Children's Non-Cognitive Abilities to Succeed: Implementation of the Sesame Street Curriculum in Japan. *International Journal for Lesson and Learning Studies*, 11(4), 245-259.
- Kadphon, E. (2015). *Quality System Management Affecting School Effectiveness Under the Office of Nakhon Pathom Elementary School District 1*. [Master's thesis, Silpakorn University].
- Krabi Primary Educational Service Area District Office. (2023). *Fiscal Year 2023 Action Plan*. Krabi Primary School District Office.
- Meeman, V., & Wangthanomsak, M. (2016). The success of international standard schools. *Journal of Education Silpakorn University*, 6(2), 112-121.

- Mongkolvanich, J. (2012). *Organization Management and Educational Personnel*. Chulalongkorn University Press.
- Ngernprasertsri, N. (2012). *Quality Management*. Kasetsart University Press.
- Office of High School Administration. (2010). *School Implementation Guidelines International Standards*. Agricultural Cooperative Community of Thailand.
- Office of the Basic Education Commission. (2017). *Management of Education from Primary School until Secondary School in Thailand*. <http://smart.obec.go.th>
- Onsompant, S. (2018). Creating an Innovation Organization for Basic Education in Thailand. *Journal of Education Administration Silpakorn University*, 8(2), 257-270.
- Onsompant, S. (2020). Innovative Learning Organizations: Modern Organizational Management Factors. *Journal of Management Education Silpakorn University*, 11(1), 215-230.
- Pamuta, P. (2016). *Success Factors in Primary Standard School Management*. [Doctor's thesis, Siam University].
- Panjarattanakorn, D., Phakamach, P., Senarith, P., Pholsward, R., & Onsompant, S. (2023). The Effects of Quality System Management on Creating the Basic Education Schools as Innovative Organizations in Nonthaburi Province. *RICE Journal of Creative Entrepreneurship and Management*, 4(3), 62-77.
- Phakamach, P. (2023). Educational Innovation: Elements and Mechanisms for the Development of Thai Educational Institutions Towards Internationalization. *Journal of Education and Innovative Learning*, 3(2), 161–180.

- Phakamach, P., Onsampant, S., Wachirawongpaisarn, S., Panjarattanakorn, D., Phomdee, R., & Suphasophon, C. (2021). An Educational Innovative Organization in Thailand 4.0. *Proceedings of Phayao Research Conference 10th*, 3513-3528. <http://www.prc.up.ac.th/proceedings/Proceedings10.10.pdf>
- Phakamach, P., Panjarattanakorn, D., & Onsampant, S. (2023a). Conceptualization and Development of Digital Leadership to Drive Corporate Digital Transformation for Sustainable Success. *International Journal of Educational Communications and Technology*, 3(2), 27-39.
- Phakamach, P., Panjarattanakorn, D., Ratchavieng, A., & Senarith, P. (2023b). Integrated Educational Management: Meaning, Objectives, Scope, Functions, and New Directions for Educational Organizations. *Asian Education and Learning Review*, 1(1), 19-34.
- Phakamach, P., Senarith, P., & Wachirawongpaisarn, S. (2022a). ICT Systems Development Guidelines for Educational Innovation Management of Rajamangala University of Technology in Thailand. *Journal of Education and Innovative Learning*, 2(2), 109-130.
- Phakamach, P., Senarith, P., & Wachirawongpaisarn, S. (2022b). The Metaverse in Education: The Future of Immersive Teaching & Learning. *RICE Journal of Creative Entrepreneurship and Management*, 3(2), 75-88.
- Phothong, T., Chamchoy, S., Chansila, W., & Gontow, A. (2013). Model Development of School Administration Under Provincial Administration. *Journal of Education Naresuan University, Special Issue*, 69-76.
- Poonsapaya, P., Wichitputchraporn, W., Niyamabha, N., & Maneelek, R. (2018). Guidelines for Implementation of Teaching English Reform Policy in World Class Standard Schools. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 24(3), 75-86.

- Riccomini, F.E., Cirani, C.B.S., Carvalho, C.C.d., & Storopoli, J.E. (2021). Educational Innovation: Trends for Higher Education in Brazil. *International Journal of Educational Management*, 35(3), 564-578.
- Sadeghi Boroujerdi, S., Hasani, K., & Delshab, V. (2019). Investigating the Influence of Knowledge Management on Organizational Innovation in Higher Educational Institutions. *Kybernetes*, 49(2), 442-459.
- Sinlarat, P. (2020). The path to excellence in Thai Education. *RICE Journal of Creative Entrepreneurship and Management*, 1(2), 60-75.
- Sirivarn, D. (2012). *Guidelines for Implementing International School Standards in Primary School Education, Under the Office of the Basic Education Commission*. [Doctor's Thesis, Kasetsart University].
- Tidd, J., Bessant, J., & Pavitt, K. (2009). *Managing Innovation Integrating Technological and Organizational Change* (4th ed.). John Wiley and Sons.
- Wattana, W. (2018). *Basic School Management Model for Excellence of Schools Under Provincial Administration Organization*. [Doctor's Thesis, Nakhon Sawan Rajabhat University].
- Wilson, K., & Sy, J. (2021). A Framework for Managing Innovation in Higher Education: Lessons Learnt from the UAE iPad Initiative. *Learning and Teaching in Higher Education: Gulf Perspectives*, 17(1), 16-28.

Authors

Phongsak Phakamach

Rattanakosin International College of Creative Entrepreneurship,

Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

E-mail: phongsak.pha@rmutr.ac.th

Western Influences and the Evolution of Medical Practices and Public Health in Pre-1932 Siam

Nattanee Satchanawakul
Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

Received: August 25, 2024

Revised: November 11, 2024

Accepted: November 20, 2024

Abstract

Western concepts, particularly scientific knowledge and medical technology, have profoundly influenced the evolution of modern Siam/Thailand. The introduction of "Western medicine and public health knowledge," especially the use of innovations, dramatically reduced sickness and mortality rates, contributing to a healthier population and, consequently, economic growth, by increasing the workforce. This intertwining of medical science with individual, community, societal, and state development marked a significant shift in Thai medical and public health practices.

In truth, preventing mortality was a novel concept in Siam, largely introduced by missionaries who performed modern medical services along with their dissemination of religious teachings. The acceptance of Western technology led to transformative changes in medicine and public health, including advancements in treatment methods, tools, and pharmaceuticals, eventually culminating in the establishment of "Western-style hospitals."

Furthermore, the early development of medical practices and public health in Siam was shaped by the cultural negotiation between Western influences and indigenous beliefs, particularly the concept of merit and charity. This research highlights how Western influence shifted medical and public health paradigms in Siam, laying the

groundwork for modern healthcare practices in Thai society that came later.

Keywords

modern medicine, Thai public health, western influence,
the concept of merit and charity

อิทธิพลตะวันตกกับการเปลี่ยนแปลงวิถีทางการแพทย์ และสาธารณสุขสยามในยุคลก่อน พ.ศ. 2475

ณัฐณี สัจฉกุล

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

นับตั้งแต่แนวคิดแบบตะวันตกเช่นความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางการแพทย์ส่งอิทธิพลต่อสยาม/ประเทศไทยในปัจจุบัน ได้มีผลอย่างสำคัญต่อการเพิ่มพูน “ความรู้ด้านการแพทย์และสาธารณสุขแบบตะวันตก” โดยเฉพาะการนำวิทยาการมาช่วย “ลด” อัตราการป่วยและตายได้อย่างน่าตื่นตาตื่นใจ เมื่อราษฎรเสียชีวิตน้อยลง รัฐก็ได้อันสืบเนื่องจากมีแรงงานมากขึ้น เศรษฐกิจของรัฐกระเตื้องเติบโตตามมา วิทยาการทางการแพทย์และงานสาธารณสุขจึงสัมพันธ์กับทั้งระดับปัจเจก ชุมชน สังคม ไปจนระดับรัฐ

จริง ๆ แล้ววิธีป้องกันไม่ให้คนเสียชีวิตนับเป็นเรื่องใหม่ในสยาม จึงต้องยกความชอบให้กับคณะมิชชันนารีที่ให้บริการรักษาด้วยความรู้แบบสมัยใหม่ไปพร้อมกับการเผยแพร่ศาสนา เมื่อสยามยอมรับเอาวิทยาการจากตะวันตกเข้ามาใช้ โลกทัศน์ของสยามด้านการแพทย์และสาธารณสุขจึงเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ตั้งแต่การรักษา การใช้เทคโนโลยี เครื่องมือ ตำรับยา จนกระทั่งเล็งเห็นประโยชน์ของการตั้ง “โรงพยาบาลแบบตะวันตก” ยิ่งไปกว่านั้น พัฒนาการทางการแพทย์และสาธารณสุขยุคแรกเริ่มล้วนจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานความเชื่อเรื่องบุญกุศลหรือการสงเคราะห์ อันเป็นการแสดงถึงวิถีการต่อรองทางวัฒนธรรมระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกกับพื้นถิ่นอย่างน่าสนใจ

บทความวิจัยนี้เติมเต็มความรู้ว่าองค์ความรู้แบบตะวันตกเปลี่ยนวิธี
คิดและวิธีของพัฒนาการทางการแพทย์และสาธารณสุขของสังคมสยาม
อย่างไรบ้าง อันเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างวิธีการแพทย์และงาน
สาธารณสุขแบบสมัยใหม่ของสังคมไทยต่อมา

คำสำคัญ

การแพทย์สมัยใหม่, การสาธารณสุขไทย, อิทธิพลตะวันตก,
แนวคิดเรื่องบุญกุศลและการสงเคราะห์

บทนำ

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2398 กับการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริง ชนชั้นนำสยามต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ เกี่ยวเนื่องกับความเป็นตะวันตก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงภายในครั้งใหญ่ด้านเศรษฐกิจและระบบการเมืองของสยาม การมาถึงของนักเจรจาชาวอังกฤษ เซอร์ จอห์น เบาว์ริง (Sir John Bowring) ทำให้เกิดวิถีเศรษฐกิจตามระบบสากลแบบใหม่ นั่นคือตลาดการค้าเสรีและระบบการเงินที่ยึดโยงเข้าหาตลาดโลก ซึ่งมาแทนที่การค้าระบบเก่าของสยามที่เคยเน้นวิธีผูกขาดและความเข้มงวด การเผชิญหน้าในด้านเศรษฐกิจนับเป็นการปะทะครั้งสำคัญที่แสดงถึงฐานะทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างตะวันตกกับสยาม (Wannamethee, 1990)

เศรษฐกิจสยามเปลี่ยนจากการผลิตเพื่อหล่อเลี้ยงตลาดภายในเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกและสนองตอบความต้องการทั่วโลก หลังจากลงนามในสนธิสัญญาทางการค้า ไม้สัก ข้าว ดีบุก และยางกลายเป็นสินค้าส่งออกหลักสี่รายการสำหรับผู้บริโภคชาวตะวันตก เป้าประสงค์สูงสุดของการนำความเป็นตะวันตกเข้ามาเปลี่ยนแปลงสยามและในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือการรักษาเส้นทางการค้าไปยังจีนเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม ไม่เพียงแต่เศรษฐกิจโลกเท่านั้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของสยาม เมื่อพรมแดนการค้าเปิด ทำให้เทคโนโลยี การย้ายถิ่น และประเด็นเรื่องประชากรยังถูกปรับเปลี่ยนไปตามกระแสโลกเพื่อรองรับกับเศรษฐกิจแบบเสรีอีกด้วย ชนชั้นนำสยามบางกลุ่มได้ให้ความสนใจเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างกระตือรือร้น (Cowan, 1967) โดยเฉพาะในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394-2411) และในยุคต่อมาตั้งแต่ พ.ศ. 2411 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ขึ้นครองราชสมบัติ ช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นช่วงสำคัญที่คลื่นกระแสอิทธิพลตะวันตก

หลังไหลเข้าสู่สังคมสยามหรือบริเวณที่กลายมาเป็นประเทศไทยปัจจุบันแทบทุกมิติ

อิทธิพลตะวันตกในสังคมสยามพบได้ในความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ สิ่งประดิษฐ์ การพิมพ์ การคมนาคม ไปจนกระทั่งเรื่องการแพทย์ และการสาธารณสุข (McGilvary, 1912; Nawigamune, 1987; Thomson, 1875) ทั้งนี้ อิทธิพลตะวันตกด้านการแพทย์และการสาธารณสุขเกิดขึ้นมาแล้วก่อนหน้านี้ที่จะมีการลงนามในสนธิสัญญาเบาว์ริงประมาณสามทศวรรษ โดยเข้ามาปฏิสัมพันธ์กับสังคมสยามนับตั้งแต่ทศวรรษ 2370 เมื่อแดน ปิซ แบรดลีย์ หรือหมอบรัดเลย์ นับเป็นมิชชันนารีคณะที่ 3 มาถึงสยามเมื่อ พ.ศ. 2378

หมอบรัดเลย์ได้ตั้งโรงขายยาเพื่อรักษาโรครวมทั้งแจกยาฟรีแก่ประชาชน ต่อมา พ.ศ. 2381 เกิดไข้ทรพิษระบาดในกรุงเทพฯ หมอบรัดเลย์เป็นผู้เริ่มการปลูกฝีป้องกันทรพิษเพื่อป้องกันโรคและพัฒนาเป็นการปลูกฝีทั่วประเทศด้วย นับแต่นั้นมาการแพทย์แผนตะวันตกจึงเริ่มมีบทบาทต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมวัฒนธรรมเรื่อยมา ในขณะที่ชนชั้นนำสยามเริ่มปรับตัวและยอมรับต่อแนวคิดการแพทย์ตามวิถีตะวันตกเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน

บทความวิจัยนี้มุ่งอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ การแพทย์และงานสาธารณสุขในสยาม ตั้งแต่ทศวรรษ 2430 ถึงก่อน พ.ศ. 2475 สำหรับทศวรรษ 2430 ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญที่คลื่นกระแส อิทธิพลตะวันตกหลังไหลสู่สังคมสยามหรือบริเวณประเทศไทยปัจจุบัน เพื่อเข้าใจบทบาทการแพทย์ตะวันตกที่มีอิทธิพลต่อความคิดราชสำนักและชนชั้นนำสยาม จนนำไปสู่การตั้งโรงพยาบาลแห่งแรก และต่อมาที่มีโรงพยาบาลหลายแห่งในเขตเมือง ตลอดจนการสร้างศาลาโอสถในเขตภูมิภาค ซึ่งนโยบายด้านการแพทย์จะดำเนินต่อไปเช่นนี้จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติสยามใน พ.ศ. 2475 แนวคิดและวิธีการขยายโรงพยาบาลจึงจะเปลี่ยนไปอีก

รูปแบบหนึ่ง สัมพันธ์กับบริบททางการเมืองแบบใหม่ที่เน้นการกระจายอำนาจไปยังส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้น มากกว่าจะมุ่งพัฒนาในเขตพื้นที่ส่วนกลาง เช่นที่ผ่านมา การวิเคราะห์การเปิดรับการแพทย์แผนตะวันตกระหว่างทศวรรษ 2430 จนถึงก่อน พ.ศ. 2475 จะช่วยเติมความรู้และชี้ให้เห็นถึงจุดเปลี่ยนและวิธีการต่อรองระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมสยามในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์โดยศึกษาจากประเด็นการแพทย์และสาธารณสุข

วัตถุประสงค์

1. อธิบายปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคม การเมือง เศรษฐกิจกับการแพทย์และสาธารณสุขของสยามระหว่างทศวรรษ 2430 ถึง พ.ศ. 2475
2. วิเคราะห์อิทธิพลตะวันตกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดกับวิธีการแพทย์และการสาธารณสุขในสังคมสยาม

บททวนวรรณกรรม

หากกล่าวถึงประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขของสยาม/ไทยที่ผ่านมา อาจแบ่งกลุ่มประเภทการศึกษาออกเป็น 2 ช่วงเวลา ช่วงแรกคือก่อน พ.ศ. 2545 และหลัง พ.ศ. 2545 สำหรับช่วงก่อน พ.ศ. 2545 จำเป็นต้องกล่าวถึงโครงการจัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นทางวิชาการที่มีต่อประเด็นเรื่องประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขไทย เมื่อ พ.ศ. 2544 จัดขึ้นที่ห้องประชุมสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข จากข้อคิดเห็นในวันนั้นได้รับการพัฒนามาเป็นหนังสือ “พรมแดนความรู้ประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขไทย” (Chuengsatiansap &

Muksong, 2005) ซึ่งได้สรุปเส้นทางการศึกษาประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขก่อน พ.ศ. 2545 ไว้ที่น่าสนใจว่า งานศึกษาส่วนใหญ่จะแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับการแพทย์แผนโบราณ กลุ่มศึกษาอัตชีวประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์และสาธารณสุข และกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงจากแพทย์แผนโบราณสู่แพทย์สมัยใหม่

ขณะที่งานศึกษาในยุคหลัง พ.ศ. 2545 เป็นต้นมาจะเริ่มเห็นถึงงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปครั้งสำคัญของระบบสุขภาพไทยปรากฏขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น การศึกษาเกี่ยวกับระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าของไทย (Jongudomsuk (2004); Jindawatthana and Pipatrotchanakamol (2004); Chokwiwat (2015); Tunmuntong (2010); Limpanyalert (2020; Pokpermddee, 2010) โดยเฉพาะใน พ.ศ. 2545 ถือเป็นปีที่คนไทยทุกกลุ่มมีสิทธิทางสุขภาพอยู่ในระบบใดระบบหนึ่งอย่างถ้วนหน้า และถือเป็นช่วงเวลาของการสร้างระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติหรือที่เข้าใจกันว่าเป็นนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคได้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ของประเทศไทย อย่างไรก็ตาม งานศึกษาจำนวนมากหลัง พ.ศ. 2545 มักเป็นการศึกษาเรื่องเชิงเทคนิคและนโยบายด้านการแพทย์และสุขภาพ (เช่น การให้บริการกำลังคนด้านสุขภาพ การจัดการงบประมาณ เทคโนโลยีทางสุขภาพ ฯลฯ)

ขณะที่งานศึกษากลุ่มประวัติศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข ช่วง พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา ยังคงจำกัดเฉพาะกลุ่มนักวิชาการที่สนใจเรื่อง การแพทย์และสาธารณสุขเป็นการเฉพาะ ซึ่งพบว่ามีงานศึกษาหลายชิ้นที่น่าสนใจมาก เช่น งานเรื่อง “เชื้อโรค ร่างกาย และรัฐเวชกรรม : ประวัติศาสตร์การแพทย์สมัยใหม่ในสังคมไทย” (Puaksom, 2007) เรื่อง “รอยเวลา : เส้นทางประวัติศาสตร์สุขภาพ” (Anuphongphat et al., 2013) หรือ “ประวัติศาสตร์สุขภาพและการแพทย์ไทย” (Muksong, 2018) ที่แสดงถึงการเชื่อมโยงมากขึ้นอย่างชัดเจนระหว่างปัจจัยการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมกับบริบททางการแพทย์และสาธารณสุขไทย งานเหล่านี้ถูกใช้เป็นงาน

วิชาการที่ช่วยวางรากฐานความเข้าใจและอธิบายจุดเริ่มต้นของการศึกษาประวัติศาสตร์การแพทย์ได้เป็นอย่างดี ซึ่งนอกจากผลงานกลุ่มนี้แล้วพบว่ามีวิทยานิพนธ์เรื่อง "การรับรู้วิทยาการทางการแพทย์แผนตะวันตกของสังคมสยาม พ.ศ. 2371-2470" (Sengphol, 2022) ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากการแพทย์แผนเดิมสู่การแพทย์แผนตะวันตก ซึ่งชี้ให้เห็นพัฒนาการทางการแพทย์ก่อนการมาของแนวคิดตะวันตกอันเกิดจากการผสมผสานรากฐานของการแพทย์จากจีนกับอินเดีย และการรับการแพทย์แผนตะวันตกที่ประสบความสำเร็จในการขยายงานการแพทย์ด้วยมิติความรู้ การใช้กฎหมาย คำสั่งราชการ และการควบคุม ซึ่งมีเนื้อหาบางส่วนใกล้เคียงกับงานวิจัยชิ้นนี้ แต่อย่างไรก็ตาม งานชิ้นดังกล่าวไม่ได้เน้นศึกษาบทบาทของอิทธิพลตะวันตกที่ปฏิสัมพันธ์กับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และการต่อรองทางระหว่างวัฒนธรรมตะวันตกกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของรัฐสยามที่มีผลต่อการเปลี่ยนวิถีทางการแพทย์และสาธารณสุขเป็นการเฉพาะ อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของบทความวิจัยนี้ที่ช่วยเติมเต็มความรู้ทางการแพทย์และสาธารณสุขของไทยในยุคดังกล่าวให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดหลักของการวิจัย: โซนประชิด (Arts of the contact zone)

แมรี หลุยส์ แพรทท์ (Mary Louise Pratt) อธิบายถึงพื้นที่ทางสังคมที่เมื่อวัฒนธรรมอันแตกต่างกัน มาปฏิสัมพันธ์ ประสาน และปะทะต่อผู้ซึ่งกันและกัน โดยที่สถานะสังคมนั้น ๆ อยู่ภายใต้สถานะที่ไม่เท่ากัน (Pratt, 1991) จนเกิดปรากฏการณ์ของ “โซนประชิด” หรือที่แพรทท์เรียกว่า Arts of the contact zone (Pratt, 1991; Tantuvanit, 2015)

ปรากฏการณ์ของ “โซนประชิด” คือ การมีวัฒนธรรมหนึ่งที่เหนือกว่าอีกวัฒนธรรมหนึ่ง เช่น วัฒนธรรมของผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ภายใต้สภาวะของอาณานิคม สองวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีการต่อรองทางการเมือง หรือภาวะอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมศูนย์กลางอำนาจกับวัฒนธรรมบริเวณชายขอบ ทั้งนี้ เมื่อวัฒนธรรมแตกต่างกันมาปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแล้ว จะเกิดกระบวนการที่วัฒนธรรมรองมีแนวโน้มเกิดการปะทะ ต่อรอง หรืออาจต่อต้าน จนกระทั่งนำไปสู่ “การแปลงวัฒนธรรม” (transculturation) (Pratt, 1992) อันเกิดจากการดูดซับเปลี่ยนแปลง และตีความวัฒนธรรมที่เหนือกว่าตามวิถีของตนและเพื่อประโยชน์บางอย่างของตนเอง ซึ่งนั่นคือผลลัพธ์ที่ตามมาหลังจากเกิดปรากฏการณ์ของโซนประชิด

ในช่วงเวลาการก่อตัวของเศรษฐกิจระบบใหม่ แนวคิดเรื่องความเป็นสมัยใหม่ การเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตก ไปจนกระทั่งการสร้างรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์สยาม อย่างน้อยเมื่อมีการลงนามในสนธิสัญญาเบาริงเมื่อพุทธศักราช 2398 อย่างเป็นทางการแล้วนั้น (Bowring, 1857) ถือว่าเป็นสัญญาณสำคัญที่ยืนยันว่าดินแดนบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบันที่สยามเป็นส่วนหนึ่ง กำลังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก (Western cultures) ทั้งด้านการเมืองและสังคมวัฒนธรรมที่เข้ามาปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมดั้งเดิมหรือพื้นถิ่น (indigenous cultures) อย่างมีอาจเลียงได้ (Lieberman, 1990) โดยการรับอิทธิพลจากตะวันตกนั้นบ่งว่าอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ที่ไม่เท่ากันระหว่างประเทศมหาอำนาจที่เป็นเจ้าอาณานิคมกับสยามที่อาจเรียกว่ามีสภาวะกึ่งอาณานิคม ดังนั้น ปรากฏการณ์ของโซนประชิดจึงค่อย ๆ ก่อตัวขึ้นทีละน้อยในทุกมิติของการพัฒนาสังคมสยาม รวมถึงพื้นที่ของการพัฒนาเรื่องการแพทย์และสาธารณสุข ที่เกิดการปฏิสัมพันธ์ ปะทะ ยอมรับ หรือต่อรองระหว่างแนวคิดการแพทย์แผนดั้งเดิมกับการแพทย์ตามแบบแผนตะวันตก ซึ่งการอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

สังคม การเมือง และเศรษฐกิจ กับการแพทย์และสาธารณสุขของสยาม ระหว่างทศวรรษ 2430 ถึง พ.ศ. 2475 พร้อมกับวิเคราะห์ถึงอิทธิพลตะวันตก ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดกับวิธีการแพทย์และการสาธารณสุขต่อ กลุ่มชนชั้นนำสยามอย่างละเอียด จะช่วยอธิบายการเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ ทางการแพทย์ของสังคมสยาม และชี้ให้เห็นถึงลักษณะการต่อรองระหว่าง วัฒนธรรมการแพทย์แบบตะวันตกกับวัฒนธรรมการแพทย์ดั้งเดิมที่ถูกแทนที่ ส่วนใหญ่ แต่ก็ยังคงเหลือร่องรอยของความคิดแบบดั้งเดิมที่หลงเหลือปรากฏอยู่

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ที่มีการดำเนินการเก็บข้อมูลเป็นทีละขั้น (stepwise approach) เริ่มจากการ รวบรวมงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือหนังสือ ที่เป็นหลักฐานชั้นรอง (secondary sources) ใช้วิธีการสืบค้นแบบต่อเนื่อง (snowball search) คือการสืบค้นจากเอกสาร วรรณกรรม หรือบทความที่มีผู้เขียนเดียวกัน และดูรายการอ้างอิงของเอกสารที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็นที่จะศึกษาอย่างครบถ้วนมากที่สุด

ส่วนการค้นคว้าเอกสารประเภทหลักฐานชั้นต้น (primary sources) จะเน้นไปที่กลุ่มเอกสารในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงก่อน พ.ศ. 2475 จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หนังสือราชกิจจานุเบกษา เพื่อศึกษาคำสั่ง กฎหมาย หนังสือโต้ตอบระหว่างบุคคลหรือหน่วยงาน รวมถึงบันทึก เหตุการณ์ทางราชการเกี่ยวแก่การแพทย์และสาธารณสุขเป็นสำคัญ ซึ่งการวิเคราะห์หลักฐานจะใช้วิธีศึกษาวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (historical research method) ที่เน้นการวิพากษ์และตีความหลักฐานชั้นต้นมาประกอบ การศึกษา เพื่อเข้าถึงมุมมอง วิถีคิด และเส้นทางประวัติศาสตร์การแพทย์และ สาธารณสุขไทย

ผลการวิจัย

ความสำคัญของการแพทย์แบบตะวันตกในฐานะเครื่องมือ “เพิ่ม” ประชากร และ “ลด” โรคระบาด

ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของสังคมสยามนับตั้งแต่
ทศวรรษ 2430 หรือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
(พ.ศ. 2411 - 2453) นอกจากจะมองเห็นการก่อตัวของรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์
เพื่อให้ผู้ปกครองที่กรุงเทพฯ เข้าถึงประชากรและทรัพยากรในพื้นที่หัวเมือง
ทางพระเนตรพระกรรณได้โดยตรง ยังเห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจ
สยามกับเศรษฐกิจระดับโลก (Kesboonchoo Mead, 2019) และเห็นถึงการ
สลายสถานะความเป็นไพร่ให้กลายเป็น “ประชากรหรือกำลังคน” ซึ่ง
กลายเป็นปัจจัยทางสังคมอันจำเป็นเร่งด่วนที่ช่วยให้รัฐมีแรงงานมากพอ
สำหรับการผลิตสินค้าตามที่ต้องการ (Praditsil, 1990; Susayanha,
2009) กำลังคนที่ถูกแปรสภาพเหล่านี้ได้กลายเป็นแรงงาน กองกำลังทหาร
และเป็นผู้จ่ายภาษีให้แก่รัฐภายใต้ระบบการปกครองใหม่ด้วย

เมื่อจำนวนประชากรกลายเป็นสิ่งค้ำยันสถานะและการดำรงอยู่ของ
รัฐนับตั้งแต่ทศวรรษ 2430 ความรู้ทางการแพทย์แบบสมัยใหม่จึงทวี
ความสำคัญตามมา ในฐานะที่เป็น “เครื่องมือ” ที่จะช่วย “เพิ่มจำนวน” และ
“ลดอัตราการตาย” ของประชากร ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักที่รัฐต้องการในเวลานั้น

ความรู้ทางการแพทย์แบบสมัยใหม่ยังถูกพิสูจน์ว่าเป็นสิ่งจำเป็น
อย่างยิ่งต่อมิติสังคม เมื่อพบว่าสถานการณ์โดยรวมของสยามมักประสบกับ
ปัญหาเรื่องการขาดแคลนประชากรอยู่เสมอ (Praditsil, 1990) ดังเช่นในช่วง
พ.ศ. 2393 – 2444 สยามมีประชากรเพิ่มขึ้นเพียง 1 ล้านคนเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่
กินระยะเวลายาวนานกว่าครึ่งศตวรรษ นับว่าเป็นอัตราการเพิ่มของประชากร
ที่ต่ำมาก (Kaweewongprasert, 1985) ขณะที่การควบคุมหัวเมืองเพื่อให้
ประชากรทั้งในปริมณฑลและส่วนภูมิภาคกลายเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพฯ

ยังคงเป็นกระบวนการที่ไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้ในเวลาอันสั้น ความต้องการต่อจำนวนประชากรจึงเป็นปัจจัยที่เร่งกระบวนการก่อตัวของการแพทย์แบบสมัยใหม่และระบบสาธารณสุขแบบตะวันตก ที่ใช้เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์เพื่อลดการตาย เพิ่มจำนวนคน และทำให้ร่างกายเป็นพลังสำคัญในการสร้างชาติและรัฐ (Praditsil, 1990; Puaksom, 2009) ซึ่งเวลานั้นการแสวงหาวิธีการหยุดยั้งโรคระบาดคือหัวใจสำคัญที่จะบรรลุลัทธิประสงค์ตามที่กล่าวมาทั้งหมด

แม้ว่าโรคระบาดจะอยู่คู่สังคมดั้งเดิมมาอย่างช้านาน แต่ผลสืบเนื่องจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้คนต่างแดน การเดินทางโยกย้ายข้ามทวีป และการขยายตัวทางการค้าอย่างรวดเร็วอย่างน้อยตั้งแต่ทศวรรษ 2360 ทำให้พบการระบาดของโรคบางชนิดที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในสังคมสยาม การระบาดของโรคยังกระจายอย่างรวดเร็วและขยายไปในพื้นที่ที่ห่างไกลมากขึ้น ความรุนแรงของโรคทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ดังนั้น การแก้ปัญหาโรคระบาดจึงเป็นการบรรเทาปัญหาการขาดแคลนประชากรของรัฐไปในตัว

การระบาดของโรคดังเช่นอหิวาตกโรค ที่มักเรียกว่าโรคป่วงใหญ่หรือโรคลงราก (cholera) เกิดจากเชื้อแบคทีเรียส่งผลให้มีอาการท้องร่วงและอาเจียนรุนแรง ตามมาด้วยอาการขาดน้ำและเสียชีวิต อหิวาตกโรคถือเป็นโรคที่มีมาช้านาน มักระบาดเป็นประจำในบริเวณประเทศอินเดียปัจจุบันและอนุทวีปเอเชียใต้ แต่ไม่เคยระบาดออกนอกพื้นที่ ทว่า การเดินทางติดต่อค้าขายที่สะดวกรวดเร็วทำให้เกิดการระบาดไปยังนอกพื้นที่ การระบาดของอหิวาตกโรคครั้งแรกในสยามจึงเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการระบาดในที่อื่นทั่วโลก (*Chronicles of Yonok* (National Library Version), 1961; Pollitzer, Swaroop & Burrows, 1959) ดังที่บันทึกไว้ว่า “อหิวาตกโรคในแบบที่รุนแรงปรากฏขึ้นตามชายฝั่งจากกัลกัตตาถึงมัทราสและซีลอน ในช่วงหลังจาก พ.ศ. 2362 โรคระบาดได้กระจายในพม่า และ พ.ศ. 2363 ในสยาม ซึ่งถูกโรคอหิวาตกโรคทำลายอย่างยับเยิน...” (Macnamara, 1892)

การระบาดครั้งนี้ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตในพระนครและพื้นที่ใกล้เคียงกว่า 30,000 คน จากนั้นการระบาดรุนแรงยังตามมาอีกสามระลอกใหญ่ คือใน พ.ศ. 2392 มีการระบาดติดต่อกันนานกว่า 7 เดือน และมีผู้เสียชีวิตไม่ต่ำกว่า 40,000 คน จากนั้น พ.ศ. 2416 มีผู้เสียชีวิตประมาณ 6,660 คน และระบาดอีกครั้งใน พ.ศ. 2424 (Kaweewongprasert, 1985) ครั้งหลังสุดนี้ ส่งผลรุนแรงจนทำให้รัฐจำเป็นต้องจัดตั้งโรงพยาบาลชั่วคราวขึ้นจำนวน 48 แห่งทั่วกรุงเทพฯ เพื่อรักษาผู้ป่วย ด้วยเหตุนี้ จึงมักถือกันว่าการระบาดของอหิวาตกโรคเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปกครองสยามหันมาสนใจบำรุงกิจการสาธารณสุขและนำไปสู่การก่อตั้งโรงพยาบาลถาวรของรัฐแห่งแรกใน พ.ศ. 2431 (Anuphongphat et al., 2013)

นอกจากอหิวาตกโรคแล้ว ยังมีไข้ทรพิษ (smallpox) และกาฬโรค (plague or black death) ที่ถือว่าเป็นสามโรคสำคัญที่สยามต้องเผชิญกับการแพร่ระบาดอย่างรุนแรงอยู่เสมอ (Muksong, 2018) สำหรับไข้ทรพิษ หรือชาวบ้านในภาคกลางเรียกกันว่า “ฝีดาษ” ดร.แดน บีช แบรดลีย์ (Dan Beach Bradley) ได้กล่าวถึงการระบาดของโรคไว้ว่า “ระบาดในหมู่ประชาชนชาวสยามเป็นเวลาสามสี่เดือนทุก ๆ ปีไม่มีเว้น...แทบจะเป็นไปไม่ได้ที่มีครอบครัวใดอยู่ที่นี่เป็นหลายปีโดยไม่เคยมีโรคฝีดาษมาเยี่ยมเยือน...ชาวเมืองจำนวนมากลดเหลือเบาบางลงเพราะถูกโรคนี้ทำลายล้าง” (Bradley, 1986) ฝีดาษเป็นอีกโรคหนึ่งที่ทำให้เกิดอาการหนาวสั่น เป็นไข้ และเกิดตุ่มพองเม็ดเล็กขึ้นตามตัว ชาวเมืองแขนเสีย ขาสีบ ตาบอด เป็นฝีในอกในท้องจำนวนมาก รอดบ้างตายบ้าง จึงเป็นที่มาของการเริ่มปลูกฝีหรือให้วัคซีนเพื่อป้องกันโรคและลดอัตราการตายลง (Bradley, 1855; The Editor of the Boston Medical and Surgical Journal, 1839; “Smallpox and Vaccination in Siam,” 1915)

ส่วนกาฬโรคหรือโรคห่าในบริเวณประเทศไทยปัจจุบันเกิดขึ้นมาอย่างน้อยตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น (ประมาณ พ.ศ. 1893) ตรงกับช่วงเวลาที่บริเวณยุโรปมีการระบาดอยู่ และจะปรากฏการระบาดในสยามครั้งใหญ่อีกครั้งเมื่อเข้าสู่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2437) อันมีจุดเริ่มต้นของโรคมาจากจีนและเกาะฮ่องกง ถึงขนาดมีการตั้งด่านกักกัน (quarantine) ที่เกาะไผ่ใกล้ปากแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อกันโรค (Department of Fine Arts, 2019; Pollitzer, 1951) จากนั้นการแพร่ระบาดของโรคดังกล่าวในบริเวณสยามยังเกิดขึ้นซ้ำเป็นระยะ ๆ ยาวนานกว่า 40 ปีต่อมา (Puaksom, 2007; “Siam: Report from Bangkok. History of Plague Outbreak,” 1905) อหิวาตกโรค ไข้ทรพิษ และกาฬโรค เป็นสามโรคระบาดสำคัญที่นำไปสู่ของการเสียชีวิต อันส่งผลให้จำนวนประชากร ไม่ขยายตัวนับตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมา

ดังนั้น ภาพรวมก่อนทศวรรษ 2430 ที่จะมีการพัฒนางานด้านสาธารณสุขตามวิถีตะวันตก นอกจากการแก้ไขปัญหาและการเยียวยาผู้ป่วยจากโรคระบาดที่เป็นภัยร้ายแรงเฉพาะหน้าแล้ว “การดูแลสุขภาพ” หรือ “การรักษาความป่วยไข้” แก่ราษฎรยัง “ไม่ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐ” การจัดการโรคระบาดจึงเป็นภารกิจด้านสุขภาพอนามัยหนึ่งเดียวของรัฐเท่านั้น ทำให้เป็นการทำงานเพื่อรับมือกับกรณีคับขัน เฉพาะหน้า และไม่มีระบบที่แน่นอน จนกระทั่งทศวรรษ 2430 เป็นต้นมา จึงเริ่มเกิดการก่อตัวขึ้นของแนวคิดด้านบริการสุขภาพแบบสมัยใหม่ แม้ว่าส่วนหนึ่งเป็นเพราะสยามเพิ่งผ่านช่วงเวลาของการสูญเสียในการระบาดของอหิวาตกโรคครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2424 แต่กระนั้น จุดเปลี่ยนแปลงสำคัญของระบบการแพทย์และการสาธารณสุขแบบใหม่ของรัฐสยามจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ หากขาด “องค์ความรู้ทางการแพทย์จากตะวันตก”

การเปิดรับองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนตะวันตกของชนชั้นนำสยามกับ บทบาทมิชชันนารี

มิชชันนารีจากประเทศตะวันตกถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่ชักนำความรู้และบริการทางการแพทย์สมัยใหม่เข้ามาในสยามโดยเฉพาะมาสู่กลุ่มชนชั้นนำสยาม แม้ว่าการเผยแผ่ศาสนาและการศึกษาคือเป้าหมายใหญ่ของมิชชันนารี แต่อีกหนึ่งภารกิจสำคัญคือการให้บริการสุขภาพแก่ประชาชนผู้ได้รับความเจ็บป่วย งานรักษาพยาบาลจึงมีฐานะเป็นภารกิจหลักในการแสวงบุญของมิชชันนารีตามท้องถิ่นทุรกันดารทั่วโลกรวมถึงสยาม ดังที่เจacob ทอมลิน (Jacob Tomlin) หนึ่งในมิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์กลุ่มแรกที่เดินทางมายังกรุงเทพฯ ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2371 สมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) บันทึกไว้ว่า “พระของพระเจ้าอยู่กับการทำงานอันอ่อนน้อมของเราในแผนการแพทย์ด้วยเป็นเวลาหลายเดือนที่ห้องนี้แออัดทุกวันด้วยกลุ่มคนป่วยที่ไร้เรี่ยวแรงนำเวทนา... ด้วยพลังและความดีงามของแพทย์ได้แสดงสัญญาณต่อคนนอกศาสนาที่น่าเวทนาเหล่านี้... ผู้คนจำนวนมากได้รับการฟื้นฟูจากโรคภัยร้ายแรงในเวลาไม่กี่วัน” (Tomlin, 1831)

ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อจูงใจผู้คนให้เข้ารับนับถือศาสนาคริสต์ผ่านการให้หนังสือ ยารักษาโรค และบริการรักษาพยาบาลแก่ผู้เจ็บป่วย ทำให้มีคนกลุ่มเล็ก ๆ เริ่มรู้จักและยอมรับต่อวิธีการของการแพทย์ตะวันตกโดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำสยาม วิธีการส่วนใหญ่มักเริ่มจากได้รับอนุญาตให้รักษาชาวบ้านทั่วไปหรือไพร่พล (เชลย ทาส) ก่อน เมื่อเห็นว่ารักษาหายจึงจะมีโอกาสได้รักษาคณะชั้นสูงขึ้นไป (The Historical Account of Part 31, 1950) นับตั้งแต่มิชชันนารีคณะแรกเดินทางเข้ามาในสยามจนกระทั่งสิ้นแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2394-2411) รวมแล้วกว่า 40 ปีที่ผ่านมาพบว่ามิชชันนารีเข้ามาในสยามจำนวน 86 คน ทั้งหมดนี้นับเป็นแพทย์จำนวน 6 คน (Kaweewongprasert, 1985) เมื่อกลุ่มชนชั้นนำสยาม

ได้เรียนรู้กระบวนการรักษาตามตะวันตกที่ละน้อยจากมิชชันนารีเหล่านี้ ทำให้เริ่มเปิดรับและวิธีการแพทย์แบบใหม่จึงค่อย ๆ ซึมซับสู่สังคมด้วย

แพทย์มิชชันนารีสองคนสำคัญที่มีบทบาทต่อการเผยแพร่ความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่ในสังคมสยาม แน่นนอนว่าคนแรกต้องกล่าวถึง นายแพทย์แดน บีช แบรดลีย์ หมอบริดเลย์นับเป็นมิชชันนารีคนที่ 3 มาถึงสยามเมื่อ พ.ศ. 2378 หลังเข้ามาได้ไม่นานนักก็ได้ตั้งโรงเพื่อรักษาโรคและแจกยาฟรีแก่ประชาชน (Gherunpong et al., 1982) สามปีต่อมาจึงเกิดใช้ ทรพิษระบาดในกรุงเทพฯ (พ.ศ. 2381) หมอบริดเลย์กลายเป็นผู้เริ่มการปลูก ทรพิษเพื่อป้องกันโรคและพัฒนาเป็นการปลูกฝีในเวลาต่อมา นอกจากนี้ ยังเป็นผู้ริเริ่มการผ่าตัดด้วยวิธีการทางการแพทย์แบบตะวันตกเป็นครั้งแรกใน สยาม (Anuphongsap et al., 2013) หมอบริดเลย์ได้พิมพ์หนังสือที่มีชื่อว่า “หนังสือจดหมายเหตุ Bangkok Recorder” ระหว่าง พ.ศ. 2387-2388 ซึ่งเป็นเสมือนเวทีแนะนำความรู้เรื่องการแพทย์แผนตะวันตกในสยาม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการทำน้ำยาล้างแผล การรักษาแผลสด การปลูกฝีป้องกันไข้ ทรพิษ การรักษาไข้จับสั่น การกำเนิดของยาควินิน การทำงานของหัวใจ ปอด และเส้นโลหิต รวมทั้งความรู้ทางกายวิภาคและสรีรวิทยาที่ถือว่าเป็นองค์ ความรู้ที่ก้าวหน้ามากสำหรับสังคมไทยในขณะนั้น (Puaksom, 2018)

ความสามารถทางการแพทย์ของบริดเลย์ทำให้ความรู้การแพทย์ แผนตะวันตกเริ่มเป็นที่รู้จักและได้รับความนิยม โดยเฉพาะกลุ่มชนชั้นสูงใน กรุงเทพฯ มีชนชั้นนำหลายคนเชิญหมอบริดเลย์ไปรักษาที่บ้านหรือในวัง อย่างเช่นกรณีของพระราชชนนีของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ขณะที่พระองค์ยังคงเป็นพระภิกษุอยู่) กับพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว (Sawasdee, 1988) ซึ่งทั้งสองพระองค์ถือเป็นตัวอย่างชนชั้นนำ สยามที่เปิดรับและสนใจในความรู้แบบตะวันตกหลากหลายด้านรวมถึงด้าน การแพทย์ด้วย

ขณะที่นายแพทย์ชาโมเอล เรโนลด์ เฮาส์ (Samuel Reynolds House) เป็นอีกหนึ่งมิชชันนารีคนสำคัญที่เข้ามายังกรุงเทพฯ หลังหมอบรัดเลย์ ประมาณ 12 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่ความรู้ทางการแพทย์แบบตะวันตกเริ่มลงหลักปักฐานในหมู่ชนชั้นนำของกรุงเทพฯ แล้ว และข่าวการมาของ “หมอฝรั่ง” คนใหม่นี้ได้สร้างความสนใจและมีผู้คนไปขอรับการรักษากันไม่น้อย หมอเฮาส์ได้เปิดคลินิกในเรือนแพขนาดเล็กหน้าสำนักงานมิชชันนารีซึ่งเป็นที่ทำการเดิมของหมอบรัดเลย์ (Charulaksananan & Werawatkanon, 2011) ตอนนั้นคนไข้มักเจ็บป่วยเนื่องจากการทะเลาะวิวาทหรือการเป็นแผลเรื้อรัง หมอเฮาส์จึงตัดสินใจนำเอายาเรจับความรู้สึกด้วยอีเทอร์ (ether) เข้ามาใช้ในการผ่าตัดเป็นครั้งแรกกับคนไข้หญิงสูงอายุวัย 84 ปี (ประมาณ พ.ศ. 2391) ซึ่งผลการผ่าตัดสำเร็จลุล่วงและเป็นที่น่าพอใจ ด้วยเหตุนี้ หมอเฮาส์หรือ “หมอเหา” ตามที่ชาวบ้านเรียกจึงกลายเป็นหมอฝรั่งที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งในยุคนั้น

หมอเฮาส์ยังมักจัดปาฐกถาและการทดลองในเรื่องสรีรวิทยา ดาราศาสตร์ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ซึ่งได้รับความสนใจจากชาวบ้านและชนชั้นสูงในราชสำนักจนมีการเชิญให้ไปแสดงการทดลองในวัง ด้วยกิจกรรมเหล่านี้เองทำให้หมอเฮาส์เป็นหมอฝรั่งที่มีความสัมพันธ์อันดีกับขุนนางเจ้านาย และราชสำนักตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 3 มาจนรัชกาลที่ 5 เนื่องด้วยความสนใจที่มีร่วมกันในเรื่องความรู้สมัยใหม่จากโลกตะวันตก เช่น วิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ รวมถึงการแพทย์ (Unhanandana, n.d.) ดังเช่นที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มักเรียกหาหมอเฮาส์เพื่อชักชวนมาสนทนาเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์อยู่เสมอและเฮาส์ยังได้ทำหน้าที่ล่ามให้แก่พระองค์ในการตกลงสนธิสัญญาเบาว์ริงด้วย (Kiehl et al., 2009) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชนชั้นนำสยามเริ่มยอมรับความเหนือกว่าของเทคโนโลยีทางการแพทย์และองค์ความรู้ของตะวันตกอย่างชัดเจน

การที่มิชชันนารีมีส่วนช่วยชีวิตคนจำนวนไม่น้อยจากการระบาดของไข้ทรพิษและอหิวาตกโรค ทำให้บทบาทของมิชชันนารีกับงานด้านการแพทย์เริ่มขยายตัวทั้งในเขตพระนครและออกไปยังส่วนภูมิภาค ดังเช่นที่ปรากฏว่าระหว่าง พ.ศ. 2404 - 2454 คณะมิชชันนารีได้ขยายงานด้านการแพทย์ออกไปนอกกรุงเทพฯ หลายจังหวัด ซึ่งเพชรบุรีเป็นพื้นที่แรกที่มีการจัดตั้งโรงพยาบาลของมิชชันนารีขึ้น เนื่องจากเดิมเป็นพื้นที่ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอนุญาตให้คณะมิชชันนารีนิยายโปรเตสแตนต์สอนอยู่อาศัย เผยแผ่ศาสนา ตั้งโรงเรียน และรักษาชาวบ้านด้วยวิทยาการแพทย์สมัยใหม่ (Feltus, 1924) ต่อมาจึงตั้งเป็นโรงพยาบาลอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2423 โดยนายแพทย์ อี.เอ.สเตอร์จ (E.A. Sturge) ก่อนที่จะล้มป่วยและตัดสินใจเดินทางกลับสหรัฐอเมริกาไป (Board of Foreign Missions, 1884; Phetchaburi Provincial Public Health Office, 2022) จึงถือได้ว่าโรงพยาบาลที่เพชรบุรีได้เกิดขึ้นก่อนที่จะมีโรงพยาบาลของรัฐแห่งแรกใน พ.ศ. 2431 เสียอีก (เปิดทำการก่อนโรงศิริราชพยาบาล 8 ปี) (Wells, 1958)

หลังจากนั้นการรักษาของมิชชันนารีได้ขยายไปสู่พื้นที่อื่น ๆ มากขึ้น โดยที่ได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองสยามให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้ ดังเช่นในพื้นที่เชียงใหม่ประมาณ พ.ศ. 2429 คณะกรรมการกลางเฟลสไบท์เรียนสหรัฐอเมริกา (Board of Foreign Missions) ได้อนุมัติเงิน 10,000 เหรียญสหรัฐมาสร้างโรงพยาบาล (Camp, Thongsawat & Suttilagsana, 2007) แต่ทว่าจำนวนเงินยังคงไม่เพียงพอที่จะสร้างโรงพยาบาลขึ้นใหม่ทั้งหมด คณะมิชชันนารีในเชียงใหม่จึงปรับปรุงสถานที่จำหน่ายยาเดิมให้กลายเป็นโรงพยาบาลและให้ชื่อว่า “โรงพยาบาลอเมริกันมิชชัน” ตั้งอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำปิง ได้เปิดทำการใน พ.ศ. 2431 (หลังจากมีโรงศิริราชพยาบาลแล้ว) เพื่อให้การรักษาผู้ป่วยและทำการผ่าตัด ปีต่อมานายแพทย์เจมส์ ดับบลิว แมคเคน (Dr. James W. McKean) เข้ารับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาล จึงได้ต่อเติมเพื่อสร้างห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์สำหรับผลิตวัคซีนไข

ทรพิช โดยได้รับเงินอุดหนุนจากมิสซิสไซรัส เอช แมคคอร์มิก (Mrs. Cyrus H. McCormick) (McCormick Hospital, 2022) กระทั่งใน พ.ศ. 2463 ได้ย้ายจากที่ดินริมแม่น้ำปิงไปสร้างที่ใหม่จนกลายเป็นโรงพยาบาลแมคคอร์มิกในปัจจุบัน พร้อมกับได้รับเงินอุดหนุนโรงพยาบาลบางส่วนจากเจ้าแก้ววรวงศ์และพระราชยาเจ้าดารารัศมีด้วย

นอกจากโรงพยาบาลที่เพชรบุรีและเชียงใหม่แล้ว มิชชันนารียังขยายงานรักษาออกไปยังพื้นที่อื่น ๆ เช่น ลำปาง ลำพูน ราชบุรี แพร่ น่าน เชียงราย พิชณุโลก นครศรีธรรมราช และตรัง ด้วยเหตุนี้ งานรักษาพยาบาลของมิชชันนารีกลายเป็นงานที่ประสบผลสำเร็จยิ่งกว่างานการเผยแผ่ศาสนา (Kaweewongprasert, 1985) การขยายตัวข้างต้นถือเป็นการเปลี่ยนแปลงธรรมเนียมการรักษาผู้ป่วยในสังคมสยามด้วย จากเดิมหมอจะต้องเดินทางไปรักษาผู้ป่วยที่บ้าน เปลี่ยนมาเป็นให้ผู้ป่วยเดินทางไปพบหมอเองตามสถานพยาบาลขนาดย่อม ซึ่งการอนุญาตให้มิชชันนารีปฏิบัติการกิจในพื้นที่ทั้งในเมืองและหัวเมืองต่าง ๆ นับว่าเป็นอิทธิพลสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองสยามสนใจต่อแนวคิดและวิธีการสร้างสถานพยาบาลตามอย่างตะวันตกขึ้นเวลาต่อมา และมองว่าการสร้างโรงพยาบาลเอาอย่างตะวันตกจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยเร่งสร้างความเจริญแก่บ้านเมืองและบำรุงสุขให้แก่ประชาชน ดังที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกล่าวเมื่อมีพระประสงค์ให้สร้างโรงศิริราชพยาบาลว่า “การที่ทำแต่เล็กน้อยนี้เพราะมีประสงค์ที่จะให้แล้วโดยเร็ว การต่อไปก็ได้วางแผนไว้ที่จะทำให้เป็นใหญ่โต ภูมิความสุขสบายแก่คนที่มาอยู่ได้ เมื่อเห็นการว่าจะเจริญขึ้นเพียงใด ก็จะขยายที่ทางนั้นให้เจริญขึ้นทุกที” (The Royal Thai Government Gazette, 1887a) ซึ่งเห็นได้ว่าการแพทย์และสาธารณสุขค่อย ๆทวีความสำคัญต่อมิตการเมืองความมั่นคงของรัฐ และสังคมของสยามมากขึ้น

นอกจากนี้ ประสพการณ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ที่ได้ทอดพระเนตรโรงพยาบาลรักษาผู้ป่วยและโรงพยาบาลรักษาคคนเสียจริตแบบตะวันตกที่จัดตั้งขึ้นในสิงคโปร์ระหว่างการเสด็จประพาสต่างประเทศครั้งแรกของพระองค์ใน พ.ศ. 2429 (King Chulalongkorn, 1925) ได้นำไปสู่การจัดตั้งโรงพยาบาลแห่งแรกของสยามขึ้นนั้น ยังเป็นตัวอย่างสำคัญที่ช่วยอธิบายว่าการแพทย์และสาธารณสุขเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างสำคัญ เพราะการเร่งพัฒนาการแพทย์ตามอย่างตะวันตกถือเป็นสิ่งแสดงสถานะของควมมีอารยะของสยามด้วย ทำให้ในปีเดียวกันนี้เอง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ มีคำสั่ง “ว่าด้วยกอมิติผู้จัดการโรงพยาบาล” เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบในการก่อตั้ง “โรงพยาบาลวังหน้า” หรือ “โรงพยาบาลใหญ่วังหลัง” และยังเรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่า “ศิริราชพยาบาล” ทำหน้าที่จัดการเรื่องการรักษาคคนป่วยไข้ จัดทำให้เป็นทานแก่อณาประชาราษฎร และรักษาให้ทั่วถึงกันโดยไม่เลือกหน้าว่าเป็นผู้ใด (The Royal Thai Government Gazette, 1887b) แรกเริ่มมีมติให้ตั้งโรงพยาบาลขึ้นหนึ่งแห่งก่อน หากมีประโยชน์ค่อยขยายกิจการภายหลัง

โรงพยาบาลวังหน้า: “ก้าวแรก” ของสถานบริการสาธารณสุขแบบตะวันตกกับการผนวกแนวคิดดั้งเดิมเรื่องการกุศล

ประวัติศาสตร์การแพทย์และงานสาธารณสุขของสยามในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2431 – 2449 พบว่ารัฐได้มุ่งม้นอย่างมากต่อการจัดตั้งโรงพยาบาลในเขตพระนครเป็นหลัก โดยความมุ่งมั่นของรัฐในการพัฒนางานการแพทย์และสาธารณสุขแบบตะวันตก สะท้อนออกมาอย่างชัดเจนจากการเร่งสร้างโรงพยาบาล ทั้ง ๆ ที่เป็นกิจการที่ต้องอาศัยเงินบำรุง และการเสียสละทรัพย์จำนวนมาก โดยเฉพาะจากกลุ่มผู้ปกครองและชนชั้นนำของสังคมสยาม (The National Archives of Thailand, 1903)

รวมถึงการขอแรงสนับสนุนจากกลุ่มพ่อค้าคหบดี และชาวต่างประเทศที่พอมีกำลังทรัพย์หรือสิ่งของเป็นสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ การแพทย์และสาธารณสุขแบบตะวันตกถูกต่อรองและผสมเข้ากับฐานความเชื่อแบบพุทธศาสนาเรื่องการกุศลผลบุญอย่างน่าสนใจ การนำความเชื่อตามหลักพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจการทางการแพทย์และสาธารณสุขมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสองประการสำคัญด้วยกัน ประการแรก ฐานความเชื่อเรื่องการกุศลช่วยให้รัฐสามารถระดมทุนและจัดหางบประมาณที่เพียงพอสำหรับตั้งสถานบริการสาธารณสุขในยุคแรกได้ ประการถัดมาคือความเชื่อเรื่องบุญกุศลหรือการสงเคราะห์มีส่วนช่วยขยายองค์ความรู้และดึงดูดความสนใจต่อการแพทย์แผนตะวันตกให้เพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ ในสังคมสยาม โดยเฉพาะการเริ่มสร้างความรู้สึกนึกคิดในกลุ่มผู้ปกครอง ข้าราชการ คหบดี ในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นกลุ่มแรก ซึ่งเป็นกลุ่มที่จะปฏิสัมพันธ์และถ่ายทอดความรู้ต่อการแพทย์สมัยใหม่กับชาวบ้านในพื้นที่นั้น ๆ อีกทีหนึ่ง ดังปรากฏว่าการสร้างโรงพยาบาล โอสถศาลา ศาลาพยาบาล มักเป็นการเรียไ้เงินหรือสิ่งของบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาทั้งสิ้น พื้นที่โรงพยาบาลแบบตะวันตกจึงนับว่าเป็นสถานที่ทำบุญแห่งหนึ่ง (Rajanubhab, 1958) หรือเรียกว่ากลายเป็นพื้นที่รวมตัวของผู้ใจบุญ ตามที่เอกสารบอกเปิดโรงพยาบาลวังหน้า โรงพยาบาลรัฐแห่งแรกของสยามระบุไว้ว่า “โรงพยาบาลนี้เป็นส่วนหนึ่งในพระราชกุศล ทรงสละพระราชทรัพย์ให้ตั้งขึ้นเพนทานในการรักษาโรคแลป้องกันความทุกข์ยากของชนทั้งหลาย...มิให้หมอกฤคนพยาบาล เรียกค่ายาการรักษาแก่คนไข้เลยเพนอันขาด ยกไว้แต่ผู้มีสิทธิ์ในส่วนพระราชกุศลอันนี้” (The Royal Thai Government Gazette, 1888)

ซึ่งการสร้างโรงพยาบาลแห่งแรกก็ได้สะท้อนความเชื่อต่อรากฐานแนวคิดเรื่อง บุญกุศลและการสงเคราะห์ในบรรดากลุ่มชนชั้นนำ สยาม ข้าราชการ และ พ่อค้าหบด้อย่างชัดเจน ดังเช่นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ได้โปรด ให้รื้อโรงเรียน ไม้ และเครื่องใช้ต่าง ๆ จากงานพระเมรุของสมเด็จพระเจ้าลูก ยาเธอ เจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ ไปประกอบร่างเป็นโรงพยาบาลวังหน้า พร้อมกับพระราชทานเงินจำนวน 200 ชั่งเศษ หรือประมาณ 16,000 บาท (1 ชั่ง ประมาณ 80 บาท) การก่อสร้างเริ่มจากการสร้างเรือนคนไข้ ประกอบด้วยเรือนใหญ่ 3 หลังและเรือนเล็ก 3 หลัง ไว้สำหรับดูแลคนไข้ หมออยู่อาศัยและเก็บเครื่องยา (The Royal Thai Government Gazette, 1887a) หลังการก่อสร้างไปแล้ว 2 เดือนจึงได้เงินสมทบเพิ่มเติมจากเงินมรดก ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าศิริราชกกุธภัณฑ์ที่สิ้นพระชนม์ด้วย โรคบิดจำนวน 700 ชั่ง (56,000 บาท) โดยเงินส่วนนี้ได้นำมาทำตึกสำหรับ สอนวิชาแพทย์ (The Royal Thai Government Gazette, 1887a) จากนั้น ได้เงินสมทบอีก 30 ชั่ง (2,400 บาท) จากทรัพย์สินบริจาคของพระองค์เจ้า เสาวภาคณารัตน์ผสมกับการสมทบเพิ่มเติมจากพระบาทสมเด็จพระ จุลจอมเกล้าฯ ต่อมาได้รับอีก 10 ชั่ง (800 บาท) จากชาวอังกฤษในสยาม ทำให้สามารถสร้างเรือนเล็กเพิ่มอีก 2 หลัง หลังแรกให้ชื่อว่า “ตึกเสาวภาค” สร้างเป็นที่อยู่คนไข้พิเศษ อีกหลังหนึ่งที่ได้รับเงินบริจาคจากชาวอังกฤษให้ชื่อ ไว้ว่า “วิกตอเรียวาค” (Victoria Ward/Building) ตามจุดมุ่งหมายของ ผู้บริจาคที่ต้องการให้เป็นที่ระลึกในวาระที่สมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ครองราชสมบัติครบ 50 ปี ด้วยเหตุนี้ โรงพยาบาลวังหน้าหรือศิริราชพยาบาล จึงสร้างเสร็จและเปิดทำการในวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2431 และถือเป็น สัญลักษณ์สำคัญของการเริ่มเปลี่ยนแปลงวิธีการแพทย์และสาธารณสุขให้ เป็นแบบสมัยใหม่ในสังคมสยามหรือประเทศไทยมาจนปัจจุบัน และ ขณะเดียวกันได้สอดประสานแนวคิดเรื่องการกุศลตามหลักคิดแบบพุทธ ศาสนาที่เข้าไปต่อรองในพื้นที่ของความเชื่อที่มีต่อการแพทย์และสาธารณสุข แบบตะวันตกด้วย

เมื่อเกิดเป็นโรงศิริราชขึ้นแล้ว ต่อมาได้มีการจัดตั้งโรงพยาบาลเพิ่มอีกหลายแห่งในบริเวณพื้นที่ศูนย์กลางของรัฐอย่างกรุงเทพฯ และปริมณฑล (เขตพระนครและธนบุรี) ที่ยังคงอาศัยหลักคิดเรื่องกุศลผลบุญเพื่อส่งเสริมภารกิจด้านการแพทย์แบบตะวันตก ดังเห็นได้จากการขยายตัวของโรงพยาบาลจัดตั้งในยุคนั้น เช่นการจัดตั้ง “โรงพยาบาลริมป้อมมหาไชย” ที่ก่อตั้งใน พ.ศ. 2431 ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นบูรพาพยาบาล เพราะตั้งอยู่ใกล้กับวังบูรพาภิรมย์ (Anuphongphat et al., 2013) จากนั้นมีการก่อตั้งโรงพยาบาลรัฐใกล้วัดเทพศิรินทราวาสที่ต่อมารู้จักในชื่อ “เทพศิรินทร์พยาบาล” ขึ้นเป็นแห่งที่สามใน พ.ศ. 2432 ใช้เป็นที่สำหรับแจกจ่ายยาไทย ยาฝรั่ง มีหมอและพยาบาลคอยดูแลผู้ป่วย (The Royal Thai Government Gazette, 1889) ในปีเดียวกันยังมี “บางรักพยาบาล” หรือโรงพยาบาลหมอเฮส์ ซึ่งรัชกาล 5 อนุญาตให้โทมัส เฮয়ারด์ เฮส์ (Thomas Heyward Hays) ใช้บ้านหลวงที่ปากถนนสีลมต่อกับถนนเจริญกรุงสำหรับจัดตั้งโรงพยาบาล และให้หมอเฮส์เป็นผู้จัดการเพื่อให้บริการรักษาชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในย่านสีลม เจริญกรุง บางรัก และสี่พระยา ต่อมาได้โอนเข้าเป็นของกรมพยาบาลในปี 2434 จนกระทั่งภายหลังได้กลายเป็นโรงพยาบาลเลิดสินในปัจจุบัน (Lerd Sin Hospital, 2022) ตามมาด้วย “โรงพยาบาลสามเสน” ที่ก่อตั้งในปีเดียวกันโดยโอนอุปกรณ์เครื่องใช้มาจากโรงพยาบาลเทพศิรินทร์ และภายหลังจะถูกยุบรวมกับวชิรพยาบาลใน พ.ศ. 2455 (Anuphongphat et al., 2013) ขณะที่โรงพยาบาลรัฐสำหรับรักษาโรคเฉพาะทางแห่งแรกได้ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2432 เช่นกัน คือ “โรงพยาบาลคนเสียจริต” ตั้งอยู่ใกล้ป้อมป้องปัจจามิตร และต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพี่ยา และยังมีการจัดตั้ง “โรงพยาบาลหญิงหาเงิน” ใน พ.ศ. 2440 แต่ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงพยาบาลกลางใน พ.ศ. 2458 (Klang Hospital, (2022) สำหรับรักษาหญิงโสเภณี ตามพระปณิธานของสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีเพื่อเป็นการป้องกันโรคภัยและรักษาความสะอาดของบ้านเมือง (Chuengsatiansup & Anuphongphat, 2018) ในปีเดียวกันนี้เอง (พ.ศ. 2440) ได้มีการเสนอขอตั้ง

บ้านพยาบาลหรือโรงพยาบาลบางกอกเนิร์สซิงโฮม (BNH) เพื่อรักษาชาวต่างชาติโดยไม่หวังกำไร โดยมาจากการระดมทุนของชุมชนชาวอังกฤษพร้อมกันนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังสมทบทุน 960 บาทช่วงแรกตั้งและให้อุดหนุนเดือนละ 80 บาท ซึ่งการก่อตั้งโรงพยาบาลทั้งหมดล้วนแล้วแต่ได้รับการสนับสนุนจากการบริจาคของพระบรมวงศานุวงศ์และเจ้านายทั้งชายและหญิงอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ การให้บริการของโรงพยาบาลในช่วงแรกยังมีทั้งแพทย์แผนโบราณและแพทย์ตะวันตกผสมผสานกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ตามที่ได้บันทึกไว้ว่า “โรงพยาบาล [เช่นโรงพยาบาลศิริราชพยาบาลและโรงพยาบาลริมป้อมมหาดไทย] จะรับรักษาโรคทุกอย่างไม่ว่าโรคอันใด การรักษานั้นถ้าจะชอบยาไทยก็ใช้ยาไทย ถ้าชอบยาอย่างหมอฝรั่งก็มีใช้ได้ตามปรารถนา” (Royal Thai Government Gazette, 1888) ซึ่งผู้เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเหล่านี้เป็นชนชาติใดพูดภาษาใดก็ได้ เมื่อเข้ามาอยู่โรงพยาบาลจะจัดอาหารให้ครบ 3 มื้อ มีที่หลับนอนโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและการอาศัยแบ่งแยกหญิงกับชายออกจากกัน การให้บริการรักษาในเวลานั้นมีตั้งแต่การคลอดบุตร ปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษ ดูแลคนที่เป็นโรคเรื้อรังและการตรวจวินิจฉัยโรคทั่วไปที่เพียงแต่มารับยาและกลับบ้าน (Royal Thai Government Gazette, 1888) โดยกลุ่มหลังนี้นับรวมถึงการตรวจชาวบ้านที่มีอาการทางจิตหรือเสียจริตด้วย เมื่อมีผู้มารักษาอาการทางจิตมากขึ้นจึงเป็นที่มาของการตั้งโรงพยาบาลสำหรับผู้ป่วยเสียจริตโดยเฉพาะ ส่วนบริการผ่าตัดจะมีเพียงที่โรงพยาบาลศิริราชพยาบาลและโรงพยาบาลบางรักของหมอเฮล์เท่านั้น

อีกบริการสาธารณสุขที่ควรกล่าวถึงในยุคนี้คือ “สภาอุณาโลมแดง แห่งชาติสยาม” เกิดขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2436 ตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือด้าน สาธารณสุขแก่ทหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในวิกฤติ รศ. 112 อันเป็นความขัดแย้งว่า ด้วยเรื่องเขตแดนด้านแม่น้ำโขงระหว่างสยามและฝรั่งเศส แรกเริ่มก่อตั้งพระ จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานเงินพระคลังข้างที่ให้จำนวน 80,000 บาท โดยผู้ที่ดำเนินการสภากาตุศลนี้ล้วนเป็นสตรีชั้นสูงที่เป็นเจ้านายฝ่ายใน หรือภรรยาข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทั้งสิ้น (Gherunpong et al., 1982) การเกิดขึ้นของสภาอุณาโลมแดงแห่งชาติสยามได้สะท้อนวิธีคิดเรื่องการ บำเพ็ญกุศลกับงานสาธารณสุขสมัยใหม่ในหมู่ชนชั้นสูงเช่นกัน เพื่อช่วย บำรุงรักษาชีวิตมนุษยภายใต้บริบททางสังคมที่กำลังกลายเปลี่ยนที่ชนชั้น นำสยามเริ่มหันมาให้ความสำคัญ (Pariwattitram, 1991) ซึ่งสอดคล้องไปกับการขยายตัวของความรู้ว่าด้วยการแพทย์การสาธารณสุขแบบตะวันตกดังที่ กล่าวมา

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมของสภาอุณาโลมแดงฯ ได้จบเขาลงเมื่อ สิ้นสุดกรณีพิพาทตามพื้นที่ชายแดน เมื่อเปลี่ยนเข้าสู่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงต้องการรื้อฟื้นงานกาชาดของสยามที่เคยถูกเริ่ม มาแล้ว แต่พระองค์เห็นว่างานกาชาดไม่ควรทำแต่เฉพาะช่วงเวลาสงคราม เท่านั้นแต่ควรรวมถึงการสาธารณสุขในหมู่ผู้คนทั่วไปด้วย ด้วยเหตุนี้จึงเห็นว่า สภากาชาดต้องมีโรงพยาบาลของตนเองจึงนำไปสู่การตั้งโรงพยาบาลใน พ.ศ. 2457 โดยใช้ชื่อว่าโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ (the Royal Cremation Ceremony of Phraya Rachanakul (Ruen Sayamanon), 1939) โดยถือว่า งานของสภากาชาดมีบทบาทเป็นกำลังเสริมด้านการแพทย์และสาธารณสุข ของรัฐบาลซึ่งยังไม่เพียงพอกับความต้องการในยุคสมัยนั้น (Pariwattitram, 1991) หลังจากนั้นได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยสภากาชาดสยาม ฉบับแรกใน พ.ศ. 2461 มีกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนงานด้าน การรักษาพยาบาลผู้ป่วยไข้และบาดเจ็บในช่วงเวลาสงครามและยามสงบ

อีก 2 ปีถัดมากรรมการกาชาดระหว่างประเทศได้ประกาศรับรองสภากาชาดสยาม ใน พ.ศ. 2463 และใน พ.ศ. 2464 สันนิบาตกาชาดก็มีมติรับสภากาชาดสยามเข้าเป็นสมาชิก

โดยรวมแล้ว กิจการโรงพยาบาลเพื่อบริการด้านสุขภาพยังขยายตัวไม่มากนักด้วยอุปสรรคสองประการ *ประการแรก* คือประชาชนไม่ค่อยไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลเพราะยังไม่คุ้นเคย เป็นวัฒนธรรมใหม่ และมองว่าโรงพยาบาลเป็นสถานที่สำหรับผู้ป่วยอาการหนัก จนเกิดภาพลักษณ์ว่าโรงพยาบาลคือสถานที่ที่เต็มไปด้วยผู้เสียชีวิตจากการเจ็บป่วย ซึ่งก็เป็นอีกหนึ่งปรากฏการณ์ที่แสดงถึงการเผชิญหน้าระหว่างความเชื่อเดิมกับความเชื่อจากตะวันตกในบริบทของการแพทย์และสาธารณสุข และประการที่สองคือการขาดแคลนงบประมาณ ซึ่งส่งผลต่อการขาดแคลนเครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์ รวมทั้งขาดแคลนบุคลากรตามมาด้วย (Wisuth-umporn, 2018) จากสถิติจำนวนคนไข้แสดงให้เห็นว่ามีจำนวนผู้มาใช้บริการที่โรงศิริราชพยาบาลจำนวนค่อนข้างน้อย ใน พ.ศ. 2433 มีคนไข้ตลอดทั้งปีเพียง 1,017 คนเท่านั้น แม้สิบลกว่าปีต่อมาหรือในปี 2445, 2446 และ 2448 ยังคงมีคนไข้จำนวนใกล้เคียงกันคือ 916 คน 1,095 คน และ 1,557 คน ตามลำดับ (Muksong, 2018)

นอกจากปัจจัยเรื่องงบประมาณจึงมีผลต่อการพัฒนาการที่ล่าช้าแล้วยังส่งผลให้การสร้างโรงพยาบาลของรัฐตามหัวเมืองโดยใช้วิทยาทารทางการแพทย์แบบตะวันตกนั้นเกิดขึ้นได้อย่างยากยิ่ง เพราะหาในพื้นที่ส่วนภูมิภาครัฐยังมองว่าเป็นหน้าที่รับผิดชอบหลักของเอกชนหรือคนในท้องถิ่นแต่อย่างไรก็ตาม รัฐยังคงใช้ประโยชน์จากแนวคิดเรื่องการกุศลเพื่อผลักดันงานด้านสาธารณสุขเช่นเดิม โดยเฉพาะการผลักดันให้เป็นภารกิจของกลุ่มคณะมิชชันนารี ข้าราชการ พ่อค้าในแต่ละพื้นที่ อีกส่วนหนึ่งคือการผลักดันให้ส่วนภูมิภาคเริ่มรู้จักใช้จ่ายตามแผนตะวันตกมากขึ้นผ่านบทบาทโอสถศาลา

งานสาธารณสุขและสถานบริการในส่วนภูมิภาค

ก. โรงพยาบาลส่วนภูมิภาค

นับว่าในช่วงทศวรรษ 2430 ถึงก่อน พ.ศ. 2475 รัฐบาลยังไม่มีนโยบายในการจัดตั้งโรงพยาบาลในพื้นที่หัวเมืองอย่างเป็นทางการเป็นกิจลักษณะ รัฐบาลเพียงแต่ส่งเสริมให้หัวเมืองหาเงินสร้างโรงพยาบาลเองผ่านการบริจาคจากข้าราชการและประชาชนในพื้นที่เพื่อจัดซื้อที่ดินและก่อสร้างโรงพยาบาลเองเป็นส่วนใหญ่ หรือบางพื้นที่มีเงินใช้จ่ายบางส่วนที่มาจากการเก็บภาษีโรงร้าน โดยไม่ต้องใช้จ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน อีกแนวทางหนึ่งคือรัฐส่วนกลางสนับสนุนให้มิชชันนารี ตั้งโรงพยาบาลในหัวเมืองโดยรัฐให้งบประมาณอุดหนุนบางส่วน ซึ่งเป็นการง่ายกว่าการที่รัฐบาลต้องลงทุนสร้างขึ้นใหม่ จึงยังเป็นการยืนยันอย่างชัดเจนว่าโรงพยาบาลหัวเมืองยังคงเป็นเรื่อง “กุศลสาธารณทาน” (The Royal Thai Government Gazette, 1927) และมหาดไทยเองก็ไม่มีแนวคิดที่จะขยายโรงพยาบาลตามหัวเมืองดังข้อความตอบหนังสือขอเงินเพื่อตั้งโรงพยาบาลในมณฑลชุมพร พ.ศ. 2449 ว่า “เรื่องนี้เงินไม่มีจะให้และไม่มีทางที่จะช่วยพยายามหาเงินให้ได้อย่างไรด้วย ควรตอบไปว่า โรงพยาบาลเปนสาธารณทาน ถ้าเทศาเห็นจำเป็นจะต้องมีควรคิดเป็นเรื่องการเรียไรตลอดถึงการบำรุงต่อไปด้วย อย่าให้เกี่ยวข้องกับเงินหลวงจะเป็นการดี” (The National Archives of Thailand, 1906) งบประมาณจึงยังคงเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้การจัดตั้งโรงพยาบาลจำนวนไม่มากนัก (Borirakvechakarn. et al., 1934) โดยรวมรัฐส่วนกลางมีแนวทางให้เทศบาลที่อยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ รับผิดชอบงานบริการสุขภาพให้แก่ประชาชนในท้องที่ของตนเอง ให้การช่วยเหลือการป้องกันโรคตามโอกาส เน้นการจัดให้มีแพทย์ประจำเมือง และการสนับสนุนให้จัดตั้งโอสถศาลาสำหรับขายยาของรัฐ ซึ่งบทบาทของโอสถศาลามีส่วนสำคัญในการจัดหายารักษาโรคตามตำรับตะวันตกแก่พื้นที่ห่างไกลด้วยเช่นกัน นโยบายลักษณะนี้

จะดำเนินไปตลอดสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475

การจัดตั้ง “โอสถศาลา” สำหรับจำหน่ายยาเพื่อรักษาอาการป่วยไข้ กลายเป็นสถานบริการด้านการแพทย์ที่สำคัญที่สุดตามหัวเมืองต่าง ๆ ของรัฐ ในยุคนี้ (Kaweewongprasert, 1985) โดยเริ่มต้นประมาณ พ.ศ. 2438 ตามนโยบายส่งเสริมการตั้งสถานที่ขายยามากกว่าการตั้งโรงพยาบาลหัวเมือง บรรดาโอสถศาลาส่วนภูมิภาคนี้ กรมพยาบาลจะรับผิดชอบส่งมอบไปประจำ ส่วนการหาสถานที่และงบประมาณในการก่อสร้างดำเนินการโดยเทศบาล ภายใต้สังกัดของกระทรวงมหาดไทย (National Archives of Thailand, 1895) โดยกระจายไปในหลายพื้นที่ เช่น ฉะเชิงเทรา กรุงเทพฯ ปราชินบุรี พิษณุโลก อุทัยธานี (National Archives of Thailand, 1895; National Archives of Thailand, 1897a; National Archives of Thailand, 1898; National Archives of Thailand, 1897b) อย่างไรก็ตาม กิจการโอสถศาลา ในช่วงแรกประสบปัญหาการขาดทุนบางแห่งจำต้องปิดกิจการลง (National Archives of Thailand, 1905) จากนั้นใน พ.ศ. 2445 รัฐได้หนุนให้เปิดกิจการในรูปแบบคล้ายเดิมอีกครั้งในอีกชื่อหนึ่งว่า “โอสถสภา” โดยทำงานควบคู่ไปกับโอสถศาลา กระทั่ง พ.ศ. 2450 มีคำสั่งให้รวมโอสถสภากับโอสถศาลารัฐบาลเข้าเป็นอันเดียวกัน (National Archives of Thailand, 1907) มีพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าประวิตรวัฒนาคม (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงปราจิณกิติบดี) เป็นประธานซื้อยาจากต่างประเทศ มีบันทึกถึงการ จัดตั้งโอสถสภาไว้ว่า “ทุกวันนี้ยารักษาโรคที่เปนยาดีมีคุณมากมายหลายขนาน แต่หากว่ายาเหล่านั้นยังไม่เป็นที่แพร่หลายออกไปถึงราษฎรที่อยู่ตามบ้านป่าเมืองไกล ความเจ็บไข้ในท้องที่เหล่านั้น จึงเปนเหตุให้ถึงอันตรายได้มาก...จึงโปรดเกล้าให้ตั้งโอสถสภา...” (Royal Thai Government Gazette, 1902) ดังนี้ ทำให้มีการส่งยาฝรั่งหรือที่เรียกว่ายาแผนปัจจุบันไปจำหน่ายตามหัวเมืองต่าง ๆ เช่น ควินิน โคลโรดินแก้อหิวาตกโรค ยาแก้ไข้

ยาแก้บิด ฯลฯ ซึ่งก็ได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมากในช่วงปีแรก (Kaweewongprasert, 1985) ส่วนหนึ่งเป็นไปได้ว่ายาของโอสถสภาพยายามจำหน่ายในราคาที่ถูกแต่ยังคงคุ้มกับต้นทุน ประกอบกับพ่อค้าและข้าราชการในพื้นที่มักชอบซื้อยาเพื่อนำไปแจกจ่ายให้เป็นทานแก่ราษฎรที่ป่วยใช้เพื่อการกุศล (Royal Thai Government Gazette, 1902)

แม้ว่าการขยายตัวของโอสถสหายังคงเป็นไปด้วยความล่าช้า เห็นได้จากจำนวนของโอสถสภาใน พ.ศ. 2464 มีรวมกันทั่วประเทศเพียง 43 แห่งเท่านั้น (Satitmiramai & Unahakate, 2021) แต่กระนั้น ต้องยอมรับว่าโอสถสภาที่จัดขึ้นด้วยพื้นฐานแนวคิดเรื่องการทำบุญทำทาน มีบทบาทเป็นที่พึงพิงให้กับประชาชนในแต่ละพื้นที่อย่างสำคัญ เพราะโอสถสภาหลายแห่งไม่ได้มีหน้าที่เพียงขายยาเท่านั้นแต่มีลักษณะเสมือนเป็นโรงพยาบาลขนาดเล็กแต่จะมีแค่แผนกผู้ป่วยนอกเท่านั้น ไม่มีการรับตัวผู้ป่วยไว้รักษาในสถานพยาบาล (Kaweewongprasert, 1985; Hfocus, 2022) และยังถือเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยกระจายตำรับยาสมัยใหม่เป็นที่รับรู้แก่ชาวบ้านในส่วนภูมิภาคมากขึ้น

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

อิทธิพลของการแพทย์แบบตะวันตกที่เกี่ยวข้องกับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีผลอย่างสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองของสยามให้ก่อร่างเป็นรัฐสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ที่เร่งตั้งทรัพยากรคน งบประมาณ และอำนาจทางการเมืองแบบรวมศูนย์ไว้ที่กรุงเทพฯ โดยเฉพาะความต้องการทรัพยากรคนหรือกำลังคนเพื่อมาส่งเสริมเศรษฐกิจแบบพาณิชยกรรม ได้นำไปสู่ “การเร่งพัฒนางานสาธารณสุขแบบตะวันตก” เพื่อลดอัตราการตาย โดยสาเหตุที่มาจากโรคระบาดของอหิวาตกโรค ไข้ทรพิษ และกาฬโรค

แต่กระนั้นก็ตาม การป้องกันไม่ให้เกิดตายเป็นเรื่องใหม่ของสังคมสยามในเวลานั้น การมาของคณะมิชชันนารีกับการถ่ายทอดความรู้ด้านการสาธารณสุขแบบสมัยใหม่ อย่างเช่น บทบาทของนายแพทย์แดน บีช แบรดลีย์ และนายแพทย์ชามเอล เรโนลด์ เฮาส์ จึงกลายเป็นองค์ความรู้สำคัญที่ช่วยให้ชนชั้นนำสยามสามารถเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อระบบสาธารณสุขและการแพทย์แบบสมัยใหม่ ความรู้ดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของสยามประเทศตั้งแต่วิธีการรักษา การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือ กระทั่งตำรับยารักษาด้วยความรู้ทางการแพทย์จากตะวันตก และโดยเฉพาะการริเริ่มสร้างโรงพยาบาลสมัยใหม่แห่งแรกโดยรัฐ

โรงพยาบาลแห่งแรกของสยามที่ก่อตั้งขึ้นบริเวณศูนย์กลางของรัฐอย่างพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล (พระนครและฝั่งธนบุรี) คือ “โรงพยาบาลวังหน้า” หรือที่เรียกกันว่า “ศิริราชพยาบาล” ขณะที่พื้นที่ส่วนภูมิภาคยังคงอยู่ระหว่างการกระชับอำนาจทางการเมืองและดึงการบริหารจัดการเข้าสู่ศูนย์กลางที่กรุงเทพฯ ทำให้งานสาธารณสุขยังคงพัฒนาไปอย่างเชื่องช้า โดยเป็นลักษณะของการตั้งโฮสพิทาลบางพื้นที่เท่านั้น การรักษาแบบตะวันตกยังเป็นหน้าที่ของมิชชันนารีที่ให้บริการแก่ราษฎรในพื้นที่ห่างไกล

การริเริ่มสร้างโรงพยาบาล ทำให้รัฐมีความจำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยงานเพื่อกำกับดูแลกิจการที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ กรมพยาบาลจึงถือกำเนิดขึ้นเพื่อดูแลงานด้านก่อสร้าง บริหาร ควบคุม และรักษาสุขภาพแก่สังคมและรัฐโดยรวม การยอมรับค่านิยมตะวันตกและพัฒนาการของสังคมที่เปลี่ยนผ่าน ยังได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาแพทยศาสตร์ตามอย่างตะวันตก และการเปิดที่ทางให้ราษฎรคนธรรมดาทั่วไปเริ่มมีโอกาสเข้าสู่อาชีพแพทย์ได้เนื่องจากความต้องการแพทย์ประจำตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ซึ่งเดิมทีส่วนใหญ่มีเพียง “แพทย์เชลยศักดิ์” หรือคนธรรมดาทั่วไปที่ทำหน้าที่รักษาคืนในแต่ละชุมชนด้วยใจรักไม่ว่าจะด้วยวิธีการดั้งเดิม แผนจีน หรือแบบตะวันตก

ในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่การก่อตั้งโรงพยาบาลแห่งแรก อันเป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนารัฐเข้าสู่การสาธารณสุขแบบสมัยใหม่ใน พ.ศ. 2430 จนถึงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากรัฐ สมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่การปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุขใน พ.ศ. 2475 รัฐสยามกับชนชั้นนำที่กรุงเทพฯ ถือเป็นผู้เล่นหลัก ในการรับแนวคิดตะวันตกมาเพื่อปรับเปลี่ยนและออกแบบองค์ความรู้ วางรากฐาน และพัฒนาระบบสาธารณสุขแบบสมัยใหม่ให้แก่ราษฎรและ สังคม ช่วงแรกองค์ความรู้ด้านสาธารณสุข วิทยาการทางการแพทย์ และ บทบาทแพทย์ในสังคมมีลักษณะผสมผสานและปะปนระคนกันของ (1) การรักษาแบบท้องถิ่นดั้งเดิม (2) อิทธิพลจากตำรับยาและวิธีการแบบ แพทย์แผนจีน ที่ผสมผสานกับ (3) การเปิดรับการแพทย์สมัยใหม่เข้าสู่สังคม โดยความรู้ การทดลอง และการพัฒนางานด้านสาธารณสุขต่าง ๆ ได้รับการ พัฒนาอย่างชัดเจนในพื้นที่ศูนย์กลางการปกครองอย่างกรุงเทพฯ เป็นสำคัญ มากกว่าพื้นที่ส่วนภูมิภาคที่ตั้งอยู่ห่างไกลออกไป

แม้ว่าการสร้างโรงพยาบาลตามวิถีตะวันตก ตลอดจนเงินบำรุงเพื่อ ดูแลรักษาสถานพยาบาลทั้งหมดในยุคสมัยนี้ กลายเป็นตัวอย่างวัฒนธรรม ตะวันตกที่ถูกนำไปต่อรองกับความเชื่อเดิมเรื่องบุญกุศล เรียกได้ว่าการสร้าง โรงพยาบาลตามวิถีตะวันตกเกิดขึ้นได้จากการใช้ประโยชน์เรื่องความเชื่อเดิม เกี่ยวกับ “จิตศรัทธา” และการ “ลงขัน” ร่วมกัน นำโดยเหล่าราชสำนักสยาม และพระบรมวงศานุวงศ์ที่ได้พระราชทานเงินตั้งต้น รวมถึงการบริจาคของ กลุ่มมิชชันนารี พ่อค้าหบดี ชาวต่างชาติ หรือราษฎรทั่วไปที่พอมีฐานะคน ละเล็กละน้อยตามแต่ศรัทธา มากกว่าที่จะเป็นการลงทุนจากงบประมาณของ รัฐโดยลำพังก็ตาม แต่กล่าวได้ว่าโรงพยาบาลที่ตั้งขึ้นบนพื้นฐานแนวคิดเรื่อง กุศลสาธารณทาน ได้กลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองรูปแบบหนึ่งที่แสดงถึง ความเจริญของบ้านเมือง ขณะที่ความเชื่อเรื่องการกุศลยังทำให้เกิดการ รวมกลุ่มผู้มีจิตศรัทธาเข้ามาช่วยผลักดันและขยายการรับรู้ต่องานการแพทย์

และสาธารณสุขแบบตะวันตกไปสู่พื้นที่อื่น ๆ อย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นการ
ต่อรองให้แนวคิดการกุศลเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจทางการแพทย์และ
สาธารณสุขแบบตะวันตกของชนชั้นนำสยาม ทำให้เกิดขยายตัวของวิถี
การแพทย์และงานสาธารณสุขแบบสมัยใหม่ในยุคนี้ที่น่าสนใจ จนกลาย
มาเป็นรากฐานสำคัญของการแพทย์ในยุคปัจจุบันด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพ
แห่งชาติ (สปสช.) และขอขอบคุณศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. ชื่นฤทัย
กาญจนะจิตรา ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุนในทุกด้านเป็นอย่างดี
เสมอ

References

- Anuphongphat, N., Chokwiwat, W., Chuengsatiansup, K. (2013). *Roi Wela: A journey through the history of health*. Sukhasala.
- Board of Foreign Missions. (1884). *Forty-Seventh Annual Report of the Board of Foreign Missions of the Presbyterian Church in the United States of America*. Edward O' Jenkins' Sons.
- Bowring, J. (1857). *The Kingdom and People of Siam: With a Narrative of the Mission to that Country in 1855* (Vol. 2). John W. Parker and Son, West Strand.
- Borirakvechakarn. Waithayawithikan. Chethawaithakan. Sanitraksat. Wichianphatthayakom, Phayungwetchasart. Rattanawetsakha. Sornsukit, & Chuayuaseng, Y. (1934). *Public Health and Public Administration*. The University of Moral and Political Sciences.
- Bradley, D. B. (1855). *A narrative of the introduction and successful propagation of vaccina in Siam - 1840 & 1844*. E.B.C.F.M. Press.
- Bradley, W. L. (1986). *Siam then*. Thai Khadi Research Institute.
- Camp, B., Thongsawat, P., & Suttilagsana, S. (2007). *American Threads in the Lanna Fabric: U.S. Involvement in Northern Thailand, 1867-2007*. U.S. Consulate General.
- Charulaksananan, S., & Werawatkanon, T. (2011). Dr. House: The first anesthesiologist in Siam. *Thai Journal of Anesthesiology*, 37(1), 2.
- Chokwiwat, W. (2015). *Legend of The Golden Card: History of the Creation of Thailand's Universal Health Coverage System*. Heart To Heart Foundation.
- Chronicles of Yonok (National Library Version). (1961), Silpa Bannakarn.

- Chuengsatiansup, K., & Anuphongphat, N. (2018). *The 100th anniversary of Thai public health*. Society and Health Institute.
- Chuengsatiansap, K., & Muksong, C. (Eds.). (2005). *Knowledge on the history of medicine and public health in Thailand* (2nd edition). Health Systems Research Institute (HSRI). <http://www.shi.or.th/product/7/>
- Chulalongkorn, King. (1925). *Letters of His Majesty's travels abroad during the reign of King Rama V: Visits to Singapore, the first visit to Batavia, and visit to India*. Rongphim Sophon Phiphatthanakon.
- Cowan, W. L. (1967). The role of Prince Chuthamani in the modernizing of Siam. *Journal of the Siam Society*, 55(1), 41-59.
- Department of Fine Arts. (2019). *Black death during the reign of King Rama V*. Department of Fine Arts.
- Feltus, G. H. (1924). *Samuel Reynolds House of Siam: Pioneer Medical Missionary 1847-1876*. Fleming H. Revell Company.
- Gherunpong, C., Sriwatthananon, Y., Charoensetmaha, P., Yutthawisut, K., Phongphanitanon, W., Thepsupharangsikun, D., & Namchan, P. (1982). *History of Medicine in the Rattanakosin Era*. Siriraj Hospital, Faculty of Medicine Siriraj Hospital.
- Hfocus, (2022, March 15) 'Suk Sala' Healthcare Facilities of the Past, Hfocus. <https://www.hfocus.org/content/2015/10/11092>.
- Jindawatthana, A., & Pipatrotchanakamol, S. (2004). *Seeing Through 30 Baht Treat All Diseases: The Foundation of Universal Healthcare Coverage*. Academic Welfare Project Praboromarajchanok Institute.
- Jongudomsuk, P. (Ed.). (2004). *Until It Becomes Universal Healthcare Coverage*. National Health Security Office (NHSO).

- Kaweewongprasert, P. (1985). *The role of the state in public health issues (1782 - post-political transformation 1932)* [Master's thesis, Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University].
- Kesboonchoo Mead, K. (2019). *The rise and decline of Thai absolutism*. Same Sky Books.
- Kiehl, W. P., Rusch, K., & Tobias, B. (Eds.). (2009). *The Eagle and the Elephant: Thai-American Relations since 1833* (5th ed.). Royal Thai Embassy.
- Klang Hospital. (2022). *Getting to Know the Hospital*. Metropolitan Administration. <http://www.klanghospital.go.th/index.php/2008-11-25-16-35-17.html>
- Lerd Sin Hospital. (2022, March 23). *Founder*. Lerd Sin Hospital. <https://bit.ly/3wvizD9>
- Lieberman, V. (1990). Wallerstein's system and the international context of early modern Southeast Asian history. *Journal of Asian History*, 24(1), 70-90.
- Limpanyalert, A. (2020). *Between the Lines: A Historical Record of 'The Golden Card Epic'*. Phabphim.
- Macnamara, N. C. (1892). *Asiatic cholera: History up to July 15, 1892, causes and treatment*. Macmillan and Co.
- McCormick Hospital. (2022). *History of the Establishment of McCormick Hospital*. <https://www.mccormickhospital.com/web/aboutus>
- McGilvary, D. (1912). *A Half Century Among the Siamese and the Lao: An Autobiography* (B. C. Bradley, Ed.). Fleming H. Revell Company.
- Muksong, C. (2018). *The history of medicine and public health in Thailand*. Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University.

- National Archives of Thailand. (1895). *ST 8.1/2, Box 1, Opening of Osot Sala in 3 More Sub-Districts [July 30 - August 2, 1895].*
- National Archives of Thailand. (1897a). *ST 8.1/5, Box 1, Establishment of Osot Sala in Prachin Buri [May 1, 1896 - September 7, 1897].*
- National Archives of Thailand. (1897b). *ST 8.1/3, Box 1, Establishment of Osot Sala in Uthai Thani [September 9, 1895 - August 27, 1897].*
- National Archives of Thailand. (1898). *ST 8.1/4, Box 1, Phraya Sri Suriyarat will establish Osot Sala in Monthon Pitsanulok [February 5, 1895 - February 21, 1898].*
- National Archives of Thailand. (1903). *ST 8.2/24, Box 1, Giving and donating money to maintain the hospital. [24 June 1902 - 25 April 1903].*
- National Archives of Thailand. (1905). *ST 8.1/20, Box 1, Discontinue Osot Sala of Department of Nursing [March 14, 1902 - October 17, 1905].*
- National Archives of Thailand. (1906). *ST 8.2K/16, Establishment of Monthon Chumphon Provincial Hospital [May 10 - 28, 1906].*
- National Archives of Thailand. (1907). *ST 8.1/63, Merger of Osot Sapha and Osot Sala [February 24, 1905 - May 13, 1907].*
- Nawigamune, A. (1987). *First in Siam.* Saengdaet.
- Pariwattitram, S. (1991). *The Thai red cross society: founding and development (1893-1942)* [Department of History, Faculty of Arts, Chulalongkorn University].
- Phetchaburi Provincial Public Health Office. (2022). *Development of Public Health in Phetchaburi Province.*
<http://www.pbro.moph.go.th/struture/history.html>

- Pokpermdée, P. (Ed.). (2010). *Behind the Sculpture of Public Health: 20 Behind the Scenes of Driving Thailand's Health System*. New Leadership in Public Health Network.
- Pollitzer, R. (1951). Plague studies: 1. A summary of the history and a survey of the present distribution of the disease. *Bulletin of the World Health Organization*, 4, 479. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/266229/PMC2554113.pdf?sequence=1>
- Pollitzer, R., Swaroop, S., & Burrows, W. (1959). *Cholera*. World Health Organization Monograph Series No. 43. World Health Organization.
- Praditsil, C. (1990). *The political economy of family planning in Thailand: A study on policy process* [Master's thesis, Faculty of Political Science, Thammasat University].
- Pratt, M. L. (1991). Arts of the contact zone. *Profession*, 33-40.
- Pratt, M. L. (1992). *Imperial Eyes: Travel Writing and Transculturation*. Routledge.
- Puaksom, D. (2007). Of germs, public hygiene, and the healthy body: The making of the medicalizing state in Thailand. *The Journal of Asian Studies*, 66(2), 311-344. <https://doi.org/10.2307/20203160>
- Puaksom, D. (2018). *Infectious Diseases, Body, and Medicalizing State: History of Medicine in Modern Thai Society*. Illumination Editions.
- Puaksom, D. (Ed.). (2009). Community Health: History and Memories, The first witness seminar for the history of the Thai health system on September 19, 2008. Society and Health Institute.
- Rajanubhab, D. (1958). *Historical Anecdotes*. Khlang Witthaya.

- Royal Cremation Ceremony of Phraya Rachanakul (Ruen Sayamanon) at Wat Thepsirintharawat on May 28, 1939. (1939). Siam Akson Kit Printing.
- Royal Thai Government Gazette. (1887a, August 22). Hospital matters [News of His Majesty the King's Royal Donations as Hospital Funds, and News of Hospital Construction]. *Royal Thai Government Gazette*, 5(20), 158.
- Royal Thai Government Gazette. (1887b, May 5). Concerning the hospital committee. *Royal Thai Government Gazette*, 4(5), 34.
- Royal Thai Government Gazette. (1888, June 2). Announcement of the establishment of a hospital [His Majesty King Chulalongkorn is graciously established it as a great offering to the people, situated by the West Bank of the River]. *Royal Thai Government Gazette*, 5(5), 42.
- Royal Thai Government Gazette. (1889, March 9). Announcement of the Department of Nursing [Announcement of the opening of a hospital near Wat Thep Sirinthrowat for treating patients without medicine costs]. *Royal Thai Government Gazette*, 6(49), 424.
- Royal Thai Government Gazette. (1902, May 25). Royal Proclamation establishing Osot Sapha. *Royal Thai Government Gazette*, 19(8), 114.
- Royal Thai Government Gazette. (1902, November 6). Reporting Ministry of Interior about distributing medicine to sick people as charity. *Royal Thai Government Gazette*, 27(ONG), 1843.
- Royal Thai Government Gazette. (1927, May 22). Announcement of the Ministry of Interior regarding donations to Ranong Provincial Hospital. *Royal Thai Government Gazette*, 44(578), 3536.

- Satitniramai, A., & Unahakate, I. (2021). *Capital, Palace, Treasury and Feudalism: The Battlefield of Thai Socioeconomics and Democracy that Has Not Settled Down*. Matichon Publishing.
- Sawasdee, S. (1988). *Medicine and Public Health (1913-1925)* [Master's thesis, Department of History, Faculty of Graduate Studies, Thammasat University].
- Sengphol, P. (2022) Siamese Perception of Western Medicine from, 1827-1927. [Master of Arts History Thesis, Silpakorn University].
- Siam: Report from Bangkok. History of Plague Outbreak. (1905). Public Health Reports (1896-1970), 20(28), 1442-1444. <https://www.jstor.org/stable/4555559>
- Smallpox and Vaccination in Siam: A Remarkable Educational Campaign. (1915). *The Hospital*, 57(1494), 419.
- Susayanha, A. (2009). *Changes of the phrai system and their effects on Thai society in the reign of King Chulalongkorn*. Sangsan Books.
- Tantuvanit, N. (2015). "We are all others." *Journal of Sociology and Anthropology*, 34(1), 4.
- The Editor of the Boston Medical and Surgical Journal. (1839). Vaccination and smallpox in Siam. *The Boston Medical and Surgical Journal*, 21(12), 185-188. <https://doi.org/10.1056/nejm183910300211201>
- The Historical Account of Part 31 on the Chronicles of American Missionaries arriving in Thailand. (1950). Kan Phim Thai Samakki.
- Thomson, J. (1875). *The Straits of Malacca, Indo-China and China or Ten Years Travels, Adventures and Residence Abroad*. Sampson Low, Marston, Low, and Searle.

- Tomlin, J. (1831). *Journal of a Nine Month's Residence in Siam*. Frederick Westley and A. H. Davies, Stationers' Hall Courts.
- Tunmuntong, S. (2010). *Universal Healthcare Coverage: 30 Baht Treat All Diseases, 2002-2009*. Research Support Fund Office.
- Unhanandana, M. (n.d.) *History of Medical Missionary in Thailand*. Christian Education Division of the Church of Christ in Thailand.
- Wannamethee, P. S. (1990). *Anglo-Siamese Economic Relations: British Trade, Capital and Enterprise in Siam, 1856-1914* [MPhil thesis]. London School of Economics and Political Science.
- Wells, K. E. (1958). *History of Protestant Work in Thailand, 1828-1958, Volume 1*. Church of Christ in Thailand.
- Wisuth-umporn, P. (2018). *Thirteen decades of Siriraj Hospital and Faculty of Medicine Siriraj Hospital, 1888-2018: 130 years hospital of the land*.
<https://www2.si.mahidol.ac.th/siriraj130years/ebook>

Author

Nattanee Satchanawakul, PhD

Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

E-mail: nattanee.sat@mahidol.edu